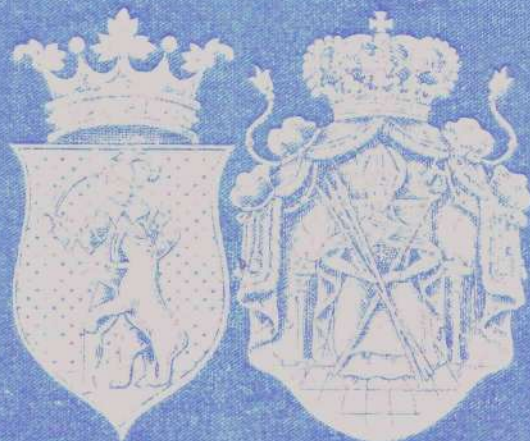

908

B 45

KOMÁROM és ESZTERGOM
VÁRMEGYÉK UJJÁÉPÍTÉSE
TRIANON UTÁN

KOMÁROM és ESZTERGOM VÁRMEGYÉK UJJÁÉPÍTÉSE TRIANON UTÁN

SZERKESZTETTE
BÉKÁSSY JENŐ

VIKTÓRIA NYOMDA KIADÁSA
BUDAPEST
VII, KIRÁLY UCCA 3

E L Ő H A N G

Az utolsó évtized történetének szenteltük e könyv valamennyi lapját. Olyan tíz esztendőnek a históriája ez, amelynél válságosabb időket még sohasem élt át a magyar nemzet.

IV. Béla király emléke támad fel előttünk, aki a tatárjárás országpusztító vihara után újjáteremtette Magyarországot, mert az akkori általános csüggedés között is hitt a nemzet jövőjében és ez a hit lett a nemzet sziklaszilárd bástyája.

A nagy világégés után ismét romokban hevert a hajdan erős és hatalmas országunk. Az összeomlás, a forradalmak, az ellenséges megszállás rettenetes nyomokat hagyott a lelkekben és úrrá lett felettünk ismét a csüggedés.

Az emberek lehorgasztott fejjel, kétségbeesetten kérdezték egymástól, mi lesz most? Minden romokban hevert, állami szervezetünk, hatalmas intézményeink feldultan várták a felszabadító kezet, mely kivezeti a nemzetet rettentés helyzetéből. Az ország legnagyobb részét megszállotta ellenséges haderő, Budapesten, Szegeden és Sopronban ántánt-bizottságok ellenőrizték minden lépésünket. Vae victis!

És ekkor mindenek fölé emelkedik egy férfiú, aki élére áll az ujjonon szervezett nemzeti hadseregnek, erős kezébe fogja az ország gyepölőjét, letörli a könnyeket és szebb jövő felé irányítja az ország szekerét.

Ez a férfiú nagybányai Horthy Miklós, akinek meghatottan kell köszönetet mondani, mert önfeláldozó lélekkel ragadta meg a szélviharban iránytű nélkül bolyongó hajó kormánykereket és a nemzet élniakarásába vetett megdönthetetlen hittel a biztos kikötőbe kormányozta. Horthy Miklós nemes alakja immár a magyar történelemé és tíz éves kormányzásához fűződik Magyarország ujjaépítése, feltámadása.

Hálás köszönetet kell mondanunk az ország minden vezető férfának, akik megtalálták a kibontakozás útját és a trianoni

békediktátum által megcsonkított országot elvezették a konszolidáció egyenes útjára.

Ennek az évtizednek a története megerősíti bennünk azt az ezeréves történelmünkön végigvonuló örök igazságot, hogy a magyar nemzet fennmaradását csak megszentelt hagyományaink tudják biztosítani: *a legfőbb állami tekintély hatalmas ereje és az ősi magyar alkotmány tisztelete.*

Útjára bocsájtjuk ezt a munkát, melyben az utolsó tíz esztendő — kissé tán hiányos — történetéről számolunk be.

Megirtuk benne, hogy mi történt Komárom és Esztergom vármegyében az összeomlás óta, hogyan építették újjá a vármegye és a megyei városok vezetői a romokból ezt a közigazgatásilag egyesített vármegyét és kik azok, akik lángoló hazaszeretettel, szűkebb hazájuk iránti rajongással, emberfeletti erővel megküzdöttek a legrettenetesebb tragédia csapásaival és a legmélyebb örvényből feltörték ezt a vármegyét az élet magasságába.

Soha el nem múló hála és köszönet illeti meg *Huszár* Aladár főispánt, *Palkovics* László alispánt, dr. *Antony* Béla esztergomi és dr. *Alapy* Gáspár komáromi polgármestereket, akiknek munkájában az egyesített két vármegye társadalmának tökéletes egysége és összefogása nyilatkozik meg.

B. J.

Komárom és Esztergom vármegyék egyesítése

Irta: KARCSAY MIKLÓS

Komárom-Esztergom közig. ideigl. egyesített vármegyék
főjegyzője

A világháború elvesztése és az azt követő összeomlás folytán az 1919. év elején bekövetkezett cseh megszállás következtében Komárom vármegye elvesztette dunáninneni területeit, vagyis a csallóközi és udvardi járások egész területét és Komárom thjf. szab. kir. város balparti részében fekvő székházát. Magyar fenhatóság alatt megmaradt tehát a vármegye 4 járásából 2 járás, 92 községből 44 község, 2842 □ km.-nyi területéből 1439 □ km. és a megszállás idején pontosan meg nem határozott számú lakosságából (az 1900-iki népszámláláskor 160.028 lélekszámmra rúgott) 102.847 lélek.

Komárom thjf. szab. kir. város elvesztette a város legjelentékenyebb részét képező egész balparti területét és a város összes gazdasági művelés alatt álló területeit és csak a jobbparti, még úgyszólván a fejlődés kezdetén levő városrész maradt meg magyar fenhatóság alatt, mely mint a volt Újszöny község 1900-ban egyesülhetett Komárommal.

Esztergom vármegye a cseh megszállás következtében szintén elvesztette dunáninneni összes területeit, vagyis az egész párkányi járást. Magyar fenhatóság alatt megmaradt tehát a vármegye két járásából és egy rendezett tanácsú városából egy járás és egy rendezett tanácsú város, 48 községből 23 község, 1077 □ km.-nyi területéből 532 □ km. és a megszállás idején pontosan meg nem határozható számú lakosságából (az 1900. évi népszámláláskor Esztergom várost bele nem számítva 87.651 lélekszámot tett ki) 39.675 lélek, amihez hozzászámítandó Esztergom szab. kir. városnak 19.268 lélekszámot kitevő lakossága. Megmaradt azonban a vármegye birtokában az Esztergomban levő székháza.

Komárom vármegye magyar fenhatóság alatt maradt részének igazgatását a csehek által elűzött alispán vezetése alatt egy alispáni kirendeltség vezette, melynek tisztviselői kara legnagyobb részben a megszállott területről átjött régi tisztviselők közül rekrutálódott.

Komárom szab. kir. város magyar fenhatóság alatt maradt része a balparti, megszállott rész jogutódjaként mint önálló törvényhatóság folytatta működését. A törvényhatósági bizottság összeállítása egy, az akkori kormánybiztos által kiadott rendelet alapján eszközölt választás útján történt.

Esztergom vármegye törvényhatósága a megmaradt részekben akadálytalanul folytatta működését.

A trianoni békeszerződés felvetette a kérdést, mi történjék a csonka vármegyékkel. E tekintetben két felfogás alakult ki.

Az egyik szerint a területének $\frac{1}{3}$ -ára csonkított, gazdaságilag tönkretett országnak első feladata a takarékoság elvét minden kérdésben és az államháztartás és igazgatás egész vonalán minden más tekintet félretételével érvényrejuttatni. Tehát a csonka vármegyék egyesítendőek, illetőleg valamely szomszédos vármegyéhez csatolandók, miután fentartásuk az államháztartásra súlyos terhet ró.

A másik felfogás szerint — és ezt a felfogást vallották úgyszólván kivétel nélkül az összes vármegyei törvényhatóságok, tehát azok is, amelyek közvetlenül érdekelve nem voltak — *a csonka vármegyék, még ha bizonyos anyagi áldozatok árán is feltétlenül fentartandók, mert az ország területi integritásához fűződő érdekek minden másnál előbbrevalók.*

A kormánynál és a nemzetgyűlésen az előbbi felfogás győzött és a nemzetgyűlés 1923. évi szeptember havában meghozta az 1923. évi XXXV. t.-c.-et, mely a csonka vármegyei törvényhatóságoknak egymással, illetőleg egy szomszédos vármegyei törvényhatósággal közigazgatásilag ideiglenes egyesítését elrendelte és Komárom szab. kir. város önálló törvényhatósági jellegét megszüntette, azt, mint rendezett tanácsú várost bekebelezte Komárom vármegyébe, „Komárom és Esztergom közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék” elnevezéssel egyesített vármegyébe. A törvény kiemeli, hogy az egyesítés *a vármegyék külön törvényhatósági jellegét nem szünteti meg*, csak azok közigazgatására terjed ki és ideiglenes jellegű intézkedés a vármegyei törvényhatóságok területi beosztásának általános rendezéséig.

*
* *

A vármegye különállásának megszüntetéséről szóló első hírek hallatára felvetődött a terv, hogy a vármegye építsen magának saját erejéből ideiglenes székházat. Ezáltal megszünteti az egyesítés szükségességének indokául leginkább felhasználható azon hiányt, hogy a vármegyei hivatalok elhelyezésére megfelelő helyisége nincs.

A vármegye közönsége 1922. évi szeptember 18-ára egybehívott rendkívüli közgyűlésében foglalkozott a kérdéssel és határozatában kimondta, hogy a megszállott részekben idegen járom alatt szinylődő testvéreire való tekintettel *a leghatározottabban tiltakozik az egyesítés ellen*, különállásának fentartására súlyt helyez, ennél fogva elhatározza, hogy a vármegye székhelyén, Komáromban az összes központi hivatalok elhelyezésére alkalmas és esetleg a főbb tisztviselők lakásait is magában foglaló épületet épít.

A határozat ellen felelőkezéseket adtak be és ezáltal felbomlott a vármegye közönségének egysége.

A kormánynál a csonka vármegyék egyesítésének terve mindjobban kialakult s mire a székház építésének terve dülőre jutott volna, a vármegye már bevégzett tényekkel állott szemben.

A pénzügyminiszter 1923 június végén benyújtja a nemzetgyűléshez a közszolgálatban álló tisztviselők és egyéb alkalmazottak létszámának csökkentéséről és a vele kapcsolatos intézkedésekről szóló javaslatát, mely csekély módosításokkal szeptember hónapban mint az 1923. évi XXXV. t.-c. törvényerőre emeltetik *s melynek II-ik fejezete szerint Komárom vármegye Esztergom vármegyével Esztergom székhellyel egyesítettik.*

Még egy kísérletet tesz Komárom vármegye különállásának megmentésére,

Az 1923. évi július 13-án tartott rendkívüli közgyűléséből újabb felterjesztést intéz az ország kormányzójához, a nemzetgyűléshez, a kormányhoz és a belügy- és pénzügyminiszterekhez, melyben a javaslat ellen felsorakoztatja a politikai, alkotmányjogi, közigazgatási, önkormányzati, gazdasági, pénzügyi, közlekedési és földrajzi szempontokból felhozható összes érveket, a felterjesztéshez a felhozott adatokat igazoló és megvilágító kimutatásokat és térképeket mellékelve.

Komárom szab. kir. város közönsége természetesen a legteljesebb mértékben támogatta a vármegyének különállásának fentartása érdekében folytatott küzdelmet. Ránézve a küzdelem kimenetele szinte létkérdés volt, mert annak kimenetelétől nemcsak törvényhatósági jellegének fentartása függött, hanem egyúttal az is, hogy megmarad-e vármegyei székhelynek, vagy sem.

Esztergom vármegyében a helyzet egészen más volt. A vármegye, mely szétdarabolása előtt is területileg az ország legkisebb vármegyéje volt, a trianoni békeszerződés folytán elvesztette területének nagyobbik felét és 23 községre és egy teljesen elszigetelt helyzetbe jutott városra zsugorodott össze.

Az elvesztett terület szolgáltatta Esztergom város piacának a gazdasági termékeket, viszont az volt a város ipari termékeinek legnagyobb fogyasztója is. A megmaradt részek aránylag csekély és minőségileg is sokkal rosszabb termő területei a városi szükségleteit ellátni annyival kevésbé sem voltak képesek, miután azokat a várost sűrűn környező nagy bányatelepek és iparvállalatok, sőt részben a nem nagy távolságra fekvő főváros is felszívták.

A dunabalsági részek elvesztésével elvesztette a vármegye és a város fő vasúti közlekedési vonalát is és a világforgalomba való bekapcsolódását csupán a budapest—esztergom—almásfüzitői vicinális vasúti vonalon és a hónapokig nem használható dunai vonalon érthette el.

Ilyen körülmények között kétségtelen, hogy sem a vármegye, sem a város abban a helyzetben, melybe a trianoni békeszerződés juttatta, sokáig nem tarthatta fenn magát. Mindkettőre nézve létkérdés volt ennek az állapotnak megváltoztatása.

A csonka vármegyék problémájának felmerülésekor tehát Esztergom vármegye közönsége egészen más helyzettel állott szemben, mint Komárom vármegye közönsége és így szükségképp más álláspontra is kellett helyezkednie.

A megoldást a vármegye intézőkörei olyképen tervezték és

kísérelték meg, hogy a csonka vármegye Pest vármegye pilisi járásával és Komárom vármegyének a vármegye területébe beszögellő és különben is Esztergom felé gravitáló *Gyermely, Szomor, Héreg*, és *Tarján* községeivel egészítették ki. Majd tapasztalva az ezen terv kivitele ellen főleg Pest vármegye mereven elutasító álláspontja folytán felmerült akadályokat, abban az irányban, működtek, hogy Hont vármegyének megmaradt részei csatoltassanak Esztergom vármegyéhez.

Attól a tervtől azonban, hogy a vármegye Komárom vármegyével egyesítették, maguk a vármegye intézőkörei és közönségének lehet mondani legnagyobb és legszámottevőbb része kezdetől fogva idegenkedtek, nemcsak azért, mert a terv keresztülvitele esetén a kétszer akkora Komárom vármegye által magukat majorizálva látták, hanem mert ők is azon nézetben voltak, hogy a két vármegye földrajzi helyzete és kedvezőtlen közlekedési kapcsolata szinte kizárják, hogy azok jól adminisztrálható közigazgatási egységet képezzenek.

A vármegye által inaugurált megoldási tervek azonban el nem fogadtatván, a fentebb vázolt kényszerhelyzet hatása alatt jobb meggyőződésük ellenére sem foglalhattak nyíltan állást az egyesítési terv ellen.

*
* *

Vizsgálva a két vármegye egyesítésének történelmi előzményeit azt látjuk, hogy egy ízben II. József uralkodása alatt, habár csak rövid ideig is, a két vármegye már egyesítve volt.

II. József az állami élet minden terét felölelő reformtörvényeiben 1785-ben megkezdte a közigazgatási rendszer reformját is. Az egész országot tíz kerületre osztotta be és Esztergom vármegyét Komárom vármegyével egyesítve, az egyesített Komárom-Esztergom vármegyét a győri kerületbe osztotta be.

Az 1848/49-iki szabadságharc leveretése után bekövetkezett abszolutizmus a vármegyék autonómiáját sem kímélte és 1853-ban a régi vármegyék szétdarabolásával egészen új beosztású cs. kir. vármegyéket csinált.

Ez a rendszer és beosztás Bach rendszerének bukásával és az ú. n. októberi diploma kiadásával (1860 október 20) bomlott fel, amikor a vármegyék újból felvették alkotmányos életük eltépt fonalát.

Az alkotmányos magyar kormány is tett kísérletet Esztergom vármegyének Komárom vármegyével való egyesítésére. A belügyminiszter a törvényhatóságok területi beosztásának újbóli szabályozásáról 1874-ben egy törvényjavaslatot készített, amely szerint Esztergom vármegyének Komárom vármegyével való egyesítése tervezett Komárom székhellyel.

Esztergom vármegye közönsége a leghatározottabban és legérelyesebben foglalt állást a terv ellen. Küldöttség útján intéztek feliratot az országgyűléshez, kifejtve azon történelmi és gazdasági okokat, melyek Esztergom vármegye fentartását kívánják.

Az egyesítési terv kivitele a beállott politikai fordulat következtében elmaradt. Ellenben az 1876. évi XX. és XXXIII. t.-c.-ek által valóra vált Esztergom szab. kir. városnak, valamint Piszke és Lábatlan komáromvármegyei községeknek a vármegyébe való bekebelezése.

*
* *

A belügyminiszter az 1923. évi XXXV. t.-c.-ben adott felhatalmazás alapján végrehajtandó létszámesökkentésre, illetőleg az ideiglenesen egyesített vármegyéknél rendszeresítendő állásokra és azok betöltésére nézve a két vármegye törvényhatósági bizottsága által evégből kiküldött hatos bizottságoknak, valamint a két vármegye alispánjainak és főispánjának meghallgatásával rendelkezett.

Az ideiglenesen egyesített vármegyéknél rendszeresített állások a következők: I. A központban: 1 alispáni, 1 főjegyzői, 1 árvaszéki elnöki, 1 főügyési, 1 főorvosi, 1 másodfőjegyzői, 3 aljegyzői, 3 árvaszéki ülnöki, 1 főlevéltárosi, 2 közigazgatási gyakornoki, 1 irodaigazgatói, 13 kezelőtiszt, 6 díjnoki, 8 hivatalsszolgái, 3 tiszt, hajdú állás. II. A járásokban: 3 főszolgabírói, 5 szolgabírói, 3 járásorvosi, 4 kezelőtiszt, 3 díjnoki, 3 hivatalsszolgái állás, vagyis összesen 69 állás.

A belügyminiszter az ideiglenesen egyesített vármegyék közös törvényhatósági bizottságának megalakítására nézve akként rendelkezett, hogy azt az egyesített vármegyék bizottsági tagjaiból oly módon kell megalakítani, hogy ahány működésre jogosult választott bizottsági tagja az egyesített vármegyéknek együttvéve van, azok területéről ugyanannyi legtöbb adót fizető bizottsági tagot kell behívni a bizottságba.

Működésre jogosult tagok maradtak azok a megszállott területen fekvő kerületekben annakidején megválasztott bizottsági tagok is, akik magyar állampolgárságukat fentartották.

Az egyesítés végrehajtásaként tett rendelkezésekben kimondotta a belügyminiszter azt is, hogy az egyesített vármegyék törzsvagyona, ideszámítva a határozott rendeltetésű alapokat és alapítványokat is, továbbra is az egyes vármegyék külön tulajdona marad.

Kimondotta végül a belügyminiszter, hogy az ideiglenesen egyesített vármegyék törvényhatósága közös pecsétet használ, ha pedig a vármegye zászlaját kitűzi, vagy az alatt kivonulnak, az egyes vármegyék saját zászlóikat egymás mellett használják.

Az ideiglenesen egyesített vármegyék főispánja a belügyminiszter rendelkezései alapján a két vármegye igazoló választmányát 1923. évi december 20-ikára Esztergomba együttes ülésre hívta egybe a közös törvényhatósági bizottság megalakítása céljából.

Az összeállított névjegyzék szerint az ideiglenesen egyesített vármegyék közös törvényhatósági bizottsága áll 130 választott és 130 virilis, vagyis összesen 260 bizottsági tagból. Ezenfelül a bizottságban ülési és szavazati joggal bírt 19 tisztviselő.

A két vármegye igazoló választmányának együttes ülésében egybeállítván a közös törvényhatósági bizottság névjegyzéke, a vármegye főispánja annak tagjait a két vármegye ideiglenes egyesítésének perfektuálása céljából 1923. évi december hó 29-ikére Esztergomba a vármegyei székház üléstermébe közgyűlésre egybe-hívta.

A komáromvármegyei bizottsági tagok egy elenyészően csekély töredék kivételével ezen közgyűléstől távoltartották magukat.

A közgyűlés, melyen az esztergomvármegyei bizottsági tagok nagy számban jelentek meg, ünenpélyes keretek közt folyt le. Az ideiglenesen egyesített vármegyék főispánja, dr. Huszár Aladár a magyar „Hiszek egy“-gyel kezdett elnöki megnyitójában a kölcsönös, testvéries megértés szellemét hangoztatta és egyben indítványt tett aziránt, hogy az ideiglenesen egyesített vármegyék törvényhatósága kifejezést adandó annak, hogy a vármegyéknek a trianoni békeszerződés által eszközölt erőszakos megcsönkítésébe bele nem nyugszik és erőszakosan elszakított testvéreivel most is egynek tartja magát, a vármegyék elszakított részeinek bizottsági tagjai részére a vármegyeháza közgyűlési termében külön helyeket tart fenn.

Az indítvány egyhangú helyesléssel és lelkesedéssel elfogadtatván, annak azonnali végrehajtásaként a közgyűlési teremben egy zöld posztóval bevont kisebb asztal állíttatott fel, beborítva egy-egy nemzetiszínű, valamint Komárom vármegye, Esztergom vármegye és Komárom szab. kir. város színeit feltüntető szalaggal és azon egy díszes kivitelű tábla helyezettvén el a következő szövegű felírással:

„E helyek fentartatnak nemes Komárom és Esztergom vármegyék, valamint Komárom szab. kir. város azon törvényhatósági bizottsági tagjai számára, akiket egy dicsőségesen végigküzdött háború után a szégyenteljes forradalmakban összeomlott nemzetre kényszerített átkos béke szakított el az édes hazától és az ősi törvényhatóságoktól. Testvérek! visszavárunk azzal a szent hittel, amint hiszünk a feltámadó Nagy-Magyarországban és ősi törvényhatóságaink kiváltságaiban, jogaiban és területeinek integritásában.“

Ezután az ideiglenesen egyesített vármegyék alispánja, Palkovics László letette a közgyűlés színe előtt a vármegyei főjegyző által felolvasott hivatali esküt, majd az ideiglenesen egyesített vármegyék egész tisztviselői kara és tiszteletbeli tisztviselői tették le együttesen a vármegye alispánja által felolvasott hivatali esküt.

Az eskü letétele után az alispán nagy hatást keltő beszédben vázolta azokat az irányelveket, melyeket az ideiglenesen egyesített vármegyék ügyeinek intézésével követni kíván, hangoztatta a kölcsönös megértés és összetartás szükségességét. Karcsay Miklós vármegyei főjegyző a tisztviselői kar nevében tett nyilatkozata után dr. Lepold Antal praelatus kanonok, esztergomvármegyei bizottsági tag üdvözölte a komáromvármegyei bizottsági tagokat és az ideiglenesen egyesített vármegyék tisztviselői karát. Indítványára az ideiglenesen egyesített vármegyék törvényhatósági bi-

zottsága első közgyűléséből táviratilag üdvözölte gróf Bethlen István miniszterelnököt.

A közgyűlés azután megalakította a különböző bizottságokat és a közgyűlés a Hymnusz éneklésével végetért.

*
* *

Ezzel a nappal veszi tehát kezdetét az ideiglenesen egyesített vármegyék közös története.

Az ideiglenesen egyesített vármegyék területe 2271 □ km. Lakosainak száma 142.522, ehhez számítandó Esztergom város 19.268 lakosa és Komárom város mintegy 9000—10.000-et kitevő lakosa.

Van három járása összesen 67 községgel és két rendezett tanácsú városa: Komárom és Esztergom. Az egyes járások és a hozzájuk tartozó községek a következők: Esztergomi járás: Bajusz, Bajót, Csév, Csolnok, Dág, Dorog, Dömös, Epöl, Keszölc, Kirva, Lábatlan, Leányvár, Mogyorósbánya, Nagysáp, Nyergesujfalu, Pilismarót, Pilisszentlélek, Piszke, Sárissáp, Süttő, Tát, Tokod és Uny községekkel. Tatai járás: Agostyán, Alsógalla, Baj, Bánhida, Dunaalmás, Felsőgalla, Gyermely, Héreg, Kecskéd, Környe, Naszály, Neszmély, Oroszlány, Szomód, Szomor, Tardos, Tarján, Tata, Tatabánya, Tóváros, Várgesztes, Vértessomló, Vértesszőlős és Vértestolna községekkel. Gesztesi járás: Ács, Ászár, Bana, Bokod, Császársáp, Csép, Dad, Ete, Kisbér, Kisigmánd, Kocs Kömlőd, Mocsá, Nagyigmánd, Szák, Szend, Szőny, Tárkány és Vérteskéthely községekkel.

Az esztergomi járásban van 5 körjegyzőségbe beosztott 10 kisközség és 13 nagyközség, a tatai járásban 5 körjegyzőségbe beosztott 10 kisközség és 15 nagyközség, a gesztesi járásban 3 körjegyzőségbe beosztott 6 kisközség és 13 nagyközség. A járások székhelye és beosztása változatlan maradt.

Az ideiglenesen egyesített vármegyék északi határát mindeütt a most már egyszersmind országhatárt is képező Duna képezi. Nyugatról, délről és keletről Győr, Veszprém, Fejér és Pest-Pilis-Solt-Kiskún vármegyék határolják.

Az ideiglenesen egyesített vármegyék tisztviselői kara a két vármegyének a létszámcsökkenés után megmaradt tisztviselői karából a következőkép alakult meg:

Főispán: dr. Huszár Aladár, *alispán:* Palkovics László (Esztergom vm.), *főjegyző:* Karcay Miklós (Komárom vm.), *árvaszéki elnök:* dr. Frey Vilmos (Esztergom vm.), *főügyész:* dr. Divéky István (Komárom vm.), *főorvos:* dr. Sajó Lajos, *másodfőjegyzők:* dr. Závody Albin (Komárom vm.) és dr. Reviczky Gábor (Esztergom vm.), *aljegyzők:* Fekete Rezső (Esztergom vm.) és dr. Zsiga János (Esztergom vm.), *közigazgatási gyakornok:* dr. Boncz Nándor (Esztergom vm.), *árvaszéki ülnökök:* dr. Vécsi Kálmán (Esztergom vm.), dr. Schleiffer József (Esztergom vm.) és dr. Vizkeleti Sándor (Komárom vm.), *főlevéltárnok:* Gótmann István (Esztergom vm.), *főispáni titkár:* dr. Glatz Gyula menekült főszolgabíró. *Esztergomi járás:* főszolgabíró: Reviczky

Elemér (Esztergom vm.), szolgabírók: Maros Antal (Esztergom vm.) és dr. Pékh Gyula (Komárom vm.), járásorvos: dr. Schleifer Mátyás (Esztergom vm.). *Tatai járás:* főszolgabíró: Troykó Béla (Komárom vm.), szolgabírók: dr. Mihályi Géza (Komárom vm.) és Matesiczky Pál (Komárom vm.), közigazgatási gyakornok: dr. Kálmán Rudolf (Komárom vm.), járásorvos: dr. Virágh Gyula (Komárom vm.). *Gesztesi járás:* főszolgabíró: Reviczky István (Komárom vm.), szolgabíró: Konkoly-Thege István (Komárom vm.), járásorvos: dr. Stockinger János. *Esztergomi polgármester:* dr. Antony Béla. *Komáromi polgármester:* dr. Alapy Gáspár.

A Komárom vármegyéből a központba átvett tisztviselők működésüket január hó első napjaiban kezdték meg és azóta az esztergomiakkal együtt vállvetve dolgoznak a „Komárom és Esztergom közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék” boldogulására.

*
* *

Nagy gondot okozott az áthelyezett tisztviselők és alkalmazottak lakáskérdése. Bár ezen kérdés megoldására nemcsak az illetékes hivatalos tényezők buzgólkodtak, hanem egyes bizottsági tagok is elismerésreméltó igyekezetet fejtettek ki, az elhelyezés csak nagy nehézségekkel és lassan haladt előre.

A másik nagy gondot és nehézséget a komáromvármegyei részekkel való közlekedés kérdése okozta. A székhelynek, Esztergomnak a komáromvármegyei részekkel való közlekedésre csak egyetlen vasuti vonal, az esztergom—almásfüzitői vicinális vonal áll rendelkezésre, melyen a személyszállító vonatok csak gyéren és csekély menetsebességgel közlekednek, azon a legtöbb község csak ismételt átszállással közelíthető meg.

A vármegye intézőkörei és közigazgatási bizottsága kezdettől fogva minden igyekezetükkel azon voltak, hogy ezen közlekedési bajokon és nehézségeken segítsenek.

A Máv. igazgatóságával folytatott tárgyalások részben technikai, részben finánciális okokra visszavezethetőleg úgyszólván teljesen eredménytelenek maradtak.

Az ideiglenesen egyesített vármegyék törvényhatósági bizottsága 2 rendes és 4 rendkívüli közgyűlést tartott. Rendes közgyűlések voltak május 30-án és október 10-én, rendkívüli közgyűlések április 10-én, április 23-án, november 24-én és december 29-én.

Az április 10-iki rendkívüli közgyűlésen mindenekelőtt dr. Huszár Aladár, ki mint Komárom vármegye és Komárom thjf. szab. kir. város főispánja és Esztergom vármegye főispánja ezen állásaitól az ország kormányzója által felmentetett és egyidejűleg Komárom és Esztergom közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék főispánjává kineveztetett, a közgyűlés színe előtt letette a hivatali esküt. Ez alkalomból a vármegye főispánja, dr. Závodý Albin és dr. Reviczky Gábor másodfőjegyzőket tiszteletbeli főjegyzőkké nevezte ki.

Elhatározta a közgyűlés, hogy dr. Csernoch János bibornok-

hercegprímás, esztergomi érseknek, Esztergom vármegye örökös főispánjának ez évben tartandó aranymisés ünnepélyén megfelelő módon résztvesz. Elhatározta, hogy gróf *Apponyi Albert* és gróf *Tisza István* arcképeit a székház tanácskozási terme számára megfesteti.

A május 30-iki rendes közgyűlésnek kimagasló pontja volt Báthy László praelatus kanonok, th. bizottsági tagnak egy Komárom vármegyétől átvett határozat értelmében a trianoni békeszerződés elleni nagy hatást keltő és kiváló szónoki lendülettel előadott tiltakozó beszéde. A beszédet a közgyűlés jegyzőkönyvében teljes szövegében megörökítették.

Ghyezy Elemér th. bizottsági tag indítványára a közgyűlés erőlyesen állást foglalt az állami birtokoknak a kormány által is tervehedett bérbeadása ellen.

Az október 11-iki rendes közgyűlés dr. *Antony Béla* esztergomi polgármesternek a trianoni békeszerződés ellen mondott nagyszabású és nagy hatást keltő tiltakozó beszédével vette kezdetét. A beszéd teljes szövegében a közgyűlés jegyzőkönyvébe iktattatott.

Nagy hatás keltett *Thaly Ferenc* bizottsági tagnak egyik közgyűlési tárgya kapcsán eszközölt felszólalása, melyben éles kritika tárgyává tette a népszövetség eljárását és az entente-bizottságok fegyverek utáni kutatásait.

Mátéffy Viktor th. bizottsági tag indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy az alispánt, főjegyzőt és árvaszéki elnököt a szervezési szabályrendelet, illetőleg a régi joggyakorlat alapján megillető természetbeni fűtést, melyet egy kormányrendelet beszüntetni rendelt, a nevezett tisztviselőknek továbbra is kiszolgáltatja. Egyben az alispán részére évi 1080 aranykorona reprezentációs költséget szavazott meg.

A november 24-iki rendkívüli közgyűlés összehívását Esztergom szab. kir. város villanyvilágítási ügye tette szükségessé. Ugyanis a városnak a villanyvilágítási üzem bérbeadása iránt a Ganz r.-t.-gal kötött szerződése december 31-ével lejárt, a város képviselőtestülete által az újabb bérbeadás iránt hozott határozat pedig felebezéssel támadtatott meg, amely felebezés részben a vármegye th. bizottsága által volt másodfokon elbírálendő.

A december 29-iki rendkívüli közgyűlés szokatlanul nagy érdeklődés mellett és ünnepélyes keretek közt folyt le. Okul erre az szolgált, hogy ez alkalommal ünnepelte meg az ideiglenesen egyesített vármegyék közönsége *Palkovics László* alispán, *Karcsay Miklós* főjegyző és *Troykó Béla* tatái járási főszolgabíró vármegyei szolgálatának 25 éves évfordulóját. Meghívott vendégeként résztvettek a közgyűlésen a helyőrségnek, a két városnak és a helybeli közhivataloknak és intézményeknek képviselői és kiküldöttei is, úgy hogy az ülésterem, mint annak karzata zsúfolásig megtelt közönséggel.

Az alispánt nagyhatású beszédben *Thaly Ferenc* th. bizottsági tag üdvözölte, kiemelve azt, hogy noha az alispán Komárom vármegyének csak egy év óta tisztviselője, kiváló tulajdonságai révén

ebben a vármegyében is osztatlan tisztelet és szeretet veszi őt körül. Indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy az alispán édesatyjának, Palkovics Károlynak, az 1848/49-iki idők kormánybiztosának és Esztergom vármegye egykori nagynevű alispánjának arcképét a jubiláns alispán részére megfesteti.

Az alispán a tetszésajztól többször megszakított beszédben köszönte meg az üdvözlést és beszéde végeztével percekig tartó lelkes és spontán ünneplés központját képezte.

A főjegyzőt emelkedett szellemű, megleghangú beszédben Mátféfy Viktor, a tatai járás főszolgabíráját *Garzuly Józsefet* th. bizottsági tagok üdvözölték.

Majd felolvastatván a belügyminiszternek a jubiláns tisztviselőkhöz intézett üdvözlő távirata, a közgyűlés elhatározta, hogy azoknak érdemeit, nemkülönben az elhangzott beszédeket jegyzőkönyvébe iktatja.

Kimondotta a közgyűlés, hogy a vármegye, illetőleg Komárom szab. kir. város nagy szülötte, Jókai Mór születésének 1925 február 18-án elkövetkező 100 éves évfordulóját, karöltve Jókai szülővárosával, Komárommal, méltó módon megünnepli.

Élénken foglalkoztatta az ideiglenesen egyesített vármegyék hatóságait az Esztergom—szászvári kőszénbánya r.-t. összes telepein március 15-én kitört bányászsztrájk, mely ez alkalomból nyolc napig tartott s április hó folyamán kisebb arányokban megismétlődött.

Nagyobbarányú és kihatásaiban sokkal károsabb volt a Magyar általános kőszénbánya részvénytársaság telepein május hó elején kitört sztrájk, mely öt héten át tartott és június 17-én szűnt meg. Mindkét sztrájk bérharc jellegű volt és a bányavezetőség és a munkások között létrejött békés megegyezéssel fejeződött be.

A június hóban országszerte pusztító viharok az ideiglenesen egyesített vármegyék területén is végigsöpörtek, némely helyen jégesőtől kísérve és különösen az esztergomi járás Piszke, Süttő, Tokod, Csolnok és Sárisáp községeiben nagy károkat okozva. Az egyes helyeken a cyklonná és felhőszakadással fajult viharok számos emberélet is esett áldozatul, jelentékeny károkat okozva az állattállományban, faültetvényekben és utakban is.

A magyar és csehszlovák határmegállapító bizottságok a dunai határvonalon végre megállapodásra jutván, a megállapított határvonalnak Gönyűtől Szobig gőzhajón való bejárása július hó végén bizottságilag eszközöltetett. A határbejárás az ideiglenesen egyesített vármegyék képviselőjében az alispán is résztvett. Ez alkalomból mindkét állambeli határmenti községek és érdekeltségek panaszai a bizottság által meghallgattak és írásba foglalva is átvétettek, az előadott és sok esetben nagyon is jogos panaszok orvoslása iránt eddigelé azonban semmiféle intézkedés nem történt. Azok a zaklatások, melyeknek a közönség- a határforgalomban kitéve van s melyek különösen a határmenti lakosságot sújtják érzékenyen, ma is változatlanul fennállanak és napirenden vannak.

Az 1924. évi IV. t.-c. az ú. n. szanálási törvény alapján a bel-

ügyminiszter 1925 július 1-ig újabb 20%-os létszámcsoökkentést helyezett kilátásba. Egyelőre január 1-ig megszüntetett a központnál 3 díjnoki, 3 hivatalsszolgai és 1 tisztilegényi állást, ami 10%-os létszámcsoökkentésnek felel meg.

A belügyminiszter a további létszámcsoökkentést, amennyiben az elkerülhetetlen lesz, a járásorvosi állásoknak egészen, vagy részben való megszüntetésével tervezi. Ezen létszámcsoökkentés folytán elbocsátott alkalmazottak közül a törvényhatóság saját háztartási alapja terhére 2 díjnokot és 1 tisztilegényt újból alkalmazott.

A létszámcsoökkentés a városoknál és a községeknel is keresztlvitetett.

A munkanélküliség nyomán járó elégedetlenséget a szocialista szervezetek kihasználták osztályelleni ellentétek kiélesítésére és politikai céljaikra és nem egy helyen a nemzetiségi izgatás fegyvereit is felvonultatták.

A munkanélküliség enyhítésére a kormány által kezdeményezett inségenyhító akció kapesán közérdekű munkák kivitelére kilátásba helyezett kölcsönből azonban az ideiglenesen egyesített vármegyék törvényhatósága nem kapott egy fillért sem, bár erre való igényét bejelentette.

A kormányzat, mely igyekezett kibontakozást keresni abból a zilált helyzetből, melybe az államháztartást a háború, az azt követő forradalmak és megszállás juttatták, hova-tovább több terhet hárított át a törvényhatóságok vállaira. Teljesen beszüntette a törvényhatóságok útalapjainak segélyezését, az összes dologi kiadásokat a vármegyékre hárította át és beszüntette a városok segélyezését is.

Az 1924. évi IV. t.-c., az úgynevezett szanálási törvény és az annak alapján kiadott rendeletek a vármegyék és községek háztartását egészen új alapokra fektették.

*
* * *

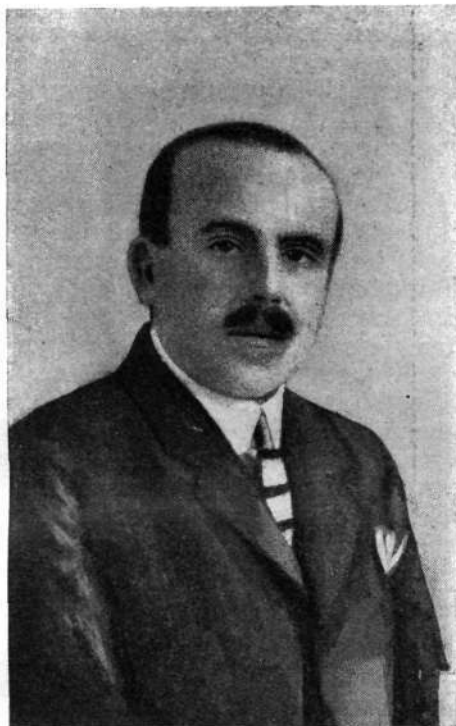
Az a nagy és dicső mult, mely az összes vármegyék, köztük Komárom és Esztergom vármegyék nevéhez fűződik és az a körülmény, hogy a vármegyék a csonka ország közéletében, jövőjének kialakításában ma is fontos szerepet töltenek be, eléggé indokoltá teszik, hogy jelen helyzetükkel is tárgyilagoss gondddal, de egysszersmind megértő lélekkel foglalkozzunk. A csonka vármegyék jelen nehéz és küzdelemteljes napjainak története egy darab a csonka ország történetéből és kicsiben hú tükre a csonka ország közállapotainak.

Ezt a történetet lapozva fel kell ismernünk azt az igazságot, hogy a közintézmények közül az az igazán értékes és maradandó alkotás — és ilyen a vármegyék intézménye is —, amelynek gyökerei a nemzeti lélek sajátosságaiból szívják éltető erejüket és amelyek nem máról-holnapra, egy-egy felszínre került tudományos szisztéma alapján, egy-egy politikai fordulat változásaiban, vagy egyes hatalmi tényezők hatalmi szavával alakultak meg, hanem amelyek a történelem ércokohójában fokról-fokra kovácsoltattak azzá, amik.

Fel kell ismernünk, hogy a vármegyék a mai sorsdöntő időkben is dicső multjukhoz méltóan megállták helyüket és mindazon rágalmak, kicsinylés, gúny, sőt gyűlölet ellenére, melyet némely oldalról feléjük szórnak, ma is felbecsülhetetlen erkölcsi erőt és erkölcsi értéket képviselnek a csonka ország közéletében és alkotmányos berendezéseiben.

Hogy a csonka vármegyéknek ezen cikk elején ismertetett problémája tekintetében melyik álláspontnak van igaza, efelett döntő ítéletet mondani csak a későbbi kor történetírója lesz hivatva. Ma még afelől sem lehet teljesen tiszta képet alkotni, hogy eredményezett-e a csonka vármegyék egyesítése tényleges megtakarításokat, vagy sem.

Az ideiglenesen egyesített vármegyék számára adva van a helyzet és amíg az adott helyzet fennáll, feladatuk csak az lehet, hogy testvéri egyetértésben, közös erővel munkálkodjanak vármegyéik és az ország ügyeinek előbbrevitelén és az elszakított részek visszaszerzésén.

BARÁTI HUSZÁR ALADÁR

*Komárom-Esztergom közigazgatásilag egyelőre
egyesített vármegyék főispánja*

Ipolyságon született 1885-ben. Középiskolái végeztével a budapesti egyetemen államtudományi doktorátust szerzett, majd továbbképzése céljából több külföldi egyetemet látogatott. Közszolgálatát 1908-ban kezdte Nógrád vármegyénél, ahol kiváló képzettségénél, nagy tudásánál fogva gyors karriert futott be. A kommun után a nemzeti újjáébredés időszakában már Nógrád vármegye kormánybiztos-főispánja, mely díszes méltóságát 1922. évi március haváig töltötte be. 1923. év február havában Komárom szab. kir. város és Esztergom vármegye főispánjává nevezték ki, míg a két vármegye egyesítése alkalmával a Komárom szab. kir. város főispáni állásától felmentette a kormány és a közigazgatásilag egyesített két vármegye főispánjává nevezte ki.

Az összeomlás az ukrajnai megszálló seregnél találja, s így a forradalom első szennyes hullámai még nem érik őt Balassagyarmaton. Amikor hazatér, már úgy ahogy berendezkedett a Károlyi uralom. A becsületes emberek már látták, hogy a háborús ellenség helyett most belső ellenséggel állanak szemben. Balassagyarmaton is a legkülönbözőbb irányban folyt a

nemzeti alapon való szervezkedés, melynek azonnal éltető lelke lett, míg a női szervezetek kiépítésein fenkölt gondolkodású neje fáradozott. 1919 január 15-én, amikor a szervezkedés a leglázasabban folyt, egy Lauka Károly nevű cseh legionárius főhadnagy 80 emberével egyszerűen besétált Balassagyarmatra és megszállotta a várost. Dr. H. A. akkor vármegyei főjegyző volt és mint ilyen részt vett Rákóczy István akkori kormánybiztos vezetése alatt álló küldöttségben, amely 1919 január 26-án Zólyomban felkereste Srobar cseh minisztert és megkérdezte tőle, hogy mi a tervük és szándékuk a cseheknek Balassagyarmat városával. A küldöttség azzal a szomorú hírrel jött vissza, hogy Balassagyarmatot a csehek maguknak vindikálják. E megszállás alatt a csehek példás rendet tartottak fenn és főleg a vasút, posta és távirdaforgalom biztosítására feküdtek rá. A magyar közalkalmazottak közös megállapodással megtagadták a szolgálatot és így éles összeütközésbe kerültek a csehekkel. Főleg a vasutasokat gyötörték a megszállók, akik végső elkeseredésükben elhatározták, hogy a cseheket kiverik a városból. A vasúti állomástól mintegy 14 kilométernyire Bajac százados és Visy főhadnagy összeverbuválnak egy elszánt csapatot, hogy rajtaütnek a cseheken. Amikor ezt Rákóczy kormánybiztos megtudta, Budapestre utazott utasításokért és megbízta Huszár Aladárt, hogy szervezze meg a polgárőrséget az esetben, ha távolléte alatt a katonák és vasutasok tényleg kiverik a cseheket. A rajtaütés január 29-én hajnalban megtörtént, a cseh előőrsoket ártalmatlanná tették, azonban a honvédlaktanyában levő cseh katonák, — noha parancsnokuk elesett — eltorlaszolvá tartották magukat. A magyar katonaság, amely akkor már telítve volt forradalmi szellemmel, otthagya a kétségbeesett várost és rendetlen csoportokban visszavonult Nándorba. A helyzet rendkívül válságos volt. A kaszárnyába bezárkózott csehek folyton tűz alatt tartották a környéket, mert Losonc és Ipolyság felől segítséget várhattak. A fegyveres polgárság viszont állandóan lőtte a kaszárnyát, de minden pillanatban ki volt téve a cseh háttámadásnak. Az izgalom tetőpontra hágott, mert senki sem tudhatta mit hoz a következő pillanat. És ezekben a rettenetes percekben Huszár Aladár magához ragadta a parancsnokságot, honvédhuszár főhadnagyi egyenruhájában intézte a város védelmét és a kaszárnya elleni ostromot. Erre a csehek a laktanyában megadták magukat. Az úgynevezett „iglói géppuskás század“ különvonaton megérkezett aznap délben, átvette a foglyokat és alig két órai tartózkodás után tovább vonult. A város ismét katonaság nélkül állott, az izgalom fokozódott, a lakosság tömegesen menekült. Ezekben a reménytvesztett órákban Huszár Aladár volt a védelem lelke, a polgárság reménye és teljes bizalmának letéteményese. A lelkeket lenyugozó izgalom és kétségbeesés csak január 30-án szűnt meg, amikor megérkezett két zászlóalj gyalogság, amely a rendet helyreállította. Tormay Cecil, a kiváló és elismert író H. A. ezen hazafias és férfias hőstettéről gyönyörű szavakban emlékezik meg „Bujdosók“ című munkájában.

SZENKVICZI PALKOVICS LÁSZLÓ

Komárom és Esztergom közig. egyesített vármegyék alispánja

1877 február 8-án Szentgyörgymezőn (jelenleg bekebelezve Esztergom városába) született. A gimnáziumi és jogtud. egyetemi tanulmányai befejeztével, Esztergom vármegye szolgálatába lépett 1900-ban, mint közigazgatási gyakornok. 1901-ben szolgabíró, 1906-ban első aljegyző, tb. főjegyző lett, majd 1912-ben a párkányi járás főszolgabírájává választották meg, Párkány székhellyel. Ott érte a háború kitörése. 1917 május 29-én a megyei közgyűlés helyettes alispánnak, 1918 június 17-én pedig alispánnak választotta meg. Csakhamar nehéz helyzetbe került az 1918. októberi forradalom révén. Az első napokban még kezében tudta tartani a hatalmat, de aztán mindjobban elfajulván a dolgok, a nemzeti és katona-tanács kerekedett felül. Időközben a tősgyökeres magyar párkányi járást megszállták a csehek. Az így megmaradt esztergomi járásban a meg-megújuló forradalmi kilengések lehető megfékezése során Böhm akkori hadügyi államtitkár vizsgálatot

rendelt el ellene, mint reakcionarius ellen, és a hadügyminisztériumból három tagból álló katonatiszti bizottságot küldtek ki. A hosszúra nyúlt vizsgálat azonban befejezetlen maradt, mert közben érkezett március 21, a kommun kitörésének napja. A kommun első napjain hivatali működése alól fölmentették s felügyelet mellett a városházára osztották be alantas szolgálattételre. Innen megszabadulván, fizetését beszüntették. A kisebb-nagyobb szekaturák és meg-megújuló fenyegetések elől a Dunán át Szobon keresztül cseh megszállt területre ment és a régi párkányi járásban lévő Béla községben néhai br. Ullmann Adolf ottani nagybirtokosnál huzódott meg addig is, míg útlevel ügye az osztrák hatóságoknál kedvező elintézkést nyert. Wienbe szándékozott ugyanis menni, hol ajánlólevelei folytán az ellenforradalmi akcióval akarta a kapcsolatot felvenni. A beutazási engedély azonban soká késett. Ez volt azonban a szerencséje, mert a kommun alkonya még Béla községben érte, s így amint ennek hírért vette, a csehek akadékoskodása dacára ismét átkelt a Dunán s az akkor Esztergomban éppen kitörő ellenforradalmi akció élén Kornhaber Samu ezredessel együtt átvette a hatalmat, még egy nappal előbb, mint az Budapesten történt. Aztán hosszú hónapok nehéz munkájával sikerült a rendet helyreállítani s a közigazgatást a rendes kerékvágásba hozni. Az oláh megszállás alatt egy éjszakára az oláhok foglya volt. 1923-ban Komárommegye Esztergommegyével egyesítetvén s ez idő óta, mint az egyesített vármegyék alispánja vezeti a közigazgatást.

Esztergom vármegye és Esztergom szab. kir. megyei város tizéves történetének vázlata

Irta: Dr. SÁNTHA JÓZSEF

Esztergom szab. kir. megyei város tanácsnoka

Esztergom város ősi várfokán, a Szt. István-kápolna alatt, a város felé eső részen, a hatalmas sziklák közt csodálatos arcot lát az ember. Nem a művész ihlete lehellte belé a mesterséges alkotás kimért korú létét; sohase látott vésőt és kalapácsot, csak zivatart, háborút, az elemek csatáját, emberi öldöklést, — mégis oly érdekes ez az arc.

Sziklák a vonásai... Talán a honfoglaló ősmagyarok egyikének gigászi lelke dermedt a faragatlan kövek titokzatos redői közé. És most, már több mint ezer éve, nézi a várost. Láta az első koronázást s a keresztviz-mosta első magyarok hitben még erőtlén, de alkotásokra kész és alkotásokra erős lelkét. Láta a tatárok seregét a rémülettől jéggé meredt királyi Duna innenső partjára lépni s üzni, gyilkolni a magyart. Majd ragyogott a napfényben, míg az Anjouk és Hollós Mátyás dicsőségével töltekezett Esztergom ékes vára. Büszkén mondott búcsút a messzi útra térő Bakócz Tamásnak, ki az első magyar főpap székéből a kereszténység első főpapja

A primási palota

trónusára kívánt emelkedni — és fájón meredt a semmiségbe, midőn Mohács alól jöttek a jajgató gyászmagyarok s hírül adták, hogy a Máriás zászló helyett nemsokára lófarkas lobogót fog lengetni az ősi hegyfokon az idegenné szilajult kárpáti szél.

Szıklák a vonásai... A néma ajkak hangtalanul is beszélnek a török járom pusztításáról és keserűségeiről. Majd harcok riadnak, s a kereszt triumfál ismét a megszentelt ormokon. Aztán is sok mindennek részese: meghordja Rákóczi a Máriás lobogót, míg nem a Majtényi síkon lehanyatlik a magyar zászló és Esztergom is a lanyhaság sok évtizedeibe merül. És a kőarc, a magyarság e természetadta monumentális hősi emlékműve, 1848 viharai, s 1867 büszke fejlődésű évei közt magábazárt gondolatokkal jut el a világháború szörnyű vérárja után a nagy világégés befejeztéig. S amíg a város békés falai közt nem a háború technikai csodái ülik a győzelem orgiáit, hanem a visszatérők féktelen lelke robbantja az öröm, a közömbösség, vagy talán a lethargia riasztó lövedékét, — tán megtelik ez az arc könnyel a szemek gödreiben, de mutatni mit se mutat, s éppen ez a változatlan némasága ad neki valami szimbolikus erőt: mintha a város egyik legnagyobb fiának, Ottokár püspöknek aranyszája kiáltaná a város és az egész magyarság felé a kőkolosszus ezeréves ajkai közül a rejtelmes ígét: *Dum spiro, spero!*... Magyarok, esztergomiak, — én végigéltem a város és a magyar történelem ezer évét; vigyáztam rátok jó- és balsorsban, s most is csak egyet mondhatok, fájó a amíg élek, — amíg vagytok, amíg a Magyarok Istene éltet, — mult, rettenetes a jelen, de „*Dum spiro, spero*“, — amíg vagyok, addig van remény, mert az ezerév viharai után e sanyarú időket is át kell élnünk, s nekünk, a lesujtottaknak, a megalázottaknak kell előkészítenünk a jövőendő Magyarország új ezredévre szánt épületét.

*
* * *

E sorok írójának az a feladata, hogy Esztergom szab. kir. városának nem a régmúlt történetét olvassa le az ősi várfa e néma kőarcáról, hanem hogy azt hallgassa meg s azt írja le, mit a titkok csendjében a legutóbbi évtizedről mesél. Történetszerű feljegyzéseket írni azokról, miknek magunk is átélői voltunk, — amelyeknek emlékezetébe tehát a magunk egyéni felfogását visszük s természetesen helytelenítünk minden mást, mi azzal ellenkezik, feljegyezni azt, minek nem minden részében voltunk aktív résztvevők, viszont maguk az irányítók, az alkotók is köztünk vannak, hogy helytelen megítélésünket lépten-nyomon a fejünkre olvassák, — biz ebből távolról se alakulhat ki a horátiusi *monumentum aere perennius*.

E sorok nem lehetnek a történetírói objektivitás emeltfejű megtestesítői. A jellemzések nem lesznek sokszor teljesen zártak, s módot adnak az olvasónak, hogy a hézagokat a maga egyéniségének felfogásával töltsse ki megszakítatlan egésszé; az is bizonyos, hogy mások átéltek, vagy felkutathattak e tíz évről sokkal több eseményt, mint amennyit mi előadunk, de — ismételjük —

nekünk nem a teljesség a célunk s jól végzettnek tartjuk munkánkat, ha sikerül a közelmúlt tíz évről oly vázlatot nyujtanunk, melyet az utánunk következő alaposabb kutatók nem minden eredmény nélkül forrásmunkának használhatnak.

Végül még arra mutatok rá, hogy a munkára felettes hatóságom megbízásából s második otthonom iránt való szeretetből vállalkoztam. Tudom, hogy e feladat meghaladja erőmet, ám nem kívánok tökéleteset nyujtani, hanem olyat, milyent a rendelkezésemre álló rövid idő, s egyéb elfoglaltságom lehetővé tett és mindenekfelett olyat, amivel szerény képességem munkabafogásával leróhatom hálámat a nekem éppen tíz éve biztos otthont nyújtó várossal szemben.

*
* *

Az Ur 1918. esztendeje úgy szakadt Esztergomra, mint ahogy ráütötte bélyegét ez év magyar történetére az őszirózsza. Megvirradt, kinyíltott biztatóan, virágosan, bár magánviselte az ősz, a vég, az elmúlás lehelletét; adott virágot, mely ma még szimbólum,

Esztergom látképe

az élet létének bizonyossága, s holnap már csak emlékeztető arra, aki, s ami volt.

Katonaállítások, requirálások, fejadagesökkentések, beszolgáltatások jegyében köszöntött ránk az új esztendő. És Esztergom népe nem igen várt felmentést a katonáskodás alól, hisz nagyobb gazdái alig vannak, ellenben várt és kért egyet: a katonáékon kívül s maga itthoni népének legalább szűkös ellátását s nyugalomát. Valljuk meg őszintén, a népet a politika eseményei se igen érdeklik.

Pedig ez év a megyére és városra nézve is gazdag volt politikai történésekben. A város országgyűlési képviselője, dr. *Hindy Zoltán*, az év februárjában kilép a munkapártból és *Andrássy Gyula* gróf zászlójához csatlakozik. A város közönsége a márciusi beszámolón tudomásul veszi képviselője e programváltozását s ezzel is dokumentálja, hogy megérti az új idők szellemét. Esztergom különben az alkotmányosság utolsó éveiben jórészen függet-

lenségi érzelmű volt, s ha képviselői mégis más pártból jutottak be, az nem volt a lakosság érzelmeinek homogén megnyilatkozása. Hindynek Andrássyhoz való csatlakozása tehát nem hogy bizalmatlanságot nem eredményezett, hanem szinte következménye volt a polgárság egyetemes, bár részleteiben megoszlott politikai felfogásnak.

Ekkor jut különben kormányra dr. *Wekerle Sándor*, kinek politikája a Károlyi-párttal szemben ellentétes volt. Ezért a vármegye akkori főispánja, *Kobek Kornél* is lemond méltóságáról. A megye közönsége *Palkovics László*, akkor még helyettes alispán személyén keresztül melegen búcsúztatja őt, mint a munka és becsület zászlájának hordozóját. Kobek főispán személye kedves marad a megye közörségének minden tagja előtt, mert szíves közvetlenségével, munkaszeretetével s nemes idealizmusával igaz képviselője volt annak a liberális szellemnek, mely nem a kényszer, hanem a szabadra hagyott egyéni meggyőződés erejével igyekezett biztosítani a polgárok akarati szabadságát az államélet keretei között. Hogy aztán helyes volt-e a liberális felfogás ily nehéz idők közepette, annak megítélése állampolitikai feladat, s nem tartozik jelen tanulmány keretei közé.

Kobek Kornél utóda dr. *Beniczky Ödön*, egyben Bars vármegye főispánja, a későbbi belügyminiszter, a Néppárt tagja, ki e minőségében az akkori kormányzati irányhoz képest a mérsékelt ellenzékhez tartozott. Beniczky politikai fontosságát e helyen jellemezni nem célunk; csak azt a hatást rögzítjük le, melyet működése kiváltott: önérzetes, elveihez ragaszkodó és a hatalmat nem életecélnak tekintő egyéniség volt, aki állását mindenkor rendelkezésre bocsájtotta, ha a kormányzat irányában a legkisebb változást is történt. Programja volt a magyarság független fejlesztése az országos életben s a kisebb közületekben egyaránt. Amíg a kormány képviselője volt a vármegye élén, határozottan s erősen ellenszegült minden baloldali befolyásnak, vagy erőszaknak, úgy hogy pl. egy keresztényszocialista népgyűlés alkalmával, melyet a szocialisták megzavarni igyekeztek, a katonaságot vonultatta fel, és csak annak meglazult szellemén múlt, hogy kormánybiztos-főispáni működése ez utolsó napjaiban nem sikerült az államhatalom fegyveres erejével is teljes érvényt szerezni az akkor néptörvénynek nevezett rendelkezések keretei közt a politikai, s teljes lelki szabadságnak.

A legnehezebb időkre eső főispánsága alatt hű segítőtársai voltak szenkvici *Palkovics László* alispán, úgyszintén dr. *Antóny Béla* polgármester. Mit mondjunk róluk? Legjobb s legtárgyilagóbb lesz annyi, hogy ők aktív résztvevői a forradalmat követő tíz esztendőnek: annak minden érdemes cselekedete elsősorban az ő érdemük. Hivatali súlyukat már az is bizonyítja, hogy mint egyetlen pályázók kerülnek a megye, illetve a város első tisztségébe. Emellett *Palkovics* alispán a város fia, kit igazi történelmi értékű családi események és hagyományok fűznek az ősi megyéhez, városhoz; természetes tehát, hogy egész működését már a vér erejénél fogva is az irántuk való mély szeretet s legjobb akarat

hatja át. Dr. Antóny Béla pedig idegenből jön, menten minden helyi párt-, osztály-, vagy klikk-lekötöttségtől; egyéni tulajdonságain kívül ez tette számára lehetővé, hogy minden tettét egyedül csak a kitűzött cél irányítsa. Erdemeit különben nyilván hirdeti arcképe, melyet a város közönsége akkor festetett meg közgyűlési terme részére, midőn Antóny ügyes politikája megszabadítja régi, hatalmas terheitől.

A nagy időkben valóban rátermett emberek voltak szükségese a megye és város élére. Mert nem volt elég a világháború előidézte tengernyi áldozat, nélkülözés és gond, — 1918-ban már mozgolódnak a kloakák patkányai, kiknek munkáját a viszonyok is elősegítették. Negyedik háborús év! Élelmiszer-, ruha-, cipő- és dohányjegyek, a pénz értéksökkenése, s nyomában a titkos csere-

Az esztergomi városháza

kereskedés; az anyagi teljesítőképesség újabb igénybevétele ismételt hadikölcsönjegyzéssel; az orosz béketárgyalások bomlasztó vitáinak széleskörű ismertetése az ujságokban —, amellet pedig vesztett csaták, özvegyi fátylak s hadiárvak könnyei —, végül itthon a spanyoljárványtól szinte megtizedelt lakosság: ime a horoszkóp, melyből minden gondolkodó ember kiolvashatta, hogy végsőkéig feszült a húr, s közeleg a vég. A helyi sajtóban is tépelődő, kételkedő cikkek jelennek meg, melyekből kicsendül a jövőért való aggodalom hangja, Beniczky főispán pedig már a márciusban történt beiktatása alkalmával felhívta a megye közönségének figyelmét arra, hogy *ezt a nemzetet nemcsak a háború áldozatai sorvasztják, hanem felütötte fejét a földalatti aknamunka is, mely a harcterekeket s a mögöttes részeket egyaránt bomlasztja.*

Ily körülmények közt virrad fel ránk 1918 október 31. A fővárosi események híre gyorsan eljut a városba, s mint a világtörténet szerint általában történni szokott, elsősorban a háború viszonytárgyaiban kifáradt katonaság figyel fel rá, melyet különben pesti kiküldöttek izgatnak fel s bírnak rá a forrongásra. A tüntetők sorában főként katonák és diákok vannak, de a hirtelen lelkesedés elragadja a polgárságot is, midőn Palkovics alispán kihirdeti a táviratot gróf Károlyi Mihály miniszterelnöki kinevezé-

séről s ezzel a demokratikusabb idők bekövetkeztéről. Délután a katonaság elhatározza a Nemzeti Tanácshoz való csatlakozását s az esküt is le akarja tenni.

Krämer Antal katonai parancsnok, most nyug. ezredes, tájékoztatja a katonaság hangulatáról az alispánt és a polgármestert, kik nyomban a kaszárnyaiba sietnek. Akkor már csak egy lehetett a cél, időnyerés és a szenvedelmek némi lecsillapítása, mert féltő volt, hogyha a katonák e forradalmi lázban elhagyják a helyüket s előzőnlik a várost, annak komoly és soha jóvá nem tehető következményei lehetnek. Ezért *Palkovics* alispán beszédet intéz hozzájuk s esküt vesz ki tőlük, hogy amint a harcerekken megállták a helyüket, úgy itthon is fenntartják a rendet és megvédik a lakosságot minden jogtalanság ellen.

Antóny polgármester is beszédet mond, mivel azonban a nála megszokott szónoki hévvel a forradalmat, mint a haza veszedelmét eseteli, mely az ellenség teljes győzelmét hozza az országra, a katonák közbekiáltással zavarják, úgyhogy abbahagyja beszédét, mert esetleges tettelességtől is tartani lehetett. Az alispán előtt letett eskü után a kaszárnya könnyű foglyait szabadonbocsájtják a katonák, kik közben egymásután szállingóznak haza otthonukba, az itt maradtak pedig nov. 2-án esküsznek fel a Széchenyi-téren a Nemzeti Tanácsra. Mivel a városban minden józanság ellenére is megkezdődtek az ablakbeverések, s kisebb atrocitások, megalakul a polgárőrség is dr. *Frey Vilmos*, jelenlegi országgyűlési képviselő parancsnoksága alatt. Nov. 4-én megalakul a Nemzeti Tanács, melynek elnöke dr. *Katona Sándor* ügyvéd, tagjai pedig a polgárság különböző rétegeinek, s a katonaságnak képviselői lettek. Az iparosok, a földművesek sa tanító testület is külön tanácsokat szerveznek, ami azonban nem volt aggasztó tünet, mert a vezetőség jóformán a régi maradt, s azok kebelében semmi mélyebb mozgalmótól, vagy kilengéstől tartani nem kellett.

Hála a polgárságot mindig átható józanságnak, Esztergom városban különösebb rendzavarás, vagy a másutt elég sűrűn előforduló gyilkosság nem történt. Köszönhető ez természetesen a kor kívánalmaihoz símult vezetésnek is, valamint annak a szorgos őrizetnek, melyet a polgárőrség, majd a diákőrség is éjjel-nappal állandóan teljesített. Ablakbeverések, lövöldözések — sajnos — nálunk is voltak, s ami a legsajnálatosabb, a város melletti volt fogolytábor készleteinek kifosztását, mely készletre pedig az élelmiszerekben s egyéb cikkekben szűkölködő lakosságnak nagy szüksége lett volna, nem sikerült megakadályozni. Pedig a helyi sajtó is mindent megtett, hogy az egyesekben lángra lobbanó izgága hajlamot lecsillapítsa; repülőgépről is szórnak nyugalomra intő röpcédulákat, majd december elején kisebb tengerészcsapat is érkezik a táborba, de a felszabadult szenvedélyek nem tudnak tovább se különbséget tenni az enyém-tied-övé között.

Komolyabb volt a helyzet a vármegyében. *Klekker Lajos* lábatlani jegyzőt a polgárőrség szervezése közben egy ottani gazda a pár perccel előbb kapott fegyverrel lelövi; Nagysápon zendülés

Az elszakított párkányi rész

tör ki, melynek leverése során Varga zászlóst halálos lövés eri; Pilisszentlélek elküldi öreg tanítóját, mert neki magyar tanító nem kell s mert neki erre a „köztársaság“ jogot ad; a kesztölciek százas csoportban neki mennek a káptalani erdőnek s egyszerűen vágni kezdik, természetesen a maguk számára; állandóak a fosztogatások is, úgyhogy az alispán külön rendelettel intézkedik a fosztogatásból eredő károk összeírása iránt; a jegyzők közül pedig többen kénytelenek elhagyni a falu lakosságának fenyegető magatartása miatt szolgálatukat, úgyhogy a helyi igazgatást helyettesítésekkel kellett fenntartani. Szomorú tünetek, melyeket csak részben tesz megérthetővé a háború alatti sok szenvedés s melyek inkább annak a téves forradalom-felfogásnak szüleményei, mely nem a politikai változást látta az eseményekben, hanem az egyéni szabadosságot s minden jog, rend és törvény alóli teljes mentességet vindikálta magának. Egyben bizonyságok e szomorú tünetek arra, hogy a közhatalom gyengesége és szervezetlensége, valamint az átalakulás hirtelensége s előkészületlensége mily visszataszító következményeket idézhet elő a különben nyugodt gondolkodású nép fiaiban.

Amíg az események lezajlanak, november közepén hazajön Esztergom háziezrede a 25. gyalogezred, majd december közepe táján a 14-es honvédek, kiknek különben tekintélyes száma szintén megyénkből toborzódott ugyancsak Esztergomba érkeznek. A közönség meleg szeretettel fogadja a katonákat kik nyomban esküttesznek a Nemzeti Tanácsra. Ekkor már feltűnik a katonákon a vörös szalag is, de tiltakoznak az ellen, mintha az a vörös gondolat kifejezője lenne, csupán csak a forradalom jele.

Eközben már javában folyik Magyarország végzetének szomorú áradata, s a cseh csapatok egyre mélyebben hatolnak be a Felvidékre. December 10—12-ike körül oly veszélyes már a helyzet, hogy Esztergom megszállásától tartanak. Ezért küldöttség megy a hadügyminiszterhez, hogy a fenyegető veszedelem ellen oltalmat találjanak; a miniszter ki is jelenti, hogy a város nem esik a megszállandó területbe, s ha a cseh csapatok részéről mégis ily irányú kísérlet történnék, azt a népköztársaság fegyverrel fogja

megakadályozni. Mily határozott szavak, de volt-e bennük elegendő tartalom és erő? S ha volt, miért nem érvényesült e hatalom és erő akkor, midőn az első idegen katona taposta az ország szent határát?!

Szomorú tünet, hogy ye komoly kérdésekkel csak akkor foglalkoztak, mikor már elhangzott a vészkiáltás: Ardet Ucalegon! Az egyhangú, apatikus hétköznapiakat a politika posványosítja a Csele-patak király- és nemzetvesztő mocsarává. Nálunk is megindul a szervezkedés. Míg a lapok a köztársaság eszményi kiépítéséről, a haza határainak területi épségéről s a forradalom szomorú tünete gyanánt a közerkölcsök zülléséről cikkeznek, addig a nagy átlag hallgat és tétovázik, mint a sebzett szarvas az üldözők lesekbe állt csapata előtt, a forradalmi vezetők pedig hol jó szándékkal, hol önző céloktól vezérelve, megkezdik az intenzív munkát. Dr. *Szentgyörgyi Pál* felmentést kap a főispáni titkári tisztség alól s hozzálát a szociáldemokrata párt toborzásához. Szervezkednek a földművesek is (pártjuk elnöke *Horváth Mihály* hegymester lesz), hogy külön párttá tömörüljenek, s az éles megfigyelés tünete, hogy vitéz *Szivós Waldvogel József*, jelenleg nyug. tábornok, már akkor felemeli szavát a kommunizmus veszedelme ellen. Mellettük azonban legerősebb aktivitást fejt ki a köztársasági Károlyi-párt, mely a december 9-iki szervező ülésén a szervező bizottság elnökévé dr. *Réthei Prikkel Mariánt*, jegyzőjévé dr. *Zwillingner Ferencet* választja, míg a december 14-iki alakuló ülésen pártelnök dr. *Prikkel*, társelnökök dr. *Katona Sándor*, *Dombay Nárcisz*, *Bartalos Vince* és *Horváth Mihály*, ügyvezető dr. *Zwillingner Ferenc* lettek.

Nehezek, szörnyű nehezek voltak 1918—19. év hónapjai. A kilengések nem csillapodnak: röpködnek a golyók, hogy a villanyvezeték rombolásával sötétbe borítsák a várost; durva tréfából, vagy bosszúból koporsót szögeznek a ház falára; a szentgyörgy-mezei Olvasókör, valamint a keresztény szocialisták gyűlését botrányos jelenetekkel zavarják meg s teszik lehetetlenné a szociáldemokraták. Sőt még az adott viszonyok közt mérsékeltnek tekinthető köztársasági Károlyi-párttal szemben is hangok emelkednek a Károlyi név felvétele miatt, mert ez akkor még a Köztársasági pártnak a szociáldemokráciától s a kommunistáktól való távolállását jelentette.

Eközben pedig egyre szorosabb lesz a rabbilincs, melyet az entente s a vesztett háború chimaerája az ország, s benne Esztergom megye köré von. A december 28-iki megyegyűlésen komoly veszedelemként tárgyalják a cseh megszállás lehetőségét, melynek ellenállni nem volna célravezető, hanem kívánatosabb volna, ha helyettük angol, vagy francia megszállók jönnének. A megye és város vezetősége ugyan mindent megtesz a kormánynál a megszállás megakadályozása iránt, *de a végzet óráját, melynek mutatója Esztergom várost ismét a magyar határszél végvárává tette, immár megállítani nem lehetett, s a csehek január 8-án és 9-én megérkeznek Párkányba s birtokba veszik a hatalmat.*

Esztergomot dermedt rémület fogja el. Beniczky Ödön kor-

mánybiztos statáriumot hirdet, melyet a kormány is helybenhagy; dr. Frey Vilmos, a polgárőrség főparancsnoka, fegyverbe szólítja a tiszteket, kikből csakhamar három század alakul *Andrássy József* csendőrszázados, ifj. vitéz *Matus Gyula* és dr. *Brenner Antal* parancsnoksága alatt; összeül a Nemzeti Tanács, e végeredményben erőre s alkotásra kevésbé alkalmas testület is és fájdalmas tanácskozás után kimondja, hogy esetleges megszállás esetén nem fejt ki ellenállást a reguláris csapatokkal szemben. Hír kél szárnyra arról is, hogy dr. *Csernoch János* hercegprímás elmenekült, holott csak betegségének kezelése céljából utazott akkor éppen Budapestre.

Szerencsére a rémhír nem bizonyult valóznak, mert a cseh parlamentőr kijelentette, hogy a cseh csapatoknak nincs parancsuk Esztergom megszállására, de a túlsó járást lezárják s csupán arra készek, hogy az innen szolgáltatandó villany és szén ellenében cukrot, sőt s egyéb élelmiszereket engednek át a hídon.

A párkányi járás tehát, Esztergomnak szinte éléskamrája s iparának, kereskedelmének felvevő piaca, egy nap alatt ellenállás nélkül elveszett. A Kisalföld e dús talajáról, honnan kétszáz éve Rákóczi nézte az esztergomi várostromot, míg riadtak a tárogatók s pattogtak a fegyverek, most cseh hódítók nézik a város vergődést; az ország főszékesegyháza pedig idegenné lett talajra tekint, s Nagyboldogasszony öreg harangja fájdalmasan kondul az ország sorsának jobbrafordulásáért.

Az ország legkisebb vármegyéje még kisebb, Esztergom városa az ország végvára lesz, de amíg a közönség lelke a nagy veszteség hatása alatt van, addig a fórum a kezdeti fellángolás után ismét megnyitja a politikai tülekedés átkos Pandora szelencéjét. Az utolsó városi közgyűlés, melyet meg-megzavar a fegyvermentlen karzat hangja, a város tengeri kígyójával, a halastó lecsapolásával bíbelődik s csak úgy mellékes tárgyként mondja ki a sok között a Területvédelmi Ligához való csatlakozását, nem is számolva azzal, hogy — legalább is, mint akkor hitték — hosszú időre utolsó ülését tartja. Dr. *Antóny Béla* polgármester szabadságot kér, s a Károlyi-párt vezércikkírója úgy emlékezik meg róla, mint aki aligha fog többé visszatérni; szabadságra távozik *Unger Hugó* rendőrkapitány is.

Közben megjelenik az 1919. évi VIII. néptörvény, mely feloszlatja a képviselőtestületeket s helyükbe a Néptanácsot lépteti. Természetes, hogy megindul a tülekedés és mikor Beniczky kormánybiztos kinevezi a Néptanácsot, valóban oly tagokból, kik *nem hogy lélekben, de külsőre sem voltak forradalmi pártiak* (hisz köztük van *Mátéffy Viktor, Vodicska István, Horváth Mihály* stb.) és legfeljebb csak kényszerből s a polgárság érdekei védelmére léptek be az alakulatokba, a forradalmi pártok tiltakozást jelentenek be, s midőn Beniczkyt felmenti a kormány és helyébe országos pártközi megegyezés folytán a radikális dr. *Majláth Ferenc* budapesti ügyvédet nevezi ki kormánybiztossá, hosszas versengés után sikerül is a helyi forradalmi pártoknak megsztozniok a néptanácsi helyek tartalmatlan koncán.

Majd megalakul az esztergomi radikális párt, mely az idők akkori szellemében antimilitarista vizeken evez; nagy programot nyújt be az új kormánybiztoshoz a Károlyi-párt is, mely nagyjában régi követeléseket tartalmaz, de nem is eléggé burkolt formában támadja a primást s a főkáptalant, kívánja az összes városi földek eladását, a szeszfőző központ eltörlésével a kisüstöt stb. Megkezdődnek a miniszterjárások: *Kunfi Zsigmond* és *Buza Barna* a Tanítók Tanácsában jelennek meg, március 4-ikén pedig dr. *Vas János* vallásügyi miniszter vesz részt az Egyesült Kisgazda- és Károlyi-párt nagy népgyűlésén, de beszédét -- mivel a kommunizmus felé hajló szociáldemokrácia esetleges veszedelmét hangoztatja -- *sűrű zajongással zavarják meg a vérszemre kapott szocialisták.*

A levegő nyomott; a lapok cikkei leforrázottak és tartózkodók, s a közönséget mintha letaglózták volna. Olyan volt akkori közéletünk, mint valami tó, melynek felszínét zöldre színezi a sok békaorsó, meg az októbertől márciusig teljesen elvirult vízisás; egyre sötétebb lett a tószín zöldje, s már mindenki érezte, tudta, hogy e gyászba készülő zöld alatt csak hinár és iszap lehet. Ily nyomasztó napok közt jut el a város 1919 március 21-hez.

Miként ha gyermekláncfű lazán visszatartott fehér fejére ráfúj a szél, ahány magoskája van, annyifelé széled --, úgy röptek szét a néptanácsok s a Károlyi-korszak más kiabáló funkcionáriusai is a pesti események első hírére. A polgárságot pedig elfogta annak tudata, hogy a kommunizmus valójában még annál is rosszabb lesz, mint amilyennek elképzelte. Megkezdődnek a rekvirálások, köztük talán a legfájdalmasabb, az otthon szétdúlása, a lakásrekvirálás. A biztosok vöröskatonák kíséretében ismételtelen bejárják a várost, több riadalmat keltve, mint eredményt elérve, mert Esztergom lakásviszonyai sohase voltak valami kedvezőek s mert a rokonok, ismerősök úgyis siettek egymáshoz költözni, nehogy vadidegen proletár jöjjön közéjük. Első sorban természetesen a főpapok lakásaira pályáztak; maga dr. Csernoch János biboros hercegprimás, a bel- és külföldön egyaránt tisztelt, nagytekintélyű s hatalmú első egyházi s közjogi méltósága az országnak, kénytelen elhagyni palotáját s gyalogosan ballag szükség-lakására, dr. *Machovich Gyula* prelátus-kanonokhoz, míg körülötte büszkén kocsikáznak a direktórium hirtelen hatalmassá lett tagjai. A kanonoki házak is egymásután kapják meg a maguk proletárjait, s a kisebb lakások szentélyébe is sűrűn betelepszik egy-egy elvtárs.

Majd jön a fegyver-, katonai felszerelés- és élelmiszerbeszolgáltatás, úgyszintén az ékszerrekvirálás. A forradalmi munkás- és katonatanács forradalmi törvényszék elé állítással fenyeget mindenkit, aki az ez irányú parancsnak ellenszegül. És amíg házról-házra megindul az ellenőrzés, addig az éjszakák nem éppen zavartalan csendjében megkezdődik az igazi passzív rezisztencia. A fegyverek (melyekre még szükség lehet) úgy elrejtőznek az ászokfák, meg padlásgerendák porverte zúgaiba, hogy Jókai Új földesurának nyomozója se tudna nyomukra bukkanni. Gödröket

ásnak a földbe, hogy oda rejtsek a háború s az első forradalmi idő jegyei után nagy önlemondással megtakarított liszt-, gabona- és cukorkészleteket. Csupán a földműves osztály az, mely úgyis tudja, hogy rá, mint termelőre nagy szükség van; a gazdák mernek csak merészebb fellépést tanusítani. Nem is vezet sokra a beszolgáltatás, hisz pl. a primási palotából elszállított ezüst evőeszközök, bútorok, sonkák s egyéb élelmicikkek az önmaguk megbízta rekvirálók kezén nyomtalanul eltűnnek; helyükbe megjelenik a savanyú káposzta, a tök, meg a gerstli, s a munkástanács még külön főzési receptet is ad ki, hogyan kell a kelkáposztát jól elkészíteni burgonya nélkül, mert a gazdák bizony nem adták le a burgonyakészletüket.

Duna-részlet a híddal

Közben megtörténik a közhatalom átvételével a hivatalok átszervezése is. A régi tisztviselők, így a városnál pl. *Rothnágel Ferenc* tanácsnok, *Osváth Andor* főjegyző, elhagyják helyüket: Palkovics alispánt dr. Szentgyörgyi volt főispáni titkár szólítja fel távozásra, hisz ő annál kevésbé volt megbízható, mert a megyei tisztikart lebeszélte a szakszervezetbe való belépésről s mert ellenforradalmi érzelmei miatt Böhm államtitkár vezetésével már előbb is külön vizsgálatot rendeltek el ellene; akik pedig megmaradnak, mint a városnál Brenner tanácsnok, elvesztik hatalmukat s egy-egy *Szokob*, *Kralovszki*, *Szabó* „elvtárs” beosztottai, írnokai lesznek, kik fenn adják ki a parancsot: „írjon elvtárs népszerűbben (azaz olvashatóbb betűkkel), mert én nem tudom elolvasni”.

Az intelligenciából csupán egy ember bukott el a kommun téveszméiben: dr. Karthaly István. Hatalomra vágyása, túlfutott ambíciója s talán a marxizmus elméletének hatása elbódították s aktív résztvevőjévé tették a március 21 utáni napoknak. A jószándékot nála nehéz feltételeznünk; mert mint képzett embernek tudnia kellett, mily uralmat szolgál; tetteért tehát teljes mértékben felelős. Sorsa különben utólrte: a forradalmi szereplők között ő is a bíróság elé kerül, mely súlyosan marasztalta. Az ítélet végrehajtása elől csere útján Oroszországba távozik s azóta a bolseviz-

mus őshazájában elmélkedhetik régi álhatalmáról. s szóheti tovább a téveszmék kába elméletét

Dr. *Seyler Emil*, volt megyei tiszti főorvos, az egészségügyi megbízott szerepét vállalja. Ő nem volt igazi kommunista, hisz saját háza, jól jövedelmező állása s orvosi praxisa volt, melyekből soha se juttatott a proletártestvéreknek. Izgága, összeférhetetlen természete azonban elhiteti vele, hogy most üthet régi ellenfelein s ezért elfogadja a megbízást. Sokáig azonban köztük se maradhatott; június elején felmentik megbízatása alól, mire néhány napig mg Esztergomban marad, hogy kevéssel a kommün bukása előtt — talán annak előszelét érezve — végleg cseh területre távozzék.

Dr. Katona Sándor ügyvéd, a Nemzeti Tanács volt elnöke, április vége felé a forradalmi törvényszék mellé vádbiztosul nevezetik ki; az ő lemondása után május végével *Fasler Armint*, majd júniusban melléje még *Perler Ferencet* bizza meg a vezetőség a teendőikkel.

Kívülük még egy intelligensnek indult ember játszott szerepet a második forradalom alatt, Péter Imre. Szerepe a kommün után véget ért; szinte beszámíthatatlan egyénisége ugyan megkísérli, hogy Esztergom polgármesterétől személyesen kérje itteni illetőségének elismerését, mit természetesen nem kapott meg, mire elűnik a cseh megszállott terület ismeretlenségébe.

A direktórium összes többi tagjai, vagy egyéb megbízottai jelentéktelen képzettség nélküli egyéniségek. Kralovszki Géza, Szabó István, Szokob János, Győri János, Horvát István, Váradi Árpád s a többiek talán hallottak a szocialista gyűléseken egy-két szót a marxizmus s a III. internacionále elméletéről, melyet megemésztetni nem tudtak, de most a maguk elégedetlen sorsával s békétlen természetével — bizonyára mások szerkesztette beszédekbe foglalva, — mint fontos és nagyhatalmú diktátorok, adnak le a katonák vagy diákok és szűkkörű hallgatóság előtt. Megtévészett s megtévedt emberek voltak, bár általában jóindulattal és a szenvedelmeket fékező hajlammal, kiknek működéséből közvetve származott kár a polgárságra, míg maguk is legtöbbször tehetetlen bábok voltak a központ nagyjátékosai kezében.

A vezetőség az első berendezkedés után alaposan hozzálátott, hogy az uralmat népszerűsítse. Állandó szakszervezeti- s népgyűlések, hogy közelebb hozzák az eszméket a közönséghez. Ha a Károlyi korszak megtisztelte Esztergomot minisztereivel, most egész népbiztosjárás van. Április 22-én Ágoston Péter dícséri a kommunizmust, mint Krisztus eszméi megvalósítóját s a polgárok közti egyenlőtlenség eltörlőjét; május elején Rabinovics József központi kiküldött beszél s támadja az Egyházat nagy vagyonáért és Péterfilléreireért, a régi hadsereget szigorú fegyelméért, az iskolázás módját pedig a valláserkölcsei nevelés irányáért; Kun Béla és Lengyel Gyula népbiztosok pedig Dorogot keresik fel és igyekeznek elhinteni a szegény és gazdag, a munkás s a vezető közti ellentét termékeny csiráit. Mivel pedig Esztergom a magyar katolicizmus székhelye, Fáber Oszkár vallásügyi biztos is el-elláto-

gat hozzánk, helyette, Apáti György pedig a primási palotában üti fel sátorfáját.

Legnagyobb erőfeszítéssel s a jövő megalapozásának célzatával fekszenek rá az iskolákra. Természetesen szocializálják mindannyit s az igazgatók helyébe helyettes vezető tanárokat léptetnek. Megjelennek a diák-bizalmiak, kik a tanárok eljárását is ellenőrizni kívánnák. Szinte vigjátékba illő eset, hogy az egyik III. osztályos realista kifogást emel a szigorú osztályzat ellen s részrehajlással vádolja a tanárokat. E vádjáért a forradalmi törvényszék elé kerül, mely mondhatni bizonyítási eljárást folytat le, s mivel a vád beigazolódik, nemcsak a törvényszék színe előtt, hanem az egyetlen hírlapban, az Esztergomi Népszavában való bocsánatkérésre is kötelezi a kis diákot. A keresztek lekerülnek a falról s a tanítás anyagát is át akarják gyúrni, mire természetesen idejük már nem volt.

Még fontosabb volt azonban, hogy magát a tanári és tanító-testületet átszervezzék. Nemcsak a direktorium foganatosította sok kinevezésre gondolunk, hanem arra az átképző tanfolyamra, melybe minden tanárt és tanítót belekényszerítettek. Ennek a tevékenységnek erőskezü, intenzív irányítója Kőszegfalvi Endre volt tanár, művelődési megbízott volt, Szabó István volt tanító készséges asszisztenciája mellett. Igaz, hogy sok eredményt nem értek el, hisz maguknak az előadóknak nem volt elegendő mély tudásuk s intelligenciájuk, hogy tanárokat, tanítókat oktassanak, de az bizonyos, hogy a terror itt érvényesült legerősebben. De mikor már rengett a föld és Szeged tájékaról indulóban volt a magyar feltámadás, az egyik igazgató-tanító naívvul megkérdezte az előadótól: Mondja elvtárs, aztán még sokáig fog tartani ez a kommunizmus? vagy zongoraszóra az egész testület még a diktatúra bukása előtt lelkesen énekelvén a Himnusz — a forradalom nagy hősei már akkor meghátráltak s csendes felelettel, vagy az Internacionálé éneklésének megkísérlésével (ami azonban elmaradt) napirendre tértek a történeteken, és senkinek sem esett bántódása.

Ráültek az egyházi kérdésekre is. Mint láttuk, Apáti György helyettes országos vallásügyi biztos Esztergomba költözik, hogy ellenőrizze az egyházi kincsek elszállítását, mi azonban az elhúzás ügyes taktikájával elmaradt. Szabó István városparancsnok a papokat, szerzeteseket és apácákat teljes behódolásra, vagy kiöltözésre szólítja fel, mely esetben zárdáikat elhagyni kötelesek. Mátéffy Viktor plébánost fogságba viszik, de híveinek elszánt fellépésére hamarosan szabadonbocsátják. A prédikációkat ellenőrzik s csak a megbízottak tudatlansága idézte elő, hogy a papok határozott színvallásukért (pl. dr. Meszlényi Zoltán primási levéltáros Szt. Anna-templomi beszéde) nem jutottak fogságba. A nép különben tüntet a vallás mellett; a templomok tele vannak, s a városi kegyúri templomi Jézus Szíve körmenet oly impozáns tömegeket mozgat meg, melyet talán sem azelőtt, sem azóta nem láttunk.

Pedig a forradalmi törvényszék ugyancsak működik. Fehérpénz el nem fogadása, a direktorium közegeinek nem elég tiszte-

lettel teljes fogadása, a régi cím (úr, kisasszony) használata, a rakoncátlan cselédnek adott pofon, részegség stb. elég ok volt arra, hogy valaki forradalmi törvényszék elé kerüljön s büntetésben részesüljön ugyanakkor, midőn csendháborítások, lopások s más önkényeskedések büntetlenül maradnak. Dr. Machovich Gyula prel. kanonokot, az arany szívű, mindenkitől kedvelt főpapot „a köztársaság rendelkezésének nem pontos betartása miatt” 10.000 koronára és háromhavi elzárásra ítélik, ez utóbbit azonban egy évre felfüggesztik. Igyekeznek a népet is igába törni az akkor fellépett ú. n. batyuzás miatt, de mivel a büntetéssel nem érnek el célt, frontot változtatva, örökös vezércikkekkel igyekeznek reá hatni. Különben a sajtóra is szájkosarat raknak s papírhiány ürügye alatt május 18-ával megszüntetik az Esztergom és Vidéke című lapot is, úgyhogy ezentúl csak az Esztergomi Népszava jelenik meg tisztán a bolsevizmus szolgálatában.

Bármily erős kézzel és drasztikus eszközökkel dolgoznak is, mégsem érzik magukat biztonságban. Egész riadalom van, mikor felfedezik, hogy fényjeleket adnak le a gyerekek a belvárosi templom tornyáról, vagy később ismeretlen egyének a Vaskapuról; amikor pedig a diákesapat egyik tagja tréfából a leányiskolában a mennyezetre lő, az egész város vörösőrsége mozgósítva van. Nagy cécóval ünneplik a május 1-ét; midőn azonban azt néhány lövés megzavarja (erről még később megemlékezünk), szétfut az „ünneplő” közönség, bevonják a vörös zászlókat s letépik az ablakokba a beverés fenyegetésével kényszerített vörös szalagokat. Különben — miként országszerte — jómagukba se bíznak s megbízott hegyébe megbízottat ültetnek, hogy egymást ellenőrizzék. Rendelet is rendeletet ér, bizonyosságául annak, hogy senki se foganatossítja őket.

Hogy különben a direktórium körében ez a féltékenység s örökös izgalom lett úrrá, azt a csehek közvetlen szomszédságának tudhatjuk be legfőként. Április 23-án a csehek lezárják a hidat; majd híre jön, hogy a várost is esetleg megszállják, mire a katonatanács a hadműveletek vezetésével Gebé Jánost, a vörösszázad parancsnokságával pedig Bátki Endrét bízzák meg s hirdetményükben kijelentik, hogy „irtózatoss energiával védik a tanácsköztársaságot”.

Amíg aztán a tiszamenti hadműveletek megindulnak, rövidesen sor kerül arra, hogy az itteni vezetőség is megmutassa ezt az irtózatoss energiát. Április 24-én este hirtelen lövöldözés hangzik a híd felől; nyomban mozgósítják a vörösszázadot, de a tárgyalások során kiderül, hogy csak félreértés volt a lövöldözés. Még nagyobb volt az ijedelem május 1-én. Javában folynak a proletár-ünnepségek, midőn futótűzként terjed szét a városban, hogy jön a cseh megszállás. Valóban a helembai szigetnél kisebb csetepaté fejlődött ki, melynek során az egyik vöröskatona súlyosan megsebesült. Erre a basaharci őrség parancsnoka jelentést tesz, hogy a szigetet már meg is szállták. A hír ugyan nem felelt meg a valóságnak, de elegendő volt arra, hogy az egész május 1-i ünnepséget szétzavarja.

Komolyabbak voltak azonban a május 20-iki események, melyek hőse Szabó István vörös városparancsnok volt. Szabó István az esztergomi proletárdiktatúra érdekes alakja. Többszörösen büntetett előéletű, kit egyebek közt rokongyilkosság súlyos bűne terhel. Fölényes, hetyke megjelenésű alakja, s az első látszatra nem éppen kellemetlen hatás, egyesülve az egyéni ambíciókkal s a fékezhetetlen szenvedéllyel, az első látásra megmagyarázzák, hogy a sötét áradatban neki vezetőszerpetet kell bírnia. Közben — miként a puccs után összes bűnei feltárása közt az Esztergomi Népszava utólag közli — Oroszországban elvégez valami agitátorképző kurzust, s itt ragadhat rá bizonyos színleges műveltség, mely szereplési vágygal s vélt szónoki képességgel ruházza fel, miközben citálja az együgyűnél együgyűbb „frappatáns” (saját szavajárása) hasonlatokat. Hazaérkezve, az obskurus időkben vállalja az obskurus szerepet, s a direktórium a városparancsnoksággal bízta meg, melyet az alacsony sorból magasra vetődése után büszke proletáröntudattal lát el, miközben italozásai, részegeskedései, gorombáskodása, az apácák gúnyolása, félelmesebb-nél félelmesebb parancsok kiadása közben minden tetteivel hangoztatja a quod licet Jovi, non licet bovi ősi elvét. Az Esztergomi Népszava szerint végre a direktórium tagjai is felismerték ékes vonásait, miben nehezen megszokható s talán bűneire is büszke egyénisége adta a mély alaptónust s ezért a cikk közlése szerint elhatározták eltávolítását, melynek május 20-ikán kellett megtörténnie. Ezt akarta volna megelőzni Szabó István, midőn a helyi tanács több tagját önkényűen letartóztatja s a csehektől Esztergom megszállását kéri. A csehek meg is kezdik az átvonulást, ám Szentei Sándor vöröskatona, ki e tetteért a munkás- és katonatanácstól külön dícséretben is részesült később, lövöldözni kezd a hídon s ezzel felhívja a figyelmet a veszedelemre, úgyhogy azt a vöröskatonáknak sikerült megakasztaniok.

Szabó István eltűnik s — időközi fogságból való szökése után — azóta is közelebről ismeretlen helyen van, ám a forradalmi törvényszék letartóztatja Varga Dezső vöröskatonát s Brnicza Mladen vöröstengerészt, továbbá Izsák János és Sliz István vöröskatonákat bűnrészesség címén, kik közül az első kettőt kötél-, az utóbbi kettőt golyóhalálra ítéli a forradalmi törvényszék. Felbevezés folytán a forradalmi törvényszék megváltoztatja az ítéletet s Izsák és Sliz életfogytiglani fegyházra kap, míg Varga Dezső és Brnicza golyóhalálra ítéltetik. Ez utóbbiak végzete június 10-én délután teljeseedik be, mikor is őket az ősi Batthyány-palota árkádjai alatt az egész Széchenyi-tér erős lezárása mellett agyonlövik. A golyók helyei hónapokon keresztül éktelenkedtek a városház falán, míg nem a renoválás alkalmával eltávolítottak.

Amíg másutt a gyilkosságok sorozata bélyegezte igazi vörösrre a proletárdiktatúrát, nálunk e két kivégzés volt a jóvátehetetlen cselekedet. Magáról a tényről kevés ismeretünk van, mert a forradalmi törvényszék iratai egyelőre ismeretlenek, az azonban bizonyos, hogy a közhangulat — bármiként szól is ellene az Esztergomi Népszava rövid közleménye — a kivégzettek egyikét se

tekinti ellenforradalmi vértanúnak, aminthogy Szabó Istvánról se hiszi, hogy igazában komoly ellenforradalmi szándék fűtötte volna cselekedetét.

Itt említjük meg, hogy a forradalom bukása után a vezetők egyike iratai közt egy névjegyzéket találtak, melyről a közhangulat az tartja, hogy abban szereplők — így dr. Fehér Gyula kanonok, Homor Imre és Vitál István hírlapszerkesztők, Jakus János kisgazda, Pály Sándor ref. lelkész, Szölgyéni Gyula ig. tanító, Toldy János és Vodicska István építőmesterek, dr. Zwillingner Ferenc ügyvéd és mások — arra voltak kijelölve, hogy a szentferencrendiek pincéjében ellenforradalmi érzületük miatt halált szenvedjenek. Mi igaz e közhiedelemből, s mi igaz Szabó István és társainak a most említettekkel egy napon se említhető érzületéről, egyelőre titok, melyet csak a részletekig elmélyedő későbbi kutatás van hivatva kideríteni.

Közben megindulnak a Tanácsköztársaság részéről a hadműveletek is, melyek a vörös erőt vannak hivatva bizonyítani. Jellemző, hogy amiként különben történni szokott, a kezdeti sikereket nagy diadalként tüntetik fel s róluk a helyi lap is dicsőítő himnuszokkal emlékezik meg, hogy amikor aztán a vörös sereg sorsa balra fordult, a lap egyszerűen elhallgasson a haretér eseményeiről. A harcokban az esztergomi fiúk is kiveszik a részüket, a hadseregparancsnokság külön is megdícséri a III/19. jelzésű, Esztergom megyéből és városból toborozott szakaszokat, melyek a csehek elleni harcban derekasan megállták helyüket. Időközönként lelkesítő hírek jelennek meg hol arról, hogy az orosz bolsevikiek Galicia felől közelednek, hol meg a világforradalom terjedéséről, melynek folyományaként a párkányi katonaság szocializálást követel, Nyitra város és megye pedig egyenesen a III. internacionáléhoz való csatlakozását mondja ki. Ám e hírekkel épűgy, mint az esztergomi nyolc vörös zászló avatásával hiába akarják elhitetni a polgársággal a vörös uralom verhetetlenségében való hitet.

A változó szerencsájú harcok arra készítetik a központi vezetőséget, hogy végre komolyabb cselekedetre szánja rá magát. Erősítik ezt a felfogást azok a tisztek, kik a vörös hadseregbe bekenyszerítve, színre behódnak, valójában azonban az integritást tűzik ki célul, hogy midőn majdan a határok visszaszerzésével a hadseregnek kellő hatalma s tekintélye lesz, ismét proklamálják a fehér uralmat.

A hadseregparancsnokság egyes vezetőinek ezirányú törekvése nem tartozik értekezésünk keretei közé, másrészt az időközben lefolytatott igazolási s bűnvádi eljárások e tényeket a lehetőséghez képest máris tisztázták. De meg kell emlékeznünk arról, hogy e szellem folyományaként ismét felújul — hogy úgy mondjuk — a militarista szellem; újabb és újabb sorozásokat rendelnek el, melyeknek ugyan a lakosság nem igen tesz eleget; a legfontosabb azonban a volt tényleges és tartalékos tisztek berendelése haretéri szolgálatra, melynek idejére már a bizalmi férfiak rendszerét is, mint alkalmatlant, kiküszöbölik. A tiszteket és tiszt-

jelölteket újra meg újra felszólítják a jelentkezésre, s mikor ez se elegendő, a végső erőfeszítéshez, a kommün vége felé 48 esztergomi tisztet névszerint köröznék és felhívnak a vörös hadseregbe való belépésre. E tiszték között számos ismerős van, kik azonban vonakodtak eleget tenni a rendelkezésnek.

Tagadhatatlan, hogy ilyként fehérelemekkel reorganizált hadsereg, különösen a csehekkel szemben, döntő sikert ér el. Párkány, Érsekújvár, Léva, Kassa, Korpona, Selmebánya, Eperjes, stb. egymásután kerülnek a csapatok kezére. A Párkány elleni támadás május 30-án kezdődik, monitorok igénybevételevel, s bár viszonzásul a csehek Esztergomot lövik — szerencsére minden nagyobb károsítás nélkül — Párkány mégis a vörös csapatok kezére kerül.

E csata alkalmával sajnálatos események játszódnak le. Az első diadal után ugyanis a vörös sereg visszavonulásra kényszerül, miközben megfélekedzik a vöröskeresztes szolgálatra kirendelt diákesapatról. Ezek egy része idejében nem tud átjönni a visszavonuláskor s néhány vöröskatonával egy szalmakazalban rejtőzik el. Egy nő azonban, elárulja őket, mire a csehek az elfogottakat, mint reguláris csapatokon kívülállókat, kínzással s kegyetlen halállal büntetik. A második párkányi bevonulás után hozzák át e holttesteket, s különösen az ifjakét, mint az önzetlenség, ideális hazaszeretetet áldozatait temetik el nagy részvét mellett. Haláluk különben elsősorban Péter elvtárs gondatlanságának következménye volt, ki átdirigálta a hazafiság fűtötte fiatalokat, de mikor a csehek visszatértek, a maga megmentése közben, megfélekezett róluk és sorsukra hagyta őket. A feljelentő nőt különben e tettéért halálra ítéli a forradalmi törvényszék, mit azonban a főtörvényszék öt évi kényszermunkára változtat.

A párkányi járás és a még elfoglalt részek vörösdiktatúrája, melyet a rövid idő alatt is mindenütt igyekeztek megszervezni, nemsokáig tart. Június 17-ével közlik a lapok, hogy az entente hatalmak kívánságára a hadműveleteket megszüntették, bár a csehek folytatják állandó támadásukat. Július 1-ével megkezdődik a visszavonulás és 2-án Párkányt is feladják a csapatok. Ekkor már világos volt, hogy a diktatura nem tarthat soká, a bajok sokasodnak; azok valamelyes elcsendesítésére korlátozzák országszerte a szesztilalmat; a pénzmizériák enyhítésére, miként másutt, nálunk is külön esztergomi pénzt bocsájt ki egy és két K-ás címletekben a direktórium; a forradalmi törvényszék működése is enyhül, bár egymásután érkezik a ludovikás, majd kalocsai s egyéb forradalmak híre, melyről azonban az egyetlen lap csak alig pár szóval emlékezik meg. A tiszai vereség aztán országszerte megadja a kegyelemdöfést a haldokló szörnyetegnek, s miközben a helyi vezetőség élelmesebb tagjai is tanácsosabbnak látják a csendes visszavonulást, a fővárosban megtörténik Kun Béláék lemondása, majd a szocialista Peidl-kormány eltávolítása, s az augusztusi forróságban felvirrad a szükre szabott határok közt a szabad nemzeti érzés tündöklő napja.

A városban korán, de bizonytalanul ér el a hír. Amikor Pal-

kovics alispán visszatér a megszállott területről, még a vörös-
ország tagjai fogadják. Győri János elvtárs, a forradalmi törvény-
szék elnöke is a járásbíróság felé ballag, hogy folytassa műkö-
dését, de a népharag, mely nem ismer tárgyalást és perrendet,
hanem vulkán módjára tör elő a szívekből, gyorsan lángra lob-
ban, s bizony nem sokba mult, hogy Győri akkor élve került ki
a nép igazságszolgáltatása alól. Nagy Antal, volt főreáliskolai
igazgató is, akit különben később állása elvesztésére ítélt fegyelmi
hatósága, megérzi egy-két súlyosabb botütésben a nép „rokon-
szenvét“, s az uccára kimerészkedő más forradalmi exponensek
szintén tapasztalhatták önön kárukon, hogy az ép törzsön a fer-
dére nyult ágak nem nőhetnek az égig.

Esztergom népe örömmámorban úszott. Nemzeti zászló
ugyan nem leng a házakon, mert a rémuralom legalább azzal
kívánta megörökíteni magát, hogy mindent vörösre festetett;
annál viharzóbb azonban az éljenzés és teljesebb az öröm, midőn
Palkovics alispán meglengeti a nemzeti színű lobogót, melyet
ruhája alatt hozott át cseh területről. A pacsirta, ha a felhők csa-
tája után napot lát, csattogva szárnyal feléje s mitse törődik vele,
hogy alant még szennyes a talaj. Így volt a város közönsége is:
még azt se tudta biztosan, való-e a hír, s a hirtelen örömré nem
következik-e a monitorok vörös felvonulása, vagy egy kalocsai
vérengzés, az öröm, a magyar lélek s a felszabadulás tudata
mégis oly elemi erővel tör ki, hogy Palkovics e napot a legszebb-
jei közé számíthatja, mert a nép szinte hozsannával köszönti,
hogy személyén keresztül üdvözlje a feltámadás várva-várt
napját.

A forró augusztusi ég gyorsan fejleszti a magyar termést.
Palkovics átveszi a megyei közigazgatás vezetését. Antóny s más,
szolgálatukat a kommun alatt elhagyott városi tisztviselők vissza-
térnek, elfoglalják hivatalukat; augusztus 6-ával ismét megindul
a helyi sajtó, hogy a fővárosi eseményekről is biztos tudósítást
adjon, s amíg Horvát István, a diktatura alatt szerepet játszó
örömmester revolvere golyójával önmaga szabja ki ítéletét, máso-
kat pedig a királyi bíróságok ítélkezéséig is a népítélet sújt, míg
az előbbre látóak a szökés könnyebb útját választják, ismét meg-
alakul a polgárőrség a biztonság fenntartására, s annak, különös-
képpen a vállukon kaszával megjelenő földműves polgárőröknek
felvonulása hosszú időig felejthetetlen emléket hagy a nép
lelkében.

Ha az esztétikus a felségesre kíván példát mondani, Michel
Angelo Mózesét, Shakespeare drámáját, vagy hasonlót említ.
Ha esztergomi ember akarja a felségest illusztrálni, arra a tüne-
ményes látványra emlékezik, midőn alig néhány nappal a dikta-
tura bukása után dr. Csernoch János hercegprímás a Nagy-
boldogasszony ünnepe alkalmából a főszékesegyházba bevonult.
Elől az ország első főpapja, utána a hatóságok tagjai a feledésre
ítélt díszmagyarok pompájában, de mindenek felett a nép, mely
— az aranymiséjét kivéve — talán soha sem övezte ily szeretettel
főpásztorát.

Ezután az események gyorsan következnek. Egymásután kerülnek kézre a vezetők, kik közül egy-két ismertebb alakot az Esztergomba való szállításkor összever a tömeg. Amikor híre kél, hogy Fasler Ármin volt vádbiztost hozzák, a nép megrohanja a vonatot, de a hír nem bizonyult valónak; amidőn Nádor Emilt szabadlábba helyezi az ügyészség, s megjelenik az uccán, könnyebb testi bántalmazásban van része. Itt említjük meg, hogy a zsidóság elleni ellenszenv a városban is kirobbant, de komolyabb következmények nélkül, úgy hogy az egyik fővárosi lapban az atrocitásokról megjelent hír teljesen valótlan volt s maga az izraelita hitközség is cáfolatot ad ki, sőt Palkovics alispánnak és Waldvogel József katonai parancsnoknak köszönetet is nyilvánít, hogy a rendzavarásoknak erélyes kézzel véget vetettek; az is valótlan, hogy egy főiskolai hallgatónak 1920 novemberében történt bántalmazása szintén az antiszemizmusról lett volna visszavezethető, nem volt az egyéb egy-két ittas ember ostoba cselekedeténél.

A bíróság ítélezése 1921. évre maradt, amikor Surgoth Gyula elnöklete alatt kiszáll a törvényszék s hosszabb helyi tárgyalás után április 23-án és 24-én hozza meg a döntést. Győri János, Miklósi György és Vancsó László halálbüntetést, Szentei Sándor és Karthaly István 15 évi fegyházát, Bártfai Géza 14 évi, Péter Imre 6 évi és Szabó István volt városparancsnok 5 évi börtönbüntetést kaptak. Megelőzőleg Nagy Antal és Iványi Pám M. István reáliskolai tanárokat állásvesztésre ítéli fegyelmi hatóságuk. A közönség állandó érdeklődéssel van jelen a bírósági tárgyalásokon s az ítéleteket a megnyugvás érzetével fogadja, a bűnösök pedig a fegyházak és börtönök mélyére vonulnak, míg közülük többen, így elsősorban a halálraítéltek, a csereakció során Oroszországba kerülnek.

Ezzel lezárul a szomorú idő. Kissé talán tovább is foglalkoztunk vele, mint megérdemelné, de hát minden magyar és minden esztergomi számára is az 1918—19 napjai voltak a legizgalmasabbak.

Alig morzsolódtak le a vörös uralom napjai, itt van helyette az új veszedelem a román sereg bevonulása. Számíthattunk ugyan rá, hisz a megye és város megszállása Budapest és a Dunántúl után nem maradhatott el; de azoktól szenvedni megszallást, kiket a harcok mezején annyiszor kényszerítettünk futásra, azoktól fogadni el parancsot, kiknek országában alig egy éve még a központi hatalmak osztogatták a győztes parancsait, bizony gondolatnak is nehéz dolog volt, nem még valóságnak.

1919 augusztus 14-én vonulnak be a románok Esztergomba, tartózkodásuk azonban rövid, mert 16-án már eltávoznak. A megye még nem szabadul meg tőlük és keservesen érzi az élelmiszer és takarmány-requirálást, amely miatt az alispán a

belügyminiszterhez s az entente misszióhoz fordul orvoslásért. Szeptemberben ismét visszatérnek a városba és csak október 8-án vonulnak ki, midőn a nemzeti hadsereg darutollas csapata már közelgett. Természetesen a megszállást megérzi a város is; szigorú záróra van, melyet a románok ellenőriznek; a csoportosulás tilos; az utazáshoz román engedély kell; requirálásra is gondolnak, de magának Csernoch primásnak közbenjárására az elmarad, sőt a megyében is enyhül. És hála legyen a megye s a város vezetőségének, Esztergomban mélyebb nyomokat nem hagy a megszállás, s a város minden különösebb kár nélkül éli át e nehéz napokat. Mindazáltal a kivonulás után a jóvátételi bizottság kiszáll később, 1920 december 22-én, városunkba, valamint Dömösre és Pilismarótra, mint legtöbbet szenvedett községekbe is; annak egyik tagját, Bódy szerb alezredest pedig annyira meghatja a magyar népnek még az ellenséggel szemben is megnyilvánuló úri magatartása s vendégszeretete, hogy viszonzásul 1000 K-t adományoz Esztergom város szegényei karácsonyára.

A történelmi hűség kedvéért meg kell említenünk, hogy a városban oly hírek keltek szárnyra, mintha a románok második bevonulását a zsidóság, vagy annak egyes tagjai kérték volna. A személy szerint is aposztrofáltak hírlapi tiltakozást adnak le s az izraelita hitközség, mely különben dr. Zwillinger Ferenc ügyvéd elnöklete alatt nyilatkozataiban s közleményeiben mindig az ezeréves magyar gondolat mellett tett hitvallást és pl. a kommun bukása után is örömmel üdvözölte az idők változását, szintén kifejezi tiltakozását, aminthogy nyíltan valótlanságnak jelenti ki azt a hírt is, mintha az augusztus 27-iki igazán kis mértékű rendzavarás miatt (— melynek bár sajnálatos, de végeredményében komollyá nem vált eseményeit az egyik fővárosi lap úgy tüntette fel, mintha e napon a zsidó nők petróleummal leöntve szenvedtek volna borzalmas máglyahalált —) a hitközségnek is szerepe lett volna a románok visszatérésében.

A lelkek még különben nem nyugodtak. Így Keszölc községben, melynek szegénysége minden bizonnyal jó talaj az uszítóknak, kommunista izgatás folyik, melynek szeptember folyamán egy-két ember bekísérése vet időlegesen véget; december 30-ra újra fellángol a mozgalom: kikiáltják a proletárdiktatúrát és megalakítják a direktóriumot, úgyhogy ismét a karhatalomnak kell közbelépni s a csendőrség veszi gondjaiba a tisztavirágéletű vezetőket. Dorogon a szocialisták mozgolódnak, mit az tesz érthetővé, hogy megkezdődnek a nemzetgyűlési választások előkészületei.

Esztergom városa lázasan készülődik a nemzeti hadsereg bevonulására annál is inkább, mert az a hír járja, hogy a legendás fővezér, Horhy Miklós is meglátogatja a várost. Október 8-án ugyan egyelőre csak egy gyalogos csapat jön, majd október 11-én egy zászlóalj vonul be Bauer őrnagy parancsnoksága alatt, melyet a város közönsége a főtéren, a Széchenyi téren kitörő örömmel fogad s néhány napra rá megvendégeli az egész legénységet. Másnap nagy könyörgő istentisztelet van ugyan-

ott, melyen sok ezren vesznek részt és könyörögnek a haza jobbra fordulásaért, mit az tett még bensőségebbé, hogy az ünnepi szent misét Báthy László prel. kanonok, most felsőházi tag, mondotta, ki maga is menekült, hisz hosszú működésének színterét, Léva városát, a trianoni szerződés szintén a cseh rabiga alá vetette.

Az a vágy, hogy a város falai között köszönthesse a Szegedről kiindult feltámadás megindítóját, Horthy Miklós fővezért, november 10-én válik valóra. Lázas készülődés után jön el a nap, mikor is az új legendák hőseit Antóny polgármester köszönti a vasútállomáson; majd a Széchenyi-téren van pompás dísszemle s utána a vármegyeházán a küldöttségek fogadása, melyen a város társadalmának minden képviselője leróta adóját az előtt, kit mint az új élet vezérét ünnepelt az egész ország.

1921 februárjában Dorogot látogatja meg a kormányzó; fogadja a bányászok küldöttségét, elbeszélget velük, leszáll a bányába is, hogy közvetlenül szemlélje meg a bányászok munkahelyét.

A hősök szobra Esztergomban — Lányi Dezső alkotása

1922. novemberében Esztergomot tüntette ki a kormányzó megjelenésével. Előbb a tábori fiúnevelő intézetet tekinti meg, melyben a Szaléziánus atyák az elhagyott, vagy züllésnek indult gyermekek százait nevelik; utána hatóságok, testületek s egyesületek tisztelgését, majd pedig a katonaság és a vitézek díszmenetét szemléli meg.

Amidőn később Esztergom egyik legelsőnek megalkottatja a világháború hősi halottai emlékművét, a kormányzót kéri fel a szobor leleplezésére. 1926 május 29-én a kedvezőtlen idő ellenére

ezrek, meg ezrek tolonganak Lányi Dezső szobrászművész monumentális alkotása körül; a messze vidék is bevonul hatalmas küldöttségeivel s a tömeg, melynek soraiban az országgyűlés, az egyházak, a honvédség képviselői is jelen vannak, a Himnusz hangjaival és lelkes éljenzéssel fogadja a kormányzót. Huszár Aladár főispán elragadó ünnepi beszéde után a kormányzó szavaira lehull a lepel az emlékről, melyet Antóny polgármester vesz át ékes szavakkal a város gondozásába. S akkor következik a felejthetetlen jelenet: zúgnak a város összes templomainak harangjai, a Bazilika tornyában a Nagyboldogasszony harangja szól s elsírják a kikísérőt annak az ötszáz esztergomi hősi fiúnak, kik életüket adták a haza boldogulásáért s most az ismeretlen messzeség jeltelen sírjaiban álmodnak Nagymagyarországról.

Szomorú alkalommal jelent meg újra a kormányzó a város falai közt: Dr. Csernoch János bíboros hercegprimás temetése alkalmával.

Az utolsó tíz esztendőt ugyanis bőségesen megáldotta az Úr örvendetes eseményekkel, aminthogy nem egyszer könnyet is kényszerített arcunkra a sors. Túl esnék e munka keretein, hogy mindegyikre kitérjünk, bár úgy van velük az ember, mint a kisgyermek a virágos réten: mivel mindent nem lehet, nem tudja, melyiket válassza. De mégis van, amit a szűk keretek közt se lehet mellőznünk.

Aki Esztergom népét ismeri, tudja, hogy mindenkor a legszorosabb kapcsolatban van legelső polgárával, a hercegprimással. Ez a meleg szeretet és mély tisztelet hatotta át boldogult Dr. Csernoch János primással szemben, kinek élete — már e legmagasabb méltóság elnyerése előtt is — oly szoros érintkezésben volt a városával. Amikor például az agg főpásztor 1922-ben elindul Rómába, hogy részt vegyen a pápaválasztáson, — nemcsak a papság s a hatóságok bucsuzó szava, hanem hívei visszaváró búcsúja is kíséri. És ha születésének 70 éves fordulóján igazi bensőséggel ünnepli őt a közönség, minek nevezzük az örömnak, a tiszteletnek, a hódolatnak azt a megnyilatkozását, mellyel az aranymisés Csernochot veszi körül a város, a megye s az egész ország (1924. nov.)! Ünnepi beszédek, hódoló feliratok, tisztelgések követik egymást, de a jubilánsnak talán az tetszett a legjobban, hogy aranymiséjén zsufolva volt a Bazilika. Meg is mondotta egyebek közt beszédjében: köszönöm, hogy felkisértetek, köszönöm, hogy eljöttetek; és kérem, jöjjetek el majd akkor is, mikor utolsó utamat teszem a földön.

Ez az idő nem is váratott sokáig magára. 1927. telén hírek terjednek el az agg egyházfő megbetegedéséről, úgy hogy márciusban kezelésre s üdülésre San Remoba utazik. Megerősödve tér haza székvárosába, de nem meggyógyulva. Ezért igen visszavonultan él s a 75. éves születésnapját is teljes csendben üli. És akkor már sejteni lehetett, hogy élete fonala a végére ért. A közönség állandó érdeklődéssel van iránta s várja az orvosi jelentéseket; a helyi lapok hozzák a friss tudósításokat, mig nem 1927. július 25-én kora reggel megszólal a legfájdalmasabb tudósító, a Bazilika

Nagyboldogasszony harangja, hogy jelentse, most nem a palotából a főszékesegyházba indul a primás, hanem a lelke tette meg a nagy utat a föld és ég között.

A gyász hír mély szomorúságba borítja a várost. A házakon a középületeken, az utcákon fekete zászló; a nép a palota, majd a Bazilika felé tart, hogy utolsó bucsút mondjon nagy primásának; a város egész képe valami bensőségesen szomorú, úgy, hogy a fővárosi lapok is kiemelik ezt a megváltozott arculatot. Aztán szinte megáll minden munka: míg a nagy halott pihen, ne döngjön a kalapács, ne percegjen a toll, csak öltözzék mindenki gyászba, mert a hatalmas katafalkon egyházi jelvényei, magas kitüntetései s a koszorúk halmaza között a nagy primás bebalzsamozott holtteste pihen.

Amikor elérkezik a temetés napja, megmozdul az egész ország. Horthy Miklós kormányzón kívül ott van a pápa követe, miniszterek, diplomaták, előkelőségek s a nép egyszerű fiai mind, mind ott vannak a temetési szertartáson. Aztán a lezárt koporsóban még egyszer megteszi az utat a Bazilika körül; a harangok zúgnak, a könnyek peregnek és száll az imádság, de annak is vége s immár nincsen más, csak fájdalmas emlék, a kriptá csendje s a főszékesegyház primási trónusának gyászba vont üressége. Árva lett a magyar katolikus egyház s az esztergomi főegyházmegye, de a legárvább a primási székhely, Esztergom városa!...

Aztán mult az idő s a pápa öszentsége dr. Serédi Jusztinián kinevezésével gondoskodott arról, hogy a nyáj ne maradhasson soká pásztor nélkül. A kinevezés híre osztatlan örömet kelt, hiszen az új primást Esztergom már akkor megismerte s szívőre zárta, midőn a nagy világháború alatt a város melletti hadifogolytáborban működött. Külön megyei s városi küldöttségek utaznak Rómába, hogy a püspökké szentelés és biborossá kreálás magasztos aktusain elsőnek tolmácsolják a hódolat és szeretet szavát.

Majd megjön a hír, hogy a főpásztor rövidesen bevonul szék-városába. Megindulnak az előkészületek, hogy a fogadás külsőségeiben ép oly impozáns legyen, mint a lelkekben. 1928 január 28-án fut be a vonat virágdiszben s kivilágított kereszttel ékesítve. A hatóságok tisztelgése után megindul a felejtethetlen menet; a diadalkapun túl a villanyfénybe borult hősök emlékszobra előtt megáll a primás és lerója kegyeletét Esztergom hősi halottai iránt, aztán tovább hajtat hosszú kocsisortól kísérve, míg a tömeg úgy ünnepli, mint az kivételes egyéniségeknek kijár.

Másnap már a kora reggeli órákban külön vonatok, autók hozzák a vidékieket, kik a város közönségével minden talpalatnyi helyet megtöltenek a Bazilikában, hogy a biboros hercegprimás úr beiktatásán jelen lehessenek s ünnepi miséje után meghallgassák első főpásztori szózatát. A pápa Öszentsége követe, a kormányzó képviselője, miniszterek, az országgyűlés mindkét háznak képviselője s más előkelőségek százai emelik megjelenésükkel az ünnep fényét. A közönség pedig boldog és örvend, mert meg-

szűnt az árvasága, s rossz csillagok jártak egén megjelenik az új biboros-primás jellegéje: *justitia et pax*, igazság és béke. Igen, erre vágyik az esztergomi lélek; igazság kell ennek a nemzetnek, melyet ezeréves tagjaitól fosztottak meg s igazság ennek a városnak, melyet a meg nem érdemelt sors ismét Magyarország végvárává tett. Ez kell, hogy a feltámadás-várás dermedt hajnalán leharmatozzék a béke, az az igazi, az a Krisztusi, melyet Jusztinián biborosprimás hirdet; béke, melyet nem a betű s az erőszak diktál, hanem a lélek meggyőződése, s mely megtudja találni azt az egyensúlyt, mely kell, hogy az igazi kultúra érdekében a világ összes nemzeteit eltöltse. Ez az igazi *iustitia et pax Christiana* s ezért hálás Esztergom népe biboros érseke iránt azért is, hogy annak szükségességét a maga jelmondatával a lelkek Istenadta pásztoraként állandóan hirdesse.

A város gyorsan szeretetbe fogadta főpásztorát, mert szíve mindig csak jót akar s mert mély tudása, igazi vallásossága s magas összeköttetései a legbiztosabb zálogok a primási jelmondat (*justitia et pax*) nemes tartalmú megvalósításához. Legyen hát áldott és szeretett az, ki az Ur nevében jött! . . .

Es temettünk sok mást e tíz év alatt: Prohászka Ottokár székesfehérvári püspököt, a hit, a tudás s a szó nagymesterét, kinek pályája Esztergomban kezdte meg a diadalmas szárnyalását. Temettük dr. Kohl Medárd és dr. Walter Gyula püspököket; az elsőt, a nagyemlékű Vaszary primás bizalmasát, a tudóst, a szelídség és jóság megtestesítőjét; Walter püspököt, ki az utolsó királykoronázás egyik funkcionáriusa volt.

Es sok más kedves és drága halottunk mellett elsirattuk a legdrágábbat: Nagy-Magyarországot. Hiába volt a tiltakozás itt a határszáron; ha végvárból nem szólnak az ágyúk és muskéták, a kiáltó szótól nem menekül el az ellenség; hiába a feliratok és beszédek, a gyásznapi ráncszakadt s míg a harangok zúgtak, lelkünk gyászba öltözött és sírt minden esztergomi polgár, mert azzal a papírral, melyet békeszerződésnek hívnak, most már ki tudja meddig, valósággá lett, hogy városa az ország szívéből ismét határra került. A vármegye zászlaján azóta is gyászszalag, a törvényhatóság közgyűlésén évről-évre egy-egy beszéd hirdeti az örök tiltakozást, a Bazilika nagyharangja pedig valahányszor ünnepi alkalmakkor megszólal az esti harangszó után még hármat kondul és éreszavával kiáltja át a Dunán, át a megszállókhoz, hogy élünk, hogy vagyunk, hogy nem felejtünk s hogy akarunk és fogunk is nemsokára a határról ismét az ország szívébe kerülni.

Aztán jönnek hírek különböző ajánlatokról, vagy tárgyalásokról, melyek szerint Párkányt és feljebb a színmagyar-lakta területeket visszaadják, nem lesz azonban belőlük valóság.

Nehéz volt megteremteni a lehetőségeket, hogy a két forradalom után a munka és fejlődés ismét megkezdődhessen. Igazi heroikus küzdelem volt ez, mert az egész országot sújtó, ismételt pénzügyi és gazdasági válság rendkívül nyomasztóan hatott városunk közigazgatására. Hogy az új fejlődés megindul-

hatott, az első sorban az ország kormánya mellett álló férfiak érdeme s azzal szemben legkevesebb, amit Esztergom tehetett, hogy gróf Bethlen István miniszterelnököt, dr. Bud János, gróf Klebelsberg Kunó és dr. Vass József minisztereket a város díszpolgárává választotta. Az egyhangú határozat valóban a közönség lelkéből fakadt, mert új díszpolgárai az államhatalom magas polcáról ismételten fordították jóakarataikat a város felé s kölcsönök nyújtásával, melyek a közművek létesítéséhez voltak szükségesek, államsegéllyel, melyek első sorban az új iskolák építési terhein könnyítettek, valamint állami vagy az államtól segélyezett intézmények idehozásával igazi hálára kötelezték a város közönségét.

A fejlődés megindításáért vívott harcban, s annak végrehajtásában igaz segítője volt a városnak dr. baráti Huszár Aladár főispán. Már kinevezése is nagy örömet kelt, hiszen családját történelmi kapcsolatok fűzik Esztergomhoz; működése pedig bizonyítja, hogy nagy közigazdasági tudását, gazdasági képzettségét, erélyét és szerető szívét készséggel adja segítőnek a város számára. Személyében valójában oly főispánt tisztelünk, aki nemcsak adminisztrál és felügyel, hanem a dolgok mélyére hatol és fáradhatatlan munkával bűzdít, ösztönöz, a kormányzatnál közbenjár, a felügyeletére bízott Komárom és Esztergom egyelőre egyesített vármegyékben, valamint városokban s főként a megyeszékhelyen Esztergomban, az alkotás minden fázisából kiveszi a maga részét. És ha a közönség mindig odaadással hallgatja szónoklatait, melyek mesteri felépítése és tartalma egyaránt példa gyanánt szolgál, még hatásosabbá teszi az ünnepi megnyilatkozásokat, hogy róla mindenki azt tudja, hogy nemcsak szónok, hanem a tetteknek is embere.

A hivatalos faktorok mellett az új Esztergom felépítésének munkájából Mátéffy Viktor prépost-plébános, országgyűlési képviselő veszi ki az oroszlánrészt. Az ő munkásságát ismertetni nehéz, de felesleges is, hisz megyeszerte mindenki ismeri. Ha csak arra mutatunk rá, hogy a Belvárosi Földmíves Olvasókörnek, a Katholikus Legényegyesületnek székházul palotákat emeltet, hogy igazgatója az Esztergomi Hitelbanknak, a szövetkezeti mozgalomnak pedig legtevékenyebb részese, azt hisszük már eleget mondtunk. Ezért fordul feléje a közönség bizalma midőn a nemzetgyűlés összeül. Mindkét nemzetgyűlésnek tagja, mert a választásokból döntő győzelemmel kerül ki, az országgyűlési képviselőválasztáskor pedig egyhangú döntéssel nyer újabb mandátumot. Hatalmas munkáját méltányolja az ország kormányzója is, midőn m. kir. kormányfőtanácsossá nevezi ki, egyházi főhatósága pedig c. prépostság díszével ruházza fel.

A miniszteriális hatóságok s a vármegye főispánjának és alispánjának támogatásához a jó munkatársak mellett vegyük még hozzá azt, hogy Esztergom régi képviselőtestülete oly tagokból állott, kik átélték a világháború minden keservét, de akiknek lelkében kialakult az a meggyőződés, hogy a fejlődés s annak a vágyának beteljesülése, hogy fiaiknak s unokáiknak egy szebb s élet-

erősebb várost hagyhassanak hátra, nagy áldozatokat, a jelen ter-
hét s a gazdasági egyensúly bizonyos mértékű kockára tételét kí-
vánja. Így születtek meg a tervek a vezetőség lelkében, vagy az
apátlanság jegyében a közönség egyetemes kívánalmaként: így
kerültek azután a magyar közigazgatásban eddig szokatlan élet-
tartamú képviselőtestület elé, melynek javarészt a férfikor delén
is túllévő tagjai nyugodt megfontoltság s elhatározás tárgyává tet-
ték. — Ha az erdőt letarolják, — a szakszerű gondozás mellett a
természet a tuskókról új sarjakat nevel, melyek vetekszenek elő-
deikkel. A régi, csak az 1929. é. XXX. t.-c. életbeléptével 1929.
végén megérdemelt pihenésre tért képviselőtestület is úgy láthatta
ezt a várost, hogy a több mint ezeréves töről a magyar történelem
századai, legutóbb pedig a világháború, majd a forradalmak, gaz-
dasági válságok s a trianoni szerződés levághatták a legértékesebb
szálakat, de a törzs, a fő ép maradt, s ha annak sejtjei: a törzsökös
polgársága, melynek — Mikes Kelemen gondolatát idézve — utó-
daival egyetemben itt kell mindvégig elfogyasztani azt a darab ke-
nyeret, melyet az Isten részükre szánt, — életerősek s áldozatra
készek, akkor a fa új virágba borul s ha egyelőre nem is varázsol-
hatja vissza önmaga köré az Árpádok s az Anjouk verőfényes
napjait, mégis megszabadul az eddigi senyvedéstől s magában bírja
zálogul a szebb jövő ígérését.

És ez a közönség nem is késett meghozni az áldozatokat, melyek
teljes gyümölcsét, mint az agg, ha diófát ültet, javarészt csak
unokaiban fogja élvezhetni. E sorok írójára pedig most vár a leg-
nehezebb feladat: eddig a tíz év eseményeit vizsgálgatta s csak osz-
tályoznia kellett, mi az érdekesebb, s mi az amit elhagyhat, most
pedig valóban a legkisebb térre szűkítve kell vázolnia annak a he-
roikus küzdelemnek minden létesítményét, melyet e tíz év pro-
dukált.

Hogy is volt hát, — mi is történt?

* *
*

Esztergom város már a béke éveiben is súlyos pótlódó teher-
rel s adóságokkal küzdött, melyek kiküszöbölésére a háború alatt
gondolni se lehetett. A forradalmak után, midőn az alkotmányos
élet helyreállott, érkezett el a lehetősége annak, hogy e terhek ren-
deztessenek. Mivel a hadviseltek földigényének kielégítése már a
háború idején is általános követelés volt, mely Esztergomot annál
inkább érintette, mivel lakosságának 50 százalékát kitevő földmí-
vességeknek birtoka csekély, a város pedig aránylag nagy mennyi-
ségű ingatlanok tulajdonosa, — ezért 1919. télen szántóföldjei-
nek cca 1/5-ét a gazdáknak eladja. Amellett a városnak volt saját
villanytelepe, melynek a gépi berendezésére akkor már nem volt
szükség, minthogy az áramot a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. do-
rogi bányája áramfejlesztő telepéről veszi, — azok eladását is el-
rendeli tehát a közgyűlés. E két tételből alakult az a bevétel, mely-
nek felhasználásával, — időközben ugyanis a koronaromlás is meg-
kezdődött, valórizáció pedig még részleges alakban se volt — az

összes adósságok kifizettettek, s megtörtént az, melyhez hasonlóra a mai generáció nem emlékszik: *pótadó kivetésére se volt szükség.* Ekkor határozta el a képviselőtestület, hogy *Dr. Antóny Béla képét megfesteti, s ennek megörökítésül helyeztette el Bayer Gusztáv esztergomi művész alkotta képét az ősi Bottyán palota nagytermében, hogy így is kifejezze háláját első polgára iránt, kinek személyéhez e korszakos fontosságú esemény fűződik.*

Az őszi vetésnek jó a hótakaró, de azért alig várja az olvadást, hogy megszabaduljon terhétől s utána fejlődhessék biztosan, szabadon. A város is mentesült az említett módon mindentől, ami a jövőre szóló munkáját megakasztotta; itt volt tehát az ideje annak, hogy pótolja évtizedek mulasztásait.

Ekkor alakult ki az a hármas gondolat, mely az új munka irányát megszabja: Esztergom a vidék középpontja, legyen hát *iskolaváros*; közel van Budapesthez s természeti és művészeti értékekben gazdag, minden lehetőség meg van tehát ahhoz, hogy az *idegenforgalmat* maga felé irányítsa; végül megáldotta a természet a gyógyhatású meleg fürdők kincsével, melynek birtokában nyugodtan rakhatja le a *fürdőváros* biztos alapjait. Mint kánikulában az enyhet és frissességet adó fa az utas számára, úgy lesznek a gondolatok a polgárságnak vágya a városfejlesztés terén, hogy tíz év alatt is oly sokat valósítson meg belőlük.

A város már régen büszkélkedett a főegyházmegye hittudományi főiskolájával, a jelenleg bencések vezetése alatt levő gimnáziumával, községi reáliskolájával s az érseki tanítóképző intézettel ép úgy, mint nagyszámú elemi iskoláival. Sok volt azonban a kifogás, hogy a teológia és a gimnázium kivételével a többinek elhelyezése nem megfelelő. Ezért 1926-ban a város hatalmas új iskolát épít, melyben három eddigi iskolát központosít s juttat oly elhelyezéshez, melyet a szakértők a legnagyobb elismeréssel illetnek. Tágas termek, világos folyosók, pompás tornaterem, vízvezeték és csatornázás valóban elsőrangúvá teszik az épületet. S igaz köszönet illeti meg *gróf Klebelsberg Kunó* vallás és közoktatásügyi minisztert, hogy felépítéséhez nagyobb államsegélyt utalványozott, mert a város saját erejéből azt egyedül létesíteni nem tudta volna.

Ugyancsak államsegély mellett építi a város a Kossuth Lajos utcai iskolát, mely a Hősök Szobra mögött készül s amellet, hogy az érdekelt városrész középpontjában van, méltóan zárja be az emlékmű mögötti teret.

Ugyancsak új épületet kap a Szent Vince rendi nővérek vizivárosi iskolája s nőnevelő intézete. Szükségessé tette ezt elsősorban az a körülmény, hogy a rend magyarországi anyaegyháza a megszállás miatt Szatmárról Esztergomba költözött, amellet elemi és polgári iskolája eddig is igen népes volt, 1924-ben pedig érseki tanítónőképző intézettel bővült, melyek elhelyezéséről gondoskodnia kellett. A kultuszminiszter igazán a legnagyobb jóakarattal s támogatással kezeli a kérdést, a város pedig hatalmas költséggel telket ajánl fel. Így létesül az intézet új épületrésze, mely művészi, emeletes kiképzéssel a Csernoch János út egész külsejét átalakítja. Itt említjük meg, hogy a zárda vezetősége most leányliceum felállítá-

sával foglalkozik, s az új leányközépiskola előreláthatólag 1930. szeptemberében már meg is kezdi működését.

Ugyancsak új épületet kap az Érseki Tanítóképző-intézet. Megfontolt előkészítés után 1928-ban kezdődik meg az építkezés, s a következő év ősztől már az új intézetben folyik a tanítás.

Hogy azonban az iskolaváros gondolata előrehaladjon, nem lehetett megelégedni azzal, hogy az eddigi iskolák új és megfelelőbb elhelyezést nyerjenek, hanem további létesítményekről is gondoskodni kellett. Időrendben ugyanis a város külső részében, Esztergom-Táborban, nagy hadifogoly telep volt, melyek épületei a világháború után feleslegessé váltak. Ezek egy részében helyezi el az igazságügyminiszterium az elhagyott, vagy züllésnek indult gyermekek otthonát, melyet később a Katholikus Patronage Egyesület vesz át, s most már évek óta a szaléziánus atyák vezetnek igazán odaadó, hivatásos gondossággal. A Fiúnevelő-Otthon — elemi és polgári iskolával — évente 350—400 gyermeket fogad falai közé.

Ugyancsak a háború után került Esztergomba a Vadászerdő-ről menekült m. kir. erdőgazdasági-, erdőőri s vadőri szakiskola, melyről külön fejezetben számol be ez a munka.

Nagy hiányát érezte a város annak is, hogy zenei kiképzésre vágyó fiatalsága teljesen csak magántanulásra szorítkozhatott. A közkíváratnak eleget teendő 1928. őszen megnyílik a zeneiskola, s az azóta elmúlt másfél iskolaév kétségtelen bizonyosság arra, hogy további, állandó fejlődésre van remény.

Szükség volt azonban arra is, hogy akik az iskola padjaiból kikerülnek, azok is részesüljenek oly oktatásban, mely kívánalmi-
knak s szellemi színvonaluknak megfelel. Ezt a szükségletet elégítik ki a Népfőiskolák és az Esztergomi Társadalmi Egyesületek Szent István Szövetsége által 1923. óta fenntartott Szabadegyetem.

Az iskolaváros kiépítését azonban súlyos veszedelem fenyegette. Miután a kérdés már évek óta kísértett, 1924-ben nyilvánossá válik az a kormányzati elhatározás, hogy a városi reáliskolától az államsegélyt takarékosági okokból megvonják, ami egyértelmű lett volna az intézet teljes megszüntetésével, mert a város annak kiadásait saját maga viselni nem tudta volna. A képviselőtestület a fenyegető veszélyben ahhoz fordult, kinek magas jóakarátát annyiszor érezte: Dr. Csernoch János hercegprímás személyesen interveniál a fenntartás érdekében, a város pedig küldöttséggel járul a miniszterelnök és a kultuszminiszter elé és az intézet fennmaradása biztosítatott.

S a város iskolaügye a megelőző évtizedben nagy hiányát érezte annak, hogy a szülők nem igen tudták gyermekeiket megfelelően elhelyezni, — az utóbbi idők aztán ezt is meghozták. Az Érseki Tanítóképző, valamint az Érseki Tanítónőképző Intézet saját internátussal bírnak, úgyszintén a Kath. Legényegyesület 1925—1926-ban létesült székháza is kiválóan alkalmas diákok elhelyezésére. A Szent Ferenc-rendiek, kiknek székházában bőséges férőhely van, szintén létesítettek nagy népességű s állandóan keresett fiúinternátust, úgy hogy e téren a szükséglet meglehetősen ki van elégítve.

Ennyi s így fejlődő iskolaintézmény mellett elmondhatjuk, hogy a városban évi átlagban 1000—1200 idegen diák tartózkodik s így javára válik nemcsak az iskolaváros gondolatának, hanem az idegenforgalomnak is.

Az idegenforgalom terén tudniillik a logikus felfogás szerint nemcsak azt kell keresnünk, hogy sok vidéki, vagy külföldi jöjjön a városba, olyanok, akik rendszerint csak egy-két napra jönnek, hanem inkább az állandó belső népmozgalmat kell erősítenünk, fokoznunk. Az átmenő forgalom ugyanis, különösen az utóbbi években, igen élénk. A legkülönbözőbb magyar és külföldi idegen csoportok ezrével keresik fel a várost, a Bazilika, a kincstár, képtár, keresztény muzeum kincseinek megcsodálására, s onnan — a Vár-hegy csúcsairól legalább egy észrevétlen pillantást küldjenek a Duna tulsó oldalára a cseh rabságba vetett magyaroknak. Finnek, esztek, belgakongóiak, lengyelek, holland és belga nevelőszülők, Sváje, Olaszország képviselői, a Dopolavoro tagjai, Dino Grandi olasz külügyi államtitkár, — ime csak a legszűkebbre fogott elsorolása azoknak a külföldieknek, kik városunkat az utóbbi években nagyobb csoportban meglátogatták. A város 1926-ban külön idegenforgalmi hivatalt létesít, mely nemcsak a kalauzolásban, hanem az elszállásolásnál, program megállapításnál készséggel és díjtalanul áll rendelkezésére minden hozzá fordulónak.

Nem elég azonban az idegenforgalom fellendítése, hogy a kiránduló csoportokat Esztergomba hozzuk s itt egy nap alatt megmutassunk nekik a Bazilikát és a primási palota kincseit. Ha azt akarjuk, hogy az idegen itt is maradjon egy-két hétre, — mint diák az iskola éveire, — vagy mint nyugdíjas állandóan itt telepedjék meg, akkor a várost modernné, egészséges levegőjűvé s külsőben is csinosná kellett fejlesztenünk. Az első hiány, melyet pótolni kellett a vízvezeték.

A gondolat már régen benn él a városban, s Varga József mérnök már a békeévekben kidolgozta a terveket, de megvalósításukra nem került a sor. 1922-ben ismét felvetődik a kérdés, mert a város főorvosa egészségügyi okokból sürgeti ennek megépítését. Amikor aztán enyhül az országos gazdasági krízis, s a kormány a Speyer kölcsönt juttatja a városoknak. Esztergom is elhatározza annak felvételét. És büszkéek vagyunk rá, hogy a devalváció, a pénzlebélyegzés, a kosztkamat súlyos hatásaitól mélyen érintett közönség nem riad vissza az új tehertől, hanem a képviselőtestület egyöntetű elhatározásával, fellebbezés nélkül dönt a Speyer kölcsön felvétele s vele a vízvezeték megépítése mellett.

Most már gyorsan halad előre az ügy. 1925-ben elfogadja a város a terveket, kiírja a pályázatot s annak eredményeként az építéssel 1926. februárjában Törs és Ormai céget bízta meg. Programmszerűen folyik a munka, úgy hogy 1927. januárban megtörténik a vízvezeték ünnepélyes megnyitása. Előbb az Egyház adja áldását az új műre, majd a belügy és pénzügyminiszteriumok képviselőinek és sok más előkelőségnek jelenlétében Antóny polgármester megnyitja a csapot, utána feltör a sugár, hogy magasba szökkenésével hirdesse: ez a város a legnehezebb időkben

képes volt arra, hogy hatalmas terhek vállalásával megszerezze magának a kultúra e nélkülözhetetlen alkotását.

Itt már aztán nem volt megállás. A vízvezetékekkel szorosan összefügg a csatornázás és a jó utca burkolat.

A város főtere, a Széchenyi tér, már a béke éveiben is aszfaltozott volt: most a Csernoch János út kap topekaburkolatot, a Kossuth Lajos utca keramitot, annak gyalogjárói pedig aszfaltozást. Mindezen szakaszokon elkészül a csatornázás is.

Aztán még egy lépéssel ment tovább a város: igen nagy arányú utcafásítást végzett, új parkokat létesített, a Kossuth Lajos, Ferenc József és Csernoch János utakra pedig a házak előtt csinos utcai virág és gyepágyakat képzett ki, úgy hogy, akik régebben jártak Esztergomban, csodálkozva látják annak megváltozott képét. E munkából a nagyobb részt a Sétahely Szépítő Egylet hajtotta végre s a város segélyezésével — különösen a fásítás — az Egyesület s annak igazán odaadó elnöke, Dr. Perger Kálmán m. kir. államrendőrségi főtanácsos nevéhez fűződik, míg a parkok gondozásait s az uccai virágágyak létesítését a városi kertet-szet végezte.

Hogy a város ezt a nagy beruházást végre tudta hajtani, ahhoz első sorban bevételei fokozásáról kellett gondoskodnia, mert az adókból a kiadásokat fedezni nem lehetett. Ezt a célt szolgálta a városgazdaság megszervezése, mely szántógazdaságon kívül virágzó boltgárkertészettel, dinnyetermeléssel, szőlészettel és sertéstartással foglalkozik s ezzel nemcsak a bevételek fokozásáról gondoskodik, hanem a lakosság szükségleteit is fokozottan biztosítja.

A legnagyobb jövedelmező alakulás azonban a Közülemi Rt. volt. A város ugyanis különböző objektumok, (bányák, mészégetés, téglagyár) tulajdonosa, melyek az eddigi bérleti rendszer mellett nem jártak a kellő jövedelemmel.

Igy merült fel annak gondolata, hogy alakitassék oly részvénytársaság, melyben a város maga is résztvesz részvényjegyzéssel, amellelt pedig a részvénytársaság maga is nagyobb jövedelmet biztosítson, a város tulajdonát képező objektumokból a bérbeadó városnak. 1922. decemberében jelenik meg a részvényjegyzési felhívás; 1923. februárjában a város a részvények 50 %-át lejegyzí és a részvényvásárlást később is állandóan folytatja, úgyhogy ma körülbelül 75% van a részvényekből a város tulajdonában. Csakhamar megtörténik az alakulás Esztergomi Közülemi rt. néven, és a város az őrhegyi téglagyárat, a mészégetőüzemet és a strázsahegyi kőbányabérletet a részvénytársaságnak adja ki, mely azok jövedelmezőségét azóta is állandóan fokozza. Később a hatósági jéggyár és az autóbuszüzem ment át a részvénytársaság kezelésébe; legfontosabb azonban a villanyüzemnek kibérelése. 1924. december 31-ével ugyanis az eddigi üzembérleti szerződés lejárt, amikor is a képviselőtestület hosszas és érett megfontolás után akként határozott, hogy a villanybérletet is a Közülemi rt.-nek adja. Az az elgondolás, mely itt a képviselőtestületet vezette, azóta kétségtelenül meghozta a maga eredményét, mert a Közülemi rt. nemcsak a modernizálást hajtotta végre, hanem szerző-

déseket kötött a szomszédos községekkel is, úgyhogy ma már Visegrád, Dömös és a környező falvak villanyszolgáltatását is mind a részvénytársaság látja el.

Hogy pedig a fürdőváros gondolata is kiépüljön, abban a legnagyobb érdem az Esztergomi Takarékpénztár részvénytársaságé, melynek vezetősége egyébként nagy jóindulattal kezeli a várossal kapcsolatos összes kérdéseket s igyekszik azokat a maga súlyával is előbbre vinni. A Takarékpénztár a tulajdonosa ugyanis a Szent István-hévíz fürdőtelepnek, mely 29°-os természetes thermalvizet szolgáltat. A Takarékpénztár a fürdőt, melynek alapján még a török idők vetették meg, állandóan fejleszti és 1928 augusztusában megnyitja a pompás strandfürdőt, mely mellett külön férfi- és női uszodák is állanak a közönség rendelkezésére. A fürdő vize elsőrangú és vegyelemzések szerint Tobelbad és Römerbad vizeinek összetételével vetekszik. A tavasz meleg napjaitól egészen késő ősziig a fürdő állandóan látogatott és kétségtelen, hogy az idegenforgalom emelkedésére a legelőnyösebb befolyással van.

Természetesen tíz év alkotásai nemcsak az elmondottakra szorítkoznak. Magyaránú magántevékenység is folyik, még pedig elsősorban oly irányban, hogy a háború után általánossá vált lakásínséget enyhítse. Egészen új városrészek keletkeznek, a ripáriai, tati-uti, dorogi-uti és szentgyörgymezői építkezések nyomán. Ezek közül különösképen a dorogi-úti és szentgyörgymezői városfejlesztés olyan, melyet külön ki kell emelnünk: a villaszerű, kertek közepén elhelyezett házak egészen új képet adnak az illető városrésznek. Az államépítészeti hivatal, a Kath. Legényegylet, a MÁV. új palotákat emelnek, melyek férőhelyei ugyancsak jótékonyan enyhítik a nagy lakáshiányt. Maga a város is hozzájárul az építkezéshez és a felvett kölcsönből kisembereknek juttat és éppen ezek a kölcsönök teszik javarészt lehetővé, hogy a nagyszabású magánépítkezés megtörténjen.

A közgazdasági életbe új vállalkozások visznek elelvenséget. A békeévekben is országoshírű Heischmann-gyár részvénytársasági formát vesz fel; a korábban kézierővel dolgozó kékfestőgyár a Rhombergművekkel társulva, hatalmas iparteleppé fejlődik; a hercegprimási vasgyár bérlője országszerte versenyképes árút produkál, a városi villanytelepnek a gépi berendezés eladásával feleslegessé vált helyiségei a Vascha-féle szövőgyárat fogadják be, mely mellett kisebb szövőtelepek is létesülnek. Fokozott mértékben megindul a háziipar, melynek ágazatai közül különösen a gyékény- és raffiafonás emelkednek ki és viszik a város hírét külföldre is.

A gazdaközönség is érzi, hogy lépést kell tartania az okszerű fejlődéssel és mivel gabonatermelés és szőlőgazdaság már nem biztosítják számára a kellő jövedelmet, egyre nagyobb mértékben tér át a kisebb arányú zöldségekertészetre, valamint a szakszerűen ellátott gyümöleskultúrára. És ha ma még csak a kibontakozásnál tartunk, nem szenvedhet kétséget, hogy az állandó felvilágosító munka, a példaadás és iskolázás minden téren meg fogja hozni a maga üdvös eredményeit.

Ugyancsak új életre kelnek a társadalmi egyesületek is, melyek a háború és még inkább a forradalmak alatt pangásra, sőt az utóbbiak idején teljes némaságra voltak kárhozthatva. A jótékonytságot szolgálja a Szent-Erzsébet-egyesület, mely a téli időkben népkonyhát tart fenn; ujabban a szegénygondozást a Szt.-Ferenc-rendiek irányítása alatt álló Szent-Antal-egyesület veszi át s fejt ki igazán elismerésreméltó tevékenységet; mellettük a szenttamási napköziotthon nyújt az ottani munkásnép gyermekeinek télen át otthont és ingyen étellemezést. A gyermekhalandóság elleni küzdelmet a Stefánia-Szövetség veszi fel, amely 1922-ben alakul meg. 1928-ban a város tüdőbeteggondozó intézetet létesít, melynek üdvös eredményei szintén elmaradhatatlanok. Azonkívül megalakul a Mentőegyesület is, mely betegszállítóautóval rendelkezik és szolgálja az emberbaráti szeretet ügyét.

A tudományos egyesületek közül az Esztergomi Történelmi és Régészeti Társulatnak saját muzeuma van, melynek gyűjteménye állandóan gyarapszik; a társulat „Esztergom évlapjai” címen folyóiratot is ad ki, a Balassa Bálint társaság az irodalom és művészet pártolására megalakult és nagyszabású működést fejt ki.

Több egyesület szolgálja a sport fellendítését is. Első helyen kell kiemelnünk a MOVE Sport-Egyesületet, mely időközben magához vonzotta az Esztergomi Sportklubot is. Az egyesületnek a Primás-szigeten saját sportpályája van és különösen a futbal s lövészet terén ért el nagy eredményeket. Az Esztergomi Hajós Egyesület a dunai sportot ápolja és saját csónakházat és otthont épített magának. A levente-egyesület egyéb céljai mellett szintén gondoskodik tagjainak sportszerű kiképzéséről. A város külön sporttelepet épített leventéi számára, bár ennek berendezése még a jövőre maradt. Maga az intézmény állandóan fejlődik és ma már ott tartunk, hogy míg a megindulás idejében bizonyos tartózkodással kellett az intézménynek megküzdenie, most már ezret meghaladó csapatokkal rendelkezik, saját zenekara van és az idegenfogadásoknál, ünnepségeknél állandóan kiveszi a maga részét.

A Széchenyi-kaszinó és a Katholikus Kör élénk klubéletet folytatnak, emellett kutúrelőadásokkal, ismertetésekkel, felolvasásokkal állanak tagjaik és a közönség rendelkezésére. Ezenkívül természetesen más egyesületek is működnek. Így a gazdaközönséget egyesítő Kat. Földműves-Olvasókörök, a Polgári Egyesület, rokkant-egyesületek, stb., melyeknek egységes-keretbefoglalását a Társadalmi Egyesületek Esztergomi Szent István Szövetsége adja meg és ez gondoskodik arról, hogy az összes egyesületek életében bizonyos egységes tervszerűség alakuljon ki.

* *
*

Végül még azt említjük meg, hogy az erők politikai összefogását országos pártpolitikai szempontból az Esztergomi Keresztény Gazdasági és Szociális Párt-, várospolitikai téren a Keresztény Gazdasági és Szociális Városi Párt adják, az első dr.

M i k e L a j o s kir. közjegyző, az utóbbi vitéz S z i v ó s W a l d -
v o g e l J ó z s e f ny. tábornok elnöklete alatt. E pártok tették
lehetővé, illetőleg biztosították, hogy a város közönségének meg-
mozdulása úgy országos, mint a városi politikai életben egysé-
ges, vagy az esetleges ellentétek mellett is zavartalanul nyugodt
legyen. Elnökségükről s a vezető tagokról könnyű volna az elis-
merés s a méltatás szavait hangoztatnunk, ez azonban a sok te-
kintetben így is csak a krónikaszerű feljegyzésekre szorítkozó
munkánk irányától eltérne, s a rendelkezésünkre álló hely se teszi
lehetővé. Aki a város politikai, vagy gazdasági életében tevékeny
részt vett, az elsősorban önmaga állítja fel mérlegét, másrészt ta-
lán saját maga tiltakoznék az ellen, hogy önzetlenül vállalt mun-
kakörét a kortársak egyike e könyv betűivel igyekezzék értékelni.

Mert aki Esztergomért dolgozott, az jó és nemes célért dolgo-
zott s a maga meggyőződése adja működésének legértékesebb elis-
merését.

* *
*

A jelen sorok szerzőjének a legnehezebb időkről kellett szólnia és beszélnie kellett azokról, kik ma is köztünk vannak. E munkája során sokszor eszébe jutott a krisztusi fenséges gondolat, hogy azok mondhatnak csak bírálatot, kik maguk minden bírálatot kiállanak. A szeretet és megbocsájtás e gondolatával szemben — nem is szemben, hanem a magasabb rendelésből belénk oltott igazságérzet erejétől súgallva, sokszor keményebb szavakkal, históriailag is bizonyítható valóságokat kellett volna papírra vetnie. Mégsem tette, mert e sorok nem támadhatatlan értékű feljegyzéseket kívántak adni (aminthogy ilyenek tulajdonképpen alig vannak), hanem csak vázlatot adott, mely a jövőnek a kutatására s biztosabb megállapításra forrásul szolgálhat.

Igy végig mentünk a legizgalmasabb időkön, a Károlyi- s a bolsevista forradalmak idején. Forradalmak voltak azok, hiszen a nemzet egésze s benne e megye s e város nem vett lélekben osztatlan részt, úgy hogy nem voltak az összeség, vagy legalább is a többség akaratomegnyilvánulásai. Ezt a részt a tízéves megye és várostörténetből aránylag bőven tárgyaltuk, hiszen ezek voltak a legizgalmasabb napok, melyek minden súlyát és terhét ezidőszert is érezzük.

Aztán eseteltük a következő évek eseményeit, melyek ki-
magaslóbb részein nyomtalanul elmenni nem lehetett. Úgy vol-
tunk azokkal, hogy sokat kellett volna mondani, de a tér nem en-
gedte. Majd sor került a legutóbbi évek szinte sziszifuszi erőfeszí-
tésére, melyek a várost súlyos gondokba s terhekbe kényszerítet-
ték, de azért, hogy az utódok egy szebb, boldogobb jövőnek lehes-
senek osztályosai.

Jól tudjuk, hogy bizonyos igazságtalanság van abban, hogy a gyászos forradalmi idők szereplőit névszerint emlegettük, míg az alkotás idejének munkásai sorából névszerint jóformán senkit sem említettünk. Engedtetsek meg azonban az író számára egy kijelentés: nem bókolni akart, nem kultuszt kívánt azok számára,

kik a városfejlesztésben érdemeket szereztek. Nem ily szűk ke-
ret s nem az együttélés ideje alkalmas arra, hogy munkájuk a
nagy nyilvánosság előtt értékeltesse. A szerző nyugodt lélekkel
jelenti ki, hogy bántani senkit sem akart — ezért ily tompa még
a bíróságtól elítéltekkel szemben is megnyilatkozása; — nem
akart viszont olcsó sikert szerezni azzal sem, hogy kinek-kinek
érdemét külön kiemelje. Lehet soraira válasz az ellenszenv, vagy
az érzékenykedés, de számára megnyugtató, hogy elvi felfogásá-
tól — mely nemcsak az eseményekre s a személyekre szól, hanem
értekezése egész elgondolására — el nem tért. Belemagyarázhatnak
soraiba sok mindent, viszont érezhetik soknak hiányát, — maga
teljes jóhiszeműséggel állja a harcot, mely írásban, vagy szóban,
sőt anélkül is netán az érzénykedők tekintetében utána kél.

És tartózkodnia kellett az új fejlődés munkatársainak méltá-
tásától annál is inkább, mert arra hely nem volt. S a maga részé-
ről csak szomorúan fogadhatta, hogy papírra vetett gondolatai-
ból a kiadmány szerkesztősége hely híjján aránylag tetemes
anyagot hagyott le, úgy hogy az sok tekintetben a munka alap-
színezetét és irányát is érintette...

Esztergom határában a városi erdőben kies, elragadó hely a
Barátkút. A kútforrás halkan csörgedezik, nyugodt a táj, s a faóriá-
sok egyhanguan nézik az idők múlását. Valamikor itt kolostor le-
hetett, hol a szerzetesek imádták az Istent s fejlesztették a kul-
túrát. A kolostorból ma semmit sem ismerünk; elmúlt minden...
A város másik részén, Szentgyörgymezőn, az erdő szélén, melyet
a nép ugyancsak Barátkútnak nevez, szintén állott egy kolostor,
melynek omladékait néhai Knauz püspök, kinek a történetírás
annyit köszönhet, kiásatta... Az egyik helyen, mint mondtuk,
egyelőre teljes ismeretlenség, — a másikon a közönségtől alig is-
mert romok lettek azokból, miket az ember alkotott. A két hely-
nek mintegy a közepén, a város felett emelkedik a Vaskapú. Ke-
mény közet, mely még a fenyő s a boróka gyökereit se fogadja
egyes helyeken magába. És míg a két barátkuti szerzetház rommá
lett, addig a természet e zordonan is fenséges alkotása büszkén
hirdeti, hogy azt amit az őserdők alkottak, régi háború, emberek
dulása s az évszázadok múlása se semmisítheti meg.

Esztergomot, a városból azt, mit ember létesített: az első ma-
gyar századok fényét, az Anjouk és Hunyadiak díszes alkotásait
megemészhették a vérzivataros idők s a fegyverek pusztításai:
azt azonban, ami a gondviselés, a nemzeti lét tudománya: az esz-
tergomi lelket elpusztítani nem lehet. Azt körülvette az első
évezred után a világháború nyomorúsága, a forradalmak átka s
a gazdasági és pénzügyi válságok minden nehézsége, mégis mint
a Vaskapú a város felett, az a lélek áll és él és képes arra, hogy
minden nehézség közepette ne csak vegetáljon, hanem saját ere-
jével alkosson sokat, nagyot.

A verhetetlen esztergomi lélek akaratomegnyilvánulásának e
sorok csak vázlatos képet igyekeztek adni; aki a lelket mélyebben
kívánja kutatni, ismerje s szeresse meg Esztergomot úgy, miként
minden polgára ismeri és szereti.

DR. ANTÓNÝ BÉLA

Esztergom szab. kir. megyei város polgármestere

1830 február 6-án Belényesen, jelenleg Romániához csatolt területen született. Középiskola elvégzése után a budapesti Pázmány tudományegyetem jogtudori, majd ügyvédi oklevelet szerzett.

A szülői házban szokja meg az állandó munkát; ott érintkezik az egyszerű néppel s megismeri annak szociális igényeit;; ugyancsak ott ismerkedik meg a nemzetiség (oláhság) kérdéseivel s mentalitásával. Vallásos lelkülete korán a katolikus mozgalmak élére állítja. Ez a mélyen katolikus szelleme és szociális érzéke teszi őt képessé arra, hogy a legnehezebb időkben, a világháború, majd Magyarország szomorú — előbb szocialista, majd kommunista — forradalmi közt is minden zavar nélkül tudja kormányozni immár tizennegyedik éve a primási székvárost.

A háborus évek alatt, mint polgármester, megszervezi Esztergom város közéletét s a hadbavonultak családtagjainak el-

látását. Az 1918/19-es magyar forradalmak alatt tapintatos magatartásával megakadályozza a kitörni készülő atrocitásokat. A forradalmakat követő gazdasági válság alatt ügyes politikával kifizeti Esztergom békebeli adósságait, majd új beruházásokat kezdett: 1923-ban — munkatársaival — megalakítja az Esztergomi Közüzemi rt.-t, melynek alelnöki tisztét vállalja s mely a város legfontosabb üzezeit (villanygyár, jéggyár, autóbuszüzem, mészüzem, téglagyár) bérli s kezeli. A városi villanyüzem ma már messze vidéket lát el árammal s a Duna túlsó oldalára is áthalad. 1926-ban a városi vízvezeték, majd csatornázást, 1928-ban nagyarányú modern utburkolást hajtát végre a várossal. Polgármesteri működése alatt négy új, hatalmas és minden igényt kielégítő iskola és több középület létesül. Egész új városrészek (köztük igen szép villatelep) alakulnak; a várost csinosítja, parkosítja, az utcákra virágágyakat helyeztet, úgyhogy minden idegen elragadtatva szemléli a város fejlődését. Megszervezi az idegenforgalmat s ma messze országok lakóinak ezrei és vidékiek tizezrei keresik fel a gyönyörű fekvésű, kies, magyar primási székvárost, az ország hajdani királyi székhelyét és fővárosát. Tagja a Magyar Társadalomtudományi Társaságnak, a Természettudományi- és Földrajzi Társaságnak, a Magyar Turista Egyesületnek, melynek helyi csoportjánál elnöki tisztet tölt be, a Magyar Férfiak Szent-Korona Szövetségének, a Magyar Országos Véderő Egyesületnek, elnöke az Esztergomi Katolikus Körnek, stb. stb — fővárosi és helyi részvénytársaságok igazgató-tagja, az esztergomi mezőgazdasági bizottság elnöke, a Felső Dunántuli Mezőgazdasági Kamara tagja, a győri Kereskedelmi és Iparkamara levelező tagja, stb. stb.

A Magyar Sion

utolsó tíz esztendeje

A legválságosabb történelmi időkben, amikor darabokra tört az, ami ezer esztendeig egy volt, olyan jeles személyiség töltötte be az esztergomi érseki és a magyar hercegprímási trónust, aki megmaradt nemzeti kincseink és országunk újból való feltámadásának zálogai közé tartozott.

Csernoch János hercegprímásra hárult volna az a feladat, hogy államférfiúi bölcsességével, lenyűgöző egyéni varázsával és magas pozíciójának minden kiváltságával összekösse a dicső múltat a beláthatatlan jövővel. És ekkor a kérlelhetetlen halál elvágta élete fonalát, mielőtt hozzáfoghatott volna nemzetmentő munkájához.

*
* * *

A primácia utolsó tíz esztendejének története szorosan összekapcsolódik a nagy primás életének utolsó éveivel, aki 1912 november 20-án történt kinevezése és december 13-án való praeconizálása után 1913 január 1-én ünnepélyesen elfoglalta az esztergomi érseki és a magyar hercegprímási széket, melyet előtte már 76-an töltöttek be.

Trónralépésének ideje — az alkotás ideje volt. A katolikus ébredés, mely a múlt század végén nekilendült intézményes formák és keretek után vágyódott. Ezt érezte meg elsősorban és így cselekedett.

Mindenekfölött és előtt főgondja volt az ősi esztergomi főegyházmegye egyházi beosztásának a kor igényei szerint való megreformálása, a plébániai rendszernek a lelkipásztori érdekek által sürgetett kiépítése.

A plébániák és templomok szaporítása mellett nem hanyagolta el az iskolák ügyét sem. Súlyt helyezett rá, hogy a hívek úgy a templomban, mint az iskolában alapos tanításban részesüljenek. Ezen a téren nagy tervei voltak, melyeket azonban a háborút követő anyagi romlás megakadályozott, de így is sokat tett és áldozott.

Az esztergomi érseki tanítóképző intézet internátussal kapcsolatos újjáépítésére még 1913-ban díszes tervet készítettett. Sajnos, beleszólt a háború szörnyű hatalma és a terv megvalósítása későbbre maradt. A tanítónevelés érdekeitől vezéreltetve az internátus tervét más formában 1923-ban mégis megvalósította. A megcsonkított egyházmegye nagyméretű szemináriumában a magyar katolikus tanulmányi alap támogatásával egyelőre harminc növendék befogadására alkalmas internátust állított fel.

Az ifjúság nevelésének fontosságától áthatva, 1913-ban letelepítette egyházmegyéje területén a szaléziánusokat. Gondjaikra bízta a Péliföldszentkereszt búcsújáróhelyet és átengedte nekik az ottani érsekségi épületeket, 21 és fél katasztrális hold földdel együtt. A derék szaléziánusok innen aztán rajokat bocsátottak ki Nyergesújfalura és Budapestre, ahol a Szent Lajos-intézetet vezetik. Az utóbbi nevelőintézettel kapcsolatosan újabban tanoncotthon és legényegylet is létesült. Mind a három intézetben különben igen komoly és dicséretes munka folyik.

Amikor Csernoch Jánosról, mint a tanítás és nevelés patrónusáról beszélünk, nem maradhat megemlítés nélkül, sőt e fejezet legelején lett volna méltó helyén, az a szeretet, amellyel esztergomi papnevelő-intézetén csüngött. *Minden legkisebb ügye iránt állandóan melegen és élénken érdeklődött s ezért az intézetért kész volt minden anyagi áldozatra.* Volt is rá bőven alkalma különösen az 1919. évtől kezdve, amikor a csehek foglalása következtében a szeminárium úgyszólván összes birtokainak jövedelmétől elesett és *fenntartásának terhe egészen az érsekre szakadt.* Bár a primácia birtokainak jövedelmezőség szerint háromnegyed részét szintén 1919 óta ugyancsak a csehek tartják lefoglalva, a szemináriumról, mint az egyházmegye legfontosabb intézményéről azért a legnagyobb készséggel és bőkezűséggel gondoskodott.

Papjait szeretettel és bölcsességgel irányította és irgalommal párosult szigorral kezelte. Általában sürgette az igazi lelkipásztori tevékenységet. E tekintetben ismételtén is adott ki üdvös rendelkezéseket.

Nagy gondja volt mindenkor, hogy papjainak tisztességes megélhetését biztosítsa. E tekintetben különösen kiemelkedő az az állandó törekvése, hogy kellőképpen megszerveztessék azoknak a papjainak az állása, akik a hitoktatás fontos és nehéz munkáját végzik.

*
* *

A koronázás volt az utolsó nagy ünnepélyes aktus Nagy-Magyarországon. Ettől kezdve az ország szebb napokat már nem látott. A jó Isten rendelése a fiatal királynak és a sok megpróbáltatást átélő hazának egyaránt a mártírok sorsát juttatta osztályrészül.

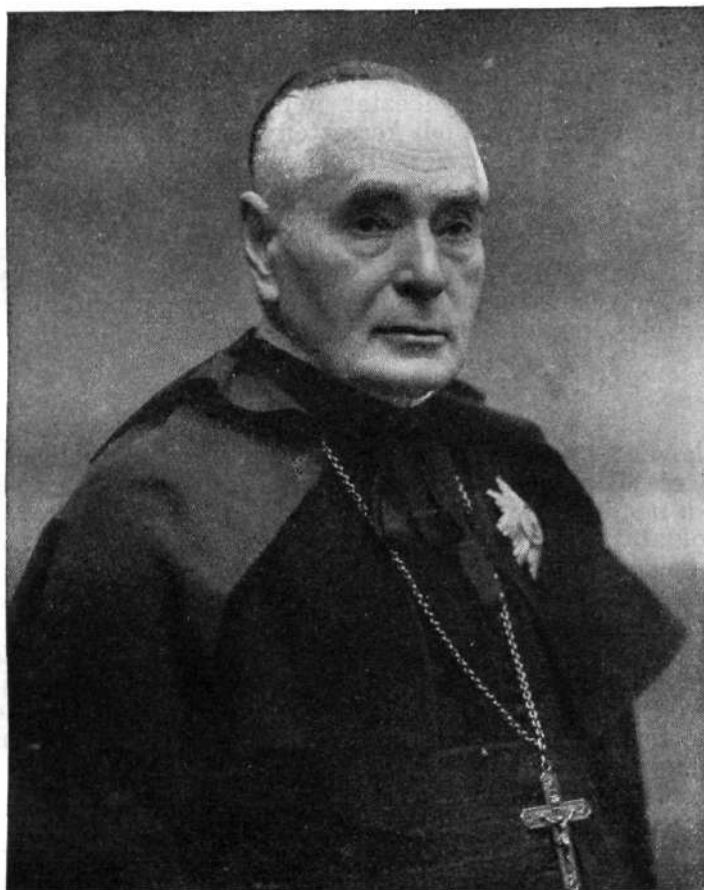
IV. Károly kiválóan tisztelte és nagyrabecsülte Csernoch hercegprímást, akit még I. Ferenc József ajánlott bizalmasául és önzetlen tanácsadójául. Szeretetének és nagyrabecsülésének már trónörökös korában kifejezést adott azáltal, hogy fenséges nejével együtt 1915 augusztusában tett budapesti útja alkalmával külön Esztergomba is ellátogatott és e napot, 1915 augusztus 11-ét, e város örömnapjává tette.

*
* *

A forradalom és proletárdiktatura alatt bámulatos lelkierőt tanúsított a hercegprímás. Pedig ugyancsak nehéz megpróbáltatásokban volt része. Mikor a patkányforradalom kitört, a legna-

gyobb zaklatásokban volt része és hamarosan ki kellett költöznie palotájából is.

A palotájából kiűzött főpásztor egyik kanonokánál, dr. *Machovich* Gyulánál talált hajlékot. Innen járt nagy ünnepeken az esztergomi főszékesegyházba gyalogszerrel, mert lovait a dorogi

CSERNOCH JÁNOS

bányának utalták — bányalovakul. A vallásához és főpásztorához ragaszkodó esztergomi nép azonban e megaláztatások idején a legszebben kimutatta szeretetét és ragaszkodását a hercegprimás iránt.

Százával kísérte fel a templomba, vagy onnét vissza ideiglenes lakása kapujáig s mindannyiszor lelkesen éljenezte. Dorogra küldött lovai és fogatai is használatlanul, teljesen épen kerültek vissza a kommün bukása után. A jó dorogi bányászok, — bármennyire is munkába vették őket a vörös maszlagolók — nem nyúltak a primás jószágához és felvirágozottan, zeneszóval hozták vissza, amikor — Nagyboldogasszony napján — hálaadó istentiszteletet tartott a nehéz napok elmulásának örömére.

E súlyos, nehéz időkben, amidőn egyetlen jó hazafinak sem volt teljes biztonságban az élete, a hercegprímást nem az idegen nagyhatalmak pártfogása, hanem esztergomi híveinek szeretete és odaadó ragaszkodása védte az Istent és hazát nem ismerő vörös martalócok börtöne és gyilkos golyói ellen.

*
* *
*

A kommün bukása utáni időkben a nemzet legjobbjai, élükön Csernoch János dr.-ral, igyekeztek a népharag méltán kitörő vilámaait fékentartani a valódi keresztényi szeretet hangoztatásával. A csakhamar félreértett és politikai jelszóvá lett „kereszténység” igazi fogalmát Csernoch János állásfoglalása és bölcs szavai határozták meg.

A mérséklet, béke, engesztelődés, a felekezeti és társadalmi harmónia hirdetője ő ezekben a forró napokban is, aki igyekszik a krisztusi elveket megmenteni a lelkek üdvére, a nép erősen meglazult erkölceinek megszilárdítására.

*
* *
*

A következő esztendőben a főpásztor nagy mértékben kivette a maga részét abból, hogy Magyarország méltóképpen legyen képviselve a nemzetek között, amelyek a Szentév alkalmából nemzeti zárandoklatokat vezettek az örökvárosba. Nemcsak szavával, hanem példájával is buzdított és mindenki számára felejtethetetlen az a közvetlenség, amellyel igazán lelki vezetője volt a legnagyobb magyar nemzeti szentévi zárandoklatnak.

1926-ban még nagyobb feladatra vállalkozott. Ekkor tartotta Amerika az első nemzetközi eucharisztikus kongresszusát és ennek rendezősege, élén Chicago érsekével, súlyt helyezett arra, hogy az Amerikában tekintélyes számban levő magyar katolikusokkal együtt Magyarország legmagasabb egyházi méltósága is részt vegyen a világegyházak ezen a nagyszerű manifesztációján. A bíboros hercegprímás kevéssel azelőtt ugyan könnyebb természetű betegségen ment keresztül és sok aggodalmas hang ellenezte az ő korában a fáradságos utazást a tengeren, a hercegprímás azonban jól tudta, hogy minő fontossága van ennek a látogatásnak nemcsak egyházi, hanem nemzeti szempontból is és szinte hősieles elhatározással rászánta magát a nagy útra.

Láthatólag egészségileg jól tett neki az amerikai út, amelyen újból a szeretetnek és ragaszkodásnak számos tanujelét tapasztalhatta. Visszaérkezése után számos nyilvános nagy funkciót teljesített; résztvett a katolikus nagygyűlésen, a Krisztus királyságának első magyarországi ünnepén, novemberben pedig néhai I. Ferenc József király emlékünnepegyén szerepelt mint díszszónok.

Sajnos, ettől kezdve egészségi állapota már nem volt teljesen kielégítő. Valami makacs kór lappangott benne, amellyel hatalmas életreje sokáig sikeresen küzdött, de szereplése a nagy nyilvános-

ság előtt az 1927. évben már a minimumra radukálódott. Az egyházkormányzat nagy ügyeit még kezében tartotta, de markáns alakját a nagy reprezentációknál már nélkülözni kellett.

Folyton gyengélkedett, ágynak esett és 1927 július hó 25-én hajnalban visszaadta lelkét a Teremtőnek.

Az esztergomi főkáptalan haláláról a következő gyászjelentést adta ki:

Az esztergomi főkáptalan mély fájdalommal jelenti, hogy apostoli lelkületű főpásztora, *Csernoch János*, a római Szentegyháznak sz. Özsébről címzett áldozárbibornoka, az Apostoli Szent-szék született követe, Magyarország hercegprímása, fő- és titkos kancellárja, esztergomi érsek, valóságos belső titkos tanácsos, a Szent István rend főpapja és nagykeresztese, a Magyar Érdemkereszt nagykeresztjének tulajdonosa, a szuverén máltai lovagrend nagykeresztese, a magyar országgyűlés felsőházának tagja, Esztergomvármegye örökös főispánja, a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótagja, a Szent István Társulat, a Szent István

A magyar Sión

Akadémia fővédnöke, a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem tiszteletbeli doktora és bekebelezett hittudora stb. f. évi július hó 25-én reggel háromnegyed 6 órakor főpapi erényekben tündöklő és példásan munkás életének 76-ik, áldozópapságának 53-ik, püspökségének 20-ik, prímási méltóságának 15-ik évében türelmesen viselt hosszú betegség után a haldoklók szentségeivel megerősítve Krisztus békéjében elhunyt. A megboldogultnak földi maradványait f. évi július hó 29-én délelőtt 11 órakor az esztergomi főszékesegyházban fogjuk ünnepélyesen beszentelni s a gyászsistentisztelet után a főszékesegyházi sírboltban nyugalomra helyezni.

Esztergom, 1927. évi július hó 25-én. Az örök világosság fényeskedjék neki!

*
* * *

A hercegprímási trón fél esztendeig üresen állott, amíg az Úr elküldötte *Serédi György Jusztinián* dr. bencésrendi szerzetest a

kor lelki betegségeinek meggyógyítására és elfoglalta 78-iknak az esztergomi érseki és a magyar hercegprímási trónust. Az Úr küldte őt Szent István országának újjáépítésére, Szent István egyházának megerősítésére. Az első esztergomi érsek 999-ben Anastasius bencés szerzetes volt és XI. Pius pápa Anastasius 78-ik utódjául ismét egy bencés szerzetest küldött, Justinianust.

Serédi György Jusztinián dr. 1884-ben április 24-én született a pozsonymegyei színmagyar Deáki községben. Édesapja cserepesmester volt, akinek nyolc gyermeke közül György volt a legfiatalabb. Középiskolai tanulmányait a pozsonyi katolikus gimnáziumban végezte. A VI. osztály elvégzése után a pannonhalmi Szent Benedek-rendbe kérte felvételét. 1901 augusztus 6-án öltötte magára a Szent Benedek-rend ruháját és ekkor kapta Jusztinián rendi nevet. Már középiskolai tanulóévei alatt többször szerepelt a *Zászlónk* című ifjúsági lap díjnyertesei között. Egy alkalommal XIII. Leó pápa egyik szép költeményének lefordításával nyerte meg az első díjat. Az érettségi letétele után néhai Fehér Ipoly főapát a római Anselm bencésegyetemre küldötte teológiai tanulmányok folytatására.

Itt vetette meg merészízelésű pályájának alapját.

A római Szent Anselm-egyetemnek az a kívánsága, hogyha valaki összes teológiai vizsgálatait kitüntetéssel teszi le, tanulmányainak befejeztével jutalmul megkapja minden szigorlat nélkül a „doktori” címet. Serédi is így kapta meg a doktori címet, amelyet később a budapesti egyetemen is nosztrifikáltatott.

Tanulmányainak befejeztével hazajött Pannonhalmára, ahol Kohl Medárd püspök 1908 július 14-én áldozópappá szentelte. P. Bastien Péter, az egyházjogot kodifikáló pápai bizottság tagja, Serédit elkérte a bizottság számára, úgyhogy 1908 őszén ismét Rómába megy és a pápa hamarosan kinevezi őt is ennek a bizottságnak consultorává. Ettől kezdve összes munkabírását az egyházjog kodifikálásának szenteli. Hamarosan ő lesz a lelke ennek a bizottságnak és mint ilyet, megszereti őt Gasparri bíboros, aki gyakran kereste fel őt az Aventinuson levő szerény cellájában.

E nagy arányú munka közben tört ki a világháború, mely Serédit Rómában találta. Az ő szíve is nagyot dobbant, neki is hazája a magyar haza, — neki is éltek öreg szülei, neki is voltak hadbavonult családostestvérei. De Serédi Jusztinián az a férfiú, aki le tudja győzni egyéni fájdalmát, ha szent hivatása parancsolja. Égett a világ, a tudós csendesesen tovább dolgozott. Mikor azonban az olasz is az ellenségek közé sorakozott, Serédi már csak a Vatikán területén folytathatta munkáját.

1918-ban Serédi a spanyol kormány védelme alatt hazajött Pannonhalmára. Még ki sem pihente a fáradalmait, bevonult katonai lelkész szolgálatra. Az esztergomi kenyérmezői fogolytáborba osztották be, hogy az Oroszországból hazatérő bolsevik eszmékkel szaturált katonákat megmentse a hit számára. Pannonhalmán lelke volt annak az orthodox irányzatnak, mely a rendet a súlyos időkben a nehéz kötelesség útján oly mintaszerűen vezette.

Rómában érte Serédit a kommün összeomlása. Midőn a rend

újra főapátot választhatott, Serédi Jusztinián egyik nagyon komoly jelöltje volt.

Midőn Rómában egy alkalommal igen értékes szolgálatokat tett Mersier Désiré mehelni bíboros-érseknek, és az azt kérdezte tőle, micsoda viszontszolgálatot tehetne neki.

— Nekem semmit — felelte Serédi —, de az én összetört hazám éhező gyermekeinek nagyon sokat, Eminenciás Uram!

— Megértettem, Don Giustiniano — felelte meghatottan az a Mercier, aki korábban így nyilatkozott:

— Míg barátaink gyermekeinek nem tudunk elég kenyeret adni, hogy adhatnánk az ellenségeinknek?

Serédi György Jusztinián dr. hercegprímás

Mercier ezután a Serédivel folytatott párbeszéd után élére állott a belga—magyar gyermekakcióinak és azóta sok tízezer magyar gyermek emlékszik hálás szeretettel a jóságos „belga szülők“-re.

A trianoni Magyarország siralmas helyzetét feltűntető cikkeket, műveket bevitte Serédi még Gasquet angol bíbornok szobáiba is. És személyesen győződött meg róla, hogy sok előkelő külföldi olvasta e munkákat.

Boldogemlékű hercegprímásunk, Csernoch János Serédit, ha hazajött Magyarországra, vagy ha ő ment Rómába, mindig rögtön felkereste, illetőleg magához kérette s tanácsait irányadóknak tekintette. A magyar kir. kormány a kormányfőtanácsosi címmel rőtta le elismerését Serédivel szemben. De akik lélek szerint ismerik, tudják, hogy dr. Serédi Jusztinián soha nem kereste a rangot és kitüntetést. Ha ezek őt mégis megtalálták, az onnan van, mert reá tökéletesen állanak az Irás szavai: „Nem az a valaki, aki önmagát ajánlja, hanem akit Isten ajánl“.

*
* *

Szerédi Jusztinián dr. 1928. év január 28-án vonult be Esztergomba, hogy elfoglalja Magyarország hercegprímási trónját és az esztergomi érseki széket. Felvonult a Magyar Sionra, a magyarok szent hegyére, ahol várta urát a hat hónapig üresen álló egyházi trón, amely előtt hódolt az esztergomi főkapitán, a papság és Magyarország katolikusságának képviselői.

Január 28-án délután 2 órakor megnyitották a budapesti Nyugati pályaudvar királyi várótermét a hercegprímás tiszteletére, melynek parkettjét vörös szőnyeggel borították.

Az ajtó előtt állott *Zsembery* István dr. az *Országos Katolikus Szövetség* alelnöke, hatalmas küldöttség élén. Bent a pályaudvar csarnokát elárasztotta küldöttségek óriási tömege. A fenyőgalyakkal feldíszített mozdony, elején három nemzetiszínű zászló és a magyar címer indulásra készen áll a csarnokban, mögötte a szalónkocsi, amelyen a hercegprímás Rómából Budapestre érkezett.

Két óra előtt néhány perccel érkezett a pályaudvarra *Bárdos* Remig pannonhalmi főapát, aki megállt a perronon s a várakozó papokkal elegyedett beszélgetésbe. Egynegyed háromkor rendőr jelzi a királyi váróterem előtt szolgálatot teljesítő rendőrfelügyelőnek a hercegprímási autó érkezését. Néhány pillanat múlva megérkezett a hercegprímás autója a királyi váróterem bejáratához. *Szerédi* Jusztinián bíboros-hercegprímás *Meszlényi* Zoltán dr. pápai kamarás, primási titkár társaságában száll ki az autóból és fogadja *Zsembery* István, az *Országos Katolikus Szövetség* alelnökének tisztelgését. A hercegprímás ezután *Latkóczy* Pál állomásfőnökkel fog kezét, aki kézcsokkal üdvözölte.

A tömeg kalaplengetve hangos éljenzésben tört ki, a zsebkenőök szárai lengettek a hercegprímás felé, aki jobbra-balra mosolyogva, szívélyesen viszonzta az üdvözléseket.

Ezalatt a pályaudvar üvegsarnokában felgyultak az ivlám-pák és a kintlévő tömeg lelkes zaját átvette a perronon várakozók tömege. Ekkor lépett perronra a primás. Kezet fogott *Bárdos* Remig pannonhalmi főapáttal s aztán fellépett a szalónkocsira.

Néhány pillanat múlva a hercegprímás maga huzza le a szalónkocsi ablakát. Ebben a pillanatban valaki elkiáltja magát:

— *Éljen Magyarország hercegprímása!*

Erre a lelkes tömeg üdvívalgása ismét kitör:

— *Éljen! Sokáig éljen!*

A hercegprímás útja a Budapest nyugati pályaudvartól szék-

városáig valóságos diadalút volt. Még azokon az állomásokon is, amelyeken a vonata menetrend szerint nem állott meg, nagy tömeg várta az áthaladó vonatot. *Kendőlobogtatással és éljenzéssel üdvözölték a főpásztort*, aki szalonkocsijából szívélyesen fogadta az üdvözléseket.

Leányvár-Csév állomásnál ért a primási vonat Esztergom vármegye területére, ahol *Reviczky* főszolgabíró diszmagyarban várta a község és a járási lakosság élén. Vele együtt volt *Frey Vilmos* a kerület képviselője. Az üdvözlő szavakra melegen válaszolt a hercegprimás.

Dorogon a Himnusz hangjai fogadták a vonatot. Itt a vármegye nevében *Palkovits László* alispán üdvözölte a hercegprimást, majd *Trink Kálmán* plébános, utána pedig *Chorin Ferenc*, a felsőház tagja, a *Salgótarjáni Bányaművek* vezetői, mérnökei és munkásai nevében tisztelgett a főpásztornál. A hercegprimás válaszában kijelentette, hogy *teljes életében a munka embere volt és a munkát mindenkor megbecsülte*. Teljes díszben vonultak ki a bányászzenekar, a tüzoltók és a levante alakulatok zászlóik alatt. A kenyérmezői állomáson *Csanády László*, a tokodi bányák igazgatója üdvözölte a főpásztort, akinek a vonatát virágokkal borították. A vonat innen a bányász énekkar indulója, a Szerencse fel hangjai mellett haladt tova.

A vonat ezután tovább ment *Esztergom-Tábor* felé, ahol a *szaléziánusok* intézetének növendékei állottak sorfalat. Itt *Czuczor* igazgató mondott üdvözlő beszédet.

Közel egy óra késéssel érkezett meg *Esztergomba* a hercegprimás vonata. Az állomás feldíszített pályaudvarán óriási tömeg várta a bíboros hercegprimás vonatát. A hatóságok képviselőinek élén *Huszár Aladár* főispán, *Antony Béla* dr. polgármester várta a főpásztort. A lelkes tömeg sorában ott voltak a hatóságok fejei *Mátéffy Viktor* prépost, országgyűlési képviselő, *Perger* rendőrfőtanácsos, a bencés gimnázium élén *Mattyasovszky Kasszián*. A rendet a rendőrséggel együtt a cserkészcsapatok tartották fenn.

Az üdvözlő beszédet a kormány és a vármegye nevében a főispán, a város nevében *Antony* polgármester mondotta. A bíboros hercegprimás így szólt: — *Úgy érzem magam, amikor ide bevonulok, hogy ezen a földön most élnem és halnom kell*. A nagy világégés után hozzá kell fognunk a munkához és akkor mindenkinek, egyeseknek és nemzeteknek a megbecsülését vivjuk ki.

A hercegprimást ezután kíséretével a reá várakozó városi díszfogat vitte be, amelyet hosszú kocsisor követett. Az érkezettek a városban az egész utvonalon sorfalat álló lakosság, a levonték és az iskolák növendékei üdvözölték kalaplengetve. Két helyen, a Szent Anna-templom előtt és a Kápolna-domb előtt diadalkapú volt felállítva, a Bazilika ormán a kivilágított kereszt fénye csilant át a trianoni megszállott határon túl.

Kevéssel 6 óra előtt ért a hercegprimás fogata a fellobogozott hercegprimási palotába, amelynek kapujában a primási tisztikar fogadta új urát, élén *Drahos János* prelátus kanonok, hercegprimási irodaigazgatóval. A vízivárosi zárda növendékei és az

uradalmi tisztikar nevében *Pécsy Gizella* egy-egy esokorral kedveskedtek a főpásztornak, akít a papnövendékek énekkara *Béres István* karkáplán vezényletével üdvözlő dallal fogadott. Ennek elhangzása után a főpásztor a kispapok sorfala között áldást osztva, vonult fel lakosztályába.

Rövid néhány pernyi pihenő után bevonult a hercegprimás a palota zöldtermébe, ahol az esztergomi főkáptalan tagjai és az egyes felekezetek képviselői várakoztak reá. A főkáptalan részéről Istenben boldogult *Walter Gyula* dr. c. püspök, nagyprépost latin nyelvű beszédben üdvözlötte a főpásztort, aki hosszabb latin beszéddel felelt az üdvözlésre. — A református felekezet részéről *Löke Károly* lekösz, az evangélikus egyház részéről *Kovács István* egytemi tanár, a zsidó hitközség képviseletében pedig *Spiegel Armin* főrabbi üdvözlöttek a katolikus egyház első főpapját. A főrabbi zsidó ritus szerint áldását is adta az egyházfejedelemnek, aki az üdvözlések mindegyikére külön-külön felelt, azt hangoztatva, hogy a hazaszeretben nem szabad a felekezetek között különbségnek lennie.

Következtek ezután a katonai és polgári hatóságok hódolatai. A katonaság nevében *Zay Ödön* alezredes, a polgári hatóságok nevében pedig *Huszár Aladár* főispán üdvözlötte az új egyházfejedelmet.

Ezután bemutatták a hercegprimásnak az egyes intézmények képviselőit. Este 7 órakor, a küldöttségek eloszlása után a Széchenyi-térről a dorogi bányászzenekar és a gimnázium cserkészzenekarának hangjai mellett fáklyásmenetben vonultak a kivilágított házak között a város lakosai a hercegprimási palota elé, ahol a Turista Dalárda szerenádott a főpásztor tiszteletére. Az Aranyhegyen *tűzijáték és örömtűz* zárta be a ünnepeket.

Az elmúlt két év alatt bebizonyosodott, hogy Serédi Jusztinián dr. hercegprimás minden tehetségét, erejét, tudását és gondosságát a magyar katolicizmus megerősítésének szentelte. Áldják minden lépését azok, akik szerencsések környezetében lehetni és áldják a szegények, kiknek istápolója, segítője és akiknek atyai szívvel törli le könnyeiket.

A Bazilika főoltára

Művészetek a vármegyében

Irta: EINCZINGER FERENC

Komárom és Esztergom vármegyék művészeti kulturája a nagy római birodalom idejére viszonyuló nyomokat mutat. De a Kelettől, a Nyugat kulturája érdekében vívott harcaink, főként a másfél évszázados török uralom, a XVI. és XVII. században az országnak úgy politikailag, mint művészileg legfontosabb részeit tökéletesen elpusztították. Esztergom városában, úgy mint másutt, a török elvonulás után, csak füstölgő romok maradtak s a templomok, paloták megmaradt köveiből, a hosszú harcban meggyérült, elfáradt, elszegényedett lakosság és az idegen telepesek csak dísztelen lakóházakat emeltek. Pedig ez a hely a XI. század elejétől kezdve az ország kulturájának és művészetének elinduló forrása volt.

Bár e korbeli építkezéseinek mint a művészeti élet első lelőhelyei a betelepülő idegen szerzetesek elgondolásai voltak s később is sok idegen mester dolgozik itt, mint általában az egész országban, művészetük a hosszabb ittartózkodás ideje alatt, magyar hagyományoknak megfelelőleg átalakult.

Műemlékek temetője lett az ősi Istergarom (Esztergom) város, mint hajdan Brigécio (Ó-Szőny). Csak a föld alól előkerülő épület és iparművészeti maradványok és sírleletek tanuskodnak a régi korok kultúrfokáról, mert népvándorlás, római és középkori leletek nem ritkák a kettős vármegye vidékein.

Az új évszázadokra szóló fejlődés Szent István, első magyar királlyal kezdődik. A politikailag megszilárdult országban a kereszténység és a nyugati műveltség befogadásával itt teremti meg a művészetek virágzásának életfeltételeit is. Uralkodása idejéből származó esztergomi nagy templom fennmaradt dekoratív kőtöredékei közvetlen rokonságot árulnak el a még régibb magyar fegyverek és sírleletek díszítéseivel, ami bizonyítja, hogy a behozott idegen stílusformák magyar levegő hatása alatt, helyi jelleget vettek fel. E töredékek is eleget beszélnek nekünk az elpusztult műemlékek egykori pompájáról.

Haladott kultúra és kifejezett művészet nyilatkozik meg az esztergomi templom trónusának márványberakásos töredékében. Sajnos, a mesterek nevének s származásának feljegyzése az időben feledésbe ment. Bizonyára bizánci, lombardiai, délnémet vagy francia kőfaragók alkotása, mert a nyugati művekkel való stílusösszefüggés nyilvánvaló.

A várhegy hajdan több tornyú gerendatetős székesegyháza, a megye területén állott monostorok és templomaik a külföld egyházi emlékeivel szemben külön csoportot alkotnak. A fennmaradt csekély töredékéből is megállapítható, hogy milyen nagy súlyt he-

lyeztek a bejárat díszes kiképzésére, melynél a csúcsív-jelleg már a gótikára való átmenetet is jelzi.

Pótolhatatlan vesztesége a magyar művészet történetének, hogy a kulturális gócpontok, — így Esztergom is, — ahol az irányadó mecénás bőkezűségéből a művészetek virágoztak, a török időkben teljesen elpusztultak. Az ország nyugalmasabb szélein megőrzött középkori és reneszánsz kori művészeti emlékek bizonyára csak a gócpontokból kiáradó vidéki hajtások voltak.

Festőink e korban a német realizmus és latin idealizmus középútján jártak. Az esztergomi primási képtárban csodálhatjuk *Kolosvári Tamásnak*, a régi magyar festészet legnagyobb mesterének remekeit, a Szent Antalról származó és 1506 évszámot viselő oltárszárnyképeit, melyek egy kivételével itt vannak. (E hiányzó egy, a budapesti Szépművészeti Múzeum büszkesége.) Német művészi írók a dunai iskola képviselőjének tartják a híres M. E. monogrammű mestert, kinek szintén több igen becses műve van az esztergomi primási múzeumban. A tudatos természetismeret, emelkedett stilizáló erő remekművei ezek a dekoratív finomságokkal teli alkotások.

A XVI. század elejéről azonban egy kiváló műemléket kímélt meg a török pusztítás, sőt méltányolva a mesteri művet, az időben mecsetnek használták és az esztergomi székesegyházba beépített Bakócz kardinális díszes és nemes arányú, stíltiszta röneszánsz, megyebeli (süttői) vörös márványból készült kápolnája, melynek fehér márványoltárát Andrea Ferucci firenzei mester faragta. E kápolna az olasz röneszánsz izlést még a maga teljes tisztaságában mutatja, itt még nem jelentkezik a helyi jelleg.

A barokk-művészet nagyvonalúsága kiválóan becses műalkotásban nyilatkozik meg az esztergom—szenttamási kálvárián. E másfél évszázadot látott komoly műzeális értékű szoborcsoport karakterben a XVIII. századra vall. Eredetileg a várhegyen állott, a Bakócz-kápolna hajdani helye előtt és csak 1823-ban került mai helyére, a művészettörténet szempontjából nem kevésbé becses kálváriastációkkal együtt, melyek közül az I., II. és VI. számú szinte római domborművek stílusára emlékeztető ugyan-csak kifejezetten barokk-alkotások.

A Bazilika kincstára sok becses egyéb műtárgya között őrzi Mátyás király színarany kálváriáját. Ennek felső gótikus része XV. századból származó, bizonyára magyar alkotás, talapzatát röneszánsz-stílusban Mátyás király olasz mesterével készítette. E 72 cm. magas, világhírű műkincs, az ötvös művészet méltán híres alkotása. Igen becses mű, a magyar szent koronával kivitelben és korban rokon békecsók tábla, mely már 1528 óta a kincstár tulajdona.

E kiragadott szemelvénytárhelyben csak az egyes gyűjtemények kimagasló értékeire mutattunk reá, mert az itt érintett gyűjteményekben, továbbá a Régészeti és történelmi társulat városi múzeumában, valamint a magán kezekben levő értékek felsorolására megfelelő hely nem áll rendelkezésünkre.

Lassú elindulással jelentkezik a XIX. század elején a nemzeti

jelleg kialakulása a magyar művészetekben. Az uralkodó klaszszicizmus jegyében már fel-felbukkan a magyar jelleg az irodalom terén, majd az építészetben. Legnehezebben a festészetben látjuk nyomát, mert tehetségeink azidőben külföldön fejtik ki tevékenységüket. A mult század végén azután úgy gazdasági, mint szellemi téren az egész ország bámulatos fejlődése keretében, a művészetek is nagy lendületet vettek, mely egészen a nagy háború kitöréséig tartott. Az építészeti stílus-formálás ez években már majdnem az új magyar építőművészeti stílus kialakulásához vezetett, bár a konzervatív magyar közszellem folytán, visszhangra csak kis mértékben talált.

A Bakóc-kápolna bejárata

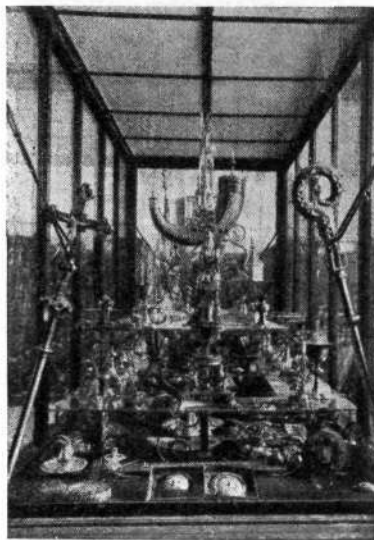
A festészet történetében nálunk, az utolsó száz év a legfontosabb korszak s eleven lendületet a mult század második felében vesz a nemzeti öntudat újraébredése folytán. De az igazi magyar levegő akkor vonul be festészetünkbe, mikor a közvetlen természet szemlélet lett a képírás vezetője, hogy utat adjon a pien air-nek, majd az impresszionizmusnak, így lettek egyre világosabbak a szabad levegőben alkotott képek. A kilencevenes évektől kezdve mind nagyobb tért hódít a tájkép, mely még a történelmi tárgyú festészetnél is nagyobb teret adott a magyar jelleg kifejlődésének. A nagybányai iskola speciálisan magyar zamatú képein pedig már határozott helyi stílus ütközik ki, melyet később a szolnokiaknál is láthatunk. A szigorú naturalizmuson és a könnyed impresszionizmuson természetesen a legtöbb jelentékeny magyar festő túl van már, de művészi transzponálásukat nem kigondolt elméletek, hanem egyéni fantáziájuk vezeti. Színjelenségeket drámailag hangsúlyoznak vagy dekoratív módon kiaknáznak, de

mögöttük ott érzik a természet benyomás közvetlenségéhez való kapocs.

*
* *

A krónikás kinek hivatása „Művészetek a vármegyében“ címen a lefolyt tíz rövid év történetét adni, félve nyúl tollához, mert a kellő kiválasztódás és történelmi távlat híján, kevés módja van kellően felvértéznie magát.

A művészetek forrongó árjának hullámozása, a nagyvilág-égés dacára sem csapott ki általában a vidékre s ha szórványosan mégis tudott gyökeret verni, a főváros centralizáló ereje dacára. Esztergom és Komárom vármegyék, talán éppen a főváros közelsége folytán, dacára sok természeti szépségeiknek, nem vál-

Részlet a primási kincstárból

tak arra befogadóképessé. A gazdag mult művészeti életére, mint kulturtényezőre vonatkozó adataink összegyűjtését is nélkülözzük és így elinduló alap nélkül lévén, annál bátoritanabbul fogunk az alábbi felsoroláshoz.

Művészeti életünk méltán legszámottevőbb eseménye volt az esztergomi primási képtár újbóli rendezése, melyet *Gerevich Tibor* egyetemi tanár, a képtár igazgatója, szerencsés kézzel és nagy hozzáértéssel oldott meg. Sok érték került elő az eddigi fel nem ismerés folytán az ismeretlenség raktárából, viszont számos félreismeret műtárgyat szállított le eddigi képzett magas polcáról. Ma a gyűjtemény főként az *Ipolyi hagyaték* és *San Marco hercegnő* gyűjteménye beolvasztása folytán, nemcsak az ország, de az egész kontinens előtt méltán nevezetes helyet foglal el.

Az esztergomi jövő művésztelep alapkövét rakta le *Jaschik Almos* festőművész tanár azzal, hogy iskoláját 1924. évtől kezdve, már ötödízben hozta ki a nyári szezonnra s e város festői

fekvése és artisztikus adottságai inspirálása mellett, a közvetlen természet szemlélet alapján itt adja át növendékeinek gazdag szín és formavilágán nyugvó tudását.

Tatán tölti a nyarat Vaszary János festőművész, a képzőművészeti főiskola tanára, villáját a székely terművész, Toroczko-Wiegand Ede tervezte. Művészeti fejlődése szintén példa nélkül való, tompa, dekoratív erejű képteknikájából a közvetlen hatású naturalizmusba, majd a problémafestésre veti magát, hogy megint a vonal, majd a harsogó szín ezer változatú és szólamú mesterművén át, a legelső közé emelkedjék. Ő alapította a KUT művésztersaságot.

Kernstock Károly festőművész, a másik vezéralakja mai művészeti életünknek, viszont Nyergesújfalun tölti nyári idejét. Eleinte impresszionista, azután erősen stilizáló színt, formát, vonalat hangsúlyozó volt kézírása, hogy a tudást leszűrve, az új realizmusnak hódolva, íveljen magasabbra művészi pályafutása.

Csernoch János hercegrímás 1925. évi jubileuma, szinte új rőneszánszot teremtett; ez alkalomból Damkó József szobrászművész a hercegrímás fehér márvány mellszobrát, Berán Lajos és Reményi József szobrászművészek pedig emlék-plakettejét készítették el. Ugyanez ünnepséggel kapcsolatban Wesely Norbert, Koszkol Jenő, Bayer Ágost és Marik Brigitta festőművészek fejtettek ki művészi tevékenységet.

Nyilvános kiállításon több ízben volt alkalma közönségünknek művészeti ismereteit fejleszteni, így 1924. évben Szilasi József képző és iparművész, majd Fuchs Hajni festő és Holló Kornél szobrász mutatták be fejlett művészeti tudásukat, míg évzáróul Tipary Dezső festőművész nagy kollektív kiállításban számolt be két év esztergomi terméséből, posztimpresszionista képeivel és rajzaival. Ez utóbbi kiállítás keretében mutatkozott be Hellebrand Béla rajztanár, ötvösművészeti alkotásaival és Einczinger Ferenc festőművész, grafikai természet tanulmányaival. 1925. évben a Falu Szövetség helyi kiállításán, külön művészeti csoportban a város és megye úgyszólván valamennyi művésze részt vett. Helyi szenzáció erejével hatott 1926-ban a Balassa Bálint irodalmi és művészeti társaság művészeti osztályának első bemutatkozó kiállítása. E magas színvonalú kiállítás egyben demonstrálása volt a modern képzőművészeti irányok térfoglalásának, hol a művészek iránt érdeklődő helyi közönség első ízben tehetett összehasonlítást, a konzervatív és haladó irányzatok között.

*

* *

A város és megye festői fekvése mind sűrűben vonza ide a festőművészeket, így gyakran látogat szülővárosába Groh István, az iparművészeti iskola volt igazgatója, Tipary Dezső közel (1923—1925) három évet töltött szorgos művészi munkában Esztergomban, a szélsőséges piktura vezére, Scheiber Hugó (1926—27) több ízben töltött hosszabb időt itt, Koszkol Jenő éveken át ellátogat nyaranta, úgyszintén Királyfalvi-Kraft Károly és Kontuly Béla festők is, kik utóbbiak a freskóművészetben alkottak művészi ér-

tékeket. Legutóbb pedig (1929) Szenes Fülöp festőművész használta fel itteni nyaralását szebbnél-szebb művek alkotására.

Lányi Dezső szobrászművész 1928-ban emelte az esztergomi Hősi emléket, vitéz Holló Kornél szobrász, mint keramikus és utóbb mint freskófestő fejtett ki művészi tevékenységet.

Élénk művészi életet élnek Tatatóvárosban Hesky János rajztanár Nyergesújfalun, Nyergesi-Maul János és Maksay Nelli festők. Esztergomból származtak el a közelmúltban dr. Pázmándy István grafikus, Klomann Nándor, Burián Irén és Madarász Imre festők.

A vendégnek adott elsőbbség figyelembevételé után áttérünk a művészeti világ helyi képviselőinek felsorolására és a sort vitéz Bajor-Bayer Ágost festőművésszel kezdjük, ki mint portrait-festő jelentős nevet vívott ki magának. Legnemesebb hivatást azonban grafikus munkáival érte el, mert a közönség széles rétegében, környékünkön ő honosította meg rézkarcaival, a művészet népszerűsítését. Einczinger Ferenc festőművész, impresszionista irányzatát elhagyva, az utóbbi években, egyéni zamatú szintetikus és expresszionista paszteljeivel tűnt ki és a KUT művészeti egyesület 1929 évi nagy reprezentációs kiállításán szerepelt és művei alapján, e társaság rendes művésztagjává választotta. Hellebrand Béla ötvösművész, az Iparművészeti Társaság 1929 évi nagy kiállításán kovácsolt nemes fém műalkotásaival szerepelt. Alkotásai a régi magyar ötvösművészet egy-egy gyöngyei voltak. Kontulyné Fuchs Hajni, a batikfestészet terén tört egyéni új utat magának, összekapcsolván abban a dekoratív elemet, a figurális és tájképével. A helyi festők felsorolását folytatva kiemeljük Magasi-Német Gábor nevét, mint templomfestőét, Vitál István, Pirchala Imre, Hideg Béla és Keplinger Gézáné festőket, kik mindannyian nagy lelkesedéssel hódolnak a művészetek oltárán.

Befejezőül a művészeti irodalom művelői táborából, mint Esztergom gyakori vendégeit, Lyka Károlyt, a Képzőművészeti főiskola rektorát és Kárpáti Aurélt, a műkritikust említjük fel, kiknek a művészet elméleti ismereteinek népszerűsítése terén országosan elismert nevük van.

Esztergom vármegye és város sajtója a forradalmaktól napjainkig (1919–1929)

Irtta: HOMOR IMRE, az »Esztergom« főszerkesztője

A békeidők utolsó éveiben és a világháború alatt Esztergom városnak és Esztergom vármegyének a következő helyiérdekű lapjai voltak:

1. *Esztergom és Vidéke* hetenkint kétszer, csütörtökön és vasárnap megjelenő politikai és társadalmi lap. Alapította 1879-ben dr. Kőrösy László reáliskolai tanár; kiadója Mellinger Rezső, első szerkesztője Sarkady István volt. A lap kiadását 1912 év karácsonyától *Laiszky János* könyvnyomdatulajdonos vette kezébe s ettől kezdve a lap a Laiszky-cég tulajdona s ugyanannak könyvnyomdájában is jelenik meg.

2. *Esztergomi Lapok*, hetenkint kétszer, csütörtökön és vasárnap megjelenő társadalmi és közérdekű lap 1892-ben indult meg dr. Perényi Kálmán, a későbbi alispán szerkesztésében és kiadásában. 1893-tól kezdve a lap felelős szerkesztője és kiadója Gerenday József könyvnyomda tulajdonos volt mindvégig. A lap a Gerenday-féle „Hunnia“ könyvnyomda terméke.

3. *Szabadság*, hetenkint kétszer, szerdán és szombaton megjelenő politikai és társadalmi lap. Alapította 1895-ben Bártfay Géza ny. városi közgyám s ugyanő szerkesztette és adta ki mindvégig. A lapot a szerkesztő saját nyomdájában nyomtatták.

4. *Esztergom*, hetenkint egyszer, vasárnap megjelenő politikai és társadalmi hetilap. 1895. év karácsonyán jelent meg először Keményffy Kálmán Dániel hittanár, jelenleg esztergom–vizivárosi plébános szerkesztésében. A lap megalapítója és irányítója volt a felelős szerkesztőn kívül dr. Csernoch János apátkanonok, a későbbi hercegprímás és dr. Prohászka Ottokár szemináriumi spirituális, később Székesfehérvár nagynevű püspöke. A lapot Buzárovits Gusztáv könyvnyomdája állította ki.

5. *Esztergomi Friss Ujság*, politikai napilap. 1907-ben alapította, kiadta és szerkesztette Dvihally Géza hírlapíró, aki egyideig még az „Esztergom“ felelős szerkesztője is volt. Megalapításakor a „Hunnia“ könyvnyomdában, majd a Buzárovits-féle könyvnyomdában készült. Ez volt Esztergom legelső napilapja.

A város és vármegye kicsinységéhez képest ennyi helyi lap aránylag sok volt, jóllehet példányszám tekintetében a Károlyi-forradalom kitörése idején a felsorolt lapok közül csak az *Esz-*

tergomi Friss Ujság érte el az ezret. Ez a példányszám csaknem teljesen Esztergomban fogyott el, vidékre igen csekély példány járt.

Az *Esztergom* 800 példányszáma közül alig 100 kelt el a város és vármegye területén, a többi az esztergomi főegyházmegye plébániáinak, iskoláinak és kath. intézményeinek járt.

Az *Esztergom és Vidékét* a városban is sokan olvasták, de főleg a vármegye községeiben volt jobban elterjedve, a községek előljárói és világi intelligenciája sorában. A *Szabadság* úgyszólván kizárólag csak a városbelieket édekelte s az *Esztergomi Lapokkal* együtt példányszám tekintetében a legminimálisabb körzetre szorítkozott.

A nevezett lapok irányát tekintve az *Esztergom* és az *Esztergomi Friss Ujság* megalakulásától, az *Esztergom és Vidéke* pedig 1912 év végétől, a Laiszky-cég tulajdonába jutásától kezdve kimondottan keresztény irányú volt. Jóllehet az Esztergom és Vidékének dr. Réthei Prikkel Marián bencés tanár, a tudós etnológus volt előbb szorgalmas belmunkatársa, később főmunkatársa, aki a helybeli függetlenségi és 48-as pártnak vezetőtagja volt, — a lapot nem vezette határozott politikai irányban s ezáltal megfelelt a kiadó cég szándékainak, amely a lap átvételekor hangzott, hogy lapjának „politikai iránya minden pártszempont és elfogultság fölé emelkedés, meglátni a jót, a közre nézve hasznosat, bármelyik táborból jöjjön is az és ostromozni a károsat, a romboló hatásút, akármilyen jelszó alatt jusson is a társadalomba.” Egyébként a lap átvétele idején a felelős szerkesztő dr. Gróh József ügyvéd, a lap főmunkatársa egészen 1918-ban bekövetkezett haláláig dr. Kőrösy László volt.

Az *Esztergom*, amelyet alapítói az egyházpolitikai harcok idején állottak csatasorba, mindvégig következetes volt katolikus eredetéhez s papszerkesztői voltak egészen 1919 őszéig, amidőn felelős szerkesztését Gábrriel István, főszerkesztését és a kiadásal járó felelősséget Homor Imre vette át. Az 1920 évi és a következő nemzetgyűlési választások idején a lap keresztény-szociális és gazdasági párt ügyében erős harcokat folytatott, mint a párt szocialista mozgalomnak volt helybeli orgánuma s a Károlyi-forradalom idején valósággal gondviselészerű hivatást töltött be az egyre inkább elharapódzó szocialista-kommunista előretöréssel szemben. A *Szabadság* a mindenkori kormányok érdekeinek volt képviselője, azonban politikailag semmi súlya nem volt Esztergomban. Az *Esztergomi Lapok* nem lévén politikai lap, nyíltan nem politizált, azonban a szabadelvű iránynak olykor mégis tehetett szolgálatokat s jellegét is ezirányú törekvése szabta meg.

A Károlyi-forradalom kitörése a helyi sajtóban nagy változásokat okozott.

A szomorú emlékű 1918 október 31-ét Esztergomban az tette emlékezetessé, hogy a fővárosból jött izgatók által felbujtogatott csöcselék e nap estéjén több izgató beszéd meghallgatása után Dvihalgy Gézának, az Esztergomi Friss Ujság szerkesztőjének Ferenc József út 59. sz. alatti lakása elé vonult s az ablakokat

iszonyú szidalmak és gyalázkodások között kövekkel beverte. Erre a tüntetésre a lap aznapi számának vezércikke adott okot, amely a Nemzeti Tanácsot, mint destruktív társaságot pellengérezte ki. A szerkesztő aznap szerencséjére nem tartózkodott a városban, holtraíjedt családja pedig jóbaráti hajlékban talált menedéket. Dvihalý eme eset után hetekig nem jöhetett Esztergomba az ellene egyre fokozódó izgatások miatt.

Az *Esztergomi Friss Ujság* ekkor legalább egyidőre meg is szűnt volna, ha Palkovics László alispán november 2-án a hivatalában tartott értekezleten — amelyen a bekövetkezett változásokkal kapcsolatos teendőket beszélték meg a vármegye és város vezető emberei — fel nem kéri Homor Imrét, hogy vegye át a lap szerkesztését, nehogy a város e zürzavaros időkben napilap nélkül maradjon.

A megbízható keresztény napilap fennmaradására csakugyan nagy szükség is volt, mert pár nap múlva, november 6-án új napilap indult meg Esztergomban *Esztergomi Népszava* címmel, amelyet dr. Szentgyörgyi Pál főispáni titkár szerkesztett. A szerkesztőség a lap első számának vezércikkében bejelentette, hogy programja teljesen fedi a népkormány és a Nemzeti Tanács programját. A lapot dr. Szentgyörgyi Pál pénzelte, akinek legfőbb vágya e lap útján az esztergomi képviselőség volt.

Hivatalát odahagyva, az első napokban jobb ügyhöz méltó buzgalommal látott Esztergom munkásságának szociáldemokrata alapon való megszervezéséhez, amelyhez csakhamar akadt önkéntes munkatársai. Talán soha nem volt még annyi gyűlés, értekezlet és agitációs beszéd Esztergomban, mint a Károlyi-forradalom idején s így a lapnak is volt mindig elegendő anyaga a lelkek forradalmosítására.

Mint a sors iróniáját szögezzük le, hogy a féktelen ambíciójú fiatalembernek a kommun kitörése utáni időkben saját elvtársai elől gyalogszerrel, hajadonfőtt s a hideg idő dacára felöltő nélkül kellett Esztergomból egy zürzavaros estén elmenekülnie Dorog felé...

Most már két napilap lévén Esztergomban, a heti és a hetenként kétszer megjelenő lapokon csakhamar meglátszott ennek a hatása.

A *Szabadság*, szerkesztőjének Bártfay Géának rendőrségi szolgálatra való berendelésével, még 1908 november havában megszűnik. Az *Esztergomi Lapok*-at ugyanezen év karácsonyától Gerenday Józseftől Németh Pál biztosítási titkár egy évre bérbeveszi és *Földművesvilág* címen vezeti tovább.

Az *Esztergom* szerkesztésében is változás áll be. *Rolkó Béla* főszékesegyházi karkáplán, a lap felelős szerkesztője spanyolbetegségben örök álmra húnnya szemét. A lap szerkesztését dr. *Marczell Mihály* szemináriumi spirituális, jelenleg egyetemi m. tanár s a pesti Szent Imre Kollégium igazgatója veszi át s azt 1919 februárjáig Szvoboda Román tanítóval együtt látja el. 1919 január 8-án a csehek megszállják Párkányt s Esztergom új helyzetbe jut.

A lapoknak nemes hivatása volt e napokban a közönség megnyugtatása s a hatóságok közbiztonságot célzó rendeleteinek közreadása. Statáriumot hirdettek ki Esztergomban, mely idő alatt harangozni sem volt szabad.

A szomorú helyzet, a cseh megszállás dacára tovább folyik a korteskedés a szociáldemokrata, a keresztényszocialista, a radikális és a Károlyi-párt részéről egyaránt, aminek helyi lapjaink akkori számai hű képét nyújtják. Különös feltűnést kelt az *Esztergomi Friss Ujság* 1919 január 19-én megjelent vezetőcikke, amely leleplezi Szentgyörgyi Pált s bemutatja őt elvtársainak, A hazafias érzésű közönség részéről nagy örömmel fogadott cikkeket — most már elárulhatjuk — Beniczky Ödön kormánybiztos írta. Mutatja ez is, hogy milyen szükségesnek látszott Szentgyörgyinek, ennek az egyre veszedelmesebbé váló kalandornak leleplezése, aki e zürzavaros időkben képes volt a város és vármegye nyugalmit és lelkületét teljesen feldúltni és forradalmosítani.

Március 11-i kelettel valamennyi esztergomi lap megkapta a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Szakegylete esztergomi helyi csoportjának levelét, melyben a forradalomellenes cikkek kiszedését és kinyomását megtagadják. Ez volt a kommun előszele.

Az esztergomi kommunista-direktórium megalakulása 1919 május 22-én délután történt. Egyik legelső rendelete volt az *Esztergomi Friss Ujság* betiltása. Az *Esztergom* jöllehet a direktórium nem kívánta megszűnését, dr. Marcell Mihály elhatározásából nem jelent már meg március 23-án.

Ugyancsak megszüntetésére kapott felhívást a *Földművesvilág* is, amely pár héttel előbb vehemens cikkben támadta Kartaly Istvánt, a direktórium egyik tagját.

Két lap maradt csak meg így Esztergomban, az *Esztergomi Népszava* és az *Esztergom és Vidéke*. A direktórium az utóbbi megjelenését azért látta szívesen, nehogy úgy tűnjék fel a dolog, mintha a sajtószabadság ellensége volna. A lapot május közepén mégis meg kellett szüntetnie a direktóriumnak országos rendeletre, s ettől kezdve az *Esztergomi Népszava* volt úgyszólván az egyedüli szellemi tápláléka az esztergomi ujságolvasóknak.

A kommunizmus bukásának a híre már augusztus 3-án este eljutott Esztergomba, de csak a direktórium főbb tagjai tudták, akik idejében el is inaltak a városból. A kisebbrangú vezérek mitsem sejtve mentek 4-én reggel hivatalukba. Időközben mindenről értesült a nép. Győri Jánost, a forradalmi törvényszék elnökét, aki ké: ártatlan vöröskatona nyilvános agyonlövésének is okozója volt, a földühödött nép félholtra verte. Egy Horváth István nevű direktórium tag a történetek után főbe lőtte magát. Nagy Antal reáliskolai igazgatót, aki egyik szellemi vezére volt az esztergomi vörösöknek, az uccán inzultálták.

Az *Esztergomi Népszava* ezek után természetesen szintén elnémult — örökre. Utolsó száma augusztus 3-i dátummal még 2-án este jelent meg.

S augusztus 5-én, már a déli órákban nemzeti színű keretben jelent meg újra az *Esztergom és Vidéke*, élén egy örömtelt szívből fakadó verssel: „Szabad újra magyaroknak lennünk . . .“ Az emberek kézzől-kézre adták, s a lap máig tartó nagy népszerűségének egyik titka ez a megjelenés volt. Az *Esztergom és Vidéke* augusztus 5-től kezdve mint napilap s a vármegye hivatalos lapja jelent meg, keresztény-hazafias szellemben, de csak öt szám futott ki egymásután. Augusztus 10-én bejelenti a szerkesztőség, hogy a Miniszterelnökség 1. sz. rendelete az összes lapok további megjelenését betiltja s okul a papirhiányt hozza fel.

Palkovcs László alispán ekkor elhatározta, hogy a lapbetiltás idején *Esztergom Vármegye Hivatalos Lapját* jelenteti meg két oldal terjedelemben a helyi lapok rendes alakjában. A lap hivatalos részének szerkesztésére Fekete Rezső tb. főjegyzőt, országos és helyi vonatkozású közleményeinek egybeállítására pedig Homor Imrét kérte fel. Első száma augusztus 14-én jelent meg s vezetőhelyén az alispán többek közt a következőket írja:

„A letűnt szomorú korszak szerencsés elmúlásának legbiztosabb, általános örömmel fogadott jelensége volt Esztergomban a helyi sajtó akcióba lépése.

Sajnos, hogy a szabad sajtó útján nyerhető szellemi táplálékot felsőbb érdek folytán még egy ideig nélkülözni leszünk kénytelenek.

Esztergom vármegye és város közönségének azonban szüksége van legalább egy lapra, amelyből a legszükségesebb hatósági rendeleteket azok teljes szövegében tudomásul veheti. A hatóságok és a közönség között az érintkezés sokkal könnyebb, egyszerűbb a helyi sajtó segítségével, mintha minden tudnivaló dobszó, vagy teteemes költséget igénylő falragaszok útján jut tudomására . . .

. . . *A mi szűkebb hazánk, Esztergom vármegye és város nevezetesebb eseményeinek napról-napra való megörökítése is közérdekű, sőt a jövőre nézve nagy tanulságokat rejtő eme történelmi napokban.*

Mindezek arra indították a vármegye vezetőségét, hogy Esztergom Vármegye Hivatalos Lapját addig is, míg a helyi sajtó munkája ismét megindulhat, — *napilapként* jelentesse meg . . .“

Összesen hét szám jelent meg így (augusztus 14-től 23-ig) s a Hivatalos Lap helyett augusztus 24-én már megjelent az *Esztergom és Vidéke*, az *Esztergom*, a *Földmivesvilág* és az *Esztergomi Friss Ujság*; közülük az *Esztergom és Vidéke*, valamint az *Esztergomi Friss Ujság* mint napilapok, a régi szerkesztőségek jegyzésével, amennyiben a vonatkozó kormányrendeletek egyelőre sem új lapokat, sem új szerkesztőket nem engedélyeztek.

Az újból megjelent esztergomi lapok első számaikban visszaemlékezéseket közölnek az elmúlt sötét napokra s e cikkek Esztergom és a vármegye történetére nézve igen becses források gyanánt szerepelhetnek.

Az egész vonalon megindult keresztényszocialista agitáció szolgálata foglalja le helyi lapjainkat. Az agitáció, mintegy a vörös

világ ellensúlyozásául a vármegye községeiben, különösen a dunamenti falvakban erősen folyik, mert az a hír terjedt el, hogy a nemzetgyűlési választásokat már szeptember végére kiírják.

Az *Esztergomi Friss Ujság*-ot ezen időben újra a „Hunnia” könyvnyomdában nyomtatták s mivel szerkesztő-tulajdonosa, Dvihal Gyéza időközben a fővárosban helyezkedett el, a lapot Gábríel István mint szerkesztő és Homor Imre mint belső munkatárs szerkesztették. A lap az esztergomi keresztényszociális gazdasági párt hivatalos lapja volt, mivel azonban tulajdonosa már nem volt kötve a városhoz, több rendbeli anyagi nehézség merült fel a lap szerkesztése és kiadása körül, amely megoldásra várt.

Közben Csernoch János hercegprimás az *Esztergom* felelős-szerkesztőjét és kiadó-tulajdonosát, dr. Marczell Mihály szemináriumi spirituálist, dr. Vass József helyébe a pesti Szent Imre kollégium igazgatójává nevezte ki. A lapot átmenetileg Reviczky Aladár, a szeminárium vicerektora szerkesztette, azonban Marczell Mihály dr. távozása következtében az esztergomi papság, amely a lap szerkesztésében és anyagi ügyeiben Prohászka Ottokárnak Esztergomból való távozása óta mint laptulajdonos rendelkezett, a szerkesztő-változást alkalmasnak találta arra, hogy a lapot átengedje az Esztergomi Keresztényszociális Gazdasági Pártnak.

A párt először az *Esztergomi Friss Ujság*ot szerette volna megvenni Dvihal Gyézától, a lap tulajdonosától, mivel azonban ezt megszerezni nem tudta, tehát új napilapról kellett gondoskodnia. Az *Esztergom*-ot tehát 1919 október 26-óta mint napilapot indította meg. Felelős szerkesztőül Gábríel István tanítót, a pár titkárát kérte fel. A főszerkesztőül kiszemelt Homor Imre ez időben katonai szolgálatot teljesített s csak december közepén vette át a lap vezetését.

A szerkesztő-bizottság elnöki tisztét Obermüller Ferenc főreáliskolai tanár — jelenleg igazgató — vállalta.

Október 26-tól így tehát átmenetileg *három napilap* volt Esztergomban, mert a hó végéig az *Esztergomi Friss Ujság* is megjelent. Utolsó számában Dvihal Gyéza hangon búcsúzott el olvasóközönségétől és Esztergom városától.

Egy küzdelemteljes év mulva, 1919. november 1-től Esztergomban tehát két napilap, az *Esztergom* és az *Esztergom és Vidéke* maradt, hetilapként pedig a *Földmivesvilág*, mely utóbbi azonban a nemsokára bekövetkezett választási mozgalmak után, 1920. februárjában szinte észrevétlenül szűnt meg, mivel a dorogi kerületben képviselőjelöltül kiskgazda programmal fellépett Németh Pál a választásoknak reá nézve kedvezőtlen kimenetele után elköltözött Esztergomból.

Az 1920 évi nemzetgyűlési választások óta így Esztergomabn két napilap küzdött tovább a megnehezült viszonyokkal. Később mindkét lap *hetenként kétszer* megjelenő lappá alakult át. Teljes évtized múlt el Esztergom felett, amely azóta sajtójának, két lapjának békés és egyetértő munkája mellett szemmeláthatólag haladt a fejlődés útján. Újabb változás csak 1929. június 1-én történt annyiban, hogy az *Esztergom* a régi szerkesztőség vezetésével új-

ból napilappá alakult át, mely alkalommal a szerkesztő-bizottság elnöki tisztére dr. Lepold Antal prelátus-kanonok kéretett fel, míg az *Esztergom és Vidéke* szerkesztését ugyanekkor Vécse Ottó vette át, Vitál István pedig ez év decemberében kivált a lap szerkesztőségéből.

A lefolyt tíz év alatt az említett lapok a szerkesztőkön kívül kiváló munkatársakat is állíthattak szellemi harcosaik sorába. Az *Esztergom* maga *Csernoch János* hercegprimás is írt többször cikket (volt eset rá, hogy névtelenül), a lap ünnepi cikkírói pedig Turi Béla, dr. Leopold Antal, dr. Antóny Béla, egyébként pedig szorgalmas munkatársai dr. Balogh Albin, dr. Sántha József, dr. Porubszky Géza, Veszely Géza voltak. Szépirodalmi részébe Babits Mihály (Dal az esztergomi bazilikáról), dr. Bányai Kornél, Féja Géza, Simándi Béla, Walter Margit írtak figyelmetkeltő verseket.

Az *Esztergom és Vidéke* ismertebb cikkírói az utóbbi 10 évben Keményfy K. Dániel, Padányi Andor, dr. Antóny Béla, Einczinger Ferenc, Szvoboda Román, v. Szivós Valdvogel József, Nádler István s 16 éven át mint főmunkatárs: Vitál István. Szépirodalmi részét Németh Romuald és Schmuck Pál bencés tanárok élénkítették verseikkel.

A nevezett lapok a vármegye és a város újjászületésének munkájában készséges támogatói voltak a vármegye és a város vezetőségének. Ennek nyoma a legutóbbi tíz évfolyam átlapoúzása közben szüntelenül élénk tárul. Támadó cikkeket úgyszólván nem is találunk, mert a szerkesztők és munkatársak jól tudták, hogy az összeomlás utáni építómunka csak kölcsönös támogatással halad előre. Különösen kimeljük, hogy a Komárom vármegyével való egyesítés kérdésének nehéz ügyében az esztergomi újságok hasábjain nem voltak oly vehemens cikkek, mint pl. a komárommegyeiekben, sőt teljes megértéssel volt mind a két esztergomi lap Komárom vármegye függetlenségi törekvéseivel szemben.

Nem volna teljes a beszámolóink Esztergom város és a vármegye sajtójáról, ha folyóiratainkról is meg nem emlékeznénk.

Esztergomban 1910 óta jelenik meg a *Katholikus Gyermekvédelem* című havi, majd negyedévi folyóirat, esetről-esetre egy ív terjedelemben a Keresztény Szeretet Országos Gyermekvédő Műve című egyesület kiadásában. Első szerkesztője Sipos Antal Félix tanítóképző intézeti hittanár, majd Keményffy K. Dániel plébános volt. Legutóbb dr. Felber Gyula theologiai tanár, jelenleg pedig Pollák Miklós karkáplán a felelős szerkesztője. A folyóirat országos érdekű s a Laiszky-féle könyvnyomda állítja elő. A hadiárvaügy felkarolása és propogálása terén e kis folyóirat áldáson munkát végzett a lefolyt 10 év alatt.

Ugyancsak a Laiszky-cég nyomdájában nyomtatják a *Szentkeresztű Visszhang* és a *Gyermektábor* című évnegyedenként félív terjedelemben megjelenő lapocskákat is, amelyek a szentkeresztű, illetve a Károlyi-forradalom idején alapított esztergomtábori fiúnevelő otthon vezetését ellátó szaléziánusok szerkesztésében hitbuzgalmi és propaganda célokat szolgálnak.

Dorog községben a dorogi bánya-lelkészség megszervezése után

dr. Zsigovits Béla első bányalekész — jelenleg nagyorosi plébános — buzgósa 1923 szeptemberében létrehozta a *Dorogi Értéktő* című havi folyóiratot, amely különösen a dorogi bányatemplom építése körül fejtett ki nagy propagandát. A dorogi „Közsegi Sajtóvállalat R. T.“ nyomdájában jelent meg egy ívnyi terjedelemben. Első számának bevezetőjét Schmidt Sándor írta, amelyben a lap főhivatását abban jelöli meg, hogy „a régi bizalomból és együvértartozandóság érzéséből fakadt bajtársi szeretet ismét gyökeret verjen a bányász szívekben“. Az élénken szerkesztett folyóirat 1000 példányban jelent meg s az első hitbuzgalmi-pasztorációs lap volt a vármegyében és 1925 júniusában szűnt meg.

Esztergomnak egyetlen, de szakkörökben általános figyelemmel kísért tudományos időszaki folyirata az *Esztergom Évtapjai* (Annales Strigoniensis), az Esztergom-vidéki Régészeti és Történelmi Társulat közlönye, amelyet többek közreműködésével Sinka Ferenc Pál városi közgyám, társulati ügyvezető igazgató szerkeszt. A folyóirat első (kettős) száma 1925-ben jelent meg s azóta minden évben rendszeresen megjelenik több ívnyi terjedelemben a Laiszky-könyvnyomda betűivel.

Ezzel lezártuk Esztergom sajtójának tíz évi *vázlatos* történetét. Azt a belső munkát, amely e vázat kitölti, csak az tudja méltányolni, aki a vidéki sajtó komoly munkásainak önzetlen lelkületét és áldozatkészségét ismeri. Ilyenek pedig kevesen vannak...

HOMOR IMRE

az „Esztergom“ főszerkesztője és kiadója

1887-ben Esztergomban született, ugyanott végezte a tanítóképzőt, majd a budapesti áll. polgáriiskolai tanítóképző főiskolán tanári oklevelet szerzett. Az „Esztergom“ c. lapban már 1905-ben mint tanítónövendék kezdett írni. 1907-ben az „Esztergomi Friss Ujság“ munkatársa, 1913-ban az „Esztergom és Vidéke“ belső munkatársa lett. Közben a másik két lapba is állandóan dolgozott. A Károlyi forradalom alatt felkérésre elvállalta az „Esztergomi Friss Ujság“ szerkesztését és ezt 1919. február 15-ig, a legválságosabb időkben végezte. A kommün után az „Esztergom“ c. politikai napilap főszerkesztését és kiadását vette át. Tanítóképző intézeti tanár, főegyházmegyei főtanfelügyelőségi előadó, a katolikus tanügyi tanács tagja, az esztergomi tanult férfiak Mária kongregációjának prefektusa, a Turista Dalárda ügyv. elnöke, a Balassa Bálint Társaság főtárá, az Orsz. Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság kültagja, az Orsz. Pázmány Egyesület és több más egyesület tagja. Iskolai tankönyveket és két tanítói vezérkönyvet írt és több alkalmi kiadványt szerkesztett. Dr. Lepold kanonokkal megírta az „Esztergomi Kalauz“-t. Résztvett a kath. elemi iskolai és a tanítóképző intézeti tanterv és utasítás készítésében.

GABRIEL ISTVÁN

lapszerkesztő

Esztergomban 1894-ben született, ahol tanítói oklevelet szerzett. Husz éves korában tört ki a világháború, bevonult és 26 hónapig frontszolgálatot teljesített. A bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1918-ban, mint hadnagy leszerelt és élénk részt vett az esztergomi társadalmi és keresztényszociális mozgalmakban. Az összeomlás után átvette az „Esztergomi Friss Ujság” szerkesztését. A kommun bukása után pedig az „Esztergom” előbb heti, most pedig már napilap felelős szerkesztője.

LAISZKY KÁZMÉR

nyomdatulajdonos, az „Esztergom és Vidéke” felelős szerkesztője

1884-ben Esztergomban született és középiskoláit is ott végezte. A világháborúban 44 hónapot a Pólában állomásozó III. vartüzér ezrednél szolgált, a bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1916-ban lett a Laiszky János könyvnyomda és könyvkötészeti cég belfagja. 1919-ben az „Esztergom és Vidéke” c. politikai lap kiadását és felelős szerkesztését vette át. Az Esztergomi Kereskedelmi és Iparbank Rt. igazgatósági tagja, a Polgári Egyesület és Turista Dalárda titkára, a Turista Egyesület karnagya.

alszászi VITÁL ISTVÁN

nyugalmazott igazgató-tanító, lapszerkesztő

A pozsonymegyei Dunaszerdahelyen 1870-ben született. Középiskolái, a tanítóképző és több szaktanfolyam elvégzése után több községben tanított, majd Esztergomba került, ahol igazgató-tanító lett. A háboruban, mint népfölkelő hadnagy vett részt és az aranyéremkereszttel, a vitézségi érem szalagján tüntették ki. Az „Esztergom és Vidéke” c. lap főmunkatársa. Hosszú éveken át a Magyar Turista Egyesület esztergomi osztályának alelnöke volt, jelenleg a kirándulási bizottság alelnöke, a Turista Egyesület és a Polgári Egyesület tiszteletbeli tagja.

A TÍZ ÉV HALOTTJAI

– Séta az esztergomi temetőben –

Irta: Homor Imre

A tíz év hányatott, küzdelmes életét végignéztük s most jöjünk kegyeletes lélekkel a temetőbe, álljunk meg rövid emlékezésre, szívből fakadt imaszóra azok sírjánál, akik e tíz év alatt kidőltek vigasztalanul, borongó !elkülettal — a küzdők sorából.

Hányan remélhették közülük, hogy megéri Magyarország feltámadását, miután rombadőlésének, bús összeomlásának még tanúi voltak! Hányan küzdöttek, dolgoztak közülük bízó hittel a hazáért, s hunyták le szemüket örökre avval a meggyőződéssel, hogy lesz még, és közel van a magyar feltámadás.

Az egyház halottai

Elhunytaink közül Esztergom vármegye és város legnagyobb halottjai közül is a legelső dr. *Csernoch János* biboros hercegprímás, akinek újjáépítésünk körül kifejtett fáradozásait és nagy érdemeit másutt méltatjuk.

A katolikus egyház esztergomi és esztergommegyei vezető-férfiai közül a tíz év alatt elsőül *Molnár János* preláthus-kanonok, volt országgyűlési képviselő hunyt el, aki 1919 február 13-án 69 éves korában dőlt ki a küzdők sorából. Vele kemény, elveiben rendületlenül bízó, értük minden áldozatot meghozni tudó igazi férfiút vesztett el nemcsak Esztergom város és vármegye, hanem az egész ország is. Holttemét előbb az esztergomi főszékesegyház sírboltjában helyezték el, majd 1924-ben utolsó kívánsága értelmében a cseh megszállás alatt levő Komáromba szállították, ahol volt hívei körében nyugosza örök álmait.

1917 augusztus 7-én *Bogisich Mihály* c. püspök, preláthus-kanonok, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja halt meg életének 80-ik évében. A magyar egyházi zene történetének halhatatlan alakja volt, aki a „Keresztény egyház ősi zenéje“ c. művével, majd a „Magyarországi Cecilia Egyesület“ megalapításában való tevékenységével hazánk egyházzenei ügyét magas virágzásra segítette.

Az úttörők sorában kell megemlítenünk az 1919 évnek még egy kiváló papi halottját, P. *Zafféry Károlyt*, az első magyar szlaeziánust, aki a múlt századvég egyik népszerű embere volt széleskörű hitbuzgalmi, tanügyi és nyelvészeti írói munkásságával, Esztergom vármegyében pedig az áldásosan működő szlaeziánus-rend megtelepedésével a rend egyik legkiválóbb, reprezentáns alakja.

1920. évben az esztergomi papság nagy halottja, dr. *Rajner Lajos* felszentelt püspök, káptalani nagyprépost, akit március 27-én 78 éves korában, szakadatlan munkálkodásban eltöltött élet után szólította magához a Mindenható. Alapítója és halálig elnöke volt

a „Keresztény Szeretet Országos Gyermekvédő Művének“, amely ma országsszerte elterjedt s a hadiárva és elhagyott gyermekek felkarolásával és gondozásával megszámlálhatatlan léleknek vált javára.

Ugyanezen évben hunyt el a szentéletű *Kánter* Károly prelátus-kanonok is, aki az esztergomi főszékesegyház plébánosa volt. 67 éves korában, november 20-án reggel Budapesten, egyik szanatóriumban lehelte ki áldásos lelkét.

1921-ben revisnyei *Reviczky* Aladárt, az esztergomi érseki papnevelő intézet alkormányzóját szólította el a halál soraink közül. Régi esztergomi család sarja volt, akit papi buzgósága egyidőben a lazaristák rendjébe vonzott.

Az 1922. év egyházi halottjainak sorát *Seyler* Károly nyugalmazot bajesi esperes-plébános nyitja meg, aki nyugdíjas éveit Esztergomban töltve, jótékonyágáról volt széles körben ismert.

Október 8-án *Graeffel* János prelátus-kanonok, apostoli főjegyző, gyémántmisés áldozópap életének 90-ik évében hunyt el.

Az 1922. év egyik legőszintébben meggyászolt papi halottja *Dombai* Nárcisz bencés tanár, az Esztergomi Kath. Kör ügyv. alelnöke, a város képviselőtestületének érdemes tagja volt, aki 48-ik évében, dec. 15-én Budapesten, a Pajor-szanatóriumban hunyt el. Kiváló szónok volt, aki hazafias és egyházi ünnepségeken egyaránt magával tudta ragadni hallgatóságát, s vezetős szerepet vitt az esztergomi társadalmi és politikai megmozdulásokban.

1924 május 19-én dr. *Horváth* Ferenc prelátus-kanonok, az esztergomi szemináriumnak 30 éven át volt egyházjog-tanára, majd rektora hunyt el szívszélhűtésben 73 éves korában.

1925-ben két jeles bencés tanár költözött el az élők sorából, akiket bár haláluk nem talált már Esztergomban, de életük nagy részét, még a közelmúlt években is itt töltötték áldásos működés közben.

Október 23-án Győrött dr. *Molnár* Szulpic, az esztergomi főgimnáziumnak két évtizeden át volt igazgatója, november 22-én, pedig Balatonfüreden réthei *Prikkel* Marian dr. bencés tanár, volt esztergomi városi képviselő, az „Esztergom és Vidéke“ című lapnak 7 éven át volt főmunkatársa hunyt el.

1926-ban a dorogiak népszerű esperes-plébánosa, *Pehatsék* Arthur c. esztergomi kanonok, életének 76-ik évében február 11-én hunyt el. Március 15-én dr. *Kereszty* Viktor pozsonyi kanonok, a budapesti Szent István Akadémia tagja 71 éves korában halt meg. Előbb az esztergomi tanítóképzőnek, majd az esztergomi szemináriumnak volt tanára.

Szívből gyászolták Esztergomban dr. *Zubriczky* Aladár pápai prelátus, egyetemi tanár elhunytát is, aki 54 éves korában, március 26-án váratlanul halt meg. A megboldogult Esztergom-Vízivároson volt segédlelkész s innen ment a fővárosba, ahol tudományos munkássága csakhamar az egyetemi katedrát szerezte meg részére.

Ugyanezen év karácsony estéjén Balatonfüreden, egy karácsonyi ünnepélyen tragikus körülmények közt esett össze és lehelte ki lelkét *Parcsami* Henrik balatonfüredi bencés plébános, volt esz-

tergomi gimnáziumi tanár, életének 47-ik évében. Az esztergomi cserkészlet megalapítása és a turista egyesület fellendülése az ő nevéhez fűződik.

Az 1927-ik évben *Csernoch János* mellett dr. *Prohászka Ottokár* püspököt is bátran sorozhatjuk Esztergom nagy halottjai közé. Ő maga is Esztergomot tartotta ama termőföldnek, melybe lelkének gyökerei mélyedtek. „Ami van bennem, az ott bimbózott bele az életbe, a piszkos világba...” írja Esztergomról naplójában.

Emlékét nemcsak a közreműködésével alakult és tíz évi szerkesztői és kiadói munkásságával készített „Esztergom” című lap őrzi e városban, hanem ismerőseinek, tisztelőinek lelkében sok oly eleven emlék is, amely nemzedéken át fogja emelni és megtermékenyíteni az esztergomi pszichét.

Az 1928. év elején, amikor Esztergom az új hercegprimás bevonulását várta, alig egy héttel Serédi bíboros esztergomi székfoglalása előtt költözött az örök hazába dr. *Kohl* Medárd felszentelt püspök, az esztergomi érsek segédpüspöke, aki annakidején Serédi hercegprimást pappá szentelte. Még ott volt Rómában a hercegprimás püspökké szentelésén és bíborosi beöltöztetésén, de onnét már betegesen tért haza Esztergomba s alig pár napi kínlődés után megszűnt élni.

Az 1929. évben dr. *Walter Gyula* c. püspök, nagyprépost, érseki általános helytartó követte őt az örökkévalóságba. Esztergomi működését 1881-ben kezdte. Esztergom város kulturális és társadalmi életében kezdettől fogva élénk részt vett. Nagyobb eseményeinek számos alkalommal ünnepi szónoka volt. A Régészeti és Történelmi Társulat, a Stefánia Egyesület, a Kath. Tanítóegyesület, az Országos Kath. Tanügyi Tanács benne vezéregyéniségét tisztelte. A város ügye, annak fejlődése mindig szívében fektet s készséggel, szeretettel támogattott minden ilyen mozgalmat. Itt élve le életének nagy részét, sok kegyelet kötötte városunkhoz s ennek mindenkor lelkesen, megértően adott kifejezést.

Ugyanezen év szeptember 8-án *Perger Lajos* Esztergom-szentgyörgymezői nyug. esperes-plébános, Esztergom város képviselőtestületének három évtizedet meghaladó időn át tagja hunyt el 76 éves korában. Irodalmilag is működött s egyik munkájában az esztergomi és esztergomvármegyei írók életrajzi adatait és műveinek jegyzékét gyűjtötte össze.

A vármegye halottai

A lefolyt tíz év alatt Esztergom vármegye székházán többször jelent meg a gyászlobogó, amely egy-egy volt tisztviselőjének, vagy megyebizottsági tagjának halálát jelentette.

Az első érzékeny veszteség, amely a lefolyt háborús és forradalmi idők után való föleszmélés és rekonstruáló munka idején Esztergom vármegyéjét s vele az egész közéletét sújtotta, dr. *Szilárd Béla* vármegyei főjegyzőnek, a dorogi kerület nemzetgyűlési képviselőjének elhunyt volt.

1922 július 26-án tragikus halállal halt meg dr. *Zsiross Jenő*

szolgabíró, aki 7 évi orosz fogság után lelkiileg teljesen megtörve jött haza. 15 évig szolgálta Esztergom vármegyét, melynek tisztikara a hűsége és önzetlen kartársat vesztette benne.

1924. február 25-én dőri és cskóházi *Gyapay* Pál, Esztergom vármegye volt főispánja, volt országgyűlési képviselő hunyt el Budapesten életének 63-ik évében.

Ugyanezen év december 17-én, ugyanesak a régi szép idők egyik kiváló alakjának haláláról hozott hírt Esztergomba a táviró. *Mailáth* György gróf v. b. t. t., Esztergom vármegyének tizenegy esztendőn át közszeretben állott főispánja ősi birtokán, a pozsonymegyei Zavarón, pár napi szenvedés után hunyt el.

1928 február 23-án dr. *Huszár* Gyula ny. vármegyei tiszti főorvos, a hercegsprimási uradalmak, a székeskáptalan és a munkásbiztosító pénztár ny. főorvosa, hunyt el 62-ik évében. A népszerű orvost Esztergom vármegye és város egész közönsége osztatlan részvétellel kísérte utolsó útjára.

Esztergom város halottai

Az esztergomi városháza, néhai való jó Bottyán János kurucgenerális udvarháza is többször öltött gyászt a lefolyt tíz esztendő alatt.

Kezdjük a szomorú sort az 1920 május 23-án elhunyt *Vimmer* Imre polgármester nevével, aki 17 éven keresztül ült Esztergom sz. kir. város polgármesteri székében, s akihez Esztergom város fejlődésének jelentős alkotásai fűződnek. Holttestét a város tanácstermében ravatalozták fel s temetésén utódja dr. *Antóny* Béla polgármester méltatta érdemeit, kiemelve erős magyarságát és városa iránt való nagy szeretetét.

Pár héttel előtte, 1920 március végén dr. *Aldori* Mór városi tanácsorvos halt meg életének 75-ik évében.

1921 február 10-én *Pach* József városi irattárnok halálát hirdette a városháza gyászlobogója.

Ugyanezen év szeptember 3-án nozdroviczi *Nozdroviczky* Miklós városi ny. erdőmester, október 12-én pedig *Tóth Szalkai* Ferenc városi hegyester hunyt el. Mindkettő 81 éves volt, midőn a város szolgálatában eltöltött hosszú működés után elhunyt.

1922 július 9-én rohlenburgi *Hoffmann* Ferenc volt helyettes-polgármester, nyug. városi tanácsnok halt meg 76-ik évében. Az Esztergom várossal 1895-ben egyesült *Szenttamás* község utolsó jegyzője volt.

1922 október 22-én *Székely* Henrik városi állatorvos, a város képviselőtestületének tagja 56 éves korában, hosszas szenvedés után hunyt el.

November 17-én *Peterdy* Kálmán volt esztergom városi rendőrkapitány, majd budapestvidéki m. kir. államrendőrségi főkapitány halt meg Budapesten.

1923. március 14-én *Pongrácz* László volt városi adópénztári ellenőr halt meg Budapesten hosszas betegség után 58-ik évében.

1924 október 10-én *Tiefenthal* Gyula városi műszaki tanácsos hosszú, fájdalmas betegség után életének 55. évében hunyt el.

1925 január 5-én *Táky* Gyulát, Esztergom város kegyúri plébánia templomának karnagyát 54 éves korában szőlította el a halál.

1925 március 8-án dr. *Prokopp* Gyula városi főügyész hunyt el váratlanul. 1915-ben lépett a város szolgálatába, midőn a néhai dr. Földváry István halálával megüresedett főügyészi állásra választották meg. Hozzáférhetetlensége közismert s a becsületességben mindenkinek példaképe volt.

1928 május 29-én *Rothnagel* Ferenc ny. városi tanácsos, volt polgármester-helyettes, életének 60-ik évében tért örök pihenőre.

A közélet halottai

A közélet többi nevezetesebb halottjának sorát

Magyary László kályhagyáros, ipartestületi elnök nevével kezdjük († 1919 április 17.), aki 1910 óta állt az esztergomi ipartestület élén és 53 éves korában a város polgárságának osztatlan részvéte mellett szállt sírba. Utána

Niedermann János nevét említjük († 1920 január 19.). Az Esztergomi Csavargőzös Rt.-nak volt igazgatója. A 75 éves *Niedermann* János fiatalabb korának legértékesebb tevékenysége a *Kovács* család kultuszában nyilvánult s halála előtt fájdalommal kellett látnia, hogy élete egyik legszebb eredménye tönkrement a cseh megszállás folytán.

Borus (Borovicska) Adolf főszékesegyházi karénekes, az esztergomi társadalom egyik legnépszerűbb tagja volt. († 1920 ápr. 1.) Esztergom város négy évtizedének képe, művészi és társadalmi élete hiányos volna „Adus bácsi” kedves alakjának említése nélkül.

Ortói és ochsenhauseni *Oberth* Ágoston tanítóképző intézeti tanár, c. igazgató († 1920 október 25.) neve országsszerte ismert volt 40 évi buzgó és odaadó tanítói és tanári működése révén.

Dr. *Wertner* Mór párkányi járásorvos, az országosan ismert genealogus († 1921 június 8.) halálát az egész magyar tudományos világ meggyászolta. A 72 éves tudós holttestét a párkányi temető hantjai borítják. Méltó emléke még várat magára...

Vaniss Dezső kir. ítélőtáblai bíró, az esztergomi kir. járásbíró-ság elnöke, az 1921. évi dorogi képviselőválasztáson, ahol mint választási elnök szerepelt, erősen meghült, amely csakhamar tüdőgyulladássá fejlődött s egy hét alatt végzett a törekény testtel. († 1921 dec. 13.)

Gaál László főszámtanácsos, az esztergomi m. kir. állami számvéviségi kirendeltség vezetője 58 éves korában 1922 jan. 6-án hunyt el. Több társadalmi egyesületnek volt tevékeny tagja, de különösen az Esztergomi Turista Egyesület vezetőségében volt élénk szerepe.

Mórász József tekintélyes esztergomi ügyvéd 78. évének terhét hordozta beteg testében 1922 augusztus 1-ig, amidőn mindenkinek őszinte megdöbbenésére, lakásán szíven lőtte magát. Asztalán szabályszerűen felbélyegzett kérvényt találtak, amelyben vagyonára hagyatéki eljárást kért. Részvétellel tették holttestét örök pihenőre.

Gerenday József, a „Hunnia” könyvnyomda tulajdonosa s az „Esztergomi Lapok” volt szerkesztője és kiadótulajdonosa, hosz-

szas betegség után, életének 56-ik évében hunyt el Budapesten. Holttestét Esztergomba szállították s 1922 november 30-án helyezték örök nyugalomra a belvárosi temetőben.

Brutsy János szeszgyáros († 1923 október 6.) neve fogalom volt Esztergomban. Alakja még ma is élénk emlékezetében van a közélet régebbi figyelőinek. Népszerűségének tetőpontján a Kmetty-féle választások idején állott. A fórumon mindenkor lelkiismeretes, sokszor a ridegségig szigorú őre volt a közjavaknak.

Pirchala Imre († 1923 december 21.) főkáptalani főpénztárnok halálával egy kedves jó emberrel lett kevesebb, akinek nemes egyénisége, úri gondolkodása és szerénysége párját ritkította.

Kálnai Károly ny. sárisápi állami igazgató-tanítónak 1924 június 15-én történt halálával az Esztergom vármegyei tanítóság veszítette el egyik agilis tagját.

Id. Waldvogel József asztalosmester, a régi esztergomi iparosok egyik legrégebbi, tekintélyes és közszeretben álló tagja volt, akit életének 80. évében, 1924 augusztus 31-én Párkányban, hozzátartozói körében ért a halál.

Karácsonyi Béla esztergom-szentgyörgymezői igazgató-tanítót 1925 május 17-én veszítette el szülővárosa 40 évi kötelességtudó, eredményes tanítói működés után.

Eggenhofer Ernő, az Esztergomi Faipari és Fakeskedelmi Rt. igazgatója, okl. építőmester, a vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, táti lakásán 1925 augusztus 3-án, 55 éves korában szívszélhúdés következtében váratlanul hunyt el. Az Esztergomi Kath. Kör háznagyát veszítette el benne.

Sternfeld Rezső volt esztergomi kereskedő neve a régebbi Esztergom emlékét kelti fel lelkünkben, amidőn a kereskedelem még virágzó volt és biztos megélhetést jelentett e városban, amelyet a Trianon ma kereskedelmében sújt talán a legérzékenyebben.

Bieskei és császári *Komoróczy Miklós* csak élete utolsó éveit töltötte vármegyénkben, Dorogon, ahol a bányatársulat adott kenyeret az otthonából erős hazafisága miatt kiüldözött kiváló közéleti férfiúnak. 1925 szeptember 24-én, 64 éves korában, hunyt el Budapesten.

Hudák István külsőleg egyszerű, igénytelen szenttamási kőművesmester volt, de az esztergomi keresztényszocialista munkásmozgalmakban vezetőszeretpet játszott. 51 éves korában, 1926 február 5-én hunyt el.

Meszéna Kálmán ügyvéd, városi képviselő, Esztergom vármegye tb. tiszti főügyésze, 1924 március 9-én 75 éves korában történt halálával egy tevékenységben eltöltött élet szünt meg. Betegségéig élénk részt vett a közéletben s közel 20 évig volt Esztergom vármegye helyettes-főügyésze.

Drazler Alajos az esztergomi iparosság egyik legismertebb tagja, társadalmunk általános szertettel körülvelt „Lojzi bácsi”-ja, hosszas betegeskedés után 1926 április 5-én hunyta szemét örök álmra.

Esztergom sportéletének büszkesége volt a 16 éves szép *Vermes*

Edit, az országos női uszóbajnok, akit fiatalos meggondolatlansága 1926 augusztus 23-án a kora halálba kergetett.

Siklósi Szabó Géza főkapitányi főszámvévő, a város képviselő-testületének tagja 67 éves korában, 1926 október 24-én hunyt el.

Mattyasóvszky Lajos, a pápai Szent Gergely-rend lovagja, nyug. primási jószágigazgató, életének 84-ik évében, 1926 december 8-án költözött az örök hazába. A nagy Zichy Nándor gróf tipusa volt, akiben nemcsak vezért, hanem jóbarátot is tisztelt. Amikor az egyházpolitikai mozgalmak megindultak, Esztergomban, ő az első világi ember, aki a küzdők táborába siet és a zászlót megragadja.

A legközelebbi Mária-ünnepen, 1927 február 2-án leányát, *Mattyasóvszky* Mariannát temették, aki régebben a tollat is kedvvel és szeretettel forgatta s akinek 1902-ben „Vadrózsák” cím alatt tetszéssel fogadott novellás kötete jelent meg.

1927 május 7-én este az esztergomi iparosság *Sztahovits* Jenő asztalosmester, ipartestületi elnök tiszteletére igen szépen sikerült díszvacsorát rendezett 60. születésnapja alkalmából. S nem egészen három hét múlva, május 26-án Sztahovits váratlanul elhunyt. Az Ipartestület székházában olajfestésű arekép őrzi emlékét.

Varsányi Ignác, az Esztergomi Kereskedelmi és Iparbank titkára 1927 július 6-án halt meg. Tagja volt a város képviselőtestületének és számos közéleti társadalmi egyesületnek. Az Esztergom Turista Dalárda benne leglelkesebb tagját és elnökét gyászolja. Mindössze 43 éves volt, amikor a halál elragadta őt szerettei és daltársai köréből.

Kitzinger József volt mézesbábos és viaszgyertyaöntő mester 1927 augusztus 28-án, 62 éves korában halt meg. Tagja volt a városi képviselőtestületnek, az iskolaszéknek, vezető tagja az esztergomi ipartestületnek és pártolója minden nemes mozgalomnak a polgárság körében.

Varga Kálmán hercegprimási uradalmi építésmérnök († 1927 december 27-én) 47 éves korában szállott sírba.

Kecskeméthy János volt díszműáru-kereskedő († 1928 február 26-án) melegszívű, szeretetreméltó régi polgára volt Esztergomnak. Brill Gyulával együtt ő volt az esztergomi turista egyesület megalapítója és első elnöke. 76-ik évében hunyt el; sokan őszinte lélekkel meggyászolták őt.

Schalkház Ferenc († 1928 május 4-én) a háború előtti Esztergom legtekintélyesebb közéleti szereplői közé tartozott. Városi képviselő is volt s a város pénzügyi és gazdasági életében jelentős működést fejtett ki.

Krasznai *Krasznay* Gábor m. kir. kormányfőtanácsos, kir. közjegyző 1928 május 3-án, 66 éves korában hunyt el. 1914 év tavaszán Kisújszállásról helyezték Esztergomba gróf Tisza István és dr. Csernoch János kitüntető bizalma folytán.

Magurányi József ny. főkapitányi alapítványi- és bányaugyész 1928. június 5-én, 78. évében szünt meg élni. Esztergom város társadalmi és művészi életében különösen jelentős szerep jutott neki és a város zeneéletének egy szépen fejlődő korszaka fűződik nevéhez.

Ugyanaznap, amikor Magurányi Józsefet örök nyugalomra helyezték, halt meg *Rudolf* István, az Esztergomi Takarékpénztár vezérigazgatója, akit hivatalából kijövet autóbusz ütött el az uccán. Tragikus halála mindenfelé mély megdöbbenést és őszinte megilletődést keltett. Temetésén Bleszl Frenc m. kir. pénzügyi főtanácsos, elnökgazgató és vitéz Szívós-Waldvogel József mondtak gyászbeszédet.

Dr. *Polner* Zoltán ny. rendőrfőtanácsos 1928 október 12-én Budapesten, a Szt. Rókus-kórházban életének 49-ik évében váratlanul hunyt el. Budapestől Esztergomba való utazásuk előtt az indulni készülő vonatban érte a súlyos agyvérzés, mely két nap alatt kioltotta életét.

1929 január 5-én *Kmetty* Károly dr. egyetemi tanár, Esztergom sz. kir. városnak két cikluson át volt országgyűlési képviselője hunyt el Budapesten 64 éves korában. *Kmetty* dr. a jelen század első évtizedében a legnépszerűbb férfiú volt Esztergomban, aki a függetlenségi és 48-as lobogót vitte diadalra.

1929 január 21-én vitéz *Sárosy* Károly csévi állami igazgatótanító, az Esztergom-vármegyei Általános Tanítóegyesület egyik megalapítója, alelnöke és Esztergom vármegye tanítóságának agilis szellemi vezére hunyt el életének 47-ik évében.

Báits György, Bajót község főjegyzője, szolgálati idejének 40-ik évében, 61 éves korában hunyt el 1929. február 4-én. A Jankovich barlang megismertetésében nagy tudományos érdemeket szerzett.

Részben esztergomi halottnak kell tekintenünk vitéz *Ters-tyánszky* Ödön alezredest, a kardvívás olimpiai világbajnokát, aki az esztergomi kenyérmezői táborban teljesített szolgálatot s innen indult végzetes útjára június 13-án, amidőn Solymár határában motorkerékpárszerencsétlenség érte. Temetése Budapesten tízezer ember jelenlétében folyt le nagy katonai dísszel.

Grósz Ferenc nevét írjuk e szomorú sorban utolsónak, mivel az esztergomi társadalomnak ez az általánosan tisztelt tagja közvetlenül e mű munkálatai közben, 1929 október 20-án halt meg 76 éves korában. Mint kereskedő kezdte pályáját s közbizalomból csakhamar vezetőtagja lett a helyi kereskedelmi életnek. Az Esztergomi Takarékpénztár igazgatóságának, majd igazgatótanácsának tagja, később pedig a Párkányi Takarékpénztár vezérigazgatója lett.

Grósz Ferenc emléke mint nemes példa, sokáig élni fog mindazok lelkében, akik az ő nyomdokán ma új célok felé törekcszenek az ő hitével és lelkesedésével.

In memoriam...

Az elhunyt Esztergom-városi és vármegyei értékes polgárok következő névsorát úgy tekintsük, mintha e neveket a temető fejfáin olvasva, egy-egy kedves emléket akarnánk lelkünkben felébercszeni. Gondoljunk arra, hogy valamennyien munkás, derék, törekvő polgárok voltak, akik megérdemlik, hogy nevük ne maradjon e szomorú névsorban megemléstelenül.

Az 1918/19-i zavaros időkben érzékeny veszteségei voltak társadalmi életünknek: *Rochlitz* Artur gyógyszerész, *Gerlei* Dániel városi fogyasztási adóellenőr, az Esztergom-Szenttamás Vizivárosi Kath. Polgári Kör pénztárnoka, *Leitgeb* János kereskedő, *Knorr* János vasöntő, *Kellner* Ignác építőmester, *Bánfi* Károly ny. adótárnok, *Rudolf* Mihály kereskedő, *Halmai* János esztergom-városi igazgató-tanító, *Kiss* György szobrászművész, *Oltósy* Lajos gyáros, *Willi* József kereskedő, dr. *György* Emőd ezredorvos.

1920-ban: *Mann* Lajos kocsigyártó, *Schönbeck* Imre kereskedő, dr. *Murinyi* Endre ny. járásbíró, *Diamant* Béla hentes és mészáros, *Burány* József, a Ripária-telep kezelője, dr. *Megyeri* Izidor nagyiparos, *Adorján* János építőmester, id. *Homor* Imre kocsigyártó, *Mandausz* János akad. festő, *Dudás* János csizmadiamester, *Cselka* János főkapitáni intéző, *Schwarz* Adolf bányavállalkozó, *Schmidt* Gyula órasmester, *Romanek* Frigyes kőművesmester.

1921-ben: *Novák* József hentesmester, *Török* József szőlőtermelő, v. képviselő, *Bádi* András kiskazda, v. képviselő, id. *Meszéna* Lajos ny. primási intéző, *Német* Vencel kalaposmester, *Pelcz* Lipót kéméndi esperes-plébános, dr. *Szlávik* Elemér párkányi járásbíró, *Kaán* Károly banktisztviselő, *Berdenics* György, a vas-kapui menedékház első őre, *Gyurkóczy* Izóra tanítónő, *Jedlicska* Rezső nagykereskedő, dr. *Rapesák* Imre orvos, *Sátori* Imre műlakatosmester, *Mátéffy* Árpád ny. erdész, *Brutsy* Gyula kereskedő.

1922-ben: id. *Hegedüs* Béla kéméndi főjegyző, *Szakács* Mihály primási uradalmi főgépész, *Mitter* József vendéglős, *Kovács* Béla dorogi bányamérnök, *Farkas* Adolf kalaposmester, *Magyarász* Béla állampénztári tisztviselő, özv. *Kersch* Ferenéné főszékesegyházi karnagy neje, dr. *Ráth* Imre dorogi körorvos, *Németh* Gábor vendéglős, *Mihályfy* Lipót órá és ékszerész, *Bloss* Viktor ezredes, *Dogossy* Lajos sárisápi áll. isk. tanító, *Machacsek* Vencel mázsolómester, *Bellus* Gyula cipésmester, *Kovács* Ödön városi tanító.

1923-ban: *Kossalka* Lujza sárisápi áll. isk. tanítónő, *Mohos* Béla asztalos, *Pathó* Flórián sárisápi áll. isk. tanító, *Grünhut* Adolf izr. főkantor, *Lerner* Béla cipésmester, *Novoszád* Ignác szabómester, *Kertész* Ödön süttöi áll. tanító.

1925-ben: *Schwarz* Dezső bérkocsi tulajdonos, *Popper* Ede bankigazgató, báró *Ullmann* Adolf földbirtokos, *Valásik* János asztalosmester, *Hegedüs* Béla dorogi rk. tanító, *Baly* József állampénztári tisztviselő, *Holek* István magántisztviselő, az Esztergomi Sakkör titkára, *Packa* Ferenc festőművész, *Szilas* László dorogi társ. tanító, *Schwetz* Vilmos volt vármegyei kir. tanfelügyelő. *Kiffer* János kiskazda, városi képviselő, *Frantsik* Gyula ny. kapitáni intéző, *Maksay* Gyula birtokos, az esztergomjárás mezőgazdasági bizottság tagja, *Mitter* János bormérő, *Szmrтка* Mihály cipésmester.

1926-ban: *Gyarmaty* Dénes volt városi rendőralkapitány, *Rothnagel* János hentesmester, *Posch* Sándor sárisápi urad. intéző, megyebizottsági tag.

1927-ben: *Draxler* Ferenc nőiszabó, *Csupor* István ny. primási főerdőtanácsos, *Michels* Ádám városi tanító, *Endrődi* Sebestyén, a

primási képtár restaurátora, *Ivanits Gyula* ny, párkányi jegyző, *Schwartz Albert*, a városi autóüzem bérlője.

1928-ban: *Deuts György* palafedőmester, *Környei Imre* kir. járásbíró, *Ticseric János* kir. telekkönyvvezető, *Gonda Ferenc* esendőőrőrmester, *Pacséry Károly* dr. volt vármegyei kir. tanfelügyelő, *Jacoby Gábor* káptalani főmérnök, *Palliardy Ágoston*, a Közüzeti rt. igazgatója, *Tindler Ignác* cipésmester.

1929-ben: *Polgár Ottó* államrendőrségi tisztviselő, *Ceicsner János* kalapos-mester, *Schreiber Jenő* ny. alezredes, *Parecco Vilmos* dunagőzhajózási állomásfőnök, báró *Wattenwyll Erik* m. kir. folyamörkapitány, *Udvardy Albert* szíjgyártómester, *Weisz Mihály* kályhás-mester, *Henning János* drogéria tulajdonos, *Till István* asztalosmester és temetkezési vállalkozó, *Krammer Károly* kereskedő, *Klein Sándor*, a Hercegprimási és Eggenhoffer egyesült téglagyárak rt. igazgatója, stb.

Emléküket szeretettel őrizzük!

Az esztergomi m. kir. erdőgazdasági szakiskola és a m. kir. erdőőri és vadőri iskola utolsó tiz éve

Az iskola már 44 éves multra tekinthet vissza, mert a földművelésügyi kormány 1885. év őszén nyitotta ki első ízben kapuit Temesvárott. Célja az erdővédelmi és erdészeti műszaki segédszolgálati teendőknél fokozottabb ellátására alkalmas segéderőknél, alatiszteknek nevelése.

A szomorú emlékezetű 1918. évben az erdőőri szakiskola megszűnt s helyette a kormány két új típusú iskolát állított fel és pedig a középfokú, 3 évfolyamos m. kir. erdészeti szakiskolát és az alsófokú egyéves erdőőri és vadőri iskolát.

Alig, hogy megnyílt a két iskola, a szerbek a francia gyarmati hadsereg protektoriátusa alatt az egész vidéket megszállották. Az iskolák működését ez a változás, nem zavarta meg s így a tanulók 1919 év nyarán a tanévet befejezve, le is vizsgáztak.

Ugyanezen év július havában Sliepcevic Illés volt m. kir. erdőmérnök vezetése alatt a szerb katonaság az iskola legértékesebb felszerelési tárgyait, műszereit, tanszereit elvitte. A szerbek 1919 év augusztus hó 1-én kivonultak s az uralmat a románok vették át.

Az iskola ily körülmények között új tanulókat nem vehetett fel, tehát az új tanévet csak 20 másodéves erdészeti szakiskolai növendékkel kezdte meg. A román kormány az intézet vezetésére ekkor Lintia Valér volt selmecbányai erdészeti főiskolai adjunktust bízta meg, mely intézkedéssel a helyzet félíg-meddig már lehetetlenné vált. Az iskola személyzete a hűségeskút természetesen nem tette le s így november hó közepén megérkezett a hivatalos kiutasítási végzés.

Vándorbot lett a harmincnégy évi eredményes munkásság gyümölcse. Az iskola *Tata* és *Tóváros* nagyközségekbe került és a legmostohább viszonyok között nyert elhelyezést.

Itt alakult át 1920 nyarán a m. kir. erdészeti szakiskola m. kir. erdőgazdasági szakiskolává.

Tata és *Tóváros* az iskola állandó letelepülésére nem volt alkalmas s így került a két intézet 1924 év augusztus havában — hosszas tárgyalások után — jelenlegi állandó helyére *Esztergomba*.

Esztergom szab. kir. megyei város tanácsa, mérlegelve azt a körülményt, hogy a város életében mit jelent egy iskola, áldozatkészségének az első időkben számos tanújelét adta. Az intézet a város tulajdonát képező ú. n. „Kenderföldi kis laktanya“ épületeiben nyert elhelyezést. Ezek meglehetősen rongált állapotban voltak, az átalakítási és helyreállítási munkálatok még 1923. évben

kezdődtek meg s folytak még akkor is, amidőn az iskola átköltözött.

A belső területen az iskola növendékei élősvénnyel körülvett erdei facsemetekertet készítettek egyrészt, hogy gyakorlati tapasztalatokat szerezzenek, másrészt, hogy a városi erdőgazdaságot kellő számú, jól nevelt és egészséges csemetével ellássák s így közvetve is megalapozói legyenek egy szebb, több jövedelmet hozó erdőnek. Az 1929. év őszén a barátkúti erdőőri lak közelében 1000 m²-es területen sodronydrót kerítéssel körülvéve — hasonló céllal, mint az első — elkészült a második csemetkert is.

A dorogi vám mellett van a konyhakertészet. Területe nincs egészen 3 kat. hold, ez látja el a tanulók konyháját, de egyúttal az oktatás kiegészítését is célozza.

Az esztergomi tábor mellett a várostól bérelt 53. kat. holdon az iskola a tanulók gyakorlati oktatása céljából gazdálkodik is. A terményekből az étkezdét támogatják, meg az állatokat látják el.

Az intézet tanulóinak létszáma az erdőgazdasági szakiskolában évfolyamonként 20, az erdőőri és vadőri iskolában szintén 20.

Az intézet élén áll mint igazgató: *Szilágyi Ernő* m. kir. erdőtanácsos, beosztott tanárok: *Ágfalvy Imre*, *Ósztrólczyk Tibor* m. kir. főerdőmérnökök, *Zsámbor-Zsolt Pál* és *Jákó Jenő* m. kir. segéderdőmérnökök. Az étkezdét az élelmezési felügyelőnök vezeti, míg a tisztviselőknek négy altiszt segédkezik. Az iskola kezelése alatt áll a mintegy 2800 kat. holdas városi erdőgazdaság, ennek jelenlegi vezetője: *Komán Béla* m. kir. erdőmérnök.

Nem lenne teljes az ismertetés, ha végül meg nem emlékeznénk arról is, hogy az intézetben — miután a tanulók valamenynyien bentlakók — a nevelés alapja: a katonai fegyelem. Szükséges is az iskola kebelében egész embereket nevelni, mert ez ifjak kikerülve az életbe, a kis falvakra, tanyákra, pusztákra, abban a kis világban nekik kell példát mutatni, nevelni, tanítani, vezetni.

Tíz esztendő az esztergomi bencés gimnázium életéből

Írta: Dr. BALOGH ALBIN

1919 augusztus negyedikén reggel nyolc órakor az intézet hú diákjai nemzeti zászlót kértek egyik tanáruktól, kitűzték a gimnáziumra és visszahelyezték a falra a feszületet: újra szabad lett a nemzeti vallásos érzés, visszatérhettek a nevelő-oktató munkához a bencés tanárok, akiket a kommunisták először a gimnáziumból, azután a székházukból egytől-egyig kiűztek.

És amint a diákok spontán lelkesedése arról tett tanúbizonyosságot, hogy egészséges életerejük tetterre készen áll, ha hazáról és egyháZRól van szó: szeptember 14-én a vármegye, a város és a régi tanítványok impozáns manifesztációja hangsúlyozta, hogy az esztergomi gimnáziumban hazafias és vallásos nevelést, erkölcsi alapon álló és kötelességtudó munkásokat — tanárokat és diákokat — akar látni.

Az intézet élete eszerint a régi eszmények szerint indult meg, de új feladatok és tegyük hozzá: új akadályok állottak elébe.

A megszállás következtében a nyilvános tanulók létszáma 390-ről 307-re esett, köztük az első osztályos diákoké 76-ról 45-re és a kommunizmus hatásaként kispapnak is kevesen jelentkeztek. A növendékpapok létszáma és kvalitása azonban csakhamar a régi nivóra emelkedett, a diákok száma pedig következetes növekedéssel 520 fölé emelkedett.

Bár paradoxonnak látszik, a diákok e nagy szaporodása a nehéz életviszonyok egyik jelensége. A legszegényebb szülő is taníttatni akarja fiát, hogy legalább néhány középiskolai osztály bizonyítványával fölfegyverkezve vehessen részt az elhelyezkedés kenyérharcában. De ezzel és az általános leszegényedéssel vele járt, hogy a diákok nagy percentje a napi kenyér problémájával küzdöködik. Azelőtt az intézet ösztöndíjalapjai, továbbá a Segítőegyesület és Deákasztal sok diákon tudott segíteni; manap az ösztöndíjak, a Segítőegyesület és Deákasztal alapjai semmivé váltak.

Különböző segítőakciók indultak meg. Esztergom város közélmezési hivatala és különösen *Mátéffy Viktor* országgyűlési képviselő támogatásával hosszabb ideig hetenként egy-egy kiló kenyeret, esetről-esetre különösen karácsonykor, ruhaneműt lehetett juttatni a legszegényebb diákoknak, majd akcióba lépett a Bencés Diákszövetség is, mely az igazán érdemes diákok támogatásában az ételmezési nehézségekkel szemben az ú. n. sorkosztolást is alkalmazza. A téli hónapokban a tanuláshoz világítóanyagról is kellett gondoskodni, részben petróleum beszerzéssel, részben dél-

utáni tanuló órákkal, melyeken a vállalkozó tanárok a gimnázium egy-egy tantermében ingyenesen állottak az összeseregglő diákok közé.

Tanárok és diákok munkájának eredménye, az intézet sorsa, sok tekintetben a vezetőtől függ. A pedáns Molnár Szolpie a megromgált intézeti épület rendbehozásán, a fegyelem helyreállításában fáradozott, utóda, Mattyasovszky Kaszián az intézet továbbfejlesztéséhez látott. Az egyébként szűkre szabott intézet a vízvezeték bevezetésével kapcsolatban és Esztergom város jóakaratóiból sok tekintetben átalakult. A falak puritán fehérségét otthonos melegségű festés váltotta fel, a lépcsőház művészi freskókkal való ékesítése már befejezéshez közeledik. A fejlődés egyik jele a Ferencrendiek kettős internátusának felállítása, ami újabb 80–100 diákot jelent, de egyszersmind az intézeti épület szűk voltát is hangsúlyozza.

Amint a középiskolák életében általánosan megfigyelhető, az egyes órák alatt folyó tanítás mellett jelentőségben folyton növekszik a nevelő elem. Így előtérbe kerül egyfelől a lélek művelését munkáló Mária kongregáció, másfelől a testi kultúrát képviselő ifjúsági sportkör, illetve a cserkészlet.

A Mária kongregáció december 8-iki ünnepélye rendszerint az intézeti év legfényesebb eseménye, egyszersmind találkozója Esztergom vezető társadalmának. Ezekhez kapcsolódtak a Csernoch János biboros hercegprímás aranymiséjével és utódának, Serédi Jusztinián biboros hercegprímásnak beiktatásával, különösen pedig a Szent Benedek Regulájának jubileumával kapcsolatos ünnepségek. Az intézet lelki gyakorlatain országos nevű szónokok szóltak az ifjúsághoz, hogy fölvertezzék az élet küzdelmeire.

A gazdasági és társadalmi leromlás okozta testi gyöngeségeket a testnevelés iparkodik ellensúlyozni és munkájában hathatósan támogatja az akaraterő edzését, a testi és erkölcsi erők harmónikus fejlesztését hangsúlyozó cserkészlet. Esztergomban talán ez fejlődött legnagyobbat.

Még e rövid ismertetésből sem szabad hiányoznia *Guál Mózes* nevének. Tíz éven át ő volt főigazgatója a tankerületnek, aranyzavú apostola a becsületes munkának. És nem maradhat rejtekben az a nagy jóindulat, mellyel *Schwöder Ervin* államtitkár és *Bohn Ferenc* testnevelési főigazgató karolták föl az ifjúságot.

Az intézet, a vezető körök a lefolyt tíz esztendőt beállították a jobb magyar jövőért folyó küzdelembe. Hogy milyen eredmény: azt növendékeinek férfi kora, a nemzet életében való munkássága fogja megmutatni.

Az Esztergomi Takarékpénztár r. t.

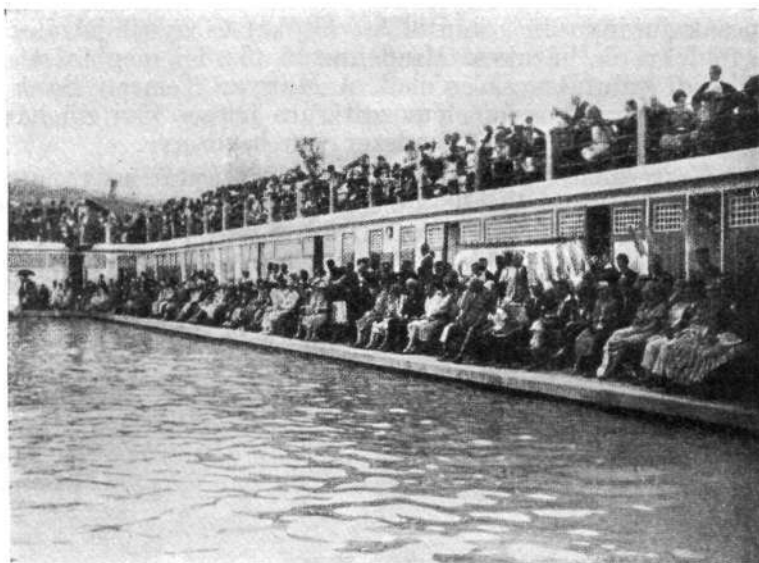
Szent István fürdő ~ Fürdő szálloda

Az Esztergomi Takarékpénztár Részvénytársaság egyike hazánk legrégebbi alapítású pénzintézeteinek. A legkezdetlegesebb gazdasági viszonyok között 1844. évben lelkes esztergomi polgárok alapították meg és azóta 85 éven keresztül alapítóinak szellemében hűen szolgálja a hozzája fordulókat érdekeit. Szolid, előrelátó üzleti politikája, vezetőinek lelkiismeretessége megővta a gazdasági élet legnagyobb viharai között is, az 1848-49-iki szabadságharcot követő pénzügyi katasztrófa, az 1873-iki gazdasági válság, a világháború pénzinflációja és az utána következő devaluáció, végül a mai nyomasztó közgazdasági helyzet, amelyek mind egyike következtében számos vagyoniilag talán erősebb pénzintézet is kénytelen volt üzletét beszüntetni és felszámolni, sem volt képes szilárd üzleti pozícióját megrendíteni.

Az intézet volt vezetőinek Nitter Ferencnek (1844-1876), Frey Vilmosnak (1876-1890), Reusz Józsefnek (1891-1906) és Bleszl Ferencnek (1906-1929) működése egy-egy korszakot jelent az intézet életében, jelenleg az intézetet Etter Ödön ügyvezető vezérigazgató vezeti, akinek céltudatos irányítása és nagy pénzügyi gyakorlata biztos garancia az Esztergomi Takarékpénztár továbbfejlődését illetőleg.

Az intézet a városukat szerető esztergomi polgárok alapítása lévén annál is inkább, mert részvényesei azóta is túlnyomólag a helybeli családok tagjai közül kerülnek ki, mindig tradíciónak tekintette Esztergom helyi vállalkozásainak, intézményeinek a felkarolását. Nincs közérdekű szervezkedés, amelyben akár mint intézet, akár vezetőinek révén részt ne venne, amikor pedig közcélú áldozatokról volt szó, mindig az elsők között állt. Most is, amikor Esztergomot a gazdasági élet rendes forgalmától a trianoni béke elzárta s a város jövőjének biztosítása csak az idegenforgalom révén remélhető, hatalmas anyagi áldozattal sietett a köznek segítségére, akkor amikor kiépítette a Szent István Artézi Strandfürdőt.

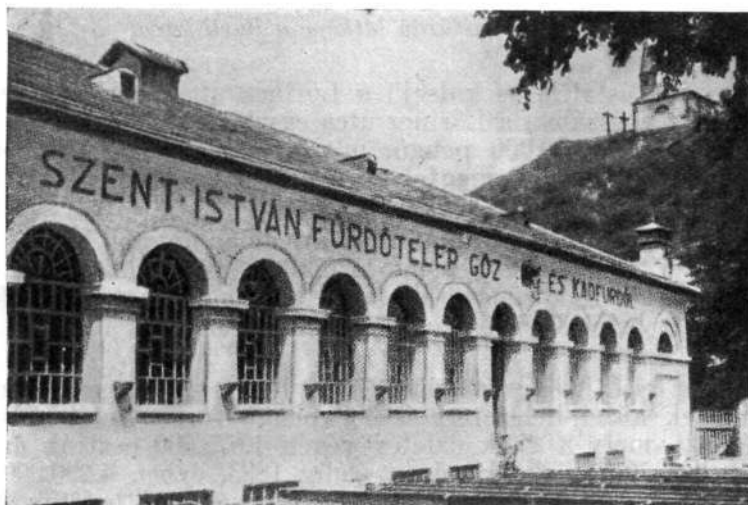
Strandfürdője azóta már az egész országban előnyösen ismert s miután a fürdőt évről-évre a közönség kényelmének megfelelőleg fejleszti, talán Esztergom egyéb természetes és kulturális kincsei mellett éppen ez az ok, amely állandóan növeli az Esztergomba kirándulók és nyaralók számát. A Szent István Strandfürdő vize 29 C fokú természetes melegviz. Gyógyhatása orvosiilag igazolva van, összetétele pedig az országos kémiai intézet bizonyítványa alapján azonos Tobelhad, Römerbad, Neuhaus fürdők gyógyvizével, így érthető, hogy a közönség olcsón és jól nyaralván évről-évre számosabban keresik fel Esztergomot.

Uszóverseny a Strandfürdőben

A közös strandfürdő mellett külön férfi és külön női uszodák is vannak, ezenkívül az intézet egy minden igényt kielégítő gőz és kádfürdőt is tart fenn. Artézi vizét szénsavval telítve, mint Szent István üdítő vizet hozza forgalomba. A fürdők vízének hatása bámulatos különösen gyenge gyermekek részére.

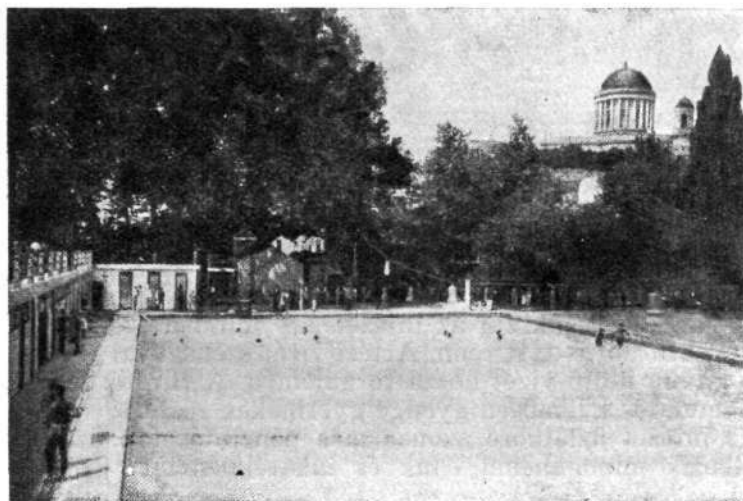
Az intézet üzletköre azonos más pénzintézetek üzletkörével. Foglalkozik mindennemű bank és takarékpénztári üzlettel. Ta-

A Szent István gőzfürdő

karékbetéteket a legelőnyösebb kamatozás mellett vesz át, ugyancsak jutányosan számítol le váltókat és nyújt jelzálog kölcsönt földekre és házakra. Mindennemű tőzsdei megbízást elvállal, külföldi valutát vesz és elad. A Magyar Nemzeti Bank mellékhelye. A takarékoság előmozdítására izléses kivitelű házi takarékpersely és tárcabetét rendszer van bevezetve.

Az Esztergomi Takarékpénztár Részvénytársaság hatalmas saját vagyonnal rendelkezik. Tulajdonában van a már ismertetett Szent István fürdőtelep a hozzá tartozó Szent István fürdőszállodával együtt. Esztergom legszebb részén a Széchenyi téren meszsziről feltűnik hatalmas két emeletes székháza, amely mellett levő két egy-egy emeletes ház szintén tulajdonát képezi. Bérházai kö-

A Strandfürdő látképe a Bazilikával

zül impozáns és stilusos külsejű a Lőrincz utcai bérház csoport, amely egész hosszában a Lőrincz utca egyik oldalát foglalja el.

Alaptőkéje 1.050.000 pengő, míg tartalékai az 500.000 pengőt is meghaladják. Ennek megfelelőleg egyéb vagyontárgyai is jelentékenyek.

A tulajdonában levő ingatlanok a legalacsonyabb becslés szerint is közel 2 és félmillió pengő értékűek, míg váltótárcája 7 és félmillió pengő. A közönség általános bizalmát bizonyítja a kezelésére bizott betéttek összege, de különösen azok időszaki alakulása is.

Már az első üzletév végén 1845. évben a 7500 pengő forint alaptőkének közel hétszerese 50.550 pengő forint betét volt kezelése alatt, mely a 25-ik üzletév végén 1.675.000 osztrák értékű forintra, az 50-ik üzletév végén pedig 1895. évben 4.290.000 forintra szaporodott. Az utolsó békeév 1913. végén, a betétek és folyószámlák összege a 16 millió koronát is meghaladta, s így az Esz-

tergomi Takarékpénztár ekkor több mint kétszeresét gyümölesztette annak az összegnek, melyet betétként a többi összes esztergomi társintézet kezelt. Ez a hatalmas tőke azonban a háború következtében erősen lecsökkent, mégis a mai nehéz gazdasági helyzetben egész számottevő összeg 2 és fél millió pengő betét tőke van kezelésére bízva.

Az intézet fejlesztésének nehéz munkájában azonban a legnagyobb megértéssel vesz részt a 36 tagból álló igazgatóság is, melynek tagjai között szenkvici *Palkovics László* alispán, dr. *Antóny Béla* Esztergom város polgármestere, dr. *Fehér Gyula* nagyprépost, felsőházi tag, dr. *Frey Vilmos* ny. vm. árvaszéki elnök és *Turi Béla* prelátus kanonok, országgyűlési képviselők, *Schmidt Sándor* m. kir. bányaugyi főtanácsos és *Grósz István* m. kir. bányaugyi tanácsos és bányaiigazgatók, *Müller Ernő* m. kir. kormányfőtanácsos, bányatulajdonos, *Hajdu István* m. kir. gazdasági főtanácsos, hercegprimási jószágkormányzó, *vitéz Szivós Waldvogel József* ny. tábornok és dr. *Gönczy Béla* m. kir. egészségügyi főtanácsos, kórházigazgató főorvos foglalnak helyet.

Az intézet mérlegei évről-évre szép fejlődésről tesznek tanúságot, bizonyosságul annak, hogy az Esztergomi Takarékpénztár Részvénytársaság alapítóinak becsületes szellemében a hozzá forduló ügyeinek gyors és előnyös lebonyolításával, megbízhatóságával, 85 éves multjának tradícióihoz hiven áll Esztergom és rajta keresztül hazánk közgazdaságának szolgálatában.

ALBERTI JÓZSEF

a Központi Kávéház tulajdonosa

Ujpesten született 1890-ben. Ugyanott végezte tanulmányait, amelyek befejezése után Budapesten kezdte meg pályáját és ott is élt 1910-ig. Ekkor került Esztergomba a Korona kávéházba főpincérnek, ahol 1919-ig működött, amikor bérevette a „Három Szerecsen“ szállodát és éttermet. Ez abban az időben az egyik legforgalmasabb étterme volt Esztergomnak. 1927-ben megvált a szálloda bérletétől és atvette a Központi kávéházat, amelyet ő virágoztatott fel és tett népszerűvé úgy a város közönsége, mint a kirándulók körében.

galánthai Dr. BALOGH ALBIN

bencés tanár

1887-ben Kassán született. Tanulmányait Beregszászon kezdte és Ungvárott, majd Pannonhalmán folytatta. Okleveles latin nyelv és történelem tanár. A bölesészet doktora. Tanári pályájának egyes állomásai Győr, Pannonhalma és 1915. év óta Esztergom. Franciaországban és Itáliában járt tanulmányuton. 1925-ben lett az esztergomi régészeti muzeum igazgatója. Előadásain kívül cikkei és önálló könyvei jelentek meg. Művelődés Magyarország földjén a magyar honfoglalás előtt (Budapest, 1925.) Ország és nyelv a magyar történelemben (Budapest, 1928.) A magyar pénz története az Árpádok idején (Budapest, 1912.) Numizmatikai archeologiai, történelmi és esztétikai cikkei főként a pannonhalmi apátság évkönyveiben, az Archeologiai Értesítő, Föld és Ember, História, Magyar Kultura, Katholikus Szemle, Pannonhalmi Szemle, Ifjúság és Élet c. folyóiratokban jelentek meg. Magyarország történelme a középiskolák III. és IV. osztálya számára és külön a III. osztály számára c. tankönyvet is írt.

BALOG LÁSZLÓ

kereskedő

1859-ben Balassagyarmaton született és ott végezte iskolai tanulmányait is. Esztergomban 1882-ben telepedett le és 1885-ben nyitotta meg üzletét, amelyet azóta vezet. Az izr. hitközség elnöke. Negyedszázadon keresztül tagja volt a városi képviselő-testületnek és tizenkét évig elnöke a betegsegélyző egyesületnek.

BÁRDOS BÉLA

testnevelési tanár, eserkészparancsnok

1901 január 2-án Annavölgyben született, középiskolát és a tanítóképzőt Esztergomban végezte. Működését Tokodon kezdte.

1923-ban az esztergomi tanítóképzőhöz került, amelynek 1925 óta testnevelési tanára. Az esztergomi tűzoltóegylet titkára, a Move választmányi tagja, a Rádió egyeslet stb. tagja. Tokodon megszervezte a Cserkész Egyletet és a Tűzoltó testületet.

BÁRDOS JÓZSEF

ipari és nőikereskedelmi iskolai igazgató

Esztergomban 1872 szeptember 18-án született és ugyanott végezte középiskolai tanulmányait és a tanítóképzőt. Utána Pozsonyban a felsőkereskedelmi tanfolyamot, majd Szegeden az ipariskolai tanfolyamot végezte. Pályáját Lédecen kezdte, két év után Epöltre került, innen Annavölgyre, ahol 14 évig működött. Ott megalapította a hat osztályú iskolát és a Bányász Ifjak Egyesületét. Ezután egy évig Kenyérmezőn volt, 1909-től kezdve pedig Esztergomban tanít. A női kereskedelmi iskola megalakulása óta annak tanára, 1925 óta pedig igazgatója. Az ipariskolának már 1915 év óta az igazgatója. Számos kitüntetése és elismerő oklevele van birtokában.

báthi BATHY LÁSZLÓ

apostoli protonotarius, prépostkanonok

Léván 1861-ben született. Középiskoláit szülővárosában, Selmecbányán és Esztergomban, theologiai tanulmányait a bécsi egyetemen végezte. Pappá szentelése után Nagykésen, majd Léván volt káplán. 1891-ben plébános lett szülővárosában, 1899-ben c. prépost, 1916-ban kanonok, 1916-1919-ig nagyszombati érseki helytartó volt.

1918-ban a csehek hazafias magatartása miatt elfogták és egyideig a spielbergi börtönben sanyargatták, majd kiutasításáig egy barakban raboskodott. 1919-ben jött Esztergomba. Tagja volt az első nemzetgyűlésnek. Komárom és Esztergom vármegyék felsőházi taggá választották. Vizitátora a főkapitálannak és felügyelője az egyházmegyei alapítványoknak.

BECK JÁNOS

m. kir. állatorvos

1874-ben Pozsonyban született és ott végezte középiskoláit is, majd diplomáját a bécsi állatorvosi főiskolán szerezte meg. 1897-ben kezdte működését Temesgyarmaton, onnan Ácsra került, majd Kísszebenben m. kir. állatorvos lett. 1903-ban került Esztergomba, ahol azóta törvényhatósági m. kir. állatorvos. Résztvett a háborúban is a 20-ik divízióval az olasz és albán fronton. Tartalékos főhad-

nagy-állatorvos, a koronás aranyéremkereszt tulajdonosa. Törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag, az Állatorvosi Egyesület igazgatóságának, a Széchenyi Casino-nak, Kath. körnek és Hajós Egyesületnek tagja.

Dr. BENCZE GYÖZÖ

ügyvéd

1900-ban Esztergomban született, ahol középiskoláit is végezte, majd Budapesten a Pázmány Péter Tudomány Egyetemen jogtudori diplomát nyert. 1921-től kezdve Esztergom városánál működött mint helyettes aljegyző, 1928. júliusában nyitotta meg ügyvédi irodáját, amelyet azóta vezet.

Dr. BERÉNYI RÓBERT

ügyvéd

Köbölkuton 1893-ban született és ügyvédi oklevelet Budapesten nyert. A háboruban három hónapi frontszolgálat után három évet orosz hadifogságban töltött és mint tartalékos hadnagy szerelt le. Az összeomlás után Esztergom város szolgálatában áll mint h. tanácsjegyző, majd a kommun bukása után a rendőrséghez kerül, ahol résztvesz az ujjaépítés munkájában. 1926-ban nyitotta meg ügyvédi irodáját. Az Esztergomvármegyei rt., Kisdéd-óvó társulat, Kath. Legényegylet ügyésze. Hadifogoly emlékeit az Esztergom c. napilapban írta meg.

Dr. BERÉNYI ZOLTÁN

ügyvéd, tb. főszolgabíró

Esztergomban, 1877-ben született. Középiskoláit és jogi tanulmányait Budapesten és Kolozsvárott végezte. Huszonegy éves korában avatták doktorrá és 25 éves volt, amikor az ügyvédi vizsgát letette. 1903-ban nyitotta meg ügyvédi irodáját Esztergomban. A háború alatt a vármegyénél működött, mint tb. főszolgabíró és a háborús kihágási ügyeket intézte. A forradalom alatt visszavonult, majd a kommun alatt egy hónapra berendelték a közélélmzési hivatalhoz, ahol a jogtalan rekvirálásokat megakadályozta és nyolc embert sikerült megvédeni a halálbüntetéstől. A Hajós Egylet egyik alapítója és ügyésze, a Kaszinó titkára és ügyésze volt, jelenleg választmányi tagja, több esztergomi egyesület vezetőségének tagja. Értékes cikkei jelennek meg időnkint a helyi lapokban.

dr. BERÉNYI ZSIGMOND

városi tisztifőorvos

Esztergomban, 1882-ben született, ugyanott végezte középiskoláit, majd orvosi tanulmányait a budapesti tudományegyetemen fejezte be. 1908 évben kezdte orvosi pályáját a budapesti Szent István és Bródy Adél kórházakban, amelyeknek alorvosa volt. 1911-ben választották meg szülővárosában kerületi tisztiorvosnak és 1918-ban lett városi ügyvezető tisztiorvos. Az OTI. orvosa, több társadalmi és kulturális egyesület tagja.

BERENCZ GYÖRGY

főreáliskolai tanár

Futak községben, Bács-Bodrogmegyében, 1883-ban született. Középiskoláit Ujvidéken, a főiskolát a budapesti egyetemen végezte. 1910-ben Esztergomban kezdte tanári pályáját és a háborús évek megszakításával azóta folytatja. A 70. gyalogezreddel az orosz és szerb fronton, a 28. honvédgyalogezreddel pedig a szerb, orosz, albán és oláh harcokban vett részt és mint főhadnagy szerelt le.

A III. oszt. katonai érdemkereszt és két Signum Laudis tulajdonosa. Járási és városi tűzrendészeti felügyelő, levante főoktató, a 21 tagú levantezenekar megteremtője, a kaszinó és a kath. kör választmányi tagja, a tanonciskola felügyelőbizottságának tagja.

Dr. BIRÓ JENŐ

főorvos

1886-ban Esztergomban született és ott végezte középiskoláit is. Orvosi tanulmányait Budapesten folytatta. Diplomája megszerzése után 1909-ben a komáromi közkórházban és 1910-ben a budapesti gyermek és női klinikán kezdte orvosi gyakorlatát. 1911-ben telepedett le szülővárosában, ahol azóta gyakorló orvos. A világháború folyamán a 26-ik gyalogezred főorvosa volt, az I. oszt. vöröskereszt érem tulajdonosa. Az Orvosszövetség, Fogorvosok Egyesületének és a Természettudományi Társaság tagja. Számos szakelőadást tartott.

Dr. BREYER ISTVÁN

felszentelt püspök

1880 augusztus 4-én született Budapesten, ahol középiskoláit és az egyetemet is végezte és ahol a hittudományi doktori okleve-

lét nyerte. Pappá szentelése után Budapesten volt hitoktató és 1907-ben került Esztergomban a primási udvarhoz, ahol szertartó, majd főszentszéki jegyző, titkár és irodaigazgató lett. 1915-ben a kultuszminisztériumban mint osztálytanácsos, később mint miniszteri tanácsos és h. államtitkár az egyházi ügyek előadója volt. Közben pápai kamarássá, c. apáttá és 1917-ben kanonokká nevezték ki. 1928-ban az esztergomi szeminárium rektora lett, 1929-ben pedig püspökké szentelték. A II. o. polgári hadiérdemkereszt és a II. o. magyar érdemkereszt tulajdonosa. Lelkipásztori tevékenységén kívül, egyházi vonatkozású tanulmányai, hitbuzgalmi cikkei jelentek meg különböző folyóiratokban..

legényei BODNÁR GYÖRGY

ny. kir. tanfelügyelő

Beregszászon született 1869-ben. 1888-ban kezdte életpályáját mint falusi tanító, de hamarosan a szatmármegyei tanfelügyelőség tollnoka lett, majd 1900-ban segédtanfelügyelő. Közben magánúton elvégezte a tanárképzőt és 1905-ben Szatmár megye királyi tanfelügyelőjének nevezték ki, amely hivatalából a kommunisták távolították el. A román megszállás következtében végleg elvesztette állását. 1921-ben jelentkezett újra szolgálatértelre és Esztergomba osztották be tanfelügyelőnek, a két vármegye egyesítése után pedig a népoktatás vezetésével bízott meg és azt vezette 1928-ig, amikor negyven éves, érdemekben gazdag szolgálat után nyugalomba vonult. Érdemei elismeréséül 1916-ban megkapta a Ferenc József-rend lovagkeresztjét. Nagyjelentőségű társadalmi tevékenységet fejt ki. A népművelődési bizottság elnöke, a Stefánia Szövetség és a Vörös kereszt választmányi tagja.

Dr. BRENNER ANTAL

h. polgármester, főjegyző

Esztergomban született 1883 május 26-án. Középiskoláit szülővárosában. főiskolai tanulmányait Budapesten és Kolozsvárott végezte. 1902 októberétől a háborús évek megszakításával állandóan közpályán működik. 1923 óta főjegyző és helyettes polgármester. A világháborúban a 76-os gyalogezred kötelékében az orosz és olasz harctéren küzdött és mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Kintüntetései a III. oszt. arany katonai érdemkereszt, két Signum Laudis, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. Működése alatt Esztergom városa óriási fejlődésnek indult. Valamennyi helybeli társadalmi s kulturális egyesület vezetésében résztvesz.

BRUTSY ISTVÁN

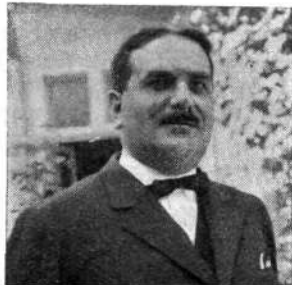
kereskedő

1901-ben Esztergomban született, középiskolai tanulmányait a budapesti kereskedelmi akadémián végezte. Ezután átvette édesatyjának 1857-ben alapított norinbergi díszműáru cégét, amely Esztergom egyik legrégebb és legjobb híru üzlete. Vezetése alatt a cég nagy fejlődésnek indult. Tagja több társadalmi egyesületnek és fiatal kora dacára egyike a legtekintélyesebb kereskedőknek.

BRUTSY JENŐ

likőr és szeszgyáros

Esztergomban 1886. május 30-án született. Középiskolai elvégzése után tanulmányait a bécsi kereskedelmi akadémián fejezte be. Ezután már fél éves európai és amerikai tanulmányutat tett. Utána belépett édesatyja százéves üzletébe, amelyet tizennyolc évig atyjával, azóta pedig egyedül vezet. Cége ma már országos híru, 15 kül és belföldi kitiintetés és oklevél tulajdonosa. Törvényhatósági bizottsági, városi képviselőtestületi és iparkamarai tag, a Kereskedelmi Társulat társelnöke.

BUCHNER ANTAL

főszékesegyházi karnagy, zeneszerző

Kistószegen született 1882-ben. Szege-den középiskolát, Budapesten pedig zeneművészeti főiskolát végzett. Életpályáját 1908-ban Szepeshelyen kezdte mint székesegyházi karnagy és teológiai énektanár. Innen Szatmárnémetire került. 1911 óta él Esztergomban, ahol főszékesegyházi karnagy, teológiai énektanár és a városi zeneiskola igazgatója. Országos híru zeneszerző, aki nagy irodalmi munkásságot rejt ki. Tizenöt éven át volt a „Katholikus Kántor“ c. lap főszerkesztője és három évig az Orsz. Cecil zeneközlöny társszerkesztője. 1916-ban megalapította az „Esztergomi Zeneegylet“-et, amelynek igazgatója. Számos zenepedagógiai és egyházi zenei tárgyú könyve jelent meg. A „Szelistyei asszonyok“ és a „Levente“ című színdarabokat zenésítette, dalai a hangverse-nyek állandó műsorszámai. Majdnem valamennyi esztergomi társadalmi egyesület tagja.

BUCHTER ADOLF

számvevőiségi tisztviselő

Járosszéken 1887-ben született. Érettségi után egy évig jogot hallgatott, majd rövid ideig Győrött volt magántisztviselő. 1909.

novemberében Esztergomban az akkori pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőséghez lépett be tisztviselőnek. A világháborút végigküzdötte, a bronz vitézségi érem tulajdonosa. 1924. július 1-én a vármegyei számvevőséghez osztották be és azóta ott teljesít szolgálatot.

BUCHMANN MIKLÓS

ny. ezredes

1867-ben Versecen született, középiskoláit ugyanott, kadettiskolát Nagyszébenben végezte. 1899-ben mint hadnagy került csapatszolgálatba. A világháború alatt a III. oszt. érdemkereszttel, a Signum Laudisszal, a Ferenc József rend lovagkeresztjével és a Károly csapatkeresztrel tüntették ki. 1914-ben telepedett le Esztergomban és 1918. december 1-én vonult nyugállományba. A régészeti, a Rádió és egyéb egyesületek tagja.

BÜCHLER MÓR

MÁV. főmérnök

Füleken 1884-ben született, középiskoláit Lőcsén, főiskoláit a budapesti kir. József-műegyetemen végezte. 1909-ben Trencsénben kezdte pályáját a MÁV szolgálatában, 1912-ben Nyitrán, majd Tapolesányban működött, ahonnan Esztergomba menekült a csehek üldözése elől. Ezt megelőzően az 1. honvédegységek kötelékében az orosz fronton harcolt és mint tart. hadnagy szerelt le. A kommun alatt betörték hozzá a vörösök és mindenét elrabolták; a bútorait, amit nem tudtak elvinni, összetörték. Esztergomban a Sakk Kör elnöke, az izr. hitközség volt elnöke. A III. oszt. polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa, a Mérnöki kamara tagja.

CSENKE ALAJOS

esztergomi állomásfőnök, MÁV. intéző

1891-ben született Esztergomban, ahol középiskolai tanulmányait is végezte. 1911-ben lépett a MÁV. szolgálatába és azóta megszakítás nélkül ott működik. Az esztergomi állomás főnöke, intézői rangban. A Kaszinó és Katolikus Kör tagja és népszerű tényezője az esztergomi úri társaságnak. A kommun alatt Lébenyszentmiklóson teljesített szolgálatot, ahol több ízben forgott élete veszélyben korrekt, hazafias magatartása miatt.

CZIRFUSZ GYULA VIKTORIN

szent Ferenc-rendi zárdafőnök

Pápán született 1889-ben. Tanulmányait Pozsonyban végezte. Papi pályáját Nagykanizsán kezdte, ahol három évet töltött. Aztán visszakerült hitszónoknak Pozsonyba, majd Szakolcára intézeti prefektusnak. Szakolcát elhagyva, Esztergomban lett hitszónok, utána pedig három esztendeig Székesfehérvárott. Majd Andocsán volt zárdafőnök és plébános. Esztergomba másodszor három év előtt került mint zárdafőnök és az internátus igazgatója. Rendje élén főképen a szociális bajok enyhítésén tevékenykedik nagy eredménnyel. A szent Antal egyesület igazgatója és a harmadrend előljárója. Irodalmi munkássága is számottevő. Eddig hat imakönyvet írt.

dr. CZUCZOR JÁNOS

az esztergom-tábori Szent József szalézi fiúnevelő igazgatója

1889-ben született a komárommegyei Udvardon. Tanulmányait Olaszországban, a gimnáziumot Torinóban, a teológiát pedig Ferrarában végezte. 1914-ben szentelték pappá és első állomáshelye Téli föld. Szentkeresztesen 1919-ig volt, ahonnan Nyergesre került az ottani szalézi iskola igazgatójának és ott 1925-ig működött. Ekkor került Esztergom-táborba és a szent József fiúnevelő igazgatója lett. Ezt az intézetet a kommun bukása után alapították és az első évben 30 növendéke volt. Évről-évre gyarapodott az intézet. Ma 450 növendéke van, elemi, polgári és iparostanoneiskolája. A középiskolai növendékek pedig Esztergomba járnak.

Dr. Czuczor János jelentős irodalmi tevékenységet is kifejt. Megírta Don Bokor János életét (1922.) és állandóan ír pedagógiai vonatkozású újságcikkeket. Tagja a Balassa Bálint társaságnak, rendtartományi tanácsos.

Dr. DARVAS GÉZA

orvos

1886. május 10-én Esztergomban született. Érettségi vizsgájának letétele után beiratkozott a budapesti Tudományegyetem orvosi fakultására, ahol 1919-ben avatták orvossá. Még ez év májusában szülővárosában orvosi rendelőt nyitott és azóta folytatja prakszist. Ezt megelőzően a 3. huszárezrednél, a 75. tábori kórháznál a 17. helyőrségi kórháznál, a cs. és kir. sze-

mélygyűjtő állomásnál és az I. kolozsvári hadseregnél teljesített hadiszolgálatot. A koronás aranyéremkereszttel, a vitézségi érem szalagján tüntették ki. Utána az esztergomi cs. és kir. tartalékkórházban mint II. o. polgári orvos, kezelőfőorvos volt, majd a III. sz. honvéd kerékpárzászlóaljnak első orvosfőnöke lett. O. T. I. és Máv pályaeorvosa, a városi párt alelnök-főtitkára, városi képviselő, a kath. legényegylet választmányi tagja, a MOVE sportklub ügyv. elnöke, a vármegyei és városi testnevelési bizottság tagja, a Mentőegyesület és Széchenyi Kaszinó választmányi tagja. Lelkes sportférfi, az összes esztergomi sportesemények irányítója.

Dr. DÉCSI FERENC

orvos

Esztergomban 1895-ben született. Középiskolái elvégzése után a budapesti Tudományegyetem orvosi fakultásán végezte be tanulmányait. A háborús éveket a 26. gyalogezreddel az orosz és olasz harcokban töltötte és mint hadnagy szerelt le. Az I. o. ezüst vitézségi érem, sebesülési érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa. Orvossá avatása után két évig Budapesten és berlini klinikákon gyarapította tudását és 1924. év februárjában telepedett le szülővárosában. Az Országos Orvosszövetség, Természettudományi Társulat és Balassa Bálint Irodalmi Kör tagja.

DEMUSZ JÁNOS

földbirtokos, vasuti vendéglős

Borosjenőn született 1880-ban, iskoláit Aradon és Gyulán végezte. 1898-ban a Katholikus Népszövetség pénztárnoka volt és egy évvel később már a gödöllői vasuti vendéglő bérlője. 1914-ben a világháború kitörésekor bevonult a 34-ik tüzérezredhez Nagyváradra, mellyel végigküzdötte a háborút az orosz és szerb frontokon. A kommün alatt Gödöllőn a vörösök főhadiszállásán sok üldöztetésben volt része. A terroristák elvitték teljes vendéglői felszerelését, csupán egy villa maradt meg értékes ezüst készletéből. Később a győri vasuti étterem bérlője lett és 1924. márciusában átvette a budapesti nyugati pályaudvar vendéglőjét. Itt rengeteg költséggel átalakította a helyiséget és amikor ezzel készen lett a Máv. igazgatósága a forgalom legnagyobb részét áthelyezte a Keleti pályaudvarra, úgyhogy kénytelen volt városi vendéglővé átalakulni és azóta üzlete a Teréz és Lipót-körut előkelő közönségének, úgyszintén a fővárosi színész és uritársadalom kedvenc találkozóhelye. Néhány év előtt megvette az Esztergom város melletti Sátorkő pusztát, ahol főleg állattenyésztéssel foglalkozik. Joks-heri sertés és fajbaromfi tenyésztése messze tájon híres.

DEDEK CRESCENS LAJOS

kanonok

Nyitrán született 1862-ben. Középiskoláit Nyitrán, Pozsonyban és Esztergomban végezte, a teológiát pedig Budapesten. 1885-ben Nagysurányban lett káplán, egy év múlva Óbudán, 1890-ben a Lipótvárosban. 1891-től 1913-ig a M. Kir. Tudományegyetem könyvtárának kéziratárosa és levéltárnoka volt. 1913-ban pedig esztergomi kanonok lett. Cs. és kir. udvari káplán, apostoli főjegyző, komáromi főesperes. A káptalani magánlevéltár és a hiteles helyi levéltár prefektusa. A M. T. Akadémia I. tagja, a Szt. István Akadémia r. tagja, a Magyar Történelmi társ. választmányi tagja. Nagyon jelentős irodalmi munkásságot fejtett ki.

DÓCZY FERENC

iparos, ipartestületi elnök

1872-ben Esztergomban született. Középiskoláit Esztergomban végezte és ott telepedett le. Évtizedes munkásságával a városi társadalmi életnek egyik közismert alakja lett. A Győri Iparkamarának rendes tagja, a városi képviselőtestületi tag, 1928. óta az Ipartestület elnöke. Az iparos ifjak nevelésének érdekében óriási tevékenységet fejt ki. Ez ügyben memorandumot is szerkesztett, amiért a Győri Iparkamara és az összes ipartestületek köszönetüket fejezték ki. Értékes közszégi és szociális működésének elismerésül számos társadalmi egyesületnél vezető tisztséget tölt be.

Dr. DRAHOS JÁNOS

Esztergom főszékesegyházi praelatus-kanonok, a hercegprímási iroda volt igazgatója

1884. évi júl. 23-án Brezová-n (Nyitra megye) született. Középiskolai tanulmányait Nagyszombatban és Pozsonyban, theologiai tanulmányait mint a budapesti központi papnövélde növendéke a budapesti kir. Pázmány Péter Tudományegyetem hittudományi karán végezte, ahol a hittudományokból doktori oklevelet nyert. Negyedéves theologus korában főductor és a Magyar Egyház-irod. Iskola elnöke volt. Tanulmányainak elvégzése után 1909. évi június hó 27-én pappá szentelte dr. Rajner Lajos felsz. püspök. Két évig Komjáton, fél esztendeig Selmezbányán káplánkodott, az utóbbi helyen egyben az evang. liceum és evang. tanítóképző katolikus növendékeinek hittanára is volt. 1912. január 15-én

néhai Vaszary Kolos biboros hercegprímás az érseki udvarban rendelte levéltárosi és ceremóniáriusi minőségben. Néhai dr. Csernoch János biboros hercegprímás megtartotta az aulában és 1914-ben az érseki és a hercegprímási főszentszékek jegyzőjévé, 1915-ben hercegprímási titkárrá, 1921-ben az érseki és a hercegprímási irodák igazgatójává nevezte ki. Ebben a minőségben dr. Serédi Jusztinián biboros hercegprímás oldala mellett is megmaradt 1930 január végéig. Különböző kitüntetések érték. 1912-ben főegyházmegyei cenzor lett. 1916-ban XV. Benedek pápa Öszentsége titkos kamarásává nevezte ki. 1918-ban zsinati bíró, 1924 június 21-én esztergomi kanonok. Néhai Csernoch János életének utolsó éveiben javadalmi ügyeinek teljhatalmú kezelését is rábízta. 1926-ban XI. Pius pápa Öszentsége a szentévi II. oszt. ezüst érdemkereszttel tüntette ki. Irodalmi művei: „A vérrokonság akadályai a kánonjogban.“ 1912. év. Esztergom. — „A vegyes házasságok és az egyházjogi új törvénykönyv.“ 1921. év. Budapest. — „Dr. Csernoch János hercegprímás tevékenysége az esztergomi érseki székben.“ 1927. év. Esztergom. Esztergom Évlapjai 1927. év. 2. sz. — Azonkívül cikkek az Egyházi Lapok, a Religio, az Esztergom című lapokban.

néhai DRAXLER ALAJOS

magánzó

1853-ban Nagyölveden született, középiskoláit Esztergomban végezte. 1890-ben kapcsolódott be a közéletbe, mint városi képviselőtestületi tag. Néhány évvel később a törvényhatósági bizottságnak is tagja lett. A Polgári Körnek hosszú éveken át volt elnöke, a Győri Kereskedelmi és Iparkamara tagja és levelezője. 1926-ban halt meg Esztergomban.

divéki Dr. DIVÉKY ISTVÁN

vm. tisztifőügyész

Alsókubinban 1880 február 14-én született. Középiskoláit Rózsahegyen, Pozsonyban és Lőcsén végezte, a jogi tanulmányait pedig Pozsonyban és Kolozsvárott. Pályáját 1901-ben Alsókubinban mint közjegyzőjelölt kezdte, majd 1902. májusában Árva vármegye II. aljegyzője, később II. főjegyzője lett. 1913-ban pedig árveszéki elnökké választották. Az 5. lovastüzérezrednél belszolgálatot teljesített, majd a cseh megszállásig tovább működött a vármegyénél. 1919. szeptemberében a csehek állandó üldözése miatt Győrbe menekült és visszahonosította magát. Győrben az árvaszékekhez osztották be. Később Komáromban helyettes árvaszéki elnök, majd vármegyei tisztifőügyész lett. Az egyesítéskor megválasztották a vármegyei tisztifőügyészévé. Régebben az Árva megyei Hírlap felelős szerkesztője volt.

ETTER ÖDÖN

az Esztergomi Takarékpénztár R. T. elnökgazgatója

Született 1870. évben Esztergombán. Családja a legelőkelőbb esztergomi patricius családok közül való. A legkitűnőbb nevelésben részesült és már kora ifjúságában érdeklődést tanúsított a közgazdasági tudományok iránt, ami a gyakorlati életpálya felé vonzotta. Középiskoláinak elvégzése után Pozsonyba került, ahol az egész országban híres kereskedelmi akadémiát sikerrel elvégezte.

Az érettségi vizsgálat letétele után visszatért szülővárosába Esztergomba, ahol másfél esztendeig dolgozott Meszena Kálmán ügyvédi irodájában. A gyakorlati gazdasági élet működési terére állva 1892. évben az Esztergomi Takarékpénztár szolgálatába lépett, mint gyakornok. Ide húzta a szíve és a családi tradíció és ennek a hatalmas és kitűnően megalapozott intézetnek a szolgálatába állította minden érzését, minden tudását és minden gondolatát, melynek bölcsőjénél ott állott anyai nagyatyja, Meszena Ferenc vármegyei főügyész és nagybátyja Meszena János Esztergom vármegye egykor hírneves alispánja.

Karrierje magasan ívelt és egymásután töltötte be intézeténél a mind nagyobb és fontosabb pozíciókat, míg 1928. évben megbízást nyert a közgyűléstől a vezérigazgatói ügkör ellátására. E nehéz és felelősségteljes munkakört oly kitűnően és közmegelegedésre töltötte be, hogy 1929. évi közgyűlés ügyvezető vezérigazgatóvá választotta meg és ezzel véglegesen élére került Csonkamagyarország egyik legkiválóbb, legtekintélyesebb és leggazdagabb közgazdasági intézményének.

„Közismert kiváló szakértelme, puritán, férfias jelleme, egyéni erkölcsi integritása, az intézethez való fanatikus ragaszkodása, fáradhatlan munkabírása, energiája folytán az intézet a legkitűnőbb vezetőt nyerte benne“ — írja az 1929. évi márc. 29-iki közgyűlési jegyzőkönyv, amely megválasztásáról szól.

Harmincnégy éve áll az Esztergomi Takarékpénztár szolgálatában és az ő nevéhez is hozzá fűződnek mindazon közgazdasági és szociális alkotások, melyekkel az intézet Esztergom városát gazdagította.

Az összeomlás után következő tíz esztendőben az ő hatalmas ereje, körültekintő gondossága és tudása egyik kútforrása volt a vármegye újjáépítése körüli nagy munkának, melyből derekasan kivette a maga részét.

A vármegye törvényhatósági bizottságának és Esztergom város képviselőtestületének tagja, valamennyi számottevő társadalmi alakulat választmányi tagja, alelnöke az Esztergomi Gazdasági banknak és elnöke az Esztergomi Borászati Egyesület R. T.-nak, valamint felügyelőbizottsági elnöke az Esztergomi Közüzemi r.-t.-nak. A legutolsó közgyűlés az Esztergomi Takarékpénztár elnökgazgatójává választotta.

dr. ETTER JENŐ

városi tiszti főügyész, ügyvéd

1897-ben született Esztergomban. Közpiskoláit Kalocsán és Esztergomban végezte. Ezután jogtudományi doktorátust, ügyvédi diplomát, magyaróvári gazdasági akadémiai és keleti kereskedelmi akadémiai oklevelet szerzett. Ezt megelőzően 1915 májusában bevonult a cs. és kir. 26. gyalogezredhez, ahonnan 1919 januárjában tartalékos hadnagy rangban szerelt le. A Károly csapatereszt és a sebesülési érem tulajdonosa. Rendkívüli nagy műveltségét és sokoldalú képzettségét hatalmas energiával szerezte meg. 1917-ben gazdasági tanulmányokba kezdett és 1919-ben már oklevéllel a zsebében Frigyes főherceg mosonvármegyei birtokán segédtsízt volt. Utána jogot hallgatott a budapesti tudományegyetemen, ahol 1921 december 22-én a jogtudományok doktorává avatták. Ezután következett a Keleti akadémia, ahol 1922-ben szerzett oklevelet, miközben a Futura tisztviselője volt. 1922 november 11-én az esztergomi kir. járásbírószághoz joggyakornoknak nevezték ki, onnan a pestvidéki törvényszékhez helyezték át. 1924 október 13-án ügyvédi vizsgát tett, 1925 június 9-én Esztergom szab. kir. város tiszti főügyészévé választják, 1927 augusztus 11-én az Esztergomi Közülemi Rt. ügyésze lett. Az „Esztergomi Takarékpénztár Rt.“, „Esztergomi Gazdasági Bank Rt.“ stb igazgatósági tagja, az „Esztergomi Közülemi Rt.“ igazgatósági tanácsosa. Az Ipartestület iparhatósági biztosa, államrendőrségi ügyészi megbízott, a Belvárosi R. K. Olvasókör, Önkéntes Tűzoltóegyesület, az Önkéntes Mentőegyesület ügyésze, a Széchenyi Kaszinó választmányi tagja, stb. stb.

EINCZINGER FERENC

festőművész

1879-ben Esztergomban született. A budapesti főreál és felső kereskedelmi iskolák elvégzése óta pénzügyi alkalmazásban van, jelenleg takarékpénztári cégvezető. Tanulmányozta a nyugati nagy fővárosok képtárait, egyébként művészeti kiképzését szakiskolán kívül szerezte. Esztergomban rendezett kiállításokon több ízben mutatta be festményeit és grafikai munkáit, 1925-ben ezüst érmet nyert. Modern irányú syntetikus pasztelljeit 1926-ban a Balassa Bálint társaság kiállításán állította ki, amely irodalmi és művészeti társaság alelnöke és művészeti osztályának vezetője. 1929-ben részt vett Budapesten a Képzőművészek új társaságának (K. U. T.) a Nemzeti Szalonban rendezett kiállításán, mely

alkalomból e társaság rendes művész tagja lett. Képzőművészeti tárgyú előadásokat tartott az esztergomi Szabad Egyetemen. Értékes művészeti, régiségi és ritkaság-gyűjteménye és művészeti szakkönyvtára van. Írásai az „Esztergom Évlapjai“ és az „Esztergom és Vidéke“ című lapokban jelentek meg.

EINCZINGER SÁNDOR

sütőiparos

Az Einczinger von Buchholz ó-német eredetű s a Rajna vidékéről származó nemesi család tagja, melynek címerét I. Miksa császár 1501-ben adományozta. A régi törzs származását a bajor krónikások 1240-ig tudják visszavezetni. Magyar honosságát a Jus. Civ. Hung. 136. sz. törvénycikke alapján 1715-ben nyertek. Esztergomban Einczinger János György a XVIII. század elején telepedett le és 1735-ben, a jelenleg is azonos helyen álló üzletet alapította. Tulajdonosai voltak folytatólag Ferenc (1719-1762), János György (1747-1805), György János (1778-1816), György Antal (1806-1862), György (1831-1901), s végül a hetedik generációként Sándor (1887), ki az üzemet mai magas szintjére emelte. A herecegprimási uradalmak évtizedek óta, a katonai kinestár, közkórházak stb. szállítója. Az ipartestület tagja és a sütőipari szakosztály elnöke, tagja a Takarékpénztár és Hitelbank igazgatóságának, a városi képviselőtestületnek és a vármegyei törvényhatósági bizottságnak, 1925-ben a Faluszövetség kiállításán aranyérmes kitüntetést nyert. Tagja a Széchenyi Kaszinónak és az esztergomi Hajós-Egyletnek.

FEKETE REZSŐ

vármegyei árvaszéki elnök

Esztergomban született 1873-ban. A középiskolát Esztergomban és Székesfehérvárott végezte, a főiskolát Budapesten és Kolozsvárott. Pályáját Esztergomban kezdte 1902-ben a megyénél, mint gyakornok, 1905-ben aljegyző lett, 1908-ban pedig árvaszéki jegyző. Utána a központba került az alispán mellé aljegyzőnek, 1910-ben pedig tiszteletbeli főjegyző lett. 1927. október 29-én választották meg árvaszéki elnöknek és azóta folytatja érdemeiben gazdag munkásságát. A város társadalmi életében is jelentős szerepet tölt be. A Katholikus Kör választmányi tagja és tagja a Kaszinónak.

ÉKESY EDE

városgazda

1867-ben Esztergomban született és ugyanott végezte középiskoláit is. 1900-ban lépett Esztergom szab. kir. város szolgálatába és azóta végzi a városgazdai teendőket. A forradalom és a kommun alatt dicséretreméltó hűséggel őrködött a városi major fölött és emiatt sok kellemetlenségben volt része. A Széchenyi Kaszinó, Kath. Kör, Földműves Olvasókör, Régészeti Társulat stb. tagja

kakaslomnici FELKER BÉLA

detektív csoportvezető

Zilahon született 1893-ban, ahol középiskoláit is végezte. A zilahi rendőrség szolgálatába lépett az érettségi vizsgaletétele után, majd 1915 december 15-én a 2-ik honvéd tábori tüzérezreddel hadbavonult és a román, orosz és olasz frontokon vitézül harcolt. A II. oszt. ezüst és bronz vitézségi érmet, továbbá a Károly csapatkeresztet tűzték a mellére és mint hadapródjelölt tűzmester szerepelt le. 1918-ban visszatért Zilahra, ahonnan 1919-ben szokni volt kénytelen és Szilágypányt községben, ahol magyar és oláh csapatok állottak szemben egymással, jelentkezett szolgálatra a székely hadosztálynál. 1919 május 20-án Nyirbaktánál a vitézül küzdő székely hadosztály kénytelen volt letenni a fegyvert, mert nem akart egyesülni a csőceselékből alakult vörös hadsereggel, ekkor az oláhok fogságába esett. Két hónapig a brassói Fellegvárban raboskodott, majd kiszabadult, de Zilahra internálták, honnan csak 1920 január 18-án tudott szabadulni. Akkor jelentkezett a belügyminisztériumban, mint menekült detektív és nyomban a Budapest—Cinkota körleti kapitánysághoz kapott beosztást, melyet akkor állítottak fel. Ott megszervezte a detektív csoportot. 1923-ban Rákospalotára, majd 1925 augusztus 11-én Esztergomba helyezték, ahol azóta mint detektív csoportvezető működik.

alsóvisli CZÁRÓ-FOGARASSY ISTVÁN

MÁV. főmérnök

Rózsály községben 1884 november 7-én született. Középiskoláit Lőcsén, főiskolai tanulmányait Budapesten a kir. József Műegyetemen végezte. 1907-ben a szatmári folyammérnöki hivatalnál kezdte pályáját, 1910-ben lépett a MÁV. szolgálatába. 1923-ban helyezték Esztergomba, ahol azóta az osztálymérnökség vezetője. A Rákos-újszászi vonalon a második vágány építésének és az eszter-

gomi vasuti vonal elsőrangusításának munkálatait végezte. A III. o. polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa, a MOVE. esztergomi kerületének elnöke, a Mérnöki Kamara és Széchenyi Kaszinó tagja.

Dr. FEHÉR GYULA

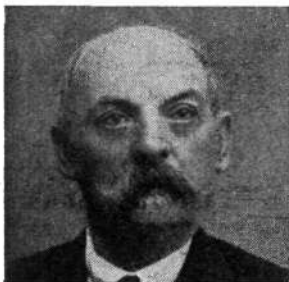
felszentelt püspök

1858 március 30-án Nagyabonyban született. Középiskoláit Szolnokon, Budapesten és Esztergomban végezte, főiskolai tanulmányait a bécsi egyetemen és az Augusztinum felső papi intézetben folytatta. 1880-ban szentelték pappá és ezután Esztergom szab. kir. város káplánja volt két évig, majd az esztergomi papnöveldében tanár volt. Egy év múlva Esztergom szab. kir. város plébánosa lett és híveinek 23 éven át volt lelki vezetője. 1908-ban esztergomi kanonok lett. Tb. udvari káplán, a Ferenc József-rend lovagja, 1886. év óta tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának és a város képviselőtestületének, 1903 óta a közigazgatási bizottságnak. Elnöke az iskolaszéknek, az Erzsébet jótékonyegyesületnek, a kisdédóví szövetségnek igazgatószáki tagja a kath. körnek és húsz év óta előadója a káptalani ügyeknek. Ötvenesztendősi papi pályáján szerzett nagy érdemei elismerésül ez évben püspökké szentelték.

FRITZ GYÖRGY

kovácsmester

Soroksáron 1845-ben született és iskolái elvégzése után a kovácsmesterséget tanulta ki. Tizenkét éves kora óta dolgozik Esztergomban, ahol 1929-ben ünnepelte 55 éves iparos jubileumát. E szép és megbecsülést érdemlő ünnepség alkalmával a kereskedelemügyi miniszter díszoklevéllel tüntette ki, a városi közgyűlés jegyzőkönyvében emlékezett meg róla és a káptalan üdvözlő iratot küldött neki. Az Ipartestület egyik alapítója és fennállása óta előjárója.

ghyeci, assakürthi és ablanczkürthi GHYCZY JENŐ

I. o. követségi titkár

A komárommegyei Kisigmánd községben, 1893 május 4-én született. Középiskolái elvégzése után tanulmányait Bécsben a cs. és kir. konzuli akadémián fejezte be. A mozgósításkor a gróf Radeczky nevet viselő cs. és kir. 5. huszárezredhez vonult be és 1916 október 1-én tartalékos hadnagyi rangban szerelt le. Kitüntetései: két ezüst és a bronz vitézségi érem és Károly csapatereszt. 1917 augusztus 31-én nevezték ki cs. és kir. konzuli

attasénak a kölni osztrák-magyar főkonzulátushoz. Az Ausztriával való közös külképviseleti hatóságok feloszlatása után, 1919. év május 1-én felállította az első magyar konzulátust Kölnben, 1919. év novemberében m. kir. alkonzullá nevezték ki és e minőségben 1921. év február haváig vezette a kölni magyar konzulátust. Onnan a külügyminiszteriumba rendelték be, ahol Bánffy Miklós gróf, majd Daruváry Géza külügyminiszterek titkára volt. 1922. év decemberében I. o. követségi titkárrá nevezték ki. 1924 novemberében a bécsi magyar kir. követséghez osztották be. Onnan 1926 januárjában, mint első beosztott tisztviselő Szófiába, 1929 október havában pedig Prágába helyezték át. A prágai m. kir. követségnél állását ez év elején foglalta el.

néhai toti és gárdonyi gerendai GERENDAY JÓZSEF

főszerkesztő

Budapesten.

1865. november 11-én Budapesten született, ahol középiskolai és főiskolai tanulmányait is végezte. 1893 év végén telepedett le Esztergomban, ahol megvette a Hunnia nyomdát és mint főszerkesztő 1918-ig működött az „Esztergom” c. lap élén. Egyike volt a legképzettebb és legtehetségesebb vidéki újságíróknak, aki egész életén át tollát csak az igaz és tiszta eszmék szolgálatába állította. Az Esztergomi takarékpénztár igazgatósági tagja volt. 1922 november 26-án halt meg.

esikkarefalvi dr. GIDRÓ GERGELY

ny. orvos-ezredes

1868-ban Fiumében született. Középiskoláit Ujvidéken, főiskolai tanulmányait a kolozsvári egyetem orvosi fakultásán végezte. Pályáját a katonaságnál kezdte és azóta is, mint honvéd orvos működik. A világháború alatt a Kárpátokban a járványkórházak parancsnoka, később a 6-ik gyalog hadosztály, 106-os gyaloghadosztály egészségügyi felügyelője volt. 1918-ban az olasz harcokban az 1001. számú tábori kórházat vezette. Esztergomba ezután került és átvette a katonai kórház parancsnokságát, amelyet a forradalom után teljesen átszervezett. 1923-tól kezdve az esztergomi állomás orvosfőnöke és 1924-ben vonult nyugalomba. Kitüntetései: a II. oszt. vöröskereszt, a hadi ékítménnyel, Ferenc József rend lovagkeresztje stb.

GYULAY ENDRE

bankigazgató

Debrecenben, 1889-ben született és ott végezte középiskoláit, egyetemi tanulmányait pedig Budapesten. 1907-ben Ungváron kezdte pályáját, onnan Kecskemétre, Mándokra, majd rövid katonai szolgálat után Vásárosnaménybe és Budapestre került. 1927-ben telepedett le Esztergomban, ahol azóta a Nemzeti Hitelintézet ügyvezető igazgatója. A képviselőtestület tagja, a Kath. Kör háznagya, a Hajós Egylet, a városi szépítőegyesület tagja.

GLATZ GYULA

ny. főszolgabíró, főispáni titkár

Apatin községben 1880-ban született, középiskoláit Budapesten, egyetemi tanulmányait Kolozsvárott végezte, ahol államvizsgát tett. 1907-ben lépett a közigazgatási pályára, mint Bács-Bodrog vármegye aljegyzője. 1918-ban az óbecsei járás főszolgabírája volt, majd a szerbek kiutasították. 1920-ban a közlekedési minisztériumban szolgált és 1923-ban nevezték ki Esztergomba főispáni titkárnak. A háború alatt a budapesti 30. népfölkelőezred kötelékében három évig frontszolgálatot teljesített.

GOTTMANN ISTVÁN

vármegyei főlevéltárnok

1872-ben Szombathelyen született és ugyanott végezte középiskoláit is. A levéltári szakvizsga letétele után 1895-ben lépett Esztergom vármegye szolgálatába, ahol azóta működik. Az Esztergomi Történelmi Társulat választmányi tagja

Dr. GRÓH JÓZSEF

ügyvéd és bankigazgató

1883-ban Esztergomban született, ahol középiskoláit is végezte. A budapesti tudományegyetemen jogtudorrá avatták, majd ügyvédi oklevelet szerzett. Közben a gráci egyetemen is jogot hallgatott. 1904-ben ügyvédi irodát nyitott Esztergomban és rövid idő alatt a legkeresettebb ügyvédek sorába emelkedett. 1915-ben az Esztergomi Iparbank ügyvezető igazgatójává választotta, amely állása nagyon elfoglalja bár, de ügyvédi gyakorlatát változatlanul folytatja. A kommun alatt sok szenvedést állott ki. 1919 május 1-én magához vette a bank Wertheim-szekrényének kulcsait és megszökött Esztergomból, mert bizalmasan megtudta, hogy a vörösök a bank értékeire pályáznak. Emiatt a feketelistára került és kézrekerítésére minden intézkedést megtettek. A vörös terror bukása után azonnal visszatért Esztergomba, elfoglalta a bankban állását. Nagy tudása és

kiváló emberi tulajdonságai folytán egyik legnépszerűbb vezérégyénisége Esztergomnak. Tagja a vármegyei törvényhatósági bizottságnak, a városi képviselőtestületnek, évtizedek óta jogtanácsosa a mindenkori hercegprimásnak. Kiváló egyházi jogász, akinek egyházzogi tanulmányai gyakran jelennek meg a „Magyar-ság” című napilap hasábjain.

GUTTRAY GYULA

M. F. T. R. intéző, állomásfőnök

1887-ben Vámosladányban született, Kecskeméten fejezte be középiskolai tanulmányait és utána 1904-ben a MÁV. szolgálatába lépett. 1906. április 1-én került a MFTR.-hez és azóta ott működik. A háborút a 26. gyalogezred kötelékében az orosz fronton töltötte. A leszerelése után visszatért a polgári életbe, elfoglalta hivatalát és 1924-ben intézői minőségben az esztergomi hajóállomási főnöki teendőivel bízták meg. A Turista Egyesület választmányának és a kath. körnek tagja.

HAJDU GYULA

m. kir. erdőfőfelügyelő

Alsóbaka községben 1886-ban született. Középiskoláit Körmöcbányán, az erdészeti akadémiát Selmecbányán végezte. 1906-ban Lugoson kezdte pályafutását, ahol hat évet töltött. Ezután két évig Szepesben és hét évig Marostorda vármegyében teljesített szolgálatot. 1926-ban helyezték Esztergomba, ahol az erdőhivatal vezetője lett. A törvényhatósági bizottság és a gazdasági albizottság tagja, a vármegye erdőfőfelügyelője, a Széchenyi kaszinó tagja.

Dr. HAMZA JÓZSEF

orvos

1885-ben Jászberényben született, középiskoláit ugyanott, főiskolai tanulmányait Budapesten végezte. 1910-ben kezdte meg pályáját és azóta a háborús évek megszakításával állandóan Esztergomban működik. A világháború alatt a 14-es népfelkelő ezred hadnagyorvosa volt. A kórház osztályvezető főorvosa, az Országos Stefánia Szövetség helyi fiókjának gyermek, nő és szülész rendelő orvosa, az Orvosszövetség esztergomi fiókjának alelnöke és több társadalmi egyesület választmányi tagja.

Dr. HORECZKY GÉZA

orvos

1895-ben Ipolyságon született. Középiskoláit Esztergomban végezte, orvosi tanulmányait Budapesten. A világháborúban a 26. gyalogezreddel az orosz és olasz frontokon küzdött és mint egészségügyi hadnagy szerelt le. 1920-ban néhány hónapig Kaposvárott működik, majd letelepedett Esztergomban, ahová a diákévei emlékei fűzték. O. T. I. orvosa, a Tüdőgondozó főorvosa, az erdőgazdasági és vadőri áll. intézet orvosa. A Széchenyi Kaszinó MONE és Orvosszövetség tagja.

Dr. HULÉNYI GYÓZŐ

ügyvéd, v. országgyűlési képviselő

1863. február 28-án született Esztergomban. Ott tett érettségi vizsgát és jogi tanulmányait a budapesti Tudományegyetemen fejezte be. 1889-ben nyitotta meg ügyvédi irodáját Esztergomban és azóta megszakítás nélkül folytatja ügyvédi gyakorlatát. 1902-ben Esztergom vármegye főügyészévé választotta és e tisztséget 1924-ig töltötte be. 1896-tól 1901-ig a dorogi kerület országgyűlési képviselője volt. Az esztergomi uri társaság egyik előkelő tagja, aki a társadalmi egyesületekben élénk szerepet játszik.

HURAY FERENC

ny. városi főszámvevő

1865 május 3-án Esztergomban született és ugyanott tett középiskolai érettségit, majd utána megszerezte a jegyzői oklevelet és letette az államszámveteli vizsgát. A vármegyénél kezdte pályáját, majd a város szolgálatába lépett, ahol több rendfokozat elérése után 1926-ban főszámvevői rangban vonult nyugalomba. A Ferenc József jubileumi érem tulajdonosa. A Kath. Kör, Olvasókör, Történelmi Társulat, stb. tagja.

néhai Dr. HUSZÁR GYULA

vármegyei tisztí főorvos

1886-ban született Esztergomban, ahol középiskoláit is végezte, majd beiratkozott a budapesti Pázmány Péter Tudomány Egyetem orvosi fakultására, ahol diplomát szerzett. Orvosi pályáját a budapesti Szent László-kórházban kezdte, 1893-ban visszament szülővárosába, ahol halála napjáig folytatott orvosi gyakorlatot. 1928 április 23-án halt meg és az egész város osztatlan részvéte mellett

helyezték örök nyugalomra. Nagytudású, kiváló orvos és kitűnő ember volt, akit mindenkor és mindenütt az emberek szeretete és ragaszkodása vett körül. A Vörös Kereszt kórháznak és OTI-nak főorvosa, a Vármegyei Orvosi Szövetségnek elnöke volt.

Dr. JÁRMY ISTVÁN

ügyvéd. v. országgyűlési képviselő

1879-ben született a szatmármegyei Császló községben. Előkelő, ismert gentry családból származik. Középiskoláit Debrecenben az ősi kollégiumban, jogot a budapesti egyetemen végezte. Majd ügyvédi oklevelet szerzett, de nem nyitott irodát, hanem birtokán gazdálkodott. Nagyon képzett gazda, aki ismereteinek kibővítése céljából éveket töltött Németországban, Olaszországban és Csehszlovákiában. 1910-ben függetlenségi és 48-as párti programmal országgyűlési képviselővé választották, mely idő alatt Kossuth Ferenc oldalán küzdött a nemzeti vívmányokért. Később Justh Gyula mellé csatlakozott és lelkes híve volt az önálló banknak és az általános, titkos választójognak. Tisza István gróf házelnöksége alatt résztvett a nagy obstrukcióban és egy ízben gróf Andrássy Gyulával együtt vezették ki a parlamenti palotaőrök az ülésteremből. E művelet közben kemény ellenállást tanúsított, kijelentvén, hogy csak az erőszaknak enged, mire négy markos palotaőr megragadta és valósággal kivonszolta a folyosóra, ahol a kiállott izgalmak következtében ájultan esett össze. Az eset gondolkodóba ejtette Tisza Istvánt is és attól kezdve nem alkalmaztatott kifejezetten erőszakot az obstrukció ellenzékiekkel szemben, hanem a kivezetésre kerülő képviselő vállát megérintette a palotaőr és ez jelképezte az erőszakot, nehogy a Jármy eset megismétlődjék. Nagymagyarország utolsó parlamentjének tagja volt az összeomlásig. 1920-ban telepedett le Esztergomban, ahol megnyitotta ügyvédi irodáját. A kommun Pilisszántón érte, ahol hazafias magatartása miatt letartóztatták és hat hétig fogva tartották. Rövid idő alatt Esztergom közéletében jelentős pozíciót biztosított magának. Tagja volt a város képviselőtestületének, hat évig elnöke volt a vármegyei gazdasági bizottságnak és tagja majdnem valamennyi társadalmi egyesületnek. Értékes és közérdekű cikkei, melyek az „Esztergom és Vidéke” c. lapban jelennek meg, feltűnést keltenek.

JAKSICS ALADÁR

testnevelésügyi vezető

Érsekújvárott született 1883-ban. Katonai pályára készült, elvégezte a pécsi hadapródiskolát és katonai csapatszolgálatát a 15. honvéd gyalogezredben kezdte meg. A háború kitörése Erdélyben érte, ahonnan az orosz frontra vezényelték, ahol hadifogságba

jutott és 1920-ig synylődött. Esztergomban a levante intézmény 1923-ban alakult, de kellő vezetés híján a működése sztag-nált. 1926-ban Jaksics vette a kezébe az intézményt és ettől kezdve virágzott is. A 20—30 főnyi csapat néhány hónap alatt ötszázra emelkedett, hatalmas sporteredményeket ért el különösen a futás-ban és futballban. Első díjakat nyertek a levanték lövészetben és uszásban is. 1928. év végén alakult meg a 20 főből álló levante-zenekar, mely ma már 36 tagú és hangszerekkel teljesen fel van szerelve. Mindez Jaksics érdeme, akinek életeélja ezen intézmény fellendítése.

JÁNDY ARTHUR

primási főerdőmérnök

Zobordarázson 1883-ban született, középiskoláit Esztergomban végezte, diplomáját a selmecbányai erdészeti főiskolán nyerte. Pályáját 1907-ben a káptalani erdőbirtokon kezdte s 1911-től fogva a háborús évek megszakításával a primási birtokon teljesít szolgálatot. A háború kitörésekor a 6-os nehéz tüzér ezredhez vonult be és résztvett a szerb és oláh harcokban. Tartalékos főhadnagy, kitüntetései: a III. oszt. katonai érdemkereszt, ezüst és bronz Signum Laudis, bolgár királyi IV. oszt. érdemkereszt és Károly csapatkereszt. Több egyesület tagja.

lisznyói JAKÓ FERENC

m. kir. vámszaki tanácsos

1878-ban Brassóban született és ugyanott végezte középiskolai tanulmányait is. 1897-ben lépett a m. kir. vámhivatal szolgálatába és szülővárosában, mint vámszaki gyakornok kezdte pályáját. Utána fokozatos előléptetésekkel több kirendeltségnél teljesített szolgálatot majd 1922-ben az esztergomi vámhivatal élére állították, ahol azóta kiváló szolgálatokat tesz a köznek.

Dr. KATONA SÁNDOR

ügyvéd

1875-ben Selmecbányán született. Középiskoláit Rozsnyón és Esztergomban, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1901-ben nyitotta meg ügyvédi irodáját Esztergomban, amely rövidesen az első sorába tartozott. Esztergom közéletében, különösen a multban, fontos és vezető szerepet játszott. A Közüzemi rt. alapító ügyésze volt.

egyházás-rádócezi és karesai KARCSAY MIKLÓS

vármegyei főjegyző

A komárommegyei Csallóközarányos községben 1878-ban született. Középiskolái elvégezte utána államtudományi államvizsgát tett. 1899. október 1-én lépett Komárom vármegye szolgálatába, mint közigazgatási gyakornok. 1900. január 1-én III. aljegyző, 1910. november 1-én II. aljegyző, 1918. január 1-én II. főjegyző, 1922. október 31-én megválasztott vármegyei főjegyző lett. Az 1919. január havában bekövetkezett cseh megszállás alatt másodfőjegyzői minőségben 1919. október 15-ig szolgált, akkor a magyar imperium alatt álló területre menekült és a Csonka-Komáromban felállított alispáni hivatalnál mint helyettes főjegyző működött Komárom vármegyének Esztergom vármegyével történt egyesítése alkalmával a belügyminiszter által az egyesített vármegyék főjegyzői állására átvétetett és 1923. december 1. óta ezen minőségben szolgál. Az 1929. december 7-iki általános tisztujtáson főjegyzővé választották. Az esztergomi ág. ev. egyház felügyelője és a Komáromi ág. ev. egyház tb. felügyelője.

felsőbagoecsi KEPLINGER GÉZA

m. kir. államrendőrségi főfelügyelő

Zalasöjtör községben, 1883-ban született. A huszár-hadapródiskola elvégzése után a cs. és kir. 12. ulánuszrezredhez került, honnan a 8. honvédhuszárezredhez osztották be. A világháborút a 8. honvédhuszárezreddel küzdötte végig. Kitüntetései: két Signum Laudis, sebesülési érem és Károly csapatkereszt. 1918. év pünkösdjére a föllázadt 6. cs. és kir. ezredet megrohamozta Pécsen és ezért kapta a második Signum Laudist. Résztvett a tolnai ellenforradalomban és 1919 szeptemberében vissza akarta foglalni a baranyai hármassvölgyet, mi azonban a túlerő folytán nem sikerült. 1920-ban főhadnagyi rangban nyugalomba vonult és az államrendőrség kötelékébe lépett. 1925-ben helyezték Esztergomba, ahol azóta mint rendőrfőfelügyelő teljesít szolgálatot.

Dr. KÓMIVES LÁSZLÓ

ügyvéd, tb. főügyész

1880-ban született Esztergomban és ott végezte középiskoláit is. Jogi tanulmányait Budapesten és Kolozsvárott fejezte be. 1913-ban nyitotta meg ügyvédi irodáját szülővárosában. A mozgósításkor bevonult a 14. honvéd gyalogezredhez, ahonnan az orosz harc-térre vezényelték. Ott fogságba esett, ahol négy és fél évig szenvedett. Tartalékos főhadnagy, a Signum Laudis, Károly csapatkereszt és sebesülési érem tulajdonosa. A Káptalan, Esztergomi

Kath. Kör és a Nemzeti Hitelintézet ügyésze, törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag.

KOMÁROMY FERENCZ

fűrészes és fámegmunkálótelep tulajdonosa

1864-ben Komáromban született, iskoláit ott és Esztergomban végezte. 1885-ben alapította fátelapét Esztergomban, amelyet azóta vezet. Törvényhatósági bizottsági és képviselőtestületi tag. Egyike Esztergom legnagyobb vállalkozóinak és népszerű tagja a társadalomnak.

KORNHÁBER SAMU SÁNDOR

ny. ezredes

Drohobitz községben, Lengyelországban, 1873-ban született, a kadettiskolát Karmon végezte. 1893-ban a 26. gyalogezrednél mint tiszthelyettes teljesít szolgálatot és fokozatos előléptetés után 1920 május 1-én nevezték ki ezredessé. 1921 augusztusában vonult nyugalomba. Az ellenforradalom alatt éjjel-nappal a város rendjére őrködött s neki köszönhető, hogy a forradalom rettenetes napjai minden vérontás nélkül zajlottak le Esztergomban. A város védelmében megszervezte a tiszti őrséget és az első járőrt maga vezette, tagjai pedig a fia és a veje voltak. Háborús kitüntetései a III. oszt. katonai érdemkereszt, két Signum Laudis, sebesülési érem, Károly csapatkereszt stb.

néhai krasznai Dr. KRASZNAY GÁBOR

kormányfőtanácsos, kir. közjegyző

1862. július 7-én Kemeccsén (Szabolcs-vármegyében) született. A jogi tanulmányokat a debreceni jogakadémián 1882-ben elvégezvén, Nagykárolyban ügyvédjelölt s még ugyanazon évben Szatmár-vármegye tiszteletbeli aljegyzője lett. 1885. június 15-én a budapesti tudományegyetemen jogtudori oklevelet, 1886-ban pedig ügyvédi oklevelet szerzett és Nagykárolyban ügyvédi irodát nyitott.

Az 1889. év május havától Tapoleczán, az 1891 november havától Debrecenben közjegyzőhelyettes, majd 1895 év február 13-án kinevezték kisújszállási kir. közjegyzővé. Csakhamar a debreceni közjegyzői kamarának választmányi tagja, az 1908 év óta annak titkára és fegyelmi bírósági tagja volt. A háború kitörésének esztendejében került Esztergomba, ahol csakhamar népszerű tagja lett az uri társadalomnak. 1927-ben érdemei elismerésül kormányfőtanácsossá nevezték ki. 1928. június 3-án bekövetkezett halála osztatlan részvétet keltett az egész vármegyében, ahol jóvalis, kedves és szeretetreméltó alakját ismerték és nagyrabecsülték.

uhri KOVÁCH JÓZSEF

építési vállalkozó

1893-ban Alsóhomoródon született. Középiskolái után az építőmesteri oklevelet szerezte meg. A világháborút végigküzdötte és mint tartalékos hadnagy szerelt le. 1925 óta Esztergomban falmegmunkáló üzeme, asztalosárugyára és építési vállalkozása van. Az esztergomi zárdaépület építkezését vezette. Balatonfüreden iskolát és Füzfő fürdőtelepen 15 épületet épített. A Move társelnöke, törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag.

Dr. KUBINYI LÁSZLÓ

az O. T. I. ügyvezető titkára

1890-ben Gömörpanyiton született. Középiskoláit Rozsnyón és Sopronban, jogi tanulmányait Budapesten végezte. Közigazgatási pályáját Gömör vármegyénél kezdte, abmelynek tb. főszolgabírája volt. Ezt megelőzően a világháború alatt a 10-ik huszárezred kötelékében az orosz és olasz fronton küzdött és mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Kitüntetései az I—II. oszt. ezüst vitézségi érem, bronz vitézségi érem Signum Laudis, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. 1919—1920-ban a nemzeti hadsereg első huszárezredében teljesített szolgálatot. 1928. február 17-én nevezték ki az O. T. I. esztergomi kerületének ügyvezető titkárává. Sokat szenvedett a kommun alatt, szókimondó, becsületes, magyar, hazafias magatartása miatt. A kommunisták három hónapig tartották fogva Illaván és Tornaalján, ahol a legválogatottabb kínzásokkal illették. Kiszabadulása után Pozsonyba, majd Szegedre került és az akkor alakult nemzeti hadsereg tagja lett.

Dr. KUBOVICH IGNÁC

ügyvéd

Esztergomban 1881-ben született. Középiskolai és jogi tanulmányai befejezte után ügyvédi vizsgát tett. 1913-ban a veszprémi kir. törvényszéknél mint jegyző kezdte pályáját. 1921-ben, mint törvényszéki titkár lemondott állásáról és ügyvédi irodát nyitott Esztergomban. A háború alatt a 14. honvéd gyalogezreddel az orosz fronton harcolt. Szkv. főhadnagy. A kommun alatt be akarták ren-

delni a vörösök a forradalmi törvényszékhez, de amikor erről bizalmasan értesítették, összehakolt és a Bakonyba ment, ahol ismerőseinél huzta meg magát. A kommün után nyomban visszatért Esztergomba és megnyitotta ügyvédi irodáját, melyet azóta sok sikerrel vezet.

LÁNYI DEZSŐ

szobrászművész

1879-ben született Baán községben, Trencsén megyében. Középiskoláit Nagybittsén végezte, majd atyja kívánságára építésznek készült és belépett egy bécsi építészeti irodába rajzolóként, majd később épületeken dolgozott, mint kömives, hogy a szakmát gyakorlatban is megtanulja. Így többek között a budapesti Newyork palota építkezésénél is.

Vágya és ambíciója azonban a szobrászat felé vonzotta és husz éves korában már plasztikus szobor-karrikaturákkal tűnt fel. Az akkori ismert politikusok karrikatúráit mintázta meg és 1902-ben Ujházy Ede nagynevű színművész karrikatúráját állította ki a tárlaton, amellyel első díjat nyert. Ekkor külföldre ment tanulni, megfordult a Julien akadémia, Párisban Berléinél, Brüsszelben Van der Stappen-nál és amikor visszatért hazájába, mint kiforrott művész, egyszerre az elsők között emlegették a nevét. Egymásután kapta a megbízásokat és nagy sikerei voltak munkáival. Elkészítette a zsolnai Baross-otthonban Baross Gábor szobrát két relieffel, a Nasici taníngyár budapesti palotájában két Amorette-csoportot, a Mémosz palota előtt álló építőmunkás alakot, a budapesti Széchenyi fürdő előcsarnokában a tritonokat, a Gellért fürdő halljában „Any a gyermekkel” alakot, a Kerepesi temetőben több gyönyörű síremléket, az esztergomi Hősök emlékszobrát stb. Most dolgozik az Országos Társadalombiztosító épülő tornyának három főalakján. Művészi munkáit 1907-ben a Ferenc József jutalomdíjjal, 1908-ban a londoni kiállításon aranyéremmel, 1912-ben a Lipótvárosi Kaszinó nagy díjával és 1921-ben a Galambos díjjal tüntették ki. A világháborúban is résztvett, hősiiesen küzdött Wolhyniában és a Kárpátokban Szurmay tábornok oldalán és több katonai kitüntetés tulajdonosa.

LINTNER KÁLMÁN

városi és járási állatorvos

1870-ben Eperjesen született és ugyanott végezte el középiskolai tanulmányait is. Diplomáját a budapesti állatorvosi Főiskolán szerezte meg. Uj-Kécskén kezdte pályáját, onnan Nagyváradra ment, ahol 1905-ig működött. Később Gyöngyösön teljesített szolgálatot és 1927-ben került Esztergomba. A Kaszinó és Kath. Kör tagja.

kászonjakabfalvi LÁSZLÓ ISTVÁN

városi tanácsnok

1880-ban Ecsér községben született és jegyzői oklevele van, amit Budapesten szerzett. Közszolgálatba lépett 1903-ban Dunamocson, onnan Muszlába, majd Párkányba került. 1919 január 9-ikén mint párkányi főjegyző megtagadta a cseheknek a hűség- eskü letételét, mert magyar lelke nem tűrte a behódolást. Tudta, hogy menekülnie kell, mire a pénztár tartalmát magához vette és átvitte az esztergomi adóhivatalba. Egyideig állástalan volt, míg a Nemzeti Hitelintézet alkalmazta. 1923 május 11-ikén Esztergom szab. kir. város képviselőtestülete tanácsnökká választotta és rábízta a város pénzügyi osztályának vezetését. Vármegyei tűzrendészeti felügyelő, a Vörös Kereszt megyei választmányának titkára stb. stb.

MADARAS AURÉL

plébános

Budapesten született 1882-ben. Középiskolát Budapesten végzett a piaristáknál, teológiai tanulmányait pedig Esztergomban. Pappá szentelése után 1906-ban Budapestre került hitoktatónak, 1910-ben pedig a belvárosi plébánia káplánja lett. A háború alatt a Vörös kereszthez volt beosztva 1917-ig, amikor Mária-Nosztrára került, ahol plébános és fegyházi lelkész lett. A nosztrai női fegyházban tizenkét évig teljesített érdemekben gazdag szolgálatot. Innen került Szentgyörgymezőre plébánosnak, ahol nagy lelkipásztori tevékenységet fejt ki. Elnöke a Katolikus olvasókörnek és megalapította ott a szépítő egyesületet. A fegyenhitoktatásról sok kiváló tanulmánya jelent meg.

MÁTÉFFY VIKTOR

**kormányfőtanácsos, pápai kamarás, belvárosi plébános,
országgyűlési képviselő**

1881-ben született Vágsellyén. Középiskoláit Érsekújváron és Esztergomban a teológiát Esztergomban végezte. Ugyanitt volt káplán és 1908 óta Esztergom plébánosa. Már fiatal káplán korától fogva állandóan vezető szerepet tölt be Esztergom társadalmi életében. A közgazdasági élet terén is nagy munkásságot fejt ki. Vezérigazgatója az Esztergomvidéki Hitelbanknak. Elnökigazgatója az Esztergomi Fogyasztási Szövetkezetnek, nemkülönben az Esztergomi Központi Szeszfőző Szövetkezetnek s a Közüzemi rt.-nak, amely Esztergomnak villanyvilágítását, kőbányáit, téglagyárát kezeli. A háború alatt az 1. honvéd gyalogezred tábori lelkésze volt s az ezreddel az orosz háború számos ütközetében vett részt. Már a Károlyi-éra alatt is állandóan üldöztetésnek volt ki-

téve, a kommunisták pedig a diktatura alatt el is fogták. 42 napig volt a Markó-utcai fogház, 10 napig a gyűjtőfogház lakója s csak a kommun bukása után szabadult ki. Esztergom város választotta meg képviselőnek az első nemzetgyűlésbe keresztény nemzeti egyesülési programmal. Amikor pártja kettészakadt, a Huszár—Ernst-párthoz csatlakozott s annak programjával képviselte régi kerületét a második nemzetgyűlésen. Vass József népjóléti miniszter szűkebb környezetéhez tartozik. Régi kerülete, Esztergom, küldte a képviselőházba az 1926. évi országgyűlési választások alkalmával is. Ellenfele Tamássy Béla nemzeti szociálistapárti jelölt volt, akit jelentékeny szavazattöbbséggel győzött le. A keresztény gazdasági és szociális párt tagja, a „Polgári Kör” elnöke, a Szent Erzsébet jótékony nőegylet igazgatója, a Szechenyi Kaszinó, Kath. Legényegylet, Belvárosi Kath. Kör, stb. vezetői sorába tartozik. 1922-ben címzetes préposttá, 1926-ban pápai kamarássá nevezték ki.

MAROSI FERENC

kereskedelmi tanácsos

1867-ben Esztergomban született. Középiskoláit részben ott, részben Budapesten végezte. 1899-ben szülővárosában kezdte meg kereskedői pályáját és azóta vezeti atyja által alapított, kiterjedt vevőkörrel rendelkező üzletét. 1925-ben közgazdasági érdemei elismerésül kereskedelmi tanácsossá nevezték ki. A „Kereskedők és Iparosok Egyesülete” és a „Levente Egyesület” elnöke, a MOVE Sportegyesület alelnöke, a vármegyei törvényhatósági bizottság és a városi képviselőtestület tagja, az Esztergomi takarékpénztár igazgatósági tagja.

MARTINI GYÖZÖ

Ruszkabányán 1881-ben született, középiskoláit és a szakácstanfolyamot Budapesten végezte. A háború alatt a szerb határon két évig küzdött és mint tűzmester szerelt le. A koronás vaskereszt tulajdonosa. Budapesten a Nemzeti kaszinó főszakácsa volt, majd Hévízen bérlete volt. Jelenleg az esztergomi Magyar Király-szálló bérlője.

MAYER JÁNOS

fémárugyáros, primási szállító

A torontálmegyei Nagyszentmiklóson 1856-ban született. Középiskolai tanulmányainak befejezése után az ipari pályát választotta. 1878-ban telepedett le Esztergomban és azóta fémárú és bádogos üzemét vezeti, amelyet 1912-ben gyárrá alakított át. Külföldön aszbesztet, cementpalát megerősítő anyagokat és pince-

gazdászti cikkeket gyárt. Virilis jogon tagja a város képviselő-testületének.

Dr. MOLNÁR JÓZSEF

orvos

1886 május 31-én Ipolyságon született, középiskoláit részben Esztergomban, részben Léván végezte, majd a budapesti tudományegyetemen orvosi diplomát nyert. A világháború alatt a hadügyminisztériumban, a budapesti Zita-kórházban és egyéb katonai kórházakban teljesített katonai szolgálatot. 1921 óta Esztergomban folytat orvosi gyakorlatot, 1925–26-ban a budapesti fogászati klinikán szakkiképzésen vett részt és azóta mint fogorvos működik. Az Orvos Szövetség és több más társadalmi egyesület tagja, a gyermekmenhelytelep és az OTI. orvosa Esztergomban.

NÁDLER ISTVÁN

tanítóképző int. igazgató

Esztergomban született 1881-ben. Középiskoláit és a teológiát is szülővárosában végezte el, a tanárképzőt pedig Budapesten. Papi pályáját a fővárosban kezdte el, ahol 1903-tól 1908-ig mint hittan-tanár működik. 1908-tól 1910-ig pedig a belvárosi plébánia káplánja volt. Utána visszakerült Esztergomba, ahol az érseki tanítóképző tanára lett és ebben a minőségben 1922-ig működött. Ekkor lett a tanítóképző igazgatója. Pápai titkos kamarás. Vármegyei bizottsági tag és a városi képviselőtestület tagja. A Szenttamási Kat. Olvasókör tiszteletbeli elnöke. A kat. tanítók fegyelmi bizottságának tagja, a Keresztény Szeretet Orsz. Gyermekvédő Műve pénztárosa és a Balassa Bálint Társaság tagja. Jelentős irodalmi munkásságot fejt ki. Önálló művei: Adalberti beszéd (1912) és a Diadalmas Petőfi (színdarab 1923).

NÁDLER REZSŐ

kereskedő

Régi esztergomi családból származik, ott is született 1894-ben. Iskoláit is szülővárosában végezte. A háború alatt a 2-ik lovas tüzérosztagnál teljesített szolgálatot az orosz harctéren és vitézségeért a II. osztályú vaskeresztet, két bronz vitézségi érmet és a Károly csapatkeresztet kapta. Mint tüzérkáplár szerelt le. 1918 óta önálló kereskedő és a város társadalmi életében tevékeny részt vesz. Tagja

volt virilista jogon a városi képviselőtestületnek és tagja a kereskedelmi társulatnak, a katolikus körnek és az olvasókörnek is. A kommun alatt hazafias magatartása miatt sok kellemetlensége volt a kommunistákkal.

NEMÉNYI KÁROLY

elemi iskolai igazgató

1869-ben született Esztergomban és ott végezte középiskoláit és a tanítóképzőt. Négy évtizede működik Esztergom sz. kir. város szolgálatában. Hosszú évekig volt a helyi tantestületnek és a járási tanítóegyesületnek jegyzője. Az olvasóköriben évekig jegyzői, titkári és énektanítói tisztségeket töltött be és több műkedvelői előadást rendezett. Megalapította a Szent József kört. A Polgári Egyesületnek, kath. legényegyletnek, ipartestületnek évtizedeken keresztül titkára volt. Éneket tanított a főreáliskolában és a főgimnáziumban, amelynek orgonistája is volt. Amikor az I—II. ker. elemi iskolák igazgatója lett, szakított az iskolán kívüli elfoglaltságával és minden erejét az iskolájának szenteli.

vitész kis-olivényi NEMÁK DEZSŐ

százados, vitézi széktartó

Vágbesztercén 1892-ben született és a hadapródiskola elvégzése után 1910-ben zászlósi rangban a bécsi 67-ik gyalogezredhez került. A háborúban hadnagyi rangban az orosz harctéren küzdött és 1915 március 31-én megsebesülten hadifogságba került. 1916 márciusban mint eszererokkant került haza és a háború végéig mint zászlóaljparancsnok harctéri szolgálatot teljesített. Kommun bukása után a budapesti VIII. kerületi tisztí század parancsnoka, majd a karcagi és ceglédi gyalogezredek századparancsnoka, 1926 óta Esztergomban vitézi széktartó. Kitüntetései: a Lipórend lovagkeresztje, a III. oszt. vaskoronarend, III. oszt. katonai érdemkereszt, II. oszt. porosz vaskereszt, bronz Signum Laudis, Károly csapatkereszt és sebesülési érem.

nemesszegi NEMESSZEGHY ISTVÁN

az „Érseki Tanítóképző Intézet” tanára

1863-ban Révkomáromban született. Középiskoláit Komáromban és Győrött főiskoláit Budán a tanárképzőben és a budapesti Nemzeti Zenedében végezte. Tanári pályájának első állomása Kecskemét volt, ahol a zeneiskolában működött, később az ottani állami főreáliskola zene- és énektanára lett. 1903 augusztus 19-én került az esztergomi érseki tanítóképzőhöz, ahol már 27-ik esztendeje

ének- és zenetanár. A kecskeméti polgári daloskörnek örökös díszkarnagya, az esztergomi Katolikus Kör, Kaszinó stb. tagja. Több jótékony célú hangversenyen működött közre. Ismert nevű zeneszerző és különösen nagy elismerésben volt része a Kossuth gyászdal című szerzeményével.

OCHSENFELD JÁNOS

ny. ezredes

A temesmegyei Varjason született 1881-ben. Tanulmányait Laibachban és Triesztben végezte, a hadapródiskolát pedig Temesvárott. 1900-ban kezdte meg katonai szolgálatát, mint hadapród tiszthelyettes és utána gyors egymásutánban következtek előléptetési 1928-ig, mikor ezredes lett. A háborút az 51. gyalogezreddel küzdötte végig az orosz harctéren. Több kitüntetése van. A világháború után 1922-ben a nagyigmándi népgondozó kirendeltség vezetését vette át, ahonnan 1924 júliusában Esztergomba került és az ottani népgondozó kirendeltség vezetője lett, amely hivatalában 1929. május 31-ig maradt. Ekkor nyugalomba vonult.

vitész OLTÓSY OSZKÁR

az Oltósy Pál és Fiai cég beltagja

Született 1890-ben Bécsben. Középiskoláit Székelyudvarhelyen, főiskoláit Bécsben végezte. A háború alatt a 26. gyalogezred kötelékében az orosz harctéren küzdött és hat évi orosz hadifogság után tartalékos hadnagyi rangban szerelt le. Kitüntetései: I. o. ezüst és a bronz vitézségi érmek, Signum Laudis és Károly csapatkereszt. Hősiességéért vitézzé avatták. A vezetése alatt álló céget Oltósy Pál alapította 1842-ben. 1918-ban Oltósy Lajos volt tulajdonosa, 1919-ben vették át az örökösök a vezetést és Altspach Károly ny. századossal 1920. óta együtt vezetik a céget. 1920-ban kezdődött az üzem újjászületése. Elkezdtek nagy szorgalommal dolgozni, pedig csak az az anyag állott rendelkezésükre, amit a vörösök és az oláhok elfelejtettek elrabolni. Törekvésüket siker koronázta és ma már újra 40-50 munkás dolgozik a gyárban, ahol gyönyörű kivitelben készülnek a dohányzókészletek, pipaszáruk, cserkészbotok, stb, melyeket a világ minden tájára exportálnak.

OLTÓSY REZSŐ

gyártulajdonos

Esztergomban 1883-ban született. Az ottani gimnáziumban és a későmárki felsőkereskedelmi iskolában végezte tanulmányait. 1904-ben lépett be a cégbe, melyet néhai anyjával özv. Oltósy Ferencnével együtt vezetett 1918-ig. Akkor a családi cégből kiválva megalapította saját cégét és ma már 28-30 munkáslétszámmal dolgozik. Készítményei szipkák és botok, amelyeket messze földre exportál.

Az ezüst koszorús turista egyesület tagja. A szegedi országos dalárda versenyén diszoklevelet, a Falu Szövetség esztergomi kiállításán pedig aranyérmet nyert.

Dr. ORAVECZ GYULA

orvos

Puchó községben 1893-ban született. Szatmárnémetiben tett érettségi vizsgát és a budapesti Tudományegyetem orvosi fakultásán szerzett diplomát. A háborúban a 67-ik cs. és kir. gyalogezred kötelékében az orosz és olasz harcokban vett részt. Kitüntetései: I. oszt. ezüst vitézségi érem, koronás arany érdemkereszt, Signum Laudis, vöröskereszt díszérem és Károly csapatkereszt. 1921-ben telepedett le Esztergomban, ahol azóta működik. Az Orvosszövetség helyi fiókjának titkára, az O. T. I. orvosa, a kórház Röntgenosztályának orvosa, a Széchenyi Kaszinó tagja. A Stefánia Szövetség kebelében több előadást tartott.

PALKOVICH MIKLÓS

m. kir. rendőrkapitány

1890-ben Győrött született, középiskoláit és egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját 1909 október 1-én Győrött, mint városi rendőrkapitány kezdte, 1912-ben tanácsfi fogalmazó volt. 1914-ben bevonult és az összeomlásig katonai szolgálatot teljesített. Tartalékos főhadnagyi rangban szerelt le. Kitüntetései: a német becsületrend és a Károly csapatkereszt. A kommunizmus után Királyhidára, majd Esztergomba került a határrendőr-különítményhez. Az államosítás óta az esztergomi rendőrkapitányságnál teljesít szolgálatot. 1928 november 1-én vette át a bűnügyi osztály vezetését.

dr. PERÉNYI KÁLMÁN

Esztergom vármegye ny. alispánja

Született Esztergomban 1863-ban. Középiskoláit szülővárosában, a jogot a budapesti egyetemen végezte. A jogtudori oklevél megszerzése után nyomban a közigazgatási pályára lépett, mint gyakornok. 1894-ben már a párkányi járás főszolgabírája, 1902-ben pedig a központi járás vezetésére kapott megbízást. A törvényhatóság később főjegyzővé és 1906 január 23-án alispánná választotta.

totta, mely állását nyugalombavonulásáig megtartotta. Szolgálati idejének egy része a háborús évekre esett és neki köszönheti a vármegye közönsége, hogy ezek a válságos idők minden nagyobb meg-rázkódtatás nélkül vonultak el. Nagy hivatali elfoglaltsága mellett tudott magának időt szakítani arra is, hogy a Múzsának áldozzon és irodalmi működést fejtsen ki. 1923-ban megalapította az „Esztergomi Lapok” című ujságot, majd lírai verseit bokrétába kötve, „Mezei virágok” és „Felhők és csillagok” címen megjelentette, melyekkel nagy sikerei voltak. Tagja az Otthon írók és hírlapírók körének és majdnem valamennyi társadalmi egyesületnek.

PALLIARDI ALFRÉD

ny. ezredes

1872. február 3-án Törökszentmiklóson született. Katonai iskoláit Gyulafehérvárott végezte. 1890-ben Aradon a 33. gyalogezrednél kezdte katonai pályáját és megszakítás nélkül 1924-ig szolgált, amikor ezredesi rangban nyugalomba vonult. A 83. és 65. gyalogezrednek az orosz fronton hadkiegészítő parancsnoka volt. A III. o. katonai érdemkereszt, Károly csapatkereszt és sebesülési érem tulajdonosa. Jelenleg Esztergomban él, ahol a MOVE sportegylet társelnöke és számos egyesület tagja.

PELCZMANN LÁSZLÓ

tüzoltóparancsnok

1873-ban született Esztergomban, ahol középiskolái elvégzése után a férfiszabóipart tanulta. 1890-ben vette át az édesatyja által 1872-ben alapított férfiszabó-és divatáruüzletet, amelyet azóta vezet. 1893-ban lépett a tűzoltótestület kötelékébe, 1910-ben szakasz-, 1920-ban al- és 1925-ben parancsnok lett. A háborúban a 14. honvédgyalogezreddel az orosz harctéren küzdött. A polgári egyesület alelnöke, városi képviselőtestületi tag.

PETZ H. LAJOS

okl. gépészmérnök

1895. április 10-én Budapesten született, ahol középiskoláit és felsőipariskolai tanulmányait végezte. Teljes kiképzését Scheffieldben, Angliában nyerte, ahol mérnöki oklevelet szerzett. Angliában kezdte meg pályáját is, mint önálló mérnök. A háború kitörésekor internálták és amikor Lusithania személygőzöst egy német tengeralatti fenékbe furta és elsüllyedt rettenetesen megszenvedte magyarságát. Az internáló táborban rátámadtak, inzultálták és mindenét összetörték. Tengernyi szenvedés után végre 1918-ban sikerült hazaszöknie egy holland hajón. 1922 óta állan-

dóan Esztergomban él és a hercegprímási vasgyárat vezeti. Városi képviselőtestület, Kaszinó és Hajós egyesület tagja. 1917-ben a fűrészlapok és fűrészgépek gyártásáról szakkönyve jelent meg Angliában.

Dr. PERGER KÁLMÁN

m. kir. államrendőrségi főtanácsos

Patak Nógrád megyei községben 1871-ben született. Középiskoláit Nagyszombaton, Selmecbányán és Pozsonyban, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját Galántán, mint szolgabíró kezdte, majd Malackán és Nagyszombaton működött. 1905-ben lett Nagyszombat főszolgabírája e minőségben 1918. november 25-ig teljesített szolgálatot. Ekkor a csehek Brünnbe internálták, majd 1920. augusztus 1-én visszahonosították magát és októberben belépett az államrendőrség kötelékébe és a belügyminiszteriumba osztották be. 1925 október 21-én vette át az esztergomi rendőrkapitányság vezetését. Szakirodalmi munkásságot fejtett ki, két könyve jelent meg: „Községi képviselőtestületek szervezése és a tisztújítás” és a „Községi közlekedési közúti igazgatás és a községi közmunka”. A városszépítő egyesület elnöke.

vitész PONGRÁCZ-BARTHA ENDRE

ny. ezredes, a vitéziszek kapitánya

Erdélyben született, Tordán. A hadapródiskola elvégzése után 1898-ban került mint hadapród tiszthelyettes a 12-ik közös gyalogezredhez Komáromba, amely ezred kötelékében szolgált a háború végéig. Résztvett az első szerb offenzívában 1914-ben, a második és harmadik isonzói csatában, majd a második szerb offenzívában 1915-ben. Továbbá a déltiroli offenzívában 1916—17-ben és 1918 július 15-ig a piavei harcokban, utána a háború végéig a vezérkarnál szolgált. Ukrajnában. A háború után a tóvári felszámoló pótkeret parancsnoka volt, a kommun végétől 1920. áprilisig a Zala vm. katonai parancsnokság vezérkari főnöke, ettől az időtől pedig 1924. augusztusáig Balatonfüreden a járási népgondozó kirendeltség vezetője. Onnan került Esztergomba a vármegyei vitéziszek kapitányának. Példás vitézségéért a vaskoronarend III. osztályát, a III. oszt. katonai érdemkeresztet, az ezüst és bronz Signum Laudis, a Károly csapatkeresztet, sebesülési érmet két sávval és az I. és II. osztályú oldenburgi vaskeresztet kapta meg.

PHALCZ TIVADAR

Esztergomban 1871-ben született és ugyanott végezte középiskoláit is, majd oklevelét a budapesti felsőépítőipariskolán szerezte meg. A háborút a pionirokkal az orosz, olasz, szerb és francia harcokban küzdötte végig és mint tartalékos hadnagy szerelt le. Kitüntetései: bronz vitézségi érem, Signum Laudis, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. 1921-ben szülővárosában atyja iparát vette át és

azóta folytatja. A következő építkezésekben vett részt Esztergomban: a megyei bérház, elemi iskola, államépítészeti hivatal, Hajós Egyelet székháza, a hősök emlékszobrának felállítása és a saját háza. Vidéken: a tokodi elemi iskola, csóti elemi iskola, bajnai körorvoslak, a gyermelyi körorvoslak, a gyarmati hercegi vadászlak, stb. Tagja a Széchenyi Kaszinónak, a Hajós Egyeletnek, a Szépítészeti egyesületnek, a Kath. Legényegyletnek, a Sportegyesületnek stb.

Dr POPPER DEZSŐ

ügyvéd. tb. árvaszéki ülnök

1883. május 15-én született Esztergomban, ahol a bencések főgimnáziumában tett érettségit. Jogi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. Ügyvédi vizsgát 1912. március 4-én tett és ez időtől kezdve Esztergomban folytat ügyvédi gyakorlatot. A 26. közös gyalogezred kötelékében teljesített katonai szolgálatot. Vármegyei törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag, tb. árvaszéki ülnök, az esztergomi izr. hitközség ügyésze és előljáróságának tagja.

néhai dr. PROKOPP GYULA

városi főügyész

1860-ban Budapesten született, középiskoláit Esztergomban, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Esztergomban kezdte pályáját és szakadatlanul itt működött 1925. augusztus 8-ig, halála napjáig. Szerkesztője és laptulajdonosa volt az „Esztergom és Vidéke” c. ujságnak, a Zenekör, a Tornaegylet háznagya és egyéb kulturális egyesületek választmányi tagja volt. Hivatali elfoglaltságán kívül sokat fáradozott városa kulturális életének fellen-

dítése körül, lelke volt a társadalomnak és halálával mély űrt hagyott maga után.

PORGESZ BÉLA

kávéház és mozitulajdonos

1861-ben Gyömörén született. Tanulmányait Devecserben végezte. Pályáját 1874-ben Győrött kezdte, onnan Pécsre ment, majd katonai szolgálata után Romániában, Zágrábban és Budapesten működött. 1892-ben telepedett le Esztergomban és 1902 óta a Korona kávéház és a mellette levő mozi tulajdonosa. 26 éve városi képviselő, az izr. betegsegélyző egyesület elnöke, az izr. hitközség alelnöke.

PUTZ LAJOS

liszt és terménykereskedő

1899-ben született Budapesten, ahol középiskolai érettségi után öt félévet hallgatott a tudományegyetem orvosi fakultásán. Két évig közben hadiszolgálatot teljesített. Orvosi tanulmányait megszakította és átvette édesatyja 30 éve fennálló liszt és terményüzletének vezetését. A Hungária Egyesült Gőzmalmok Rt. és az Első Törökszentmiklósi Gőzmalom Rt. esztergomi képviselője. Tagja az esztergomi Kereskedelmi társulatnak.

REISCHL NÁNDOR

vendéglős

Csomán 1893-ben született és iskolái elvégzése után a vendéglősi ipart tanulta ki. E pályán Budapesten, Szerencsen, Miskolcon és Gyékényesen dolgozott, majd a Dunakioszkot vezette. Ezután önállósította magát és a Simor János uccában vendéglőt nyitott, amely szakszerű vezetése alatt jóhírré tett szert. Ezt megelőzően a 18. honvéd gyalogezred kötelékében megjárta a szerb és orosz harcterekeket. Az Ipartestület és Iparoskör tagja.

REUSZ FERENC

banktitkár, h. vezérigazgató

1882. szeptember 8-án született Esztergomban, ott végezte középiskoláit, majd a kereskedelmi akadémiát Pozsonyban. 1899. október 1-én lépett az Esztergomi Takarékpénztár Rt. kötelékébe és azóta működik ez intézetnél. A vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, városi képviselő, tizenkét éven át volt a Kaszinó igazgatója, amért külön elismerés illeti, mert a legnehezebb időkben vezette ezt az előkelő társadalmi közületet. A Tisza István társaskör tagja.

SCHWARCZ LAJOS

bútorkereskedő

1871-ben született Szokolyán, iskoláit ott és Vácott végezte. Budapesten kezdte pályáját 1885-ben és 1889-ig volt ott alkalma-

zásban a Gelb M. és fiai cégnél. Esztergomban 1891-ben önállósította magát és azóta vezeti cégét. A háború alatt a 26. gyalogezrednél teljesített szolgálatot. Polgári egyesület, izr. szentegylet ellenőre, az izr. hitközség pénztárnoka, volt városi képviselőtestületi tag.

dr. PUSZTÁSZTÓI SÁNTA JÓZSEF

városi tanácsnok

A Hont vármegyei Kisgyarmat községben 1897-ben született. Középiskolái után jog és államtudományi vizsgát tett és 1915 októberében a katonasághoz bevonult és 1918 novemberében szerelt le. 1919 októberében Esztergom város szolgálatába lépett. 1923-ban választották meg tanácsnokká és előbb a közigazgatási, 1924. óta pedig a gazdasági ügyekben is dolgozik. Működése idejére esik a város gazdasági jólétének fokozása, a fürdő és iskolaváros gondolatának megvalósulása. A kath. kör választmányi tagja, a mezőgazdasági bizottság tagja, a Rádió egyesület választmányi tagja, a Balassa Bálint Kör tagja stb. Esztergom történelmi múltját illető kutatások, közigazgatási és jogbölcseleti vonatkozású kérdésekről sok értékes tanulmánya és értekezése jelen meg.

ifj. SCHALKHAZ FERENC

városi gazdasági intéző

1901-ben Esztergomban született, középiskoláit a Ferenc József intézetben Budapesten, a főiskolát a magyaróvári gazdasági akadémián kitiűntetéssel végezte. A nemzeti hadsereg tartalékos hadnagya. 1927-ben lépett Esztergom szab. kir. város szolgálatába és az idő óta a belső-major, Sándor-major, Wimmer-telep stb. ügyeit vezeti. Törvényhatósági bizottság póttagja, a Magyaróvári Gazdászifjusági Egyesület disztagja, a Mezőgazdasági Kamara, vármegyei mezőgazdasági bizottság stb tagja, gazdasági tudósító és városi előadó.

SCHWEIZER VILMOS

úriszabó

1883-ban Németszőgyénben született. Iskolai tanulmányait Esztergomban végezte és 1908-ban ott kezdte pályáját. A háború alatt a 26. gyalogezredhez vonult be és az orosz harctéren fogásba esett. A bronz vitézségi érem és Károly csapattereszt tulajdonosa.

lajdonosa. Ipartestületi előljárósági tag, a Kath. Legényegylet pénztárosa és ellenőre.

SCHMID ERNŐ

érsekségi főerdőtanácsos

Murányváralján 1880-ban született, középiskoláit Selmezbányán és Pozsonyban, főiskolai tanulmányait a selmezbányai erdészeti akadémián végezte. Pályáját 1901-ben a Stégnél kezdte Oravicán és 1905-től fogva az esztergomi érseki uradalomban teljesít szolgálatot. 1923-ban nevezték ki főerdőtanácsosnak. A törvényhatósági bizottság és a városi képviselőtestület tagja és részt vesz számos helyi egyesület életében.

SCHWACH SÁNDOR

kereskedő

1870-ben Nyitrán született ahol iskolái elvégzése után 1885-ben fűszer és rövidáru üzletet nyitott. 1889-ben telepedett le Esztergomban, ahol azóta vezeti üzletét. A háború alatt a 26. gyalogezreddel Pólában teljesített szolgálatot. A kommun alatt egy ízben a forradalmi törvényszék előtt is állott. Törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag, Az Iparbank tanácstagja, Kereskedelmi és iparkamarai póttag.

Dr. SCHVARCZ PÁL

orvos

Született 1899-ben Tiszaszentmárton községben, középiskoláit és egyetemi tanulmányait Debrecenben végezte, ahol orvosi diplomát nyert. 1920 novemberében bevonult és 1921 decemberében mint hadapródjelölt szerelt le. Esztergomban 1927-ben telepedett le, ahol azóta kiterjedt orvosi gyakorlatot folytat. Tagja az Orvos Szövetségnek és több más helyi egyesületnek.

SCHVARCZ PÁL

vállalkozó

Esztergomban 1890-ben született. Tanulmányait a pozsonyi kereskedelmi akadémián végezte, majd édesatyja vállalataiban Erdélyben dolgozott. A mozgósításkor bevonult és 36 havi frontszolgálat után tartalékos főhadnagyi rangban szerelt le. Kitüntetései: a III. oszt. katonai érdemkereszt, Signum Laudis, bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. Leszerelése után bankja volt, majd a Duna-Kioszk vállalkozásával az Esztergom-fürdőváros mozgalomnak kezdeményezője lett. Jelenleg szál-

lítási vállalkozó, fakereskedő és fatermelő, a kereskedelmi társulat háznagya, képviselőtestületi tag.

DR. SEBŐK FERENC

bankigazgató

Gyöngyösön 1876-ban született, középiskoláit szülővárosában, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját Gyöngyösön az adóhivatalban kezdte meg, majd Esztergomban működött az adóhivatalnál 1913-ig. Jelenleg az alapítványi pénztár vezetője. Számos helybeli társadalmi és kulturális egyesület választmányának népszerű és sokat szereplő tagja.

SINKA FERENC

városi közgyám

1867-ben Makón született, középiskoláit Budapesten végezte. 1894-ben kezdte meg közigazgatási pályáját és a mai napig mint közgyám működik az esztergomi városházán. A világháború alatt a 14-ik honvéd gyalogezred kötelékében a déli hadszíntéren teljesített katonai szolgálatot, tartalékos százados, két Signum Laudis tulajdonosa. Az Esztergomi régészeti és történelmi társulat igazgatója, Pádúai szent Antal közjótékonysági egyesület titkára, több Esztergommal foglalkozó történelmi tanulmány szerzője.

SEYLER VILMOS

m. kir. gazdasági főtanácsos, a főkáptalani és papnőveldei uradalmak jószágigazgatója

1853-ban Esztergomban született és ott végezte középiskoláit. Majd a magyaróvári gazdasági akadémián oklevelet szerzett. 1872-ben lépett az esztergomi főkáptalan szolgálatába és azóta megszakítás nélkül ott működik. Érdemeinek elismeréséül 1922-ben gazdasági főtanácsossá nevezték ki. A képviselőtestület és a Kath. Kör tagja.

SÖRÖS EDE

szállodás és vendéglős

A veszprémmegyei Bakonyoszlop községben 1890-ben született. Középiskolái elvégzése után a vendéglős ipart választotta életpályának. Működött a budapesti Hungária-szállóban, a Hálókocsi-társaságnál a M. F. T. R.-nál stb. Budapesten önálló vendéglős is volt, majd Esztergomban a Szent István fürdő-szállodát vette bérbe az Esztergomi Takarékpénztártól és azt kitűnően vezeti.

Dr. SPIEGEL ÁRMIN

esztergomi főrabbi

Korneuburgban (Ausztria) 1883-ban született. Középiskolái elvégzése után Budapesten az Orsz. Rabbiképzőben és az egyetemen fejezte be theologiai tanulmányait. Pályáját Szarvason kezdte, ahonnan két évi működés után 1911 év szeptember 1-én Esztergomba ment, ahol azóta anyakönyvvezető és kerületi rabbi. A háború alatt helyettes tábori lelkész volt a fogolytáborban és az erdélyi menekülteket segélyezte. Hittudományi és irodalmi munkásságából felemlíthetjük a következőket: „Magyarországi héber nyomtatványok bibliografiai összeállítása és kultúrtörténeti méltatása“, a „József Ibl Caspi logikájának ismertetése és részbeni feldolgozása“ és a most készülő munkája az „Esztergomi zsidóság története“. Az esztergomi izr. kultúrszakosztály egyházi elnöke.

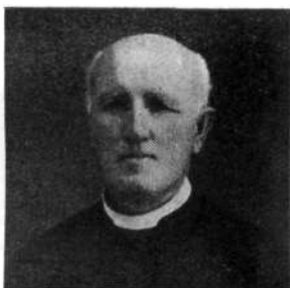
SZACZLAUER JÁNOS

cukrász

Nagyszombaton 1845-ben született. Iskolái elvégzése után Bécsbe került a híres Demmel cukrászdába, majd később egy nagy bécsi cukrászüzem vezetője lett. Tíz év után 1878-ban letelepedett Esztergomban. Már kezdetben olyan nagy forgalmat bonyolított le, hogy nemcsak Nagymagyarország minden nagyobb városába, hanem külföldre, sőt Konstantinápolyba is szállította híres készítményeit. 1928-ban novemberben nagy ünneplésben volt része, amikor 50 éves iparos jubileumát ünnepelte a város közgyűlési termében. Ez alkalommal a város vezetősége és iparostársai meleg szeretettel vették körül. Fia Sz. Gyula, aki 1880-ban született atyja iparát tanulta ki és tudását Bécsben, Berlinben és más külföldi nagy város üzemeiben fejlesztette, majd 1909-ben társul lépet atyja üzletébe, melyet azóta vezet. Résztvett a világháborúban és három évig tartó katonai szolgálatot teljesített.

SZÁMORD IGNÁCZ

c. kanonok, pápai káplán, az óvónőképző igazgatója

Taksonyban 1857-ben született, középiskolai és theologiai tanulmányait Esztergomban végezte. Pappá szentelése után 7 évig mint káplán, 1892 óta pedig mint az érseki óvónőképző igazgatója működik. Ő létesítette a kath. földmives ifjúsági egyesületet, az Orsz. Kath. tanügyi tanács tagja. 40 év óta törvényhatósági és városi képviselő-testületi tag. Nagyarányú és értékes irodalmi munkássága közül a következőket emeljük ki: Kisdednevelés és módszertan, Emlékeztető a papság számára, Kicsinyek áhitata, az Óvónő és tanítóképző egyesítése, Az esztergomi Szent Anna templom és vele kapcsolatos intézetek stb.

SZÉKELY KÁROLY

okl. mérnök

1892-ben Esztergomban született és a középiskolai tanulmányait is ott végezte. Mérnöki diplomáját a budapesti Kir. József Műegyetemen szerezte meg. 1914-ben, amikor bevonult a vasuti ezredhez a különböző frontokon 150 km. hosszú vasutat épített. Tartalékos főhadnagy, a Signum Laudis és a koronás aranyéremkereszt tulajdonosa. Vezette az esztergomi vízvezetéki, kövezési és csatornázási munkálatokat. Vármegyei törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag, a Mérnöki Kamara tagja.

SZILÁGYI ERNŐ

m. kir. erdőtanácsos, m. kir. gazdasági szakiskola igazgatója

1886. augusztus 9-én Zalaszentmihály községben született. Középiskoláit Pozsonyban, főiskoláit Selmecbányán végezte. 1908-ben az ungvári m. kir. főerdőhivatalnál kezdte szolgálatát, majd Selmecbányán a m. kir. erdészeti kísérleti állomáson, a földművelésügyi miniszeriumban, a fakormánybiztosi kirendeltségnél, a faértékesítő hivatalnál, a győri kir. erdőfelügyelőségnél, a vasvári m. kir. erdőhivatalnál működött. 1929. augusztus 1-én nevezték ki Esztergomba, a m. kir. erdőgazdasági szakiskola igazgatójává, melyet magas színvonalra emelt.

Dr. SZERÉNYI JENŐ

m. kir. rendőrkapitány

1893-ban Kassán született. Középiskolái elvégzése után jogi doktorátust szerzett és szaktanfolyamot végzett. Közben egy évig orvostanhallgató is volt. A mozgósításkor bevonult és egy évi megszakítással 1919. év decemberéig hadi szolgálatot teljesített. Az I. oszt. ezüst és bronz vitézségi érem, a hadiékítményes vöröskereszt díszjelvény, a Károly csapatkereszt és sebesülési érem tulajdonosa, tartalékos hadnagy. 1918 május havában szülővárosában megválasztották I. o. rendőrfogalmazóvá. Leszerelése után 1920 év októberéig szolgált Kassán és onnan ez év novemberében a m. kir. államrendőrséghez lépett be. 1922-ben lett m. kir. államrendőrségi fogalmazó, 1924-ben kapitány. Mátyásföldön, Szolnokon és Jászberényben szolgált, 1928. év júniusi óta pedig az esztergomi rendőrkapitányság helyettes vezetője.

fogarasi TAMÁSSY BÉLA

ny. altábornagy

Kőhalom községben 1857-ben született. Tanulmányait Marosvásárhelyen, a fiu-
mei tengerészakadémián és a bécsi hadi
iskolában végezte. Katonai pályáját a
haditengerészetnél kezdte (1875-1887)
ahonnan a honvédség kötelékébe lépett,
ahol 1887-1907-ig, mint század-, zászlóalj-,
ezred- és végül mint ideiglenes kerületi
parancsnok szolgált. 1907-ben nyuga-
lomba vonult. A mozgósításkor ismét be-
vonult és a szerb határára küzdött 1915
végéig. 1916-ban ismét nyugalomába került. Több kitüntetés
tulajdonosa. 1910-ben „Védőszervezetünk revíziója“ címmel ko-
moly katonai munkája jelent meg, amely maga felé terelte a
katonai szakkörök figyelmét.

TATAREK JÓZSEF

könyvkereskedő

Nóráp községben 1886-ban született.
Középiskoláit Pápán végezte. Ezután a
könyvkereskedői pályára lépett és 1902-
ben Veszprémben önállósította magát.
1904-ben Pápán nyitott üzletet, majd azt
eladta és 1905-ben Esztergomban telepe-
dett le. A mozgósításkor a 26-ik gyalog-
ezredhez vonult be és az orosz és olasz
harcokban vett részt. Kitüntetései: a ko-
ronás vaskereszt, bronz vitézségi érem,
Károly csapatkereszt és sebesülési érem. A Széchenyi Kaszinó,
Kereskedelmi Társaság és Polgári Kör tagja.

ifj. TATUS JÁNOS

tűzoltó-alparancsnok

1885-ben Esztergomban született és
ott végezte középiskoláit is, majd tűz-
oltótisztí vizsgát tett. Közben családi
birtokán gazdálkodott. A világháboruban
határvédelmi szolgálatot teljesített és súlyo-
san megrokkant. 1916-ban lépett a város
szolgálatába. A tűzoltóságnál 1901. év
óta működik, 1923-ban szakasz és 1925-
ben alparancsnok lett. A „Földműves
Ifjúsági Egyesület“ világi elnöke, a
„Belvárosi Olvasókör“ könyvtárosa.

néhai TIEFENTHAL GYULA

műszaki tanácsos

1869-ben Esztergomban született. Középiskoláit szülővárosában, főiskolai tanulmányait a budapesti József kir. műegyetemen végezte. Diplomája megszerzése után két évig a M. Á. V. szolgálatában működött, majd Esztergom város kötelékébe lépett. 30 évig fáradhatatlanul dolgozott a város szolgálatában és 1924 augusztus 10-én halt meg. Szülővárosa rengeteget köszönhet neki és halálát a város saját gyászának tekintette.

TOLDY JÁNOS

vállalkozó

1869-ben Esztergomban született és ugyanott végezte középiskoláit is. Építési vállalkozási cégét 1894-ben alapította. Pályáját a pozsonyi hidépítésnél kezdte, majd Eggenhofer József cég üzletvezetője lett, 1886-ban közművesmesteri 1889-ben ácsmesteri vizsgát tett. Azóta számos nagy építkezést bonyolított le, így Dorogon a kompressor-házat, a sodronypályát, nagyöntödét, sporttelepet, zenepavillont, versenyszodát, Esztergomban az irgalmas nővérek polgári iskoláját és a Katolikus Legényegyletet. Törvényhatósági bizottsági és képviselőtestületi tag, az Ipartestület alelnöke.

vitész TURCSÁNYI ERNŐ

banktisztviselő

1893-ban született Bars-megyében. A Műegyetemen, a bányászati és erdészeti főiskolán négy félévet hallgatott, azután kitört a világháború, katona lett. 1914. októberétől 1921. január 1-ig a kommun kivételével katonai szolgálatot teljesített és mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Kitüntetései: a III. oszt. vas-koronarend, III. oszt. katonai érdemkereszt, ezüst és bronz Signum Laudis, I. oszt. ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. 1921 június 1-én az Esztergomvármegyei Hitelbank szolgálatába állott s azóta ott működik. 1921 augusztus 20-án avatták vitézzé. Az esztergomi járási vitézek hadnagya, több éven át az esztergomi levették főoktatója volt.

TÓTH PÁL

vendéglős

Rédicsen 1909-ben született. Pályáját Alsólendván kezdte meg, ahonnan az egri Kaszinó-szállóhoz, majd Nyíregyházára, Budapestre és Esztergomba került. Ezután önállóította magát s a postaközben lévő kispiacot megnyitotta vendéglőjét, amely azóta Esztergom és környéke uriközönségének találkozó helye.

TILL JÓZSEF

gépgyáros és vasöntőtulajdonos

1865-ben született Esztergomban és itt végezte tanulmányait is. Pályáját szülővárosában kezdte el és utána bejárta egész Magyarországot, hogy szakmáját alaposan elsajátítsa. 1885-ben került vissza Esztergomba, ahol 1910-ben alapította meg gyárát, amely szakszerű vezetése alatt azóta fennáll. A kommun alatt hazafias magatartása miatt több ízben letartóztatták és bántalmazták.

UJSZÁSZY IMRE

m. kir. műszaki tanácsos, az esztergomi államépítészeti hivatal vezetője

Kecskeméten 1881-ben született. Középiskoláit a nagykörösi ref. főgimnáziumban, főiskolai tanulmányát a budapesti kir. József Műegyetemen végezte. 1906-ban lépett az államépítészeti hivatal szolgálatába és először Aranyosmarótra osztották be. Onnan helyezték Veszprémbe, ahol az összeomlásig működött. Utána bízták meg a megmaradt két komáromi járás államépítészeti kirendeltségének vezetésével. Az egyesítés óta pedig az esztergomi államépítészeti hivatal élén áll. Eközben 1922. évtől 1929-ig a kereskedelmi minisztérium I. osztályának előadója volt. A törvényhatósági és közigazgatási bizottság tagja.

vizvári VIZVÁRY VIKTOR

vármegyei aljegyző

1899 szeptember 10-én Tardos községben született. Középiskoláit a pápai ref. főgimnáziumban végezte. 1917 április 16-án bevonult az 1. honvéd tüzérezredhez. Kitüntetései a II. és III. o. vitézségi érem és a Károly csapatkereszt. Leszerelése után a budapesti tudományegyetem jogi fakultására iratkozott be, ahol befejezte tanulmányait. 1924. július havában lépett a vármegye szolgálatába.

Előbb a tatai főszolgabírói hivatalnál, majd a központi főszolgabírósnál teljesített szolgálatot. 1926. május 15-én az alispáni hivatalhoz került. 1926-ban lett tb. szolgabíró, 1929. év január 1-én helyettes vm. aljegyző és 1929. május 28-án egyhangulag vármegyei aljegyzőnek választották. A vöröskereszt esztergomi fiókja jegyzője.

VODICSKA ISTVÁN

kőművesmester

1873-ben Esztergomban született, ahol iskolái elvégzése után a kőművesmesterségben önállósította magát. Húsz év előtt alapította vállalatát, amely a főképtelen több templomát a kanonokok házait restaurálta, a városi iskola, zárda, O. T. I. székháza és több magánház építkezését végezte. Két és fél évig hadiszolgálatot teljesített. A keresztény szocialista építőmunkások országos szakegyesületének központi elnöke volt, a városi képviselőtestület volt tagja, az Ipartestület tanonevizsgáló bizottságának és a Polgári Egyesületnek elnöke.

vitéz SZÍVÓS-WALDVOGEL JÓZSEF

ny. tábornok

Esztergomban 1872 január 29-én született. Középiskolái elvégzése után bevonult mint egyéves önkéntes a 26-ik gyalogezredhez. Letette a tiszti vizsgát, 1894-ben aktiváltatta magát és a 44-ik gyalogezred hadnagya lett. 1916 februárig tartozott ehhez az ezredhez és akkor, mint őrnagyot a 25-ik gyalogezredhez helyezték át. A világháborúban részben a 44., részben a 25-ik gyalogezreddel 1918 július 15-ig vett részt és vitézül harcolt az orosz, orosz-lengyel, albán és olasz harctereken, ahol négy ízben sebesült meg. Vitézségét a következő katonai kitüntetések dícsérik: Lipót-rend, vaskorona-rend, tiszti ezüst vitézségi érem, katonai érdemkereszt, bronz Signum Laudis, Károly csapatkereszt, sebesülési érem, vöröskereszt II. oszt. díszjelvénye és a 30 éves szolgálati jelvény. Horthy Miklós kormányzó 1921 augusztus 20-án, az első vitézi avatás alkalmával avatta vitézzé. 1925. évben tábornoki rangban ment nyugdíjba.

1918-ban a Károlyi forradalom után került Esztergomba, ahol megszervezte a keresztény szocialista pártot, melynek elnökévé választották. A kommun kitörése megakadályozta további ilyen működésében és 1919 április 2-án sikerült cseh megszállott területre mennie, ahonnan előbb Bécsbe, majd Szegedre jutott. Bécsben tagja volt gróf Bethlen István vezetése alatt álló magyar

komiténak, majd Szegeden az ott megalakult tisztizászlóalj parancsnoka lett. 1919 szeptember 26-án a nemzeti hadsereg fő vezérségének rendeletére átvette Esztergom vármegye katonai parancsnokságát. A vármegye ekkor oláh megszállás alatt állott és rendkívül feldúlt állapotokat talált, úgyhogy a katonai szervezkedés majdnem lehetetlennek látszott. Ennek dacára tisztek, altisztek és önként jelentkező polgárokból megszervezte zászlóalját, amely később magva lett a karcagi és győri gyalogezredeknek. Hozzálatott egyúttal a polgári társadalom megszervezéséhez is és a hatóságokkal együtt kiépítette a MOVE helyi szervezetét, melynek főosztály-elnöke volt. 1921 szeptemberben átvette a 3-ik kerékpár zászlóalj parancsnokságát és 1922 júniusáig a kommunromjainak eltakarításán fáradozott. Akkor vette át a műegyetemi karhatalmi zászlóalj parancsnokságát. 1923 februárjától 1924 szeptemberéig parancsnoka volt a budapesti rendőrtartalék-ezrednek, amikor is Pécsre került a vegyes dandárhoz, mint beosztott tábornok. Nyugállományba helyezése után visszatért szülővárosába és egyszerre vezető tagja lett az esztergomi polgári társadalomnak. 1926-ban mint virilis megbízott tagja lett a város képviselőtestületének, melyben rendkívüli közéleti tevékenységet fejtett ki és ennek elismerésül a Városi párt elnökévé választotta. A MOVE örökös elnöke, a Vármegyék és Városok Mentőegyesületének esztergomi elnöke, Széchenyi kaszinónak négy éven át elnöke, az esztergomi Szépítő-egyesület lelkes mozgatója, különösen a parkok, fásítások és útburkolások körül szerzett nagy érdemeket. Nagy érdeme van abban, hogy Esztergomban nyolc év óta több új iskolaépületet emeltetett a város.

Dr. WEISZ SÁNDOR

ügyvéd

1862-ben Esztergomban született. Középiskolai elvégzése után jogi tanulmányokat folytatott és Budapesten ügyvédi vizsgát tett. 1883-ban kezdte meg ügyvédi gyakorlatát Esztergomban, ahol ma az ügyvédi kar köztisztviselőjében álló nesztorja. A vármegyei törvényhatósági bizottságnak 25 éven át volt és a városi képviselőtestületnek ma is tagja. 32 évig elnöke volt az esztergomi izr. hitközségnek és

hangadó szerepet játszik majdnem valamennyi esztergomi társadalmi egyesületben.

várbogyai alsóbesi és laki Dr. ZÁVODY ALBIN

vm. II. főjegyző

Szekszárdon 1887-ben született. Középiskolai után Kolozsvárott államtudományi doktorátust szerzett. 1910-ben lépett a komáromi pénzügyigazgatóság szolgálatába. 1914-ben bevonult a ko-

máromi 2. lovas tüzérsztaghoz és 1919-ben, mint főhadnagy szerelt le. Kitüntetései Signum Laudis és Károly csapatkereszt. 1922-ben választották meg Komáromban vármegyei II. o. főjegyzővé és az egyesítéskor, 1924-ben az egyesített vármegye átvette és 1929. decemberi tisztuji tison a törvényhatóság II. főjegyzővé választotta.

vitéz ZAY ÖDÖN

alezredes, a 3-ik kerékpáros-zászlóalj állomásparancsnoka

1885-ben Garamszentkeresztben született. A Ludovika Akadémia sikeres elvégzése után, 1905-ben a nyitrai 14. honvédgyalogezredhez osztották be. Innen áthelyezték a 23. honvéd gyalogezredhez, amellyel az orosz és olasz harctereken végigküzdötte a világháborút. Hősiességért a vaskoronarend, a III. o. érdemkereszt, a III. o. katonai érdemkereszt, az ezüst, bronz Signum Laudis disziti mellét. Az összeomlás után az esztergomi zászlóaljhoz osztották be. A kommun alatt a terroristák kirabolták, vagyona megmaradt töredékét pedig a csehek vitték el. Esztergomból a 6. honvéd gyalogezredhez, onnan az 5-ikhez osztották be. 1927. év novemberétől kezdve teljesít ismét Esztergomban szolgálatot. Háborus érdemei elismeréséül 1923. év június 17-én a kormányzó vitézzé avatta.

Dr. ZWILLINGER FERENC

ügyvéd, városi tb. főügyész

Esztergomban, 1876-ban született. Érettségi után Budapesten jogi doktorátust és ügyvédi vizsgát tett. 1902-ben szülővárosában ügyvédi irodát nyitott, amelyet azóta vezet. A háborúból derekasan kivette a részét, a 14. honvédgyalogezred kötelékében 52 hónapig szolgált és mint népfőlkelő százados szerelt le. Huszonhat éve tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának és harminc éven át a város képviselőtestületének. Két évtizedig titkára, majd ügyvezető alelnöke volt a függetlenségi és 48-as körnek. Hat év óta az esztergomi izr. hitközség elnöke, a szentgyörgymegyei közbirtokosság ügyésze és a városi és megyei ellenzék egyik vezére. Foglalkozik Esztergom történetével és régészetével ezekre vonatkozólag értékes gyűjteménye van. 1918-ban a polgárőrség parancsnoka volt. A jogi szaklapokban több tanulmánya jelent meg és fiatal ügyvéd korában verseket tárcákat és vezércikkeket írt a helyi lapokba.

vitész dr. ZSIGA JÁNOS

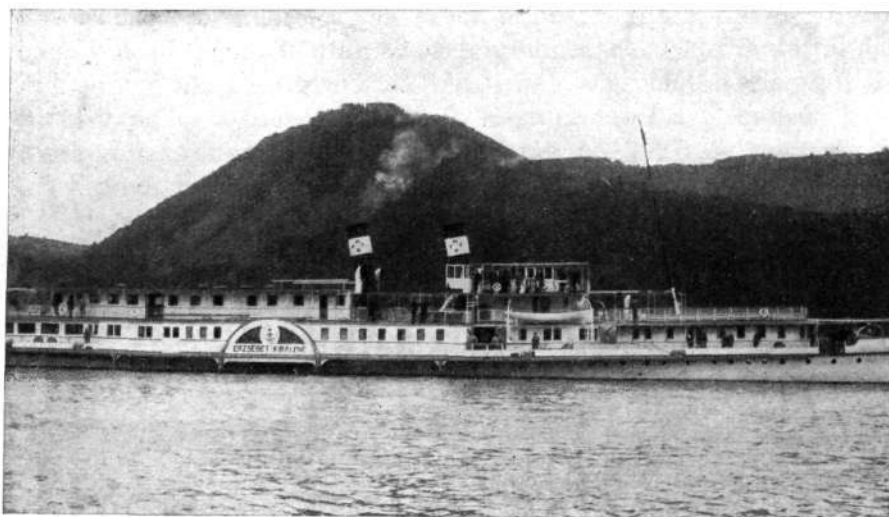
vm. aljegyző

1889-ben Esztergomban született, ugyanott végezte középiskoláit, majd megszerezte a jogi doktorátust. 1912. február havában lépett Esztergom vármegye szolgálatába és 1913 augusztusában megválasztották vármegyei aljegyzővé. A világháború első napjától az összeomlásig tényleges katonai szolgálatot teljesített. 1916. szeptember 22-én román hadifogságba esett, ahonnan 1918. március 22-én szabadult meg. Az I. és II. o. ezüst vitézségi érem, a III. o. katonai érdemkereszt a kardokkal, a német emlékérem és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1924-ben avatták vitézzé. A Hajós Egylet titkára.

A dunai közlekedés kifejlődése

Komárom és Esztergom egyelőre egyesített vármegyék abban a szerencsés földrajzi helyzetben vannak, hogy északi és keleti határukat a Duna képezi s így közvetlenül részesülnek azokban a nagy előnyökben, amelyeket ez a nagy folyóvíz a közlekedés és szállítás szempontjából is nyújt. A magyar folyamhajózás reprezentánsa, a M. kir. Folyam- és Tengerhajózási R. T. személy- és áruszállító járatai a vármegyék közönsége részére ezeket az előnyöket teljes mértékben biztosítják.

A M. F. T. R. Erzsébet királyné személyszállító hajója

A személyszállítási járatok fejlesztése az igen nehéz viszonyok dacára az utóbbi 10 év alatt igen jelentős lépésekkel haladt előre. A társaság a budapest—dömösi népszerű járatok közül, amelyek a fővárossal biztosítanak kitűnő összeköttetést és a partmenti vidék felvirágoztatása körüli nagy szolgálatokat teljesítettek, 1919. évben az egyiket, 1927. évben a másodikat és a kofajáratot is Esztergomig kiterjesztette; ezáltal a vármegye központja a fővárossal nemcsak a közlekedés és áruszállítás tekintetében került igen előnyös helyzetbe, hanem Esztergom idegenforgalmának kifejlődése szempontjából széles

perspektívák nyíltak meg, amelyek eredményei máris megállapíthatók. Túlnyomórészt Esztergom élelmezésének a háború utáni területi változások között való megkönnyítésére rendezte be a MFTR. 1922-ben az Esztergom—Nagymaros közötti, hetenként kétszer, az esztergomi hetipiac napjain közlekedő járatokat, amelyek kétségtelenül jó szolgáltatokat teljesítenek.

A dunai internacionális személyszállító forgalomba kapcsolják be Komárom és Esztergom vármegyéket a MFTR 1919 óta fenntartott Budapest—Wien közötti járatai, amelyeknek Magyar-Komáromban, Nyergesújfaluban és Esztergomban vannak állomásai.

A menetrendszerű rendszeres áruszállító-járatok a vármegye területén a következő városokat és községeket vonják be a nemzetközi forgalomba: Komárom jobbpart, ahol közvetlen kapcsolat van a vasúttal, Piszke, Nyergesújfalu, Esztergom és Dömös. Tehát a vármegye összes jelentékenyebb dunamenti helyiségei részesülnek a vizen való szállítás előnyeiben.

Virág és Szántó

divatüzlet

A híres kurucgenerálisnak, vak Bottyánnak egykori palotája boltívei alatt sétálva az alkonyati órákban feltűnik, hogy a korzó egy részét milyen fényesre világítják a *Virág és Szántó* cég hatalmas kirakatai, amelyek a Széchényi-tér történelmi levegőt lehelő baroképületei közé friss, új színt hoznak: a nagyvárosi, modern élet eleven lüktetését. A cég tulajdonosának, *Szántó Gézának* becsületes puritánságát és nagystílú üzleti elgondolásait a közönség minden rétegének ragaszkodása hálálja meg. A *Virág és Szántó* cég 1874-ben alakult; 1902-ben veszik át társas viszonyban *Virág Dezső* és *Szántó Géza*, majd Szántó tulajdonába megy át a cég, aki annak jelenleg is egyedüli tulajdonosa. A ragyogóan kivilágított tükörablakok mögé tekintve, örömmel látja az elfogulatlan szemlélő a szebbnél-szebb divatkreációk ízléses csoportjait. A különböző osztályokon példás rendben sorakoznak egymás mellett selymek, bársonyok, női- és férfiszövetek, kész ruhák, kabátok, szőnyegek és függönyök és a legkényesebb ízlést is kielégítő úri divateikkek. A szemlélőben kialakul az a vélemény, hogy amíg a közönség talál ilyen üzleteket, ahol szükségletét olcsón fedezheti, nem kell féltenuünk a magyar kereskedelmet sem Trianontól, sem a külföldi versenytől.

Komárom szab. kir. megyei város ujjáépítése Trianon után

A mindennapi gondterhes élet közepette, amidőn az ember embertársát taszítja félre s tiporja le, hogy a mai nehéz gazdasági viszonyok közepette a felszínen maradhasson szinte észrevétlenül suhant el az elmúlt tíz nagyon is kemény esztendő, mely azóta telt el, mióta *Komárom thjf. szab. kir. városból* csonka *Komárom szab. kir. megyei város* lett.

A városok életében tíz esztendő nem idő a rendes viszonyok közepette, de igen is kimagasló ez az idő Komáromot illetőleg, mert a világháborút befejező forradalom, majd az ezt követő cseh megszállás — mely az anyavárost kettészakította, majd a kommun megpróbáltatásai már-már lehangolással fenyegették az akkor még 3000 lelket sem számláló városrészt.

A gondviselés azonban nem engedte, hogy Klapka városa megsemmisüljön. Pedig voltak idők, amidőn szegénységünk akkora volt, hogy még a hivatalos leveleket is csak úgy tudtuk továbbítani, ha arra a portóköltséget a polgármester a saját zsebéből adta.

Istenem, ki mert volna arról még csak álmodni is, hogy a megszállásból valóság lesz s ki tudja meddig. Hogy ezt az akkori intéző körök sem vették komolyan, igazolja az, hogy a megszállásor — nehogy az ott lakó polgárság tanácstalanul álljon — egy tanácstagot és egy kezelőt küldött át, kezükbe nyomva 4000 papirkoronát azzal, hogy éljetez úgy, ahogy tudtok. Sok lenne mindezt elmondani, míg a helyzet kialakult.

A komáromiak tudják legjobban, hogy ott semmi sem volt; az emberek úgy éltek, mint nagy pusztaságban, mert őszintén szólva az a városrész — mely az anyavárosnak IV-ik kerületét alkotta, mindig mostoha gyermek volt, melyre soha egy fillért sem költöttek.

Tíz év... Nézzünk egy kicsit körül, hogy mi minden történt Komáromban ezen idő alatt. A helyszíne miatt — természetesen — nem foglalkozhatunk ezúttal mindennel részletesen, amiért is csak dióhéjban foglalva próbáljuk lelki szemeink előtt felsorakoztatni mindazon *nagyobb* alkotásokat, melyek kivétel nélkül, egyedül és kizárólag csak a polgárság jólétének és gazdagodásának előmozdításáért alkottattak.

Kétségtelen, hogy az alkotások között vannak olyanok is, melyek ma még teherként nehezednek a város adófizető polgárságára, de ezeket is meg *kellett* alkotni, a forgalom növelése miatt; az ilyen alkotások vagy helyesebben beruházások jövedelmezősége csak két-

három év múlva fog jelentkezni, még pedig direkte a kereskedő és iparostársadalomban s indirekte a város jövedelmeiben.

Midőn a trianoni békeszerződés megszületett és életbelépett, a csehszlovák hatóságok értesíteték a komáromi hatóságot, hogy a magyar állampolgárok gyermekei nem járhatnak a dunai hídon át az ottani iskolákba. A város lakossága napról-napra rohamosan szaporodott, a tankötelesek száma is ehhez viszonyítottan nőtt s az egész városban csak a róm. katolikus egyház által fenntartott négy és a ref. egyház által fenntartott egy tantermes iskola volt. E lehetelen helyzeten segíteni kellett és segítségünkre is jött *gróf Klebelsberg Kunó* vallás- és közoktatásügyi miniszter, kinek jó-sága és atyai bőkezősége következtében felépült először a ref. egyház „*Antal Gábor*“ elemi népiskolája, majd ezt követte az ónagyméltóságáról elnevezett egyemeletes apáca zárdá épület. Az iskola-ügy azonban még mindig nem volt ezen iskolák felállítással elintézve, mert az elemi iskolát végzett tanulókkal is számolni kellett; erre felépült a polgári fiú- és leányiskola hatalmas kétemeletes palotája. Pusztamonostoron pedig az iskola szomszédságában modern tanítói lakás épült.

A túlszűfolttság azonban nemcsak az elemi népiskolákban jelentkezett, hanem az ovodában is; a mindjobban érezhető gazdasági viszonyok következtében a családanyáknak is munkába kellett menniök s apróságaikat csak az ovodában tudták elhelyezni, minek következtében az állapotok itt is rettenetesek voltak, melyen szintén segíteni kellett. A régi követelményeknek meg nem felelő ref. iskola épületét kellett tehát megvenni és nagy költséggel ovodának átalakítani; ugyanezen telken épült fel az ovónői lakás is. Ugyancsak most épül az apácazárdával kapcsolatosan egy másik ovóda is, mely épület egyemeletes lesz, s díszét fogja képezni a városnak.

Az iskolaépítkezésekkel kapcsolatosan legyen szabad rámutatnunk a templomépítkezésekre is.

Bizony szomorú állapotok voltak e téren is; csak a róm. kath. egyházközségnek volt egy kisebb temploma, míg a többi hitfelekezetek templom nélkül voltak; it is orvoslásra volt szükség.

Mindenek előtt a róm. kath. egyház temploma bővítettett ki. Ezt az építkezést követte a ref. egyház gyönyörű szép román stílusban megépített hatalmas temploma, majd az izr. hitközségnek a fővárosba is beillő imaháza; nemrég fejeződött be, az ág. ev. egyház templomépítésével kapcsolatos paplak egyemeletes építkezése.

Áttérve ezek után a középületekre, mindenek előtt fel kell említenünk a pénzügyőri laktanya hatalmas épületét. Ezzel majdnem egyidejűleg épült fel a m. kir. állampénztár épülete is, melynek Nagyigmándról való áthelyezése nagyban emelte a vidék forgalmát.

Építés alatt áll a kir. járásbíróság hatalmas épülete, nemkülönben az ezzel kapcsolatos fogház építkezése is. A most említett építkezésekekl 22 község csatoltatott igazságügyi szempontból városunkhoz s talán felesleges csak egy szót is pazarolni arra, hogy a város idegenforgalmára ez mit jelent; ugyancsak most van építés

alatt a városi bérház is, mely nem kevésbé lesz díszje városunknak. Mindhárom épületet még ez évben átadjuk rendeltetésének.

Felépítettük továbbá a m. kir. államrendőrség komáromi kapitányságának impozáns székházát is s nem csalódunk, ha azt állítjuk, hogy a székesf. kerületi főkapitánysághoz tartozó kapitányságok között a komáromi székház áll első helyen. Igen nagy költséggel rendbehozott a „Frigyes főherceg“ lovassági laktanya is, még pedig akként, hogy csonka Magyarországon laktanyánk ma az első helyen áll.

Talán a tisztviselőtelepi lakóház építkezését kellett volna legelső helyen említenünk, melyekben ezidőszerint is (9 drb épület) 28 köztisztviselő család lakik 1—2—3 szobás lakásokban; bár e lakások nem nyújtanak minden tekintetben kényelmet, de az azokért fizetett lakabérekért több kényelmet kívánni nem is lehet.

Megépítettük a gyepmesteri telepet, mely szintén tetemes költségbe került.

Igen nagy áldozatok árán és nagy költséggel átalakított a városi mérnöki hivatal tervezése alapján az úgynevezett mosodabarak „Levente Otthon“-ná; ez az építkezés is büszkén hirdeti a városnak élni akarását, mert állítjuk, hogy nincs ma az országban még egy ilyen minden kényelemmel megépített Leventeház.

A temetőben felépítettük a temetőőri lakóházat és a ravatalozó épületet.

Mindeme építkezések mellé, melyeket felsoroltunk, méltán sorakozik építkezésünk koronája: a városi székház és az ezzel kapcsolatos pénzügyigazgatósági palota. Az épület magas földszintű és egyemeletes, mely rendeltetésére készen áll.

Nem mulaszthatjuk el annak felemlítését sem, hogy a város belterületén 493 teljesen új családi ház épült, amiért is újabb és újabb uccák nyitása vált szükségessé. Így a Kun Miklós uca szabályozás következtében a Steiner Dávid örökösöktől vásárolt (a volt Hanzmann-féle lakás) lakóházat teljes egészében le kellett bontani, míg az Uri uca és egyéb uccák szabályozása alkalmával pedig üres telkeket kellett vásárolnunk. Természetes — mindezek a kisajátítások, illetve vételek tetemes összegbe kerültek.

A városmajor céljaira a város közönsége megvásárolta a Gerla Félix-telek egy részét; a város fejlődésével kapcsolatosan ez a telek rendeltetésének már nem felelt meg, az szűknek bizonyult, amiért is a Klein testvérektől megvásároltuk Kisszőny határában az úgynevezett Mayer-féle majort az épületekkel és mintegy 17 kat. holddal együtt, míg az előbbi telken a kőteret létesítettük.

A kir. járásbíróság és a városi bérház felépítésére szükséges telket ugyancsak vétel útján szereztük meg részben a Kun Miklós-örökösöktől, részben pedig Milch Bertalannétól.

Igen nagy költséggel varázsoltatott elő a „Jókai liget“, mely városunknak egyik legszebb részét képezi.

Öt kat. holdnyi területen vásárteret, majd három kat. holdnyi területen városi faiskolát létesítettünk.

A világháborúban hősi halált halt polgártársaink emlékét meg-

örökítendő emlékszobrot öntettünk s már a közel jövőben hatalmas bronzszobor hirdeti azoknak halhatatlanságát.

A Vármegyék és Városok Országos Mentőegyesületének kebelében felállítottuk a helybeli mentőállomást, mely újabb pénz-áldozatokat követelt.

Nagy anyagi áldozatokkal magas színvonalra emeltük a városi önkéntes tűzoltóságot, melynek legújabb típusú motorikus fecskendői s egyéb felszerelése semmi kívánni valót sem hagynak hátra.

A város fásítása terén is óriási lépést tettünk, mert a város belterületén vagy 8000 drb fát ültettünk.

A ref. egyház templomépítésével kapcsolatosan megoldottuk a nyilvános óra felállításának kérdését is, mert egy toronyórát szereltettünk fel nagy költséggel.

Megoldást nyert a közvilágítás kérdése is. Emlékezzünk csak vissza azokra az időkre, amidőn a város legforgalmasabb uccáin is vak sötétség ült, mert még csak kóolaj lámpa sem pislogott; a sötétség miatt életveszélyes volt a közlekedés. Sem az élet, sem pedig a vagyon nem volt biztonságban s a csodával határos, hogy lelkiismeretlen egyének ezt az alkalmat ki nem zsákmányolták. Ma már nemcsak a belvárosban, hanem kivétel nélkül mindenütt van villanyhálózat s ennek következtében közvilágítás. Természetes, hogy a közvilágítás megoldásának kérdése súlyos teherként nehezedik a városra. Pusztamonostornak közvilágítása ugyancsak megoldást nyert.

Egy katasztrális holdnyi területen új sírkertet nyitottunk ugyancsak Pusztamonostoron, hol ravatalozó és hullaház is építettünk.

Felállítottuk a gyermekjátszóteret, nemkülönben gondoskodás történt a „Stefánia“ anya- és csecsemővédő egyesület fiókjának elhelyezéséről is, mely alkotások szintén tetemes költséget okoztak.

Nagy költséggel kiépítettük úthálózatainknak egy részét is és pedig:

A tisztviselőtelepi „A“ uccán járdaszegélyezés és esővíznyelők épültek az egyik oldal gyalogjárójának kavicsolásával.

A Temető uccában két oldali járdaszegélyezés, beton gyalogjárók, folyókakövezetek és esővíznyelők épültek.

Az Uri uccában beton gyalogjárók készültek annak mindkét oldalán.

A Zichy uccában kétoldali szegélyezés kátrányos-bitumenes gyalogjárók, folyóka kövezetek, esővíznyelők és salakozott kocsipálya készültek.

Az országutat a kereskedelemügyi miniszter a város közönségének anyagi hozzájárulása mellett 2300 m. hosszban és 6 m. szélességben bazalt fejkőburkolattal láttatta el, amihez még mindkét oldalon 0.6. m. széles bazalt terméskőburkolatot készítettünk, mely munkálat és hozzájárulás 90 ezer pengőbe került.

A Győri uccának és a Kun Miklós uccának rendszeres kiépítése még ebben az évben meg fog történni.

A közegészség céljait szolgáló közművek szintén lényeges fej-

lődésen mentek át az utolsó 10 év alatt. Ez a felődés két irányban haladt. Egyrészt a város belső területén bővítettük ki a csatornázási és vízvezetéki csőhálózatot, másrészt befejezéshez közeledik a csatornázatlan városrészek általános csatornázási tervének elkészítése.

Új közcsatornák épültek az országútnak az állami polgári iskola és Igmándi út közötti, a Temető ucca és Vásártér közötti, a lovassági laktanya és a Máv. keresztezés közötti szakaszain a Zichy uccában, a Győri uccában, a Temető uccában, a tisztviselőtelepi „A” uccán, a Templom uccának és tisztviselőtelepi „C” uccának egy részében. A Kun Miklós uccai és az új városi székházhoz vezető közcsatornának kiépítése is elkészült. Vízvezetéki nyomócsövek épültek a Zichy uccában, a tisztviselőtelepi „A” uccában, a Piac téren, az Országútnak a szőnyi vámház és az új városi székház közötti szakaszán, a Templom ucca és a tisztviselőtelepi „D” ucca egy-egy szakaszán.

Az általános csatornázási terv előmunkálataiként elkészült a város részletes magassági felvétele, az ennek alapján szerkesztett rétegvonalas térkép és a város általános szabályozásának terve.

Mindezek az alkotások büszkén hirdetik, hogy igenis van bennünk élni akarás és alkotási készség és ha a gazdasági viszonyok is javulni fognak, úgy rövidesen megmutatjuk, hogy a csehek által elorozott ősi városunk helyébe olyan új várost létesítünk, hogy a Duna túlsó partján élő testvéreinknek is gyönyörűsége telik benne.

A város vezetősége *Alapy Gáspár* polgármesterrel az élén vissza akarja varázsolni a régi, békebeli boldog, megelégedett gazdag várost és csak azért dolgozik, csak azért fárad hogy új Komáromban, a régi, dicső Komáromot megteremthesse.

ALAPY GÁSPÁR

m. kir. kormányfőtanácsos,

Komárom szab. kir. megyei város polgármestere

Komáromban 1880-ban született, ott kezdte középiskolai tanulmányait, amelyeket Pozsonyban folytatott, ahol főiskoláit is végezte. Szülővárosa 1907-ben választotta meg tb. főjegyzőnek, majd rövidesen aljegyzővé. Pályáját ezután megszakította hadbavonulása. A 6. nehéz tüzérezred kötelékében egy évig a szerb fronton küzdött és mint tartalékos tüzérfőhadnagy tért vissza Komáromba. Kitüntetései: II. od. osztályú polgári hadiérdemkereszt és a pápai nagy Szent Gergely rend középkeresztje. 1918-ban választották meg tényleges főjegyzővé, 1922. július 1-én lett helyettes polgármester és 1928. május 11-én foglalta el Komárom szab. kir. város polgármesteri székét. A megszállt Komáromot 1921. január 29-én hagyta el. Mint a város első polgára haladó, kulturális érzékéről és széles látókörrel tesz tanuságot, mert minden intézkedése a legszomorúbb, kettéhasított trianoni város fejlődését és jövőjét szolgálja. Nagy népszerűségnek és közmegbecsülésnek örvend és a társadalmi életben is számos tisztséget visel. Vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, az Önkéntes Tűzoltó Testület és a Komárom-ujvárosi polgári társaskör diszelnöke, a polgári iskola gondnokságának és a Komárom r. k. aut. egyházközség elnöke. A „Komáromi Ujság“-nak két éven át felelős szerkesztője volt, a „Komáromi Lapok“ belmunkatársa. Érdemei elismerésül a kormányzó m. kir. kormányfőtanácsossá nevezte ki.

A komáromi rendőrség megszervezése

1919. évi január 11-én történt cseh megszállás után az elszakított városrészben közigazgatási és rendészeti szervek hiányában teljes jogbizonytalanság uralkodott.

A rendészeti teendőket a volt városi rendőrkapitányságnak itt rekedt egy őrmester vezetése alatt négy főből álló őrsége képtelen volt ellátni, úgyhogy a közbiztonsági állapotok napról-napra rosszabbodtak és a vagyon elleni bűncselekmények — különösen a vasúti tolvajlások — ijesztő mérveket öltöttek. Időközben a városi rendőrkapitányság részéről Micsky Béla városi alkapitány egy írnnokkal vette át az itteni rendészeti teendők vezetését. A kommun kitörésével ezen lehetetlen állapotok még inkább súlyosabbá váltak és teljes felfordulást idéztek elő.

A fentiek előreboesájtása után érthető meg, hogy a tápláló anyavárosától, hozzátartozóitól és rokonaitól elszakított, majd a kommun alatt teljesen kifosztott, agyongyötört és teljes jogbizonytalanságban élő városrész közönsége mily lelki megnyugvással és örömmel fogadta a rendőrség államosításának eszméjét és a m. kir. állami rendőrség komáromi kapitányságának megszervezését.

A kommun bukása után, 1919. évi szeptember 20-án szerveztetett meg a m. kir. belügyminiszter úr utasítására Herkely Lajos határrendőrségi tanácsos vezetése alatt a komárom-újvárosi határrendőrségi kirendeltség, melynek létszáma két tisztből, egy hivatali főtisztt, két írnnok, három volt határrendőrségi altiszt és 24 határrendőrből állott. Ezen kirendeltség az itt működő városi rendőrkapitányság különítménye mellett és azzal karöltve működött és feladata körébe különösen az idegenellenőrzéssel és a határrendészettel kapcsolatos ügyek tartoztak. Ezen kirendeltség hivatalos helyisége kezdetben az itteni állami selyemgyárban, majd később a lovassági laktanyában volt, míg a városi rendészettel foglalkozó szervek hivatalos helyisége az Iskola-utcában egy magánházban volt.

Ezen határrendőrségi különítmény a m. kir. belügyminiszter úrnak 1919 október 8-án kelt távirati leírata alapján a jelzett idő-

től kezdve, bár az eddigi korlátolt hatáskörrel, mint állami rendőrség működött és csak 1919 év végén történt a két, v. i. határrendőrségi és városi különítménynek az újonnan szervezett m. kir. állami rendőrségbe való beolvasztása és egyesítése és ez képezte magvát az itt megszervezett jelenlegi m. kir. állami rendőrség komáromi kapitányságának, mely — mint ilyen szerv — tulajdonképeni működését 1920 január hó 13-án kezdte meg.

A megszervezéssel Herkely Lajos volt határrendőrségi tanácsos bizatott meg, akinek vezetése alatt a kapitányság szervezés idejében létszáma három fogalmazói tisztt, egy felügyelőkarbeli tisztt, két hivataltisztt, két írnok, négy altiszt és 31 rendőrből állott.

néhai ASZTALOS BÉLA

volt alispán

1877. május 15-én Komáromban született, ahol középiskoláit is végezte. Egyetemi éveit Budapesten töltötte, majd a tisztvizsga letétele után ulánus hadnagy, később főhadnagy lett. Közigazgatási pályáját Ógyallán kezdte meg, 1887-ben, utána Tatán szolgabíró, majd vármegyei I. oszt. főjegyző, 1918-ban pedig Komárom-vármegye alispánja lett, amely tisztséget az átszervezésig viselte. A Jókai-egyesület elnöke, a ref. egyház presbitere és egyházmegyei tanácsbírája, a II. oszt. polgári hadiéremrend stb. tulajdonosa volt. 1928. október 4-én Komáromban halt meg.

ARÁNYI ALADÁR

szállító, tüzelő és építkezési anyag kereskedő

1886-ban Dunapentelén született, középiskolai tanulmányait Budapesten végezte. Katonai szolgálatot a vasuti ezred kötelékében teljesített. 1916-ban telepedett le Komáromban, mint MÁV tisztviselő és 1921-ben ment nyugalomba. Egy évvel később önállósította magát mint építkezési anyag kereskedő. A komáromi izraelita hitközség előljárósági tagja.

lovag BERSUDER SÁNDOR

ny. alezredes

Apatinban 1872-ben született. Középiskoláit Apatinban, katonai kiképzését a Ludovika Akadémián nyerte. Katonai pályáját 1890-ben kezdte és 1918-ban alezredesi rangban vonult nyugalomába. A világháborút a 12. gyalogezred kötelékében az orosz és olasz határon küzdötte végig. Kitüntetései: a III. o. katonai érdemkereszt és a Signum Laudis. A kommun alatt Egerben tartózkodott és ott teljesen kirabolták. 1919-ben telepedett le Komáromban. A MOVE vadászosztályának tagja.

BECK KÁROLY

épületfa kereskedő és építési vállalkozó

Komáromban 1886-ban született, ugyanott végezte középiskoláit is. Vállalatát 1911-ben alapította és azóta a háborús évek meg-

szakításával vezeti. A világháborút a 12-ik k. u. k. gyalogezredben küzdötte végig az orosz és olasz fronton. Kitüntetései: a II. oszt. ezüst és bronz vitézségi érmek és Károly csapatkereszt. Törvényhatósági bizottsági tag, városi képviselő, az ipartestület és számos más egyesület tagja.

FIEDLER JÁNOS Lenfonógyár, Lenipar R.-T.

Komárom egyik legnagyobb ipartelepét *Fiedler* János alapította. A gyár nagy fejlődésnek indult és évről-évre fokozódik termelőképessége. Munkáslétszáma 1918-tól 1929-ig a kétszeresére

emelkedett. 1918-ban 5000 orsóhellyel dolgozott, 1929-ben pedig már 10.000-el, 1918-ban 800 hold, 1929-ben 4000 hold len termését dolgozta fel. Ez adatokból is látható a gyár örvendetes fejlődése. Mostani vezetői Fiedler János, József és Csákváry János.

zétényi dr. CSUKÁS ISTVÁN

h. polgármester, főjegyző

1896-ban Komáromban született. Középiskoláit is ugyanott, főiskoláit Budapesten, Pozsonyban és Kolozsvárott végezte. A mozgósításkor a 14. honvéd gyalogezredhez vonult be az olasz frontra és mint tartalékos zászlós szerelt le. 1928. decemberében lépett a közigazgatási pályára és 1918. október 1-től kezdve Komáromban teljesít szolgálatot. A Komáromi Ref. Ifjúsági Egyesület és a népművelődési bizottság alelnöke, a ref. egyház presbitere.

ERWERT és társai, textilgépgyár és vasöntöde

A gyárat 1923-ban *Erwert* Viktor, *Fiedler* János lenipari rt., *Tschöp* Rezső és *Posselt* Hugó tulajdonosok alapították. A gyár foglalkozik szövőelőkészítő, textil, lenelőkészítő, kőfaragó stb. gépek előállításával. Foglalkozik továbbá gépalkatrészek, vas- és fémöntvények gyártásával. 1923-ban 12 emberrel kezdte meg üzemét és ma már 30 munkással dolgozik. A gyár által készített gép-részek külföldi cégek által vámmentes behozatalt élveznek s így a külföldi konkurenciával nagy harcot vívnak.

GAÁL ENDRE

ny. főszámvevő

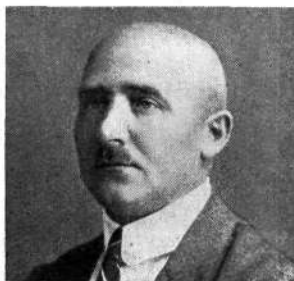

Székelyhid községben 1881-ben született. Középiskoláit Nagyváradon végezte, s ugyanott tett államszámviteli vizsgát. Pályájának egyes állomásai a következők: 1900 Nagyvárad, 1902-től 1920-ig Kolozsvár, 1920 Budapest, 1922-től 1928-ig Komárom. 1928 február 1-én főszámvevői rangban vonult nyugalomba. Ezt megelőzően a 21-ik honvéd gyalogezreddel a szerb fronton vett részt a világháborúban és mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Kolozsvárról a megszállás alatt hazafias magatartása miatt távozní kellett.

GAÁL KÁLMÁN

ny. M. Á. V. irodai s. tiszt

1881. február 2-án a vasmegyei Csánig községben született, középiskoláit Sopronban végezte. 1907-ben lépett a Máv. szolgálatába Komáromban és 1924-ben került nyugalomba. A törvényhatósági bizottság tagja, az Első Magyar Általános Biztosító Társaság komáromi helyi képviselője. Résztvesz több társadalmi és kulturális egyesület életében.

A kommün alatt letartóztatásba került, de 24 óra multán sikerült megszöknie, amikor is halálra keresték. Szerencsére a kommün 1919 augusztus 1-én megszűnt és így sikerült neki elkerülni sok magyar hazafi szomorú sorsát.

Iosonci gróf GYÜRKY ALADÁR

földbirtokos

népszerű notabilitása.

1899-ben Budapesten született, középiskolai tanulmányait Rákospalotán végezte. Utána az 5-ös huszárezredhez vonult be, amellyel az orosz harcokban vett részt. Kitüntetései: két II. oszt. ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. Tartalékos zászlós. Leszerelése óta gazdálkodással foglalkozik szőnyi birtokán és részt vesz a vármegye társadalmi életében, amelynek egyik

HAJDA JENŐ

főmérnök

Szegeden 1894-ben született, középiskoláit a József kir. műegyetemen végezte. Pályáját a székesfőváros szolgálatában kezdte, 1918-ban Árvába került a vasútépítéshez, de innen a csehek kiűldözték. 1921-ben jött Komáromba, ahol a közművek, csatornázás, vízvezetési munkálatokat, rendőrségi járásbírói, városi és bérház épületek építtetését vezette. Városi képviselőtestületi tag.

Dr. HOLLITZER SÁNDOR

orvos

1891-ben Kolozsvárott született és középiskolai tanulmányai után az ottani egyetemen szerezte meg orvosi diplomáját. 1914-ben a kolozsvári egyetemi klinikán kezdte pályáját, majd a világháború kitörésekor az 5. gyalogezredhez vonult be, amellyel az orosz és szerb harctérre vezényelték. Tartalékos főorvos, az I. o. ezüst vitézségi érem, a koronás arany érdemkereszt és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1919-ben Kolozsvárról az oláhok kiűldözték és ekkor a nemzeti hadsereg kötelékébe lépett és Hajmás-kéren, Budapesten és Győrött teljesített szolgálatot. 1921-ben gróf Gyürky uradalmának orvosa lett. 1925-ben nevezték ki Komáromba az O. T. I. orvosává és azóta ott gyakorló orvos. Tagja az Országos Orvos Szövetségnek, a Természettudományi Társulatnak és a Fogorvosok Országos Szövetségének.

HANK JÁNOS

vasuti vendéglős

1877-ben Báttaszéken született, iskolai elvégzése után Szolnokon kezdte pályáját. 1908-ban Komáromban telepedett le, ahol azóta vezeti a vasuti vendéglőt. A forradalom alatt teljesen kirabolták, éttermének berendezését darabokra törték. A kommün alatt szüneteltette vendéglői üzemét. Törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag.

alsópérecei és himeskői JÁNOSSY KÁROLY

m. kir. pénzügyigazgató

1880 október 24-én született. Középiskoláit Sopronban, főiskolai tanulmányait Eperjesen és Budapesten végezte. Pályáját a beregszászi kir. pénzügyigazgatóságnál kezdte és onnan 1914 júniusában helyezték Esztergomba. Ekkor a 4. hegyi tüzérezredhez vonult be és a szerb és olasz fronton teljesített szolgálatot. Tartalékos hadnagy, a bronz vitézségi érem és az arany érdemkereszt tulajdonosa. Törvényhatóság bizottsági tag, városi képviselő, az ágostai evangélikus egyház helyi felügyelője, a Tüzoltó Testület elnöke.

KIRÁLYI MIKLÓS

gyógyszerész

1886-ban Ógyallán született. Középiskoláit Érsekújváron, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját Győrött 1904-ben kezdte és ott volt 1921-ig, gyógyszerár tulajdonos. A cseh megszállás alatt magyar érzelmei miatt tizenkét napig raboskodott a komáromi vár börtönében. 1921-ben Szabadszálláson nyitott gyógyszerárat, amelyet három évig vezetett. 1925. augusztusában lett a komáromi „Fehér kereszt” gyógytár tulajdonosa. A háború alatt a 18. egészségügyi csapatnál teljesített szolgálatot. Az OKH. felügyelőbizottságának, a városi képviselőtestületnek tagja, a gesztési járás tűzrendészeti felügyelője, a Tesz. választmányi tagja. Több előadást tartott és tűzrendészeti cikket írt.

IGMÁNDI KESERŰVÍZ VÁLLALAT

Nagyigmánd és Kócs község határában az úgynevezett csi-csói ér lapályos részén fakadnak a források. Az Igmándi vizet,,

amelynek gyógyerejét több kiváló egyetemi tanár szakvéleménye is megerősítette, belső fogyasztásra és exportra használják fel. A vállalat területén 506 kút létesíthető, amelyek keserű sóban Európa legtöményebb ilyenmű gyógyforrásai. 1909-ben cca 800.000 palackot termeltek. A vállalt alapítója Schmidthauer Antal, jelenlegi tulajdonos Schmidthauer Lajos.

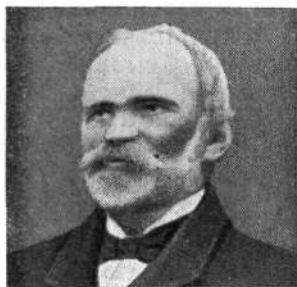
KOMÁROMMEGYEI HITELBANK R.T.

mint a Magyar Általános Hitelbank r.t. leányintézete

1922-ben alapították. Foglalkozik váltó leszámítolásával, értékpapírok vételével és eladásával, birtokkölesönökkel, külföldi pénzek vételével és eladásával és mindennemű bankügyletekkel. Ügyvezető-igazgatója *Quittner* Ödön, régi bank-szakember, aki 1905 óta áll a Magyar Általános Hitelbank szolgálatában. A komáromi fiókot megalapítása óta vezeti és neki köszönheti az intézet szép fejlődését.

Dr. KONKOLY-THEGE BÉLA

törvényhatósági bizottsági tag

1853-ban Kömlődön született, középiskoláit Budapesten, főiskolai tanulmányait a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem jogi fakultásán végezte. 1908-ban telepedett le Komáromban s azóta állandóan ott él s a város legelőkelőbb polgárai sorába tartozik. A kommun alatt házáat úgy emlegették, mint a fehér tanyát, ahol titokban gyűltek össze a társadalom legkiválóbbjai és a diktatúra megdöntésén tanácskoztak. Törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag.

kismarjai Dr. KUN ÁRPÁD

körzeti forgalmiadó osztály vezetője

Kiskunfélegyházán született 1889-ben és ugyanott végezte középiskoláját, majd Budapesten jegyzői oklevelet, jog és államtudományi doktorátust szerzett és államszámviteli vizsgát tett. 1912-ben lépett a közigazgatás szolgálatába Csongrádon mint járási számvevő. Ezután a 30-ik honvéd gyalogezredhez vonult be és az orosz fronton küzdött végig a háborút. Kitüntetései: Signum Laudis,

II. oszt. ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. 1926-ig szolgált és főhadnagyi rangban szerelt le. Még az évben Komárom város parancsnoka lett, majd 1927 augusztusában átvette a forgalmiadóhivatal vezetését. Tevékenységének köszönhető, hogy 150 köztisztviselői ház épült fel Komáromban.

LEBISCH VINCE

polgáriiskolai igazgató

Sopron—Brennbergbányán 1881-ben született, középiskoláit és a tanítóképzőt Modorban végezte, majd tanári diplomáját a budapesti polgáriiskolai tanárképzőben nyerte. Pedagógiai működését 1903-ban Pápoc községben kezdte, utána Tatabányán, Nagyszebenben és Győrött működött. 1920 április 1-én került a komáromi polgáriiskola igazgatói székébe s azóta vezeti az intézetet. A városi képviselőtestület tagja, r. kath. egyházközségi képviselő. „Küzdelem a koronaért“ címmel 1921-ben a Szent István-társaság kiadásában novellás könyve jelent meg.

Özv. MILCH E.-né és MILCH N.

Magyar Keményfaipari R.-T.

1918-ban alapították s azóta fatermeléssel s fakereskedelemmel, valamint malomüzemmel foglalkozik. A cég fejlődésének tanúsága a részvénytársaság alapítása, amelynek üzletköre legfőképpen a gróf Eszterházy Tamás pápa—ugodi és devecseri erdőségeinek kitermelése és mint ilyen az ország egyik legnagyobb fatermelő vállalata. A részvénytársaságot Milch Emánuel, a Milch céget pedig Milch Imre vezeti.

PUNGOR LAJOS

O. K. H. ügyvezető elnöke

A vasmegyei Kisunyom községben 1864-ben született. Középiskoláit Szombathelyen végezte. 1891-ben lépett a MÁV. szolgálatába, ahonnan 1923-ban felügyelői rangban vonult nyugalomba. Törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag, az r. k. egyházközség alelnöke, az OKH. ügyvezető elnöke, a Komáromi Társaskör, Stefánia Szövetség és az egyházi énekkar elnöke. A vöröskereszt díszérem középkeresztjének tulajdonosa.

RÜDIGER ISTVÁN

ny. bankigazgató

1862-ben Szombathelyen született, középiskoláit Veszprémben végezte, majd a vaskereskedői pályára lépett és önállósította magát. 1887-től 1895-ig bejegyzett vasüzlete volt Komáromban, majd ezt eladta és a takarékpénztár szolgálatába lépett, ahol 25 évi működés után vonult nyugalomba. Közben három évig szikvízgyára is volt. A törvényhatósági bizottság, a községi képviselőtestület, a

r. kath. egyháztanács és a úri kaszinó tagja. A gyászos emlékü kommun alatt hazafias magatartása miatt a forradalmi törvény-
szék elé került, amely 8000 korona pénzbüntetésre és másfél-
évi börtönre ítélte. A kékpénzt behajtották rajta az „elvtársak“,
de a börtönbüntetés végrehajtására már nem került a sor.

néhai STREILENFELS FRIGYES

őrnagy

Wienben 1881-ben született, ugyan-
ott végezte középiskoláit, majd a kato-
nai főiskolát Morvafehértemplomon.
1904-ben mint tényleges hadnagy jött
Komáromba a 13-ik utászzászlóaljba és
a háborús évek megszakításával halála
napjáig itt teljesített szolgálatot. A vi-
lágháború alatt az orosz fronton har-
colt, háborús kitüntetései: a török fél-
hold-rend, Signum Laudis, I—II. oszt.
ezüst vitézségi érem, német vaskereszt, a katonai III. oszt. érdem-
kereszt és Károly csapatkereszt. A csehek bevonulása alkalmá-
val ő robbantotta fel a hidakat. 1924. február 27-én halt meg Ko-
máromban.

SULACSIK LAJOS

m. kir. pénzügyi számvevőségi főnök

Komáromban 1874-ben született, kö-
zépiskolai és főiskolai tanulmányait
Pozsonyban végezte. Pályafutását 1900
március 1-én a vármegyei számvevőség-
nél kezdte, 1904 január 1-én lépett át a m.
kir. pénzügyi számvevőséghez és ennek
szolgálatában áll ma is. A világháború
alatt a 31-ik honvéd gyalogezreddel az
olasz és szerb fronton harcolt és mint
tartalékos százados szerelt le. Kitünté-
tései: a III. oszt. katonai érdemkereszt, Signum Laudis, ezüst és
bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem.
Törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag, a ref.
ifjúsági kör, Move vadász-osztály és a KFC elnöke.

SKOVRANSZKY JÓZSEF

postafőnök

1882-ben Érsekújváron született és ott végezte középiskoláit
is, a postatisztitanfolyamot pedig Budapesten. 1904-ben lépett a
m. kir. posta szolgálatába. A mozgósításkor bevonult és mint tá-
bori távirásztiszt az orosz fronton volt. Jelenleg a komáromi
postahivatal vezetője, postafelügyelői rangban. A törvényhatósági
bizottság, r. k. egyházközség és a városi képviselőtestület tagja.

gárdonyi SZAKÁLL IMRE

állomásfőnök, MÁV. főfelügyelő

Bana községben 1881-ben született, középiskoláit Budapesten a ref. főgimnáziumban végezte és Budapesten folytatta főiskolai tanulmányait is. 1902 február 13-án lépett a MÁV. szolgálatába és először a budapesti üzletvezetőségénél működött, majd a kommun bukása után Komáromba került, ahol az állomásfőnöki teendőket látta el. Ezt megelőzően a 26-ik és a 12-ik gyalogezred kötelékében katonai szolgálatot teljesített. Komáromban a városi élet fellendítésében nagy szerepe van. Tagja a törvényhatósági bizottságnak, a városi képviselőtestületnek, díszelnöke a komáromi vasutasok egyesületének és presbiterje a ref. egyháznak.

felsőszőlősi SZÖLLŐSY ÖDÖN

lőtenyésztési főigazgató, m. kir. méneskari ezredes

1875-ben Temesváron született és középiskoláit az ottani főgimnáziumban, katonaiskoláit pedig a cs. és kir. lovashadapródiskolában Mährisch-Weiskirchenben végezte. Katonai pályáját a 8. huszárezrednél kezdte és 1906-ban lépett át a méneskarhoz. 1907-ben helyezték Bábolnára. Ugyanabban az évben épült fel az új méntelep Komáromban és így már oda vonult be. Pályáján gyorsan haladt előre és jelenleg mint lőtenyésztési felügyelő, ezredesi rangban teljesít ott szolgálatot. A Signum Laudis és a II. o. tiszti szolgálati jelvény tulajdonosa.

Dr. TOMANÓCZY JÓZSEF

ügyvéd

1885-ben Dunaalmáson született. Középiskoláit Komáromban és Győrött, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. A világháború alatt két évig a hadbírósnál mint tanácsjegyző szolgált. 1923-ban kezdte meg ügyvédi gyakorlatát Komáromban, s azóta vezeti jóhírneke örövendő irodáját. Városi képviselőtestületi tag, egyházközségi ügyész 1914—1916-ig felelős szerkesztője volt a Komáromi Hírlapnak.

VASZARY GYULA

jószágfelügyelő, gazdasági tanácsos

Nagycenken 1868-ban született. Középiskoláit Sopronban és a gazdasági akadémiát Magyaróvárott végezte. Gazdasági pályáját Gollipusztán, a piaristák uradalmában kezdte, onnan gróf Hoyos, gróf Széchenyi, majd gróf Esterházy uradalmaiban folytatta. 1900 évben került a primácia öregcsányi pusztájára jószágfelügyelőnek, ahol jelenleg is működik. A vármegyei tör-

vényhatósági bizottság, a községi képviselőtestület tagja. Erdemei elismeréséül gazdasági tanácsossá nevezték ki.

dr. VARGA M. MIHÁLY

városi tisztifőorvos

1866-ban Érsekújváron született. Középiskoláit Budapesten, egyetemi tanulmányait Bécsben és Budapesten végezte. Pályáját a budapesti tudományegyetem klinikáin és a Szent István kórház sebészeti és bőrgyógyászati osztályán kezdte. Utána 1895-ig Budapesten, mint magánorvos működött. Ezután Csallóközben, Nemesócsán, majd Paty, Pestmegyei községben körorvos. 1902-ben telepedett le Komáromban, ahol 1906 év óta városi tisztiorvos, 1920-ban helyettes főorvos, 1924-ben pedig a megyei város főorvosa lett. 1906 év óta tagja a képviselőtestületnek. Törvényhatósági bizottsági tag, a ref. egyház presbiterje, a Stefánia Szövetség vezetőfőorvosa. Számos ismeretterjesztő előadást tartott és több szakeikke jelent meg.

VERMES LAJOS

városi pénztárnok

1875-ben, Pápán született és az ottani főgimnáziumban fejezte be középiskolai tanulmányait. 1897-ben Alsógörzsönyben kezdte közigazgatási pályáját, majd Szilsárkányban és Negyed községben működött. Ezután Pozsonyban elvégezte a közigazgatási tanfolyamot és zsebében a jegyzői oklevéllel tért vissza Negyed községbe. 1911-ben Semp-tén jegyzőnek választották meg, 1916-

Esztergomi járás

Annauölgy

KALMÁR JÓZSEF

tanító

1898-ban Szalkszentmártonban született, középiskoláit és a tanítóképezdét Esztergomban végezte, 1916-ban bevonult és a románok ellen harcolt. A nemzeti hadseregnél is szolgált 16 hónapig, a csendőrtartalék kötelékében és a honvédelmi minisztériumban. 1922 óta Annauölgyben tanító. A Levente Egyesület vezetése alatt egyike lett az elsőnek a vármegyében. Versenyeken 13 kiüntetést nyert 600 főből álló csapata. Vezetője a mozgósínháznak, melynek épített színpadán műkedvelői előadásokat rendez.

CSENKE ISTVÁN

igazgató-tanító

1898-ban Esztergomban született és tanulmányai elvégzése után ott nyerte tanítói képesítését is. Egy évig a nyitrai 17-ik gyalogezrednél segédszolgálatos volt, utána gróf Károlyi alsópakonyi uradalmában tanító és 12 év után Annauölgyben a bányaiskola igazgatója. Az „Esztergom és Vidéke” tudósítója.

Bajna

BAJNA KÖZSÉG

E színtiszta magyarajkú és róm. katolikus vallású község a Trianon utáni tíz év alatt örömdetes fejlődésnek indult. Ez alatt épült a körorvosi lak, létesült a villanyvilágítás, 52 új lakóház épült fel és a lélekszám 500-al gyarapodott. Tát, Bajna, és Szomor községek között országutat építettek, ami a község életére előnyös befolyással van. A község határa: 6525 kat. hold, erdeje 2069 hold.

BECSKA KÁROLY

uradalmi főintéző

Brodecz csehországi községben 1876-ban született, középiskolai tanulmányait Jungsbunzlauban, a gazdasági főiskoláit Taborban végezte. 25 év előtt szerezte meg a magyar állampolgárságot és az óta hű polgára új hazájának. Metternich Sándor Klementina hercegnő uradalmában 1899-ben kezdte pályáját és azóta a háborus évek megszakításával, ott teljesít szolgálatot. A világháborút a 16-ik

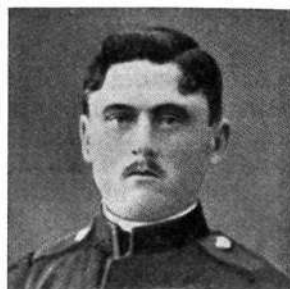

honvéd gyalogdandárnál küzdötte végig. Résztvett az oláh és orosz harcokban és a Signum Laudisszal, továbbá a Ferenc József érdemkeresztrel tüntették ki. Tartalékos főhadnagy, az Omge, a községi képviselőtestület és a vármegyei gazdasági egyesület tagja.

IZSÓ SÁNDOR

községi bíró

1892-ben Bajnán született és iskolái elvégzése után szülőfalujában levő birtokán gazdálkodik. A komáromi 6-ik vartüzérezreddel résztvett a szerb, olasz és oláh harcokban, ahol a Ferenc József-rend keresztjével és a Károly csapatkeresztrel tüntették ki. Öt éve viseli a bírói tisztet a község bizalmából. Tagja a törvényhatósági bizottságnak.

SOLTÉSZ ISTVÁN

rk. plébános

Losoncon 1894-ben született, az ottani főgimnáziumban tett érettségét, theologiai tanulmányait pedig Esztergomban végezte. Pappá szentelése 1917-ben történt Szegeden. Nyomban mint tábori lelkész az olasz frontra került. A háború végén mint százados-lelkész szerelt le. Ezután Dunamócson, Szentendrén, Érsekvadkertben és Esztergomban működött. 1926-ban lett Bajna község plébánosa. Az iskolaszék, Hitelszövetkezet és Népház elnöke., „Viharzó tengeren” című munkája a közelmúltban hagyta el a sajtót.

SZTANKOVITS ENDRE

községi főjegyző

Jánosházán született 1888-ban. Középiskoláit és a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. Közpályára 1905-ben lépett Nagysáp községben, ahol gyakorló lett. Onnan Tátra, Tokodra és Dorogra került, majd 1916-ban Csév község vezető főjegyzőjévé választotta. A világháborúban a 18-ik honvédgyalogezred kötelékében az orosz fronton harcolt és megszerezte a II. oszt. ezüst és bronz vitézségi érmet, a Signum Laudist és a Károly csapatkeresztet. 1919-ben Bajna község főjegyzője lett. A kommun alatt hazafias magatartásáért az esztergomi forradalmi törvényszék elé került,

ahol ítéletet nem hoztak ellene, de megfenyegették. Házát két ízben dúlták föl a vörösök és elvitték összes fegyvereit. Egy ízben Viszkovics nevű kommunista berontott irodájába és le akarta gyilkolni. Ekkor fegyvert rántott, rálőtt és a kalapját keresztül lőtte. A vörös „hős” ijedtében elfutott. A vármegyei törvényhatósági bizottság tagja, a Hangya igazgatója, a tűzoltó testület, a leszerelési bizottság, a róm. kath. iskolaszék világi elnöke, a vármegyei jegyzői egyesület alelnöke.

Bajót

BAJÓT KÖZSÉG

Hegyes, erdős vidéken épült; nevezetessége az őskorú barlang és várrom. Lakossága földműveléssel foglalkozik, egy része azonban a közeli kőbányában dolgozik. Az utolsó tíz esztendőben erősen fejlődésnek indult, mert amíg 1919. évben a község 280 lakóházból állott és 1300 lakosa volt, addig ma 320 lakóháza van és 1640 lakosa.

FÜLE ISTVÁN

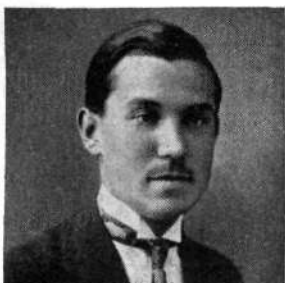
községi pénztárnok

1880-ban Bajóton született és iskolái elvégzése után követte atyja példáját és gazdálkodni kezdett. A 14., 4. és 20. honvédgyalogezredekkel 34 hónapig frontszolgálatot teljesített. 1924 óta áll a község szolgálatában. A törvényhatósági bizottság, a képviselőtestület, Hangya és Hitelszövetkezet felügyelőbizottsági, a Lövészegylet tagja, testnevelési oktató, a Tűzoltótestület ellenőre.

MEITNER MIKLÓS

községi főjegyző

1910-ben Tokodon született. Középiskoláit Esztergomban, Győrött és Budapesten végezte, a jegyzői oklevelet Győrött szerezte meg. Utána két félévet hallgatott a budapesti Tudományegyetemen. 1921-ben lépett a közigazgatási pályára és 1929 január 9-én választották meg Bajóton vezető jegyzőnek. A Hangya szövetkezet vezetője, a Hitelszövetkezet elnöke, a Tűzoltótestület parancsnoka, a polgári lövészegylet vezetője stb.

VIDA ALFONZ

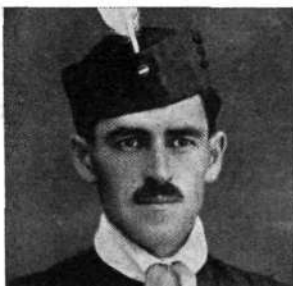
plébános

1897-ben Enyicske községben született. Középiskoláit Kassán és Nagyszombatban, teológiai tanulmányait Esztergomban végezte. 1920 június 3-án szentelték pappá. Utána hét éven át Bajót községben volt segédlelkész, ahol 1927. év óta plébános. A Hitelszövetkezet könyvelője, a képviselőtestület tagja, az iskolaszék elnöke.

Csév

vitész DUDÁS PÁL

levente főoktató

Magyardomhegyházon 1897-ben született, középiskoláit Aradon végezte. A háború elején pénzügyőr volt Aradon, onnan önként bevonult a 2-ik honvédegyalozredhez, majd a 3-ik bosnyák ezredhez helyezték át, amellyel résztvett az utolsó piavei ütközetben. Közben 22 hónapig orosz hadifogságban volt, honnan visszakerülve, újra a haretérre ment. Kitüntetései: arany, I., II. oszt. ezüst, bronz vitézségi érmek, a Ferenc József kereszt, Károly csapattereszt és sebesülési érem. 1925-ben avatták vitézzé. A csévi és a piliscsabai Levente Egyesület főoktatója.

GARAI ISTVÁN

ny. plébános

1856-ban a trencsénvármegyei Puchó községben született. Középiskoláit Nyitrán és Nagyszombaton végezte. Theológiai tanulmányait a Pázmáneumban folytatta és fejezte be. 1879-ben szentelték pappá és pályájának főbb állomásai Garamszentbenedek, Dák és 1890 óta pedig Csév község volt. Ez utóbbi helyen 38 évig működött mint plébános. 1928 október 1-én vonult nyugalomba. Lelki pásztorkodása alatt alakult a csévi temetkezési egyesület és a fogyasztási szövetkezet, amelynek öt éven át elnöke és szellemi irányítója volt. Elnöke még az úrbéreseknél is és megszervezte a Rózsafűzér társulatot.

HACHER GYULA

körjegyző

1891-ben Hodrusbányán született, középiskoláit Selmecbányán végezte, a jegyzői oklevelet pedig Budapesten szerezte meg. 1914

végétől az összeomlásig az orosz harctéren teljesített szolgálatot. Kitüntetései: I. oszt. ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. Leszerelése után Uny község helyettes körjegyzője lett, majd a kesztölei körjegyzőségben működött. 1920-ban választották meg a csévi körjegyzőség vezetőjévé. Kommun alatt hazafias magatartása miatt forradalmi törvényszék elé állították. 1921-ben felállíttatta a hősök emlékszobrát, amely első volt a vármegyében, 1923-ban az esztergomi káptalantól 112 házhelyet szerzett, amelyet a község szegény lakosai között osztottak szét. Megszervezte az Önkéntes tűzoltótestületet, a Levente Egyesület elnöke.

MATANCSEVITS GYULA

állami tanító

Komárommegyei Tardos községben 1882-ben született. Középiskoláit és a tanítóképzőt Esztergomban végezte. A háború kitöréséig Horvátország több községben tanítóskodott a Julián egyesület iskoláiban, majd bevonult a nyitrai 14-ik gyalogezredhez, amellyel az orosz frontra vezényelték. 1919-ben Gömör-megyébe került, Ágostonlakra, ahol a megszállásig működött, amikor is kiutasították. Ekkor Enyingen helyezkedett el, majd Pitvaroson és Doboz községben teljesített szolgálatot. 1926 óta Csév községben tanít. A Julián Egyesulettől, melynek valamikor gróf Klebelsberg Kuno kultuszminiszter volt az igazgatója, a magyar nyelv terjesztéséért elismerést és jutalmat nyert.

ZUBKOVICS JÓZSEF

kisbirtokos, községi bíró

A barsmegyei Nagykároly községben 1860-ban született. Iskoláit Nagykárolyban és Párkányban végezte, majd gazdálkodással kezdett foglalkozni. 1877 óta lakik Cséven, 1893-ban lett községi előljáró, majd 26 évig közgyám és 1920 óta községi bíró. Kommun alatt hazafias magatartása miatt kiakarták végezni és ettől a diktatúra bukása mentette meg. Az O. K. H. helyi fiókjának felügyelőbizottság elnöke, az iskolaszék és a Polgári Kör elnöke.

Csolnok

KÖNÖZSY ENDRE

igazgató-tanító

1898-ban Ebed községben született. Módoron végezte a középiskolát és az állami tanítóképzőt. 1916-ban bevonult a 26-ik honvédgyalogezredhez és 1917-ben orosz hadifogságba esett, ahonnan 1922-ben került haza. Tartalékos hadnagy, a bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem tulajdonosa. 1922 óta megszakítás nélkül Csolnokon működik. Öt község felett levente főoktató. Tüzoltó alparancsnok. Felesége 1921 óta szintén a tanítói pályán működik.

Dr. LIPTAI BÉLA

körorvos

Fakóvezekény községben 1895-ben született. Középiskoláit Selmecbányán, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1915-ben bevonult katonának és 1918 augusztusáig az orosz, oláh, olasz és francia frontokon küzdött. Tartalékos hadnagy, a koronás arany érdemkereszt és Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1921 októberében fejezte be orvosi tanulmányait, utána a rendőrkórházban, majd budapesti Szent László és a Szent István kórházakban működött. 1925 óta Csolnokon körorvos és O. T. I. orvosa. Az anya- és csecsemővédő intézet vezetője.

MAJOROS KÁROLY

plébános

1891-ben Győrött született. Középiskoláit Budapesten, theologiai tanulmányait Esztergomban végezte. 1913-1916. Ipolytölgyesen segédlelkész, majd egy évig Budapesten hitoktató volt, utána két hónapig Ipolyságon segédlelkészkedett. 1918-ban Bajóton adminisztrátor lett. 1919. június 10-én a kommunisták mint ellenforradalmárt bebörtönözték és a budapesti Markó uccai fogházban szenvedett a közműn bukásáig. 1920. óta Csolnok község plébánosa. néhai

Csernoch hercegprimás a kommun alatt viselkedéséért írásbeli elismerését fejezte ki. Ismert egyházi író és községének lelkes szellemi vezére.

MAYER JÁNOS

községi bíró

1884-ben Csolnokon született, ahol iskolái elvégzése óta családi kisbirtokán gazdálkodik. A világháborúban a 26. gyalogezred kötelékében az orosz és olasz harctéren küzdött, a II. o. ezüst vitézségi érem és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1924-ben választották meg törvénybírónak és 1926-ban lett első ízben a község bírása. 1927-ben újra megválasztották és azóta tölti be e tisztséget. A vármegyei törvényhatósági bizottság agja.

dentai báró ROHR REZSŐ

okl. bányamérnök, a Reiman-akna üzemvezetője, bányafelügyelő

1895-ben Rodaunban született. Középiskoláit Budapesten és Bécsben végezte. Utána belépett a haditengerészethez, elvégezte a főiskolát és 1916-ban fregatt-hadnagy lett. Az összeomláskor Budapestre jött, majd a folyamórségnél teljesített szolgálatot, utána pedig Selmecen a bányamérnöki tanulmányait kezdte el, amelyeket az ausztriai leobeni főiskolán fejezett be és 1922-ben nyerte el oklevelét.

Utána két évig Felsősziléziában a hercegi bányában működött, 1924 elején került Dorogra, ahol 1928 március óta a Reimann-akna üzemvezetője. Háborús kitüntetései a Signum Laudis a kardokkal és a Károly csapatkereszt. Hivatalból tagja a községi képviselő-testületnek.

VANYEK HENRIK

kántortanító

1884-ben Komáromban született, középiskoláit és a tanítóképzőt Esztergomban végezte. 1903-ban Zebegényben kezdte pályáját, majd Létán és Német-szentgróton működött. 1920 óta Csolnok községben kántortanító. A vármegyei közművelődési egyesület igazgatója. A magyarosítás terén nagy érdemeket szerzett és ezért vármegyei kitüntetésben részesült.

A dorogi szénbányászat története és fejlődése 1904-1929. évig

Irta: PROUZA VILMOS

a Salgó-Tarjáni Kőszénbánya R. T. igazgató-helyettese

Esztergom vármegye 1904. évben megjelent monografiája Dorog község szénbányászatát csupán futólag ismertette, aminek oka az, hogy e bányauzem súlypontja ez időben még Annavölgyön volt. Időközben azonban a helyzet teljesen megváltozott, mert a bányakerület összes széntermelése az 1915. évben megkezdett és 1918. évben befejezett 7200 m. hosszú Reimann altáró segítségével Dorog községben kerül felszínre, aminek következményeként e kerület központja Dorog község lett.

Hogy az időközi fejlődést szemléltethessük, Dorog község 25 év előtti és jelenlegi képét bemutatjuk:

Dorog 25 évvel ezelőtt

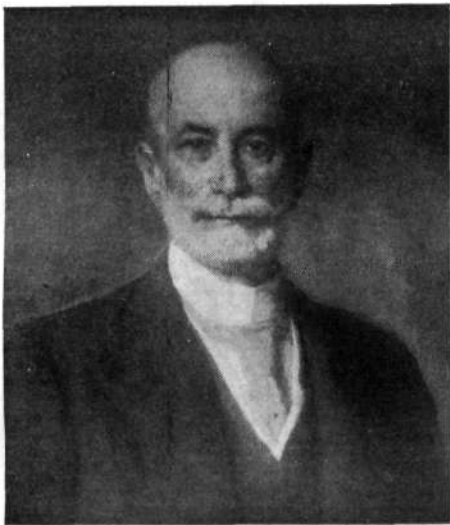

Dorog ma

Az alkotó emberi elme hatalmas teljesítményét látjuk itt. Ha arra gondolunk, hogy volt idő, amikor ez a virágzó és hazánk közgazdaságában most igen nagy szerepet betöltő ipari emporium — még mielőtt valóban kifejlődhetett volna — már-már pusztulásra volt ítélve, akkor becsülhetjük csak meg teljes értékében azt a gigászi munkát, mely rövid negyed évszázad alatt mindezt megteremtette.

A dorogi szénbányászat története visszanyúlik egészen a múlt század elejéig. Megemlékezik róla tanulmányában Beudant francia geológus is, aki 1808-ban beutazván Magyarországot, környékünkön is megfordult.

E hosszú fennállásának ellenére a magyar bányaiparban számottevő szerephez jutni nem tudott egyrészt azért, mert a széntelepek feküjét képező triasmészkből ki-kitörő óriás víztömegek egyik aknát a másik után sorozatosan elfullasztották, másrészt

Id. dr. Chorin Ferenc

Dr. Chorin Ferenc

pedig azért, mert a régi — s mint utólag kiderült, — megbízhatatlan fúrások a veszélyes víznívó felett csak igen kis szénmennyiséget állapítottak meg.

A maihoz képest tökéletlen technikai felszereléssel annakidején gondolni sem lehetett az elfult bányák víztelenítésére, annál kevésbbé, mert az elődök abból a téves feltevésből indultak ki, hogy a földalatti barlangok a Duna vizéből táplálkoznak és így kimeríthetetlenek.

Ugy látszott tehát, hogy a dorogi és környékbeli bányászat felett hamarosan meghúzzák a lélekharangot.

De másképp történt! Ma a bányakerület, amely 1904. évben mindössze 2.3 millió q. szén termelt, 8.5 millió q. évi termeléssel segíti a gazdasági életet s még hosszú évtizedekre elegendő szene van. Bányái pedig be vannak rendezve arra, hogy ezt a mennyiséget lényegesen felfokozva, még hosszú évtizedeken át, továbbra is szolgáltatassák.

Schmidt Sándor m. kir. bányaiügyi főtanácsosé az érdem, hogy a halódó bányászatba új lelket öntve, azt új életre keltette.

A szénmedence hydrológiai viszonyainak évek hosszú során át való tanulmányozásából és az elfult aknák víznívójának ellenőrző méréséből ugyanis arra a következtetésre jutott, hogy a triaszvizek függetlenek a Duna medrétől és hogy az eddig felállított vízelmélet téves.

A Tömedék-akna víztelenítésével a valóságban is beigazolta, hogy e következtetése helytálló. De ezzel a depresszió csak anynyiban csökkent, hogy megdőlt a tévhit, miszerint az egyszer elfult akna sorsa véglegesen megpecsételtetett. Az elfulás Damokles-kardja még mindig ott lebegett a bányák felett. A teljes meg-

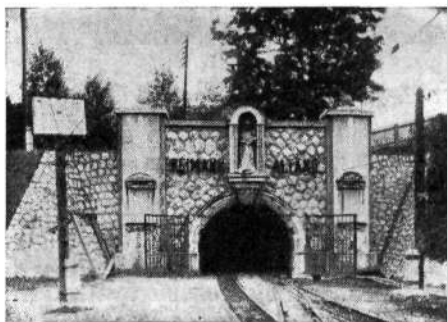
nyugvást, az abszolút bizalom helyreállítását, a megoldatlan problémák egész tömkelege akadályozta meg.

A testet és lelket egyaránt őrlő vízmentési munkák közepette ott kísért a kicsire becsült szénvagyon is.

De megdőlve az elődök által évtizedeken át képviselt vízelmélet, Schmidt Sándornak a régi kutató fúrások meddő eredményei tekintetében is kételyei támadtak és 1911-ben egy primitív kutató aknácskával, egy felvett és könnyebben megközelíthető teleprész átkutatására határozza el magát. A rendelkezésre álló fúrási adatok alapján ez utóbbi arról volt ismeretes, hogy a sok meddő beágyazás miatt fejtésre nem érdemes. S íme, meglepetésére 14 m. vastag tiszta szenet harántol át.

Ezzel a felfedezéssel a dorogi és környékbeli szénbányászatnak új érája kezdődik.

A vállalat elnöke, néhai dr. Chorin Ferenc főrendiházi tag, valamint ügyvezető-igazgatója, Reimann Lázár udvari tanácsos, feismervén az eléjük terjesztett tervezet nagy koncepcióját és a benne rejlő óriási lehetőségeket, lelkesedéssel karolják fel a dorogi bányászat ügyét és rendelkezésre bocsátják a kutatásokra és egy újonnan nyitandó akna telepítéséhez szükséges tőkét. Az új bánya tervezése 1913-ban veszi kezdetét és 1918-ban, mint „Reimann-akna” már gyarapítja a medence széntermelését. Felszerelésében a modern bányászat minden kelléke érvényesül. Alábbi fénykép ábrázolja az aknához vezető altáró bejáratját.

Reimann-akna

Az 1914. évben bekövetkezett világháború természetesen itt is érezte végzetes kihatásait. A hadbavonult munkásság hiánya, nemkülönben az anyagbeszerzés lehetősége a fejlődés lendületének korlátozott határt szabtak, mint ahogy a bányászat függvényét képező egyéb létesítmények tervszerű keresztülvitele is, sajnálatos halasztást szenvedett.

De még így is igen sok készült el 1914-től 1918-ig terjedő időben. Így többek között a meglévő s 198 lakásból álló dorogi bányakolónia 380 lakással gyarapodott. Felépült az új 40 ágyas, modern bányakórház, a tisztviselői és altiszti telep 40 lakással bővült. Vízvezeték és modern munkásfürdő létesült, az egész telep pedig befásított és hogy a bányakerület egészségügyi ellátása

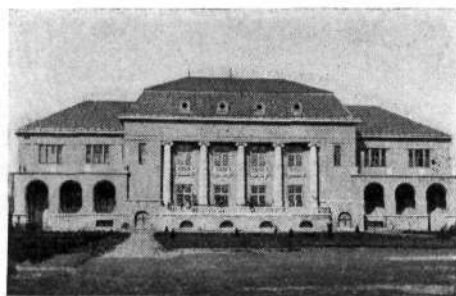
is minden tekintetben kifogástalan legyen, a vállalat 8 társulati orvost alkalmazott.

Mindennek végeszakadt azonban, amikor bekövetkezett az 1918-iki, illetve 1919-iki gyászos esztendő.

A dorogi bányákban a forradalom szellője elsősorban a teljesítmény csökkenésében jelentkezett, mely a közműn alatt csaknem semmivé zsugorodott. A fegyelem és kötelességérzet a lomtárba kerültek. Ilyen viszonyok mellett produktív és gazdaságos üzemet folytatni nem lehetett.

Midőn a törvényes rend ismét helyreállt, a dorogi bányák — sajnos — felkészületlenül állottak azokkal a feladatokkal szemben, amelyek az új helyzetből kifolyólag az üzemre háramlottak. Az ország szénkészletei, de még inkább az elveszett bányák termelése hiányzott a szénpiacon. Azokat tehát pótolni kellett, amiben a dorogi bányászatnak jelentős szerep jutott osztályrészül.

Egy másik nehézség az ország zilált pénzügyi helyzetében gyökerezett, mely kihatván a közgazdaságra, minden terv elé óriási nehézségeket gördített. A vállalat vezetésének körületekintő gazdálkodása azonban mégis lehetővé tette a szükségszerű bővítések gyorsütemű foganatosítását. Így indul meg a bányák reorganizációjával párhuzamosan a nagyszabású külszíni építkezés is. Kivitelre kerül akkor az alábbi képen látható monumentális munkásotthon, amelyet azonban a később bekövetkezett nagy gazdasági pangás miatt csak 1926-ban sikerül átadni rendeltetésének.

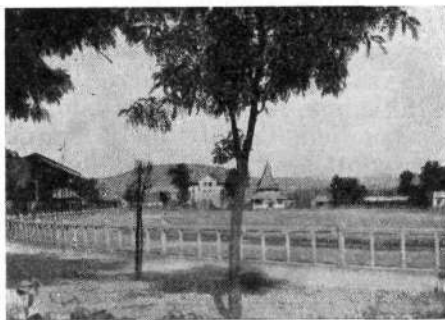

Dorogi munkásotthon

Az ifjú nemzedék egészséges testnevelését szem előtt tartva, ugyanakkor hazánk egyik legszebb sporttelepe létesül a bányatelep közepén, kiegészítve két nagy úszómedencével. A sporttelep látképét a túloldalon adjuk.

Kibővülnek az elemi iskolák és óvodák is, amire igen nagy szükség van, mert a 22 tanítóra és 4 óvónőre bízott 1400 tanköteles egy része már kiszorult a meglévő iskolákból.

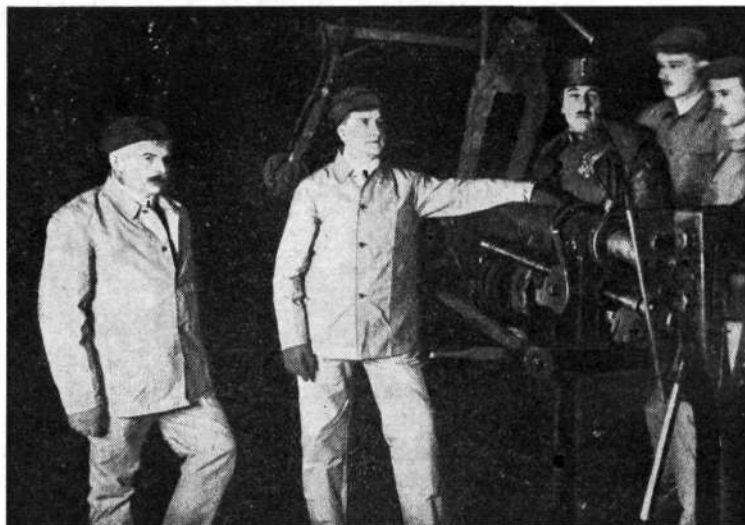
Felépül továbbá 406 munkás-, 5 tisztviselői és 40 altiszti lakás és elkészül az 5.7 km. hosszú homokvasút is, amely az iszapoltás céljaira szükséges homokot szállítja a bányához. Majd a külföldtől való függetlenítés céljából egy karbidgyár felállítására kerül a sor, mely heti 3 vagon karbidot tud termelni.

Sporttelep Dorogon

Az 1904. évben mindössze 500 lóerőt szolgáltató villamosközpont egy 10.000 lóerős turbina beállításával 18.000 lóerő teljesítményre emelkedik. A ma már Komáromig és Zsámbékig felállított magasfeszültségű távvezeték szerelése pedig szintén megkezdődik. Megemlítsre érdemes, hogy a cseh megszállás alatt álló Párkányána község a dorogi centráléból kapja az áramot.

1921. év elején, amikor Magyarország kormányzója, nagybányai Horthy Miklós meglátogatta a dorogi bányatelepet, sőt

Horthy Miklós kormányzó Dorogon, a bányában

a bányába is leszállott, — amiről az itt látható felvétel készült, — az előbbieken ismertetett és a Kormányzónak tervezetben bemutatott munkák csak részben voltak befejezve, nagyobbik részük még kivitelre várt.

Végleges kivitelük előtt — fájdalom — nagyot változván a viszonyok, az eredeti terv nem kerülhetett többé teljes egészé-

ben végrehajtásra. A vae victis jegyében született trianoni békeszerződésből fakadó nyomor ugyanis ez időre már elsorvasztott az országban minden vállalkozást. Sok üzem kénytelen volt teljesen leállni és a megmaradtak is arra kényszerültek, hogy üzemüket a minimumra csökkentsék. E katasztrófális pangás hullámszerűen átvivődött a bányákra is, mert elveszítvén fogyasztóikat, a termelést korlátozniuk kellett, aminek nyomán Dorogot sem kerülte el a szanálás. A szanálás keresztülvitelében a vállalat tekintettel volt az illetők körülményeire s csak olyan munkást bocsátott el, akinek otthon, falujában megélhetése volt, tisztviselőt pedig csak olyant, aki nyugdíjjogosultsággal bírt.

A nagy gazdasági válság maga után vonván az üzemek koncentrációját, 1925. évben a Salgótarjáni Kőszénbánya r.-t.-ba beolvadt az Esztergom-Szászvári Kőszénbánya r.-t. és a Hungária Mészipar r.-t.

Kisebb-nagyobb zökkenésektől eltekintve, mint amilyen pld. 1926. évben Reimann-aknai robbanószertárának bűnös meggyújtása volt, melynek — ha a tüzet elfojtani nem sikerül — esetleg az egész üzem esik áldozatul, komolyabb esemény nem zavarta a bányák helyzetét az utolsó esztendőkből, s a fejlődés, — bár a multhoz viszonyítva sokkal lassúbb lépésben, — szemmel láthatólag előrehalad. E fejlődéssel egyidejűleg a lelkek regenerációja is együttjár, aminek tanubizonysága az 1926. évben megkezdett bányatelepi templom építése. Az építkezéshez szükséges tőke a munkásság és az alkalmazottak adakozásából gyűlt össze. Hozzájárult az építkezési költségekhez még néhai dr. Csernoch János hercegprimás közbenjárására a Magyar Királyi Vállásalap 10.000 pengővel, a Salgótarjáni kőszénbánya r. t. pedig 40.000 pengővel. A templomépítési költségek 200.000 pengőben lettek előirányozva. Befejezése előreláthatólag 1932-re várható.

1927. év elején ez is megvalósul, amennyiben az 5.6 km. hosszú sodronykötélpálya és a dunai rakodó építése kezdetét veszi.

A balsors, mely a dorogi és környékbéli bányászatot eddigelé csaknem szüntelenül üldözte, rövid szünetet tartva — mintha csak e hatalmas alkotás befejezését akarta volna bevárni — újból ránehezedett a dorogi bányászatra. 1927. szeptemberében ugyanis a víz elöntötte az Augusztá-aknát. A megcsapolt földalatti patak percenként 40 köbméter vizet zúdított e bányába. Miután pedig az Augusztá-akna régi művelései útján az annavölgyi kerülettel összefüggött, ez utóbbi bányát is elöntötte a víz. Emberéletben szerencsére nem esett kár.

Az Augusztá-aknai vízbetörés kerekén 1600 munkást, hozzátartozóikkal pedig körülbelül 4000 lelket számláló lakosságot ügyszólván szempillantás alatt fosztotta meg kenyerétől.

Nemcsak a két bányát sikerült rövidesen vízteleníteni, hanem programmszerűen végrehajtott víztelenítési munkálatokkal biztosítani lehetett a dorogi szénbányászat egész jövőjét.

Schmidt Sándor bányagazgatóban olyan ember állott e válságos helyzetben a bányák élén, akinek erejét a veszély nemcsak, hogy nem csügesztette, hanem szinte megsokszorozta. A régi víz-

betörések természetének gondos tanulmányozása és az azokból leszűrhető sajátosságok alapos mérlegelése után sikerült megtalálnia a védekezés módját a szerencsétlenség elhárítására.

Az elemekkel folytatott állandó küzdelmeiben, de meg a bányatelep felvirágzásának nagy munkájában Schmidt bányauági főtanácsos olyan műszaki és adminisztratív munkatársakat nevelt maga mellé, akik méltó letétményesei az ő gondolatainak. Hogy e nagy munkából az altiszti kar és különösen a munkásság is különösen kivette derekasan a maga részét, azt felesleges hangsúlyoznunk.

Ennyit a dorogi bányászat multjáról és jelenéről.

A leírás kiegészítéséül még az alanti statisztikai adatokat tesszük közzé:

Jelenlegi bányák:

Tömedék-akna (ideiglenesen szünetel, Dorog község határában.)

Samu-akna (Dorog község határában.)

Reimann-akna (Csolnok község határában.)

Augusztá-akna (Csolnok község határában.)

Erzsébet-akna (Tokod község határában)

Annayölgy (ideiglenesen szünetel.)

Felhagyott bányák:

Árpád-akna

Ferenc-akna

Jenő-akna

Miklós-akna.

Munkáslétszám:

1904 évben	—	—	—	—	—	—	1171
1905 „	—	—	—	—	—	—	1117
1906. „	—	—	—	—	—	—	1028
1907. „	—	—	—	—	—	—	1184
1908. „	—	—	—	—	—	—	1274
1909. „	—	—	—	—	—	—	1343
1910. „	—	—	—	—	—	—	1316
1911. „	—	—	—	—	—	—	1275
1912. „	—	—	—	—	—	—	1376
1913. „	—	—	—	—	—	—	1488
1914. „	—	—	—	—	—	—	1634
1915. „	—	—	—	—	—	—	1550
1916. „	—	—	—	—	—	—	1735
1917. „	—	—	—	—	—	—	1565
1918. „	—	—	—	—	—	—	1922
1919. „	—	—	—	—	—	—	2771
1920. „	—	—	—	—	—	—	2621
1921. „	—	—	—	—	—	—	2523
1922. „	—	—	—	—	—	—	2830
1923. „	—	—	—	—	—	—	3269

1924. évben	—	—	—	—	—	3212
1925. „	—	—	—	—	—	2974
1926. „	—	—	—	—	—	2517
1927. „	—	—	—	—	—	2738
1928. „	—	—	—	—	—	3000
1929. „	—	—	—	—	—	3300

Nem lesz érdektelen ideiktatni, hogy míg a világháború előtti időben a munkásság egy része állandóan külföldiekből nyert kiegészítést, addig az egész munkáslétszám ma már kizárólag magyar elemekből kerül ki.

Széntermelés:

1904. évben	—	—	—	—	—	2.3	millió q
1905. „	—	—	—	—	—	2.4	„ „
1906. „	—	—	—	—	—	2.5	„ „
1907. „	—	—	—	—	—	2.7	„ „
1908. „	—	—	—	—	—	3.1	„ „
1909. „	—	—	—	—	—	3.2	„ „
1910. „	—	—	—	—	—	3.4	„ „
1911. „	—	—	—	—	—	3.5	„ „
1912. „	—	—	—	—	—	4	„ „
1913. „	—	—	—	—	—	4.1	„ „
1914. „	—	—	—	—	—	3.7	„ „
1915. „	—	—	—	—	—	4.1	„ „
1916. „	—	—	—	—	—	4.1	„ „
1917. „	—	—	—	—	—	3.3	„ „
1918. „	—	—	—	—	—	3.6	„ „
1919. „	—	—	—	—	—	2.6	„ „
1920. „	—	—	—	—	—	3.4	„ „
1921. „	—	—	—	—	—	3.8	„ „
1922. „	—	—	—	—	—	4	„ „
1923. „	—	—	—	—	—	4.4	„ „
1924. „	—	—	—	—	—	4.3	„ „
1925. „	—	—	—	—	—	6.2	„ „
1926. „	—	—	—	—	—	6	„ „
1927. „	—	—	—	—	—	6.7	„ „
1928. „	—	—	—	—	—	7.4	„ „
1929. „	—	—	—	—	—	8.5	„ „

A kitermelésre kerülő szén átlagos hőértéke eléri az 5200 kalóriát.

Befejezésül megemlítjük még, hogy a dorogi szénbányászat fejlődése még korántsem érte el csúcspontját. A fejlődésre nagy szénvagyonánál fogva még igen tág tere nyílik, különösen akkor, ha a mostani mostoha gazdasági viszonyok megszűnnek, vagy pedig — ami mindnyájunk fő óhajta — megcsónkított hazánk határai kibővülnek és az idegen járom alatt sinylődő testvéreinkkel ismét egyesülhetünk. Ugy legyen.

Hiszek egy Istenben,

Hiszek egy Hazában,

Hiszek Magyarország feltámadásában.

Dorog

DOROG nagyközség

Kevés község heverte ki oly gyorsan a háborús éveket, mint Dorog, amely az utolsó tíz esztendő alatt egészséges ütemben fejlődött. 1918-ban 300 lelket és 350 házat számlált és 1929-ben 6000 lélekre és 700 házra javult e statisztika. Ezalatt lett nagy és Leányvártól független a község. Építkezései: községháza (1925) mázsaház, temető megnagyobbítása és modern, betonkerítéssel való bekerítése, ravatalozó-ház stb. Bevezették a villanyvilágítást, a közérdeklődést felhívták a Mária-lourdi barlangra, a haldokló Hangya Szövetkezetet új életre keltették, megalapították a Dorogi Takarékpénztárat. Hősök emlékét felállították, uccákat burkoltak, a Leventeotthont, a Gazdakört és a Stefánia Szövetség 100-ik fiókját létesítették. A r. kath. templomot restaurálták és most van folyamatban a vasúti aluljáró építkezése stb. A rohamosan népesülő Dorog, amint látjuk, az építkezés terén is hatalmas lépésekkel halad előre.

dr. FÖLDESSY TIBOR

bánya és kórházi főorvos

Nyiregyházán 1888-ban született, ott végezte el a középiskoláit, míg orvosi diplomáját a budapesti egyetemen szerezte. Pályáját a budapesti Élettani intézetben kezdte, majd a Verebély-klinikán folytatta. A világháborúban az orosz és szerb frontokon teljesített szolgálatot főhadnagy-orvosi rangban. Tulajdonosa a Vöröskereszt tiszti jelvényének és a Signum Laudisnak. 1921-ben került Dorogra, ahol rövid idő alatt vezető főorvosa lett a bányakórháznak. Neve gyakran látható orvosi szaklapokban értékes cikkek alatt. A vármegyei törvényhatósági bizottságnak tagja.

KÁRER LÖRINC

községi bíró

1877-ben Dorogon született és iskolai elvégzése óta családi birtokán gazdálkodik. 1903-ban választották meg esküdtté, majd hat év múlva törvénybíróvá. 1919-ben lett Dorog község bírójának és e tisztségét azóta mindig községe érdekeit szem előtt tartva tölti be. Közben rövid ideig a 14-ik népfelkelő ezreddel az orosz harcúterén küzdött. Tagja a Hangya szövetkezet igazgatóságának és a Dorogi Takarékpénztár R. T. felügyelőbizottságának.

KÁRPÁTHY ZOLTÁN

MÁV. intéző

élénk részt vesz.

Bodrogsadányban 1889 április 10-én született. Középiskoláit Munkácsen, a MÁV tiszti tanfolyamot Budapesten végezte. Pályáját 1907-ben kezdte és azóta áll a MÁV szolgálatában. 1927 augusztus 20 óta Dorog nagyközség állomásfőnöke, intézői rangban. A háború alatt a határszáron hadivasúti szolgálatot teljesített. A kaszinó választmányi tagja és több más helyi egyesület életében is

DOROGI TAKARÉKPÉNZTÁR R.-T.

1923. őszén alapították, alaptőkéje 10.000 pengő. Foglalkozik betétekkel, váltókölesönökkel, kötvény kölesönökkel és folyószámlával. Elnöke báthi Báthly László, ügyvezetője Klinda László. Rövid fennállása óta nagy fejlődésnek indult és nagy hasznára van a környéki kisiparosoknak és kisgazdáknak.

MORVA IZIDOR

főjegyző

Selmecbányán született 1871-ben. Középiskoláit Esztergomban, a közigazgatási tanfolyamot Balassagyarmaton végezte. Közigazgatási pályáját Esztergomban kezdte, majd 1920-ban Dorog község főjegyzőjévé választotta. A forradalom Kőhidgyarmaton, a párkányi járásban érte, a község pedig Bajna községben, ahol erős kézzel megszervezte az ellenforradalmat. Hazafias és férfias magatartásával életet öntött a csüggedő lelkekbe és a polgárság tűzön-vízen át lelkesen követte. Nevéhez rendkívül sok új alkotás fűződik és kezdeményezésére Dorog község az utolsó tíz esztendőben példátlanul előrehaladt szociális és kulturális téren. Igazgatója a dorogi takarékpénztárnak, elnöke a Levente egyesületnek, a testnevelési bizottságnak és az iskolaszéknek. Állandó tudósítója az esztergomi és fővárosi lapoknak.

RÁCZ RUDOLF

adóügyi jegyző

Pelsőcön született 1891-ben. Iskoláit Győrött, a jegyzői tanfolyamot Budapesten végezte. A 26-ik gyalogezeredben teljesített katonai szolgálatot, az orosz fronton súlyos sebesüléssel esett hadifogságba, melyben hat évig sínylődött és mint eszererokkant került haza. Közigazgatási pályáját Nyírbátorban, Szabolcs megyében kezdte, 1909-ben került Dorogra és 1921 óta adóügyi jegyzője a községnek. A község alatt letartóztatták kemény, hazafias magatartása miatt és majdnem élete is áldozatul esett a vörös tébolynak.

RÁKOSI KÁROLY

igazgató-tanító

1887-ben Esztergomban született, ott végezte középiskoláit és a tanítóképzőt. 1908-ban kezdte tanítói pályáját Ács községben, 1919-ben került Dorogra, ahol azóta a bányaiskola igazgató-tanítója. Együttal igazgatója az ipariskolának, továbbá elnöke a vármegyei tanítóegyesületnek. Törvényhatósági bizottsági tag, iskolaszéki jegyző. A világháborúban is résztvett és a 26. gyalogezred kötelékében az orosz határára küzdött.

Dr. ROGRÜN JENŐ

körorvos

1882-ben született Párkányban. Középiskolát Esztergomban végzett, egyetemet pedig Budapesten. Az orvosi pályát Esztergomban kezdte mint kórházi orvos. A világháború alatt a 76-os és a 14-es ezredeknél szolgált legnagyobb részét Albániában. Vitézségéért megkapta az arany Signum Laudist a kardokkal, az aranyérdemkeresztet és a Vöröskereszt II. osztályú érmét. Dorogra 1922-ben került körorvosnak. Tagja az Orvosszövetségnek, úgyszintén megyebizottsági és képviselőtestületi tag is.

SCHMIDT SÁNDOR

a dorogi bánya igazgatója, m. kir. bányafőtanácsos

Felsőbányán született 1882-ben. Középiskoláit, úgyszintén a bányászati főiskolát Selmezbányán végezte és ugyanott szerezte meg a bányamérnöki oklevelét. A diplomával a zsebében 1904-ben Nagybányán kezdte el pályáját, honnan 1904-ben Petrozsénybe került. Egy évre rá, 1905-ben már a Salgótarjáni kőszénbányatársulat dorogi bányájában dolgozott, mint üzemmérnök és karrierje ma-

gos ívben lendült a vezető pozíció felé. Amikor a dorogi bánya vezetését átvette, a bányászat valósággal haldoklott. Akkor minden tudásával, teljes energiával, hatalmas munkabírással és nagy szakértelmével új lelket öntött a csüggedőkbe és új életre teremtette a már haldokló dorogi bányászatot. Ezzel soha el nem múló érdemeket szerzett a hazai széntermelés körül, amit legfelsőbb körök azzal jutalmaztak, hogy 1923. évi július 31-én bányászati főtanácsossá nevezték ki. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának, Dorog község képviselőtestületének, a mérnöki kamara tanácsának. Elnöke a dorogi munkásegylet otthonának, a dorogi kaszinónak és a Levente Sportegyletnek. Sorozatos előadásokat

tartott a „Vízmentesítési munkálatok az esztergomi medencében“ címen. Kifejlett szociális érzékét bizonyítja a munkásság iránti szeretete és atyai gondoskodása. Kezdeményezésére jóléti és kulturális intézmények kerültek megvalósításra, így több iskola, kórház, munkásotthon, fürdő, sportpálya stb. létesült Dorogon. Nevéhez egyébként ezen kívül az alkotások egész sorozata fűződik.

SZOMSZÉLY ANTAL

r. kath. bányaalelkész

1894 Budaörsön született. Középiskoláit Budapesten és Esztergomban végezte és ott folytatta theologiai tanulmányait is. Papi pályáját Szentendrén kezdte meg, ahol 1920 évtől 1924-ig működött, utána egy évig Budapesten és egy évig Esztergomban teljesítette hivatását. 1927 óta Dorogon a bánya lelkésze és az ő kezdeményezésére épült a bánya temploma. A Dorog-kerületi munkásotthonok megszervezésén dolgozik és e nép, nemzeti és vallás-erkölcsi szempontból fontos terv Schmidt Sándor bánya-főtanácsos támogatásával már a megvalósulás felé közeleg, miután Keszthelyen, Csolnokon és Sárísa-pon létesített munkásotthonok már át is adattak rendeltetésüknek.

Dr. TILESCH ZOLTÁN

bányaorvos

1896-ban Kassán született, középiskoláit Kolozsvárott végezte, orvosi diplomáját a szegedi egyetemen nyerte. Az 51-ik gyalogezred kötelékében az olasz, orosz és francia fronton küzdött a háború alatt. Kitüntetései: a II. oszt. ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. 1922-ben telepedett le Dorogon, ahol azóta a bánya orvosa. Piszke község orvosi teendőit is ellátja. Tagja az Országos Orvosszövetségnek és a Fogorvosok Egyesületének.

Dág

ILLY TAMÁS

községi bíró

Született 1890-ben Dág községben és ugyanott végezte iskoláit, majd gazdálkodni kezdett. A háboruban a 68. gyalogezreddel a szerb fronton volt. A Károly csapatkereszt tulajdonosa. Először községi pénztárnok lett, majd 1929-ben bírónak választották meg. A Hangya Szövetkezett felügyelőbizottságának tagja.

Dömös

néhai HEGEDÜS GYULA

községi főjegyző

1871-ben született Léván. Középiskoláit részben szülővárosában, részben Vácott végezte. 1901-től 1918-ig Pilismarót község jegyzője volt, innen a kommunista csőcselék zavarta el. A Dobozi Mihály emlékmű felállítása az ő kezdeményezésének köszönhető és községének ő szerezte meg a hajóállomást, mely halála óta megszűnt és a gyógyszertárjogot. Sokat tett a villanyvilágítás bevezetése érdekében. 1919-ben nyugalomba vonult. Dömösre került, ahol fél évig helyettes jegyző volt. Majd ismét aktiváltatta magát és 1928-ig teljesített szolgálatot. 1929-ben munkában eltöltött élet után elhunyt. Tagja volt a vármegye törvényhatósági bizottságának és igazgatója a nagymarosi O. K. H.-nak

TAXNER BÉLA

főkáptalani erdőtanácsos

Született 1857. január 6-án Székesfehérvárott. Középiskoláit Esztergomban, főiskoláit a selmecbányai akadémián végezte. 1881. január 1-én lépett a főkáptalani erdőgazdaság szolgálatába, ahol azóta megszokítás nélkül dolgozik. 1910-ben kinevezték az összes káptalani és papnöveldei birtokok erdészeti főnökévé. A vármegyei törvényhatósági bizottság, a községi képviselőtestület tagja, a mezőgazdasági bizottság és számos társadalmi egyesület elnöke. A kommun alatt megvédte faluját minden kilengéstől, most nagy eréllyel ugyan, de jóságos szeretettel összpontosítja kezében a község irányítását.

Lábatlan

FEHÉRVÁRY ÁRPÁD

községi főjegyző

1888-ban Vácon született. Középiskoláit Szarvason, a jegyzői tanfolyamot Budapesten végezte, 1908-ban gyakor-nok Magyarvalkó községben, innen Magyarfiátra, majd ismét Magyarvalkóra került. Ezután Homokterenyén, Jászladányon, Pozsортán működött, majd 1918 november végén Lábatlan község főjegyzőjévé választották. A világháború alatt 9 hónapig a 101-es gyalogezred kötelékében frontszolgálatot teljesített. A község neki köszönheti az iskola, új községháza, vízfogó készülék, hidak és az új út építését, a telefon és villanyvilágítás bevezetését. Elnöke a Levente Egyesületnek és a községi népművelési bizottságnak.

HORVÁTH IMRE

igazgató-tanító

Acsalag községben 1892-ben született, középiskoláit és a tanítóképzőt Szatmárnémetiben végezte. 1914-ben Nagyszőlősen kezdte pályáját, majd a mozgósításkor bevonult a 13-ig honvédgyalogezredhez, mellyel az orosz, olasz és oláh fronton küzdött. Kitüntetései: a II. oszt. ezüst és a bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt. Mint tartalékos hadnagy szerelt le. 1924-ben került Lábatlan községbe és ugyanakkor nevezték ki igazgató-tanítónak. A Hangya ügyvezető igazgatója, a Levente Egyesület főoktatója, a népművelődés ügyvezetője.

LÁSZLÓ JÁNOS

ref. lelkész

1855-ben Kócs községben született, középiskolai és theologiai tanulmányait Pápán végezte. 1878-ban kezdte papi pályáját, majd 1883 március 12-én Lábatlan községben választották meg lelkésszé és azóta vezeti egyházközsége lelki életét. Egyházmegyei tanácsbíró és volt helyettes esperes.

SELÉNYI VILMOS

gyárigazgató

Nagyperkátán 1880-ban született, középiskoláit és József kir. műegyetemet Budapesten végezte, ahol gépészmérnöki diplomát nyert. Pályáját 1907-ben Lábatlan községben kezdte a cementgyárnál, 1913-ban a tordai új cementgyár vezetését vette át, 1923-ban az oláh megszállók magatartásáért letartóztatták és ezért eladta a gyárat és visszaköltözött Lábatlan községbe. A lábatlani cementgyárat újjáépítette, új mészégetővel kibővítette. A törvényhatósági bizottság és a képviselőtestület tagja. Gyárában 1200 munkást foglalkoztat.

Kenyérmező-tábor

SILL EDE

alezredes

1886-ban született Tokajon. Tanulmányait Budapesten és a wienernerustati katonai akadémián végezte. 1906-ban hadnagy lett és a 63-ik cs. és k. gy. e-hez került. 1911-ben főhadnaggyá léptették elő és a 39. ezredhez helyezték át. Mindjárt a világháború legelején kikerült a harctérre és 1914. szeptemberben már megsebesült. Ekkor a király a III. oszt. vaskoronarenddel tüntette ki. 1915-ben százados lett. A harmadik isonzói csatában mint ideiglenes zászlóaljparancsnok vett részt és a III. oszt. katonai érdemkereszttel s az arany tiszti vitézségi éremmel tüntették ki. 1916. és 17-ben vezérkari szolgálatot teljesített. Végigküzdötte a szerb, orosz és olasz harctereket. Megkapta még az ezüst és bronz katonai érdemérmeket, a bronz érdemérmeket piros-fehér szalaggal, a Károly csapat keresztet, sebesülési érmet, a II. oszt. porosz vaskeresztet stb. A román megszállás Erdélyben érte, ahol először Brassóba, majd Krajóba internálták. 1920-ban azonban már Budapesten volt a „vasi” gyalogezred századparancsnoka. Résztvett a Tiszántúl megszállásában, ahonnan Kőszegre került. 1922-ben a 7. honvédgyalogezredhez osztották be Kaposvárra, ahol őrnaggyá léptették elő és egy évig zászlóaljparancsnok helyettes volt. Utána három évig az I. zászlóalj parancsnoka, majd egy évig ezredparancsnok helyettes volt. 1927-ben dícsérő legfelsőbb elismerést kapott. 1927 november elsején a m. kir. 4. honvéd kerékpárzászlóaljhoz Kenyérmező-

táborba helyezték, majd a következő évben alezredes és a zászlóalj parancsnoka lett.

DR. MEGYERI MEZŐGAZDASÁGI IPAR R.-T.

1920 szeptember 1-én alapították ez ipartelepét dr. megyeri Megyeri Izidor családi birtokán. A fejlődőképes ipartelepnek malom, mezőgazdasági gépgyár, szeszfinomító, ecetgyár, marha- és sertéshizlaló, bolgár kertészet, halászat és 490 kat. hold mezőgazdaság képezi egyes iparágait. A részvénytársaság igazgatóságának adminisztrátor delegáltja: dr. Horn Ferenc.

ANTONIO ZANDEGIACOMO

cégvezető

1879-ben Fiumében született, ahol elvégezte a felsőkereskedelmi iskolát. Ugyanott kezdte pályáját, majd három évig Budapesten működött, azután ismét Fiumében dolgozott. 1915-ben telepedett le ismét Budapesten. 1927-ben lett a Dr. Megyeri Rt.-féle kenyérmezői ipartelep vezetője, amely áll egy malomból, ecetgyárból és szeszgyárból. Az ecetgyár havi 16 hl. szeszt dolgozik fel, a malom 12 órai teljesítménye 92 métermázsra és a szeszgyár évi termelése 400—800 hl. Vezetése alatt az ipartelep erősen fellendült.

Kesztölc

CSUPÁK EDE

igazgató kántortanító

Kisszebenben 1879-ben született. Középiskoláit Kisszebenben, a tanítóképzőt Sárospatakon végezte. 1899-ben Kesztlőcön kezdte tanítói pályáját és azóta a háborús évek megszakításával ott működik. 1914-ben bevonult a 9-ik honvéd gyalogezredhez, amellyel Przemyślnél fogságba esett, ahonnan 1918-ban szökött haza. A Hangyát 12 évig vezette a Hitelszövetkezetet megszervezte és 1902. évben történt alapítása óta vezeti. A magyar nyelv terjesztése és a hazafias érzés ápolása körül szerzett érdemeit úgy a vármegye alispánja, mint a törvényhatóság köszönő leíratban elismerte.

SZIGETHY MIHÁLY

községi főjegyző

Alsóvamos községben született 1889-ben, középiskoláit Győrött és Szombathelyen végezte. 1913 október 3-án Győrsövény-

házán kezdte közigazgatási pályáját, majd 1914-ben bevonult a 19-ik gyalogezredhez, amelynek kötelékében az orosz fronton egy évet töltött. Visszatérve a polgári életben folytatta pályáját, Radványra került, ahonnan a csehek miatt menekülni kényszerült, mert nem akart csehül tanulni. Utána Unyon, majd 1924 óta Keszölcse községben főjegyző. A Levente Egyesület, az Iskolánkívüli Népművelődési Bizottság és az Iskolaszék elnöke.

Dr. VÁNDOR JÓZSEF

róm. kath plébános

A nyitramegyei Vitenc községben 1886-ban született. Középiskolát Nagyszombaton, theológiát az esztergomi érseki papnöveldében végzett. Felszentelése után a Bars megyei Verebélyre került káplánnak, onnan pedig Nagymányára. A háború kitörésekor, mint tábori lelkész a 19-ik hadosztálynál teljesített haretéri szolgálatot. Ennek elismerése a lelkész II. oszt. érdemkereszt és a vöröskereszt tiszti jelvénye. 1917-ben Miava község plébánosává nevezték ki, ahova hívei kérésére hívták vissza a haretérről. Két év után el kellett hagynia paróchiáját, mert a csehek, gerinces magyarsága miatt kiutasították. 1919. decemberben lett Keszölcse község plébánosa. Kitűnő hitszónok, kiváló egyházjogász, az érseki és primási szentszék approbált ügyvédje, az egyházkerület jegyzője. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának, a község képviselőtestületének, a Hangya elnöke, a Levente egyesület alelnöke. Egyházjogi értekezései feltűntést keltettek.

Kirva

LOCHER JÁNOS

községi bíró

1875-ben Kirva községben született, ott járta iskoláit és ott vezeti gazdaságát. 1918-ban választották meg a község bírójává és e tisztséget tizenkét év óta viseli. A Hitelszövetkezet és Levente Egyesület elnöke, a vármegye törvényhatósági bizottságának tagja.

Leányvár

MARKÓ AURÉL

körjegyző

1896-ban Budapesten született, középiskoláit Kassán és Budapesten végezte. Jegyzői pályáját Kiskomáromban kezdte, majd a közigazgatási tanfolyam elvégzése után Zalasárszegen, Nyergesújfalun működött. 1924 óta a leányvári körjegyzőség vezetője. Nyergesújfalun két szövetkezetet szervezett és a község életében élénken résztvett. Leányvári működése alatt a Hitelszövetkezet fiókját alakította meg, megszervezte az Önkéntes Tűzoltó Testületet, amelynek parancsnoka és a Levente Egyesületet, amelynek elnöke.

munkácsi RADITS GYULA

leányvári plébános

Érsekújvárott 1867-ben született, középiskoláit és theologiai tanulmányait Esztergomban végezte. Pappá szentelése után Dorogon volt káplán, majd Óbudán 22 évig, Békásmegyeren pedig 12 évig működött. 1929 július óta Leányváron plébános. Papi működésének egyik ragyogó eredménye az az erős hazafias érzés és öntudat, amelyet sikerült nemzetiségű híveibe a magyar nyelv tanításával beleönteni. A Levente Egyesület, az iskolaszék elnöke, a községi képviselőtestület tagja.

Nagysáp

GÁBOR ÁGOSTON

tanító

Nagykőrösön 1905. május 25-én született és ugyanott végezte középiskoláit és a tanítóképzőt. A tanítói oklevél megszerzése után 1927-ben kezdte meg Nagysápon tanítói működését. A Levente egyesület oktatója és a községi dalárda vezetője. Komoly pedagógiai munkásságot fejt ki.

FÜSTÖSS GYULA

községi főjegyző

A Szerém megyei Pusztamajoron 1877-ben született. Középiskoláit Ujvidéken, a közigazgatási tanfolyamot Komáromban végezte. Egy évig a magyaróvári gazdasági akadémia hallgatója is volt, utána egy évig önkéntesi kötelezettségének tett eleget. 1898-ban lett Komáromszentpéteren jegyző, három év után Kürtön választották meg jegyzőnek és 1907. óta Nagysáp község főjegyzője.

Működése alatt plébániát létesített és új tanítói állást szervezett. A lakosság — tanácsára — áttér a modern földművelési módszerre és bevezette a műtrágya használatát. Új házcsoportot létesített a Metternich-féle birtokból kihasított részen, ahol 30 új ház áll már készen. A népművelődési bizottság, Hitelszövetkezet, iskolaszék és testnevelési bizottság elnöke, törvényhatósági bizottsági tag, a lövész egyesület főlövész mestere.

LÁSZLÓ ZSIGMOND

ref. lelkész

A Komárommegyei Kocs községben 1868-ban született. Középiskoláit és a theológiát Pápán a Szondy- Kenessey ösztöndíjjal végezte. Tanulmányai alatti időben nevelősködött Barcza Adolf fiai mellett Dunaalmáson, ahol magánúton készült a theologia IV-ik és az I. lelkész-képző vizsgákra. 1893-ban Dunaalmáson lett segédlelkész, onnan Nagysápra került hasonló minőségben, majd helyettes

lelkész és tanító lesz, miközben leteszi a második lelkészi vizsgát. 1895-ben a császári ref. egyház segédlelkésze, ahonnan Ács községbe megy, ott rendbehozza az elhanyagolt iskolát és lelkészi teendőket végez. 1896-ban hívják meg Nagysápra lelkésznek, ahol beleveti magát a munkába. 1897-ben a ref. templomot, iskolát és a paplakot zsindelyeztette, az egyházközség nagy adósságát olcsó kölcsönrel konvertáltatta, új tornyot építtetett, vas haranglábat, harangot szerzett. A háború alatt ellátta a bevonult tanítók munkáját díjtalanul és a sok munkától, előadástól majd elvesztette a szemévilágát és a hangját. A kommun alatt a vörösök megfosztják állásától, a csőcselék elkobozza az egyház vagyonát. Szenvedése fokozódik, amikor elrabolják tőle a kék pénzt és elhajtják egyetlen lovát. Megfogja az ekeszarvát és egy 15 éves fiú segítségével maga műveli földjét. A földbirtokrendezés idején kiharcol a Metternich uradalomtól a község részére 346 kat. hold földet, melyből az egyháznak is jutott. Tagja a községi képviselőtestületnek és évekig tagja volt a vármegye törvényhatósági bizottságának. Értékes cikkeket ír egyházi lapokba.

MLADONICZKY MIKLÓS

kántortanító

Vértesszőllősen 1881-ben született, középiskoláit Tatán, a tanítóképzőt Léván végezte. Pályáját Tardoson kezdte, utána Vértesszőllősekre került, ahol tíz évig működött. 1912 óta Nagysápon kántortanító. Ezt megelőzően 1917-ben egy évig hadiszolgálatot teljesített. A magyarosítás terén fáradhatatlan buzgósággal tevékenykedik s ezért feletteseitől elismerő oklevelet és jutalmat nyert.

Nyergesújfalu

KATULA GÉZA

állatorvos

1899-ben született Párkányánán. Középiskolai tanulmányait Esztergomban, az állatorvosi főiskolát Budapesten végezte. A világháború következtében kénytelen volt tanulmányait megszakítani. Mint repülőtiszt teljesített szolgálatot az olasz fronton, vitézségéért és bátorságáért a kisézüst és a bronz vitézségi érmmel és a Károly csapatkereszttel tüntették ki. Leszerelése után befejezte tanulmányait és gyakorlatát Nyergesújfalun kezdte meg 1922 májusában. A helyi társadalmi egyesületek tagja.

KELEMEN FERENC

főjegyző

1888 február 11-én született Apatinban. Középiskoláit Zomborban, a jegyzői tanfolyamot Budapesten végezte. Pilismaróton volt nyolc évig segédjegyző, majd egy évig Szokolyán. 1918 óta Nyergesújfalu megválasztott főjegyzője. A villanyvilágítás bevezetése, új községháza, kultúrház, csendőrlak, hajóállomás, vágóhid építése, a Hősök emléksobrának felállítása, 44 házhely kiosztása fűződik nevéhez. A Levente Egyesület elnöke, az O. K. H. fiókjának igazgatósági tagja, az iskolaszéki gondnokság alelnöke.

KERNSTOCK KÁROLY

festőművész

1873 december 23-án Budapesten született. Két hetes korában meghalt édesanyja, Kelndorfer Mária, aki akkor 23 éves volt. Nagyszüleihez, Nyergesújfalura vitték, ahol nyolc éves koráig nevelkedett és így már gyerekeiben megismerte és megszerette a magyar falut és a Dunát, amelyekről később egész sorozat különös hangulatú képeket festett. (Hajóvontatók, Dunai táj, Cigá-

nyok a víz partján.) Középiskoláit Budapesten végezte és érettségi után Párisba ment a festőakadémiára. Ami a gyereknek Nyergesújfalu volt, az lett az ifjúnak Páris. A század körüli Páris határozta meg egész jellemének és izlésének kialakulását, Páris tanította meg a szabadság szeretetére és ez vonult végig művészetének minden mozzanatán. Először 1896-ban állított ki a „Salon des Beaux Arts“-ban, amelyet számos, sikerekben dús kiállítás követett egyes világvárosokban. Így többek között Bécs, Berlin, München, Lipcse, Düsseldorf, Köln, Róma, Velence, New-York, St. Louis, St. Francisko, stb. A budapesti Szépművészeti Múzeumban, a hercegprimási képtárban és számos külföldi köz és magángyűjteményben találhatók festményei. Jelenleg hosszabb külföldi tartózkodás után Budapesten él, a nyári hónapokat pedig nyergesújfalusi műtermében tölti.

KRIZSÁNOVICS JÁNOS

gyárvezető

Budapesten született 1902-ben, ott végezte el a reáliskolát, majd a műegyetemen folytatta tanulmányait. Azonban mint szegény sorsú szülők gyermeke, az egyetemet nem végezhetette el. Az Eternit Művek, Hatschek Lajos céghez került gyakornoknak. Négyévi érdemekben gazdag munkálkodás után a cég külföldi tanulmányútra küldte. Három évet töltött külföldön. Ez alatt az Eternit Művek osztrák, csehszlovák, svájci és olasz gyáraiban folytatott tanulmányokat. Erről az útiról visszatérve 1929. január elsejével a magyar Eternit Művek nyergesújfalusi telepének vezetését vette át.

Dr. KISS MIHÁLY

a Szalézi intézet igazgatója

1891-ben Győrszentmárton községben született, középiskoláit Győrben, teológiai tanulmányait Olaszországban, Wienben és Krakóban végezte. 1916-ban szentelték pappá, 1917-ben a harc-téren mint tábori lelkész szolgált. 1922—1925-ig Svájcban tartózkodott, mígnem 1925 őszén hazakerült és 1926 október 15 óta a nyergesújfalui Szalézi-intézet igazgatója. Az iparos tanonciskola igazgatója, a népművelődési egyesület előadója. Külföldi lapokban Magyarország érdekében számos cikke jelent meg, mely illetékes helyeken nagy figyelmet keltett.

MAIER FERENC

h. gyárvezető, pénztárnok

Salzburgban 1903 augusztus 6-án született, középiskoláit Budapesten végezte. Pályáját 1917-ben a budapesti Herkules drogériában kezdte, majd Ausztriába ment, 1924-ben jött a nyergesújfalui Eternol-művekhez, ahol azóta teljesít szolgálatot.

MAYER JÁNOS

községi bíró, birtokos

Nyergesújfalun 1883-ban született, ahol iskoláinak elvégzése után családi birtokán gazdálkodással foglalkozott. A világháborúban a 26-ik gyalogezred kötelékében vett részt és 4 évet orosz hadifogságban töltött. Az I. oszt. vitézségi érem tulajdonosa. 1920 óta a községi képviselőtestület tagja és 1927-ben a köz bizalma a bírói székbe emelte. A Hangya Szövetkezet és az O. K. H. igazgatósági tagja. Törvényhatósági bizottsági tag.

MAYER MIHÁLY

v. községi bíró

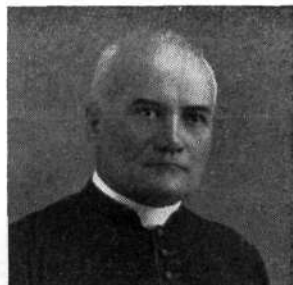

1877-ben Nyergesújfalun született, ahol iskolái elvégzése után gazdálkodással kezdett foglalkozni. 1913-ban lett községi képviselőtestületi tag, majd a 11-es és 7-es huszárezred kötelékében háborús katonai szolgálatot teljesített. 1922–1927-ig a község bírása volt. Kommun alatt sok kellemetlenségben volt része. A vörösök halálra keresték, de előre figyelmeztették a bajra, így sikerült előlük megszöknie. A törvényhatósági bizottság tagja. A mezőgazdasági bizottság elnöke, a győri mezőgazdasági kamara állandó tudósítója. Az esztergomi gabona és állatkiállításon első díjat nyert kiállított terményeivel.

Dr METZKER JÓZSEF

pápai kamarás, esperes plébános

Budaörsön 1864 december 2-án született, középiskoláit Esztergomban, teológiai tanulmányait Budapesten végezte. Pappá szentelése után két évet Ipolyságon töltött, majd öt évig Esztergomban tanár volt, utána 19 évig Budapesten a Józsefvárosban első káplán. A hívei annyira ragaszkodtak hozzá, hogy 5000 aláírással ellátott kérvényben kérték a fővárostól plébánossá való megválasztását, amit azonban a más vallású bizottsági tagok megakadályoztak politikai okokból. 1914 decemberében nevezték ki Nyergesújfalu plébánosává, ahol hatalmas társadalmi fellendülést kezdeményezett. Az Erzsébet Egyesületet létesítette, új iskolát és ovódát építtetett, a villamos világítás bevezetését keresztülvitte. Résztvevett a Szalézi intézet alapításában. Számos egyházi tanulmánya jelent meg az egyházi lapokban.

kiskarádi és nagyváradai NÁNÁSSY MIHÁLY

ny. alezredes

1870-ben született Egerben, ahol középiskoláit, Budapesten pedig a Ludovica-akadémiát végezte. Marosvásárhelyen a 9. honvédhuszárezredben kezdte meg katonai pályáját, majd Kassára került. Szolgált még Nyiregyházán, Budapesten a térparancsnokságnál, ahonnan Pápára, majd Zalaegerszegre helyezték. Utána nyugalomba vonult, de a mozgósításkor önként jelentkezett, amikor a 9. honvédhuszárezredhez osztották be, amellyel az orosz fronton harcolt. Kitüntetései: Signum Laudis, Vöröskereszt díszjelvény, II. osztályú jubileumi emlékérem.

Dr. TÁBORI LAJOS

körorvos

1894-ben Nagyszombaton született, középiskolai és egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. A 71-ik gyalogezreddel és a 2-ig huszárezreddel az orosz és oláh fronton küzdötte végig a háborút. Az arany érdemkereszt és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1920 augusztus 1-én mint a 2-es gyalogezred orvosfőnöke vált meg a nemzeti hadseregtől. Utána kórházi orvos volt Esztergomban, majd 1928 július óta Nyergesújfalun körorvos. Képviselőtestületi tag, a magyar Vöröskereszt egyesület helyi fiókjának alelnöke.

ZSIDÓ LAJOS

iskolaigazgató

Padány községben született 1884-ben, középiskoláit és a tanítóképzőt Budapesten végezte. 1904-ban Nagymenyeren kezdte pályáját, majd Tárnokon, Albár és Kistengel községekben működött. A 72-ik gyalogezreddel vonult az orosz határterre, ott hadifogságba esett és 17 hónap múlva került haza. Kitüntetései a II. oszt. ezüst vitézségi érem és Károly csapatkereszt. 1920 óta Nyergesújfalun működik, 1923-ban nevezték ki igazgató-tanítóvá. A kommunizmus alatt hazafias magatartása miatt menekülnie kellett. Az Iparoskör és Hangya Szövetkezet elnöke, a Levente Egyesület elnöke stb.

néhai sabiaki POZSGAY GYULA

gyógyszerész

1884-ben Kaposvárott született, ahol középiskoláit is végezte. A gyógyszerész-diplomát a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen nyerte el. Pályáját Nyergesújfalun kezdte, ahol halála napjáig, 1918 október 20-ig működött. Résztvett a világháborúban, ott szerezte betegségét, amely korai halálát okozta. Halálával pótolhatlan űrt hagyott maga után.

ZSITVAY JÓZSEF

adóügyi jegyző

1893-ban született Nyergesújfalun. Esztergomban végezte el középiskolai tanulmányait, utána Szombathelyen a közigazgatási tanfolyamot. A világháborúban a 19. közös gyalogezred kötelékében szolgált és az orosz fronton küzdött. A bronz vitézségi érem, a Károly csapatkereszt és a sebesülési érem tulajdonosa. 1921. óta működik Nyergesújfalun, mint adóügyi jegyző. Az önkéntes tűzoltótestület parancsnoka, az O. K. H. helyi fiókja felügyelőbizottságának elnöke. Jelentős irodalmi munkásságot is fejt ki. 1928-ban megjelent „Jégvirágok” című munkáját a kritika nagy elismeréssel fogadta.

Pilismarót

BUZÁS REZSÓ

tanító, levante-főoktató

Alsóvárakon 1900-ban született, középiskoláit Nyitrabajnál, a tanítóképezdét Esztergomban végezte. A 14-ik honvéd gyalogezrednél 1 évig mint póttartalékos szolgált. 1920-ban a csehek besorozták katonának, akkor szökött át Esztergomba, hogy a tanítóképezdét elvégezhesse. Tanítói pályáját Pilismaróton kezdte, s azóta állandóan ott működik. A mindig fejlődő levante csapat főoktatója. Csapata a vezetése alatt a Falu Szövetséggel kiállításával kapcsolatos levante versenyen aranyérmet nyert, a dorogi versenyen pedig elismerő oklevelet.

BÁDY FERENC

községi főjegyző

1879-ben született Esztergomban, ahol középiskolai érettségist tett, majd a jegyzői oklevelet Budapesten nyerte el. Közigazgatási pályáját Sóllyomkürt Kolozs vármegyei községben kezdte, majd Sárissápra került, innen Nyitrairankára, 1910-ben választották meg Nagycétény község főjegyzőjévé, ahonnan a szerb megszállás következtében kellett menekülnie. Ekkor Sárissápon helyettes jegyzővé választották meg. A Levente egyesület és az iskolán kívüli népművelődési bizottság elnöke. A Pilismaróti Ármentesítő Társulat és a Gazdaszövetség jegyzője. A község vezetését a legnehezebb időben vette át és fáradhatatlan munkájának köszönhető az adminisztráció rendbehozása.

POÓCS REZSŐ

kántortanító

1888-ban Esztergomban született és középiskoláinak elvégzése után ott nyerte tanítói oklevelét is. Nagykeresztény községben öt évig, Szentantál községben két évig tanított. Onnan a cseh megszállás miatt Tarnaörsre menekült, ahonnan öt évvel ezelőtt került Pilismarótra kántortanítói minőségben. Szentantali működése idején az ottani Kóburg kastély kápolnájának is kántora volt és az időnként ottnyaraló Ferdinánd bolgár király 1918-ban a „Sándor“ polgári érdemkeresztet adományozta neki. Tót vidéken nagy érdemeket szerzett a magyar nyelv tanításával, miért is a F. E. M. K. E.-től és Bars vármegye törvényhatóságától elismerést és jutalmat kapott. A Hangya igazgatója és a helyi OKH. könyvelője.

KUCHTA JÁNOS

r. kath. plébános

A gömörvármegyei Lucska községben született 1868-ban. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Rozsnyón végezte. 1892. június 28-án szentelték pappá és ezután Bart, Kőkeni és Ipolyvárbó községekben segédlelkészkedett. 1911. óta Pilismarót község plébánosa. Résztvett a Hangya és hitelszövetkezet megszervezésében, a Dobozi Mihály szobor felállításában. Három éve teljesen átalakította az iskolát és gazdasági iskolát szervezett az ismétlő iskolából. A Hangya elnöke, a hitelszövetkezet igazgatója, tagja, stb.

Dr. BITTNER KÁROLY

körorvos

1894-ben Esztergomban született, ugyanitt végezte középiskoláit, míg orvosi diplomát a budapesti egyetemen szerzett. Ezt megelőzően végigküzdötte a háborút a 26-ik esztergomi gyalogezrednél. 1916-ban az orosz fronton súlyos tüdőlövést kapott, felgyógyulása után ismét visszament a rajvonalba és az összeomlások szerelt le. Kitiüntetései: arany érdemkereszt, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. Orvosi pályáját Tokodon kezdte és 1921-ben választották meg Pilismaróton körorvossá. Két év előtt megszervezte az anya és csecsemővédő szolgálatot, mely azóta vezetése alatt nagy eredményt ért el.

SÁROS ISTVÁN

kisbirtokos

1861-ben született Pilismaróton, iskoláinak elvégzése után gazdálkodással foglalkozott. Két évtizeden át képviselte a községet a vármegyei törvényhatósági bizottságában. Mint a vármegye kiküldötte részt vett IV. Károly király koronázásánál. A ref. egyháznak harangát ajándékozott és minden községi mozgalomban előljár. 19 éves kora óta a községi képviselőtestület tagja. Fényképe a koronázás idejéből való.

SZABÓ ERNŐ

ref. igazgató-tanító

Dunamocsoson 1876-ban született, gimnáziumi érettségét Pápán tett, a tanítóképzőt Léván végezte. Szentkirályszabadja községben kezdte pályáját, majd működött Felsőváradon, Barabáson, Nyirábrányban, Felsőábrányban. És 15 év óta Pilismaróton a ref. iskola igazgatója. Az Olvasókör jegyzője, a Dalegyelet karnagya, a Hitelszövetkezet felügyelőbizottságának elnöke. A kommun alatt tanusított higgadt, kiegyenlítő és megnyugtató magatartása folytán minden veszedelmet elhárított kösségéről.

REQUINI ATTILA

gyógyszerész

Topolyán született 1865-ben. Középiskolai tanulmányait Szegeden végezte el, a főiskolát pedig Kolozsvárott. Élete legnagyobb részét Délmagyarországon élte át. Bácskában kezdte el életpályáját és Suhopolje-n 16 évig volt gyógyszerész. A megszállás azután elűzte otthonából és először Alagon lett gyógyszerész, majd Pest-erzsébeten és Budapesten. Pilismarótra 1928-ban került. Tagja a képviselőtestületnek és igazgatósági tagja a takarékpénztárnak. Jelentős irodalmi munkásságot fejtett ki szaklapokban.

SZPORN KÁROLY

közalapítványi erdőtanácsos

Érsekújváron született 1890-ben. Középiskoláit Gyulafehérvárott végezte, az erdészeti főiskolát pedig Selmechányán. Tanulmányai elvégzése után a kincstárhoz nevezték ki gyakornoknak és Sasakon kezdte pályáját. A háború alatt a 12. közös gyalogezrednél szolgált és az orosz, olasz, román hartereken küzdött. A nagy ezüstérmét és a Károly csapatkeresztet kapta kitüntetésül. A háború befejezése után mint tartalékos hadnagy szerelt le. Ekkor a közalapítvány szolgálatába lépett át és 1926 óta Pilismaróton teljesít szolgálatot mint közalapítványi erdőtanácsos. Tagja a községi képviselőtestületnek és vármegyei bizottsági tag.

VERSEGI JÓZSEF

községi bíró

Pilismartóton 1880-ban született és iskoláinak elvégzése után kisbirtokán kezdett gazdálkodni. A 14-ik honvéd gyalogezredben az orosz foronton harcolt, ahol egyszer megsebesült. A bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. Leszerelése után kapcsolódott bele a községi életbe. Öt esztendeje polgártársai bizalmából községi bíró. Az Ármentesítő társulat alelnöke, a Hangya és a Hitelszövetkezet igazgatósági tagja, a Kisbirtokosok Egyesületének és a kath. iskolaszéknek tagja.

Pilisszentlélek

ERDŐSSY FERENC

r. k. plébános

A pozsonymegyei Nagyszombaton 1865-ben született. A főgimnázium és hittudományi főiskola elvégzése után 1888-ban pappá szentelték. Utána három évig hitoktató, majd Csalán uradalmi lelkész, majd ezután tábori lelkész lett. 1905-ben plébános Sárísápon, 1923-ban polgári leányiskolai hittanár és 1925 év óta Pilisszentlélek r. k. plébánosa. Nyugalmazott tábori lelkész, a lorettói bazilika tiszteletbeli káplánja, a római S. Maria in Cosmedin bazilika t. kano-nokja. A Signum Laudis, Signum Memor, a jubileumi kereszt és a lorettói lovagkereszt tulajdonosa.

Piszke

CSOMOR GYULA

községi főjegyző

Dunamócsón született 1893 március 13-án. Középiskolai érettségit Nagykőrösön tett, a jegyzői oklevelet Szombathelyen szerezte. 1913-ban szülőfalujában, Dunamócsón kezdte közigazgatási pályáját, innen 1914-ben Lábatlanra került, ahol a mozgósítás érte. Ekkor bevonult a 6-os vartüzérezredhez, ahonnan az olasz harctérre vezényelték. Tartalékos főhadnagyi rangban szerelt le. A III. oszt. vaskoronarend, a Signum Laudis, Károly csapatkereszt és a kétsávós sebesülési érem tulajdonosa. Leszerelése után Pesthidegkúton és Süttön működött. 1927 októberében Piszke főjegyzőjévé választották. Az Olvasókör könyvtárosa, tűzoltófőparancsnok, a testnevelési felügyelő bizottság és Hitelszövetkezet elnöke stb.

GERENDAY BÉLA

m. kir. udvari tanácsos, szobrászművész és márványárugyáros

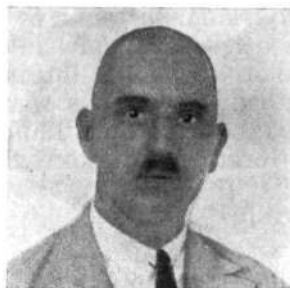
1863-ban született Budapesten, ahol közép és főiskoláit végezte. Szobrászatot Budapesten, majd Olaszországban tanult. Első művével, melyet a Műcsarnokban állított ki, 23 éves korában már díjat nyert. A szobrászművészetet azonban nem folytatta, mert átvette atyjától örökölt márvány-üzemét 1897 évben, melyet azóta vezet. Két évtizeden át tagja volt Budapest székesfőváros tör-

vényhatósági bizottságának. Piszke község felvirágoztatása körül a Gerendey-családnak hervadhatatlan érdemei vannak. Atyja, Gerenday Antal még 1860-ban megszerezte a község számára a hajóállomást. Ő pedig megszervezte a Tűzoltótestületet, mely a vármegye legrégibb testülete, neje pedig a saját költségén gyönyörű Kálváriát emeltetett. Károly király 1918-ban udvari tanácsossá nevezte ki és ugyanakkor jelentette meg „A temető költészete” címen értékes sírvers-gyűjteményét. Mecénása a Levente Egyesületnek, elnöke a piszkei Fogyasztási Szövetkezetnek stb.

GRÁTZER GYULA

leventefőoktató

Esztergomban 1895-ben született, ott végezte középiskoláit és a tanítóképzőt. A 14. honvéd gyalogezreddel az orosz, oláh és francia fronton küzdötte végig a világháborút és mint tartalékos hadnagy szerelt le. A II. o. ezüst és bronz vitézségi érem, a Károly csapattereszt és sebesülési érem tulajdonosa. Szolgált a nemzeti hadseregben is 1919 augusztusáig. Leszerelése után 1919-ben Lábatlan községben kezdte pályáját, majd 1920-ban rinke községben választották meg kántortanítónak, ahol a Levente Egyesület főoktatója.

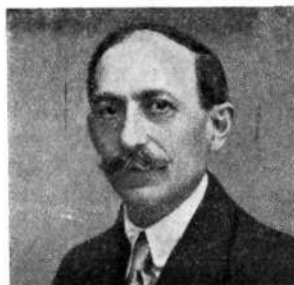
MENDEL KÁLMÁN

gyárvezető

1877-ben Győrött született, ahol középiskoláit is végezte, építői oklevelet Budapesten nyert. Erdélyben a Hazai márványipar rt.-nál kezdte pályáját, majd Temesvárotnál, Dunaalmáson működött és 1912-ben került Piskére. Háború alatt a 31-ik honvéd gyalogezrednél az orosz, oláh és olasz harcterekén teljesített szolgálatot. Kitüntetései a II. oszt. ezüst és a bronz vitézségi érem. A kommun bukása előtt néhány napig egy hazafias kijelentéséért letartóztatásban volt. 100—120 munkással dolgozik. Résztvevő a Gellért-fürdő és a budapesti telefonközpont építésénél.

MISKOLCZI JÓZSEF

gépészmérnök

Hódmezővásárhelyen 1869-ben született, középiskoláit ott és Szegeden, egyetemi tanulmányait Budapesten, Berlinben és Charlottenburgban végezte. Pályáját a budapesti Láng L. gépgyárnál kezdte, onnan tíz év után a Maschinenfabrik Buckau A. G. magdeburgi gépgyárához ment, majd a Miskolczi család által alapított Semperit-Gummiwerke traiskircheneri gyárának volt két évig igazgatója.

1908-ban Piskén egy modern asbest cement palagyárat létesített, amelyet azóta vezet. Gyártmánya a „Terrenol pala“ országosan ismert. 1924-ben e gyárteleppel kapcsolatban papirgyárat létesített, amely Csonka-Magyarországon egyedül gyárt mindenféle csomagolópapírt, amely külföldi gyártmányokkal felveszi a versenyt. A Gyosz. nagyválasztmányának és a mérnöki Kamara, valamint a Magán Mérnök és Építész Egylet tagja.

Sárisáp

DÁVID TAMÁS

igazgató-tanító

Csikszentmártonban született 1888-ban, középiskoláit Csíksomlón végezte és ugyanott szerezte meg tanítói oklevelét is. A világháború kezdetén a 82-ik gyalogezredhez vonult be és az orosz fronton hadifogságba került, ahonnan Kelet-Szibérián, Japánban és Kinán át sikerült haza jutnia. Leszerelése után 1921-ben Lábátlan községben kezdte meg tanítói pályáját, ahonnan két évi működés után Csév községbe ment, majd 1925-ben került Sárisápra, ahol 1926-ban nyerte el igazgatói kinevezését. Az iskolán kívüli népművelődés szervezője.

GYETVEN PÁL

r. kath. plébános

Aszódon 1893-ban született. Középiskoláit ugyanott és Esztergomban, ahol teológiai tanulmányait is végezte. 1915-ben szentelték pappá, utána több községben káplánkodott, majd tábori lelkes volt. 1919—1920-ig a csehek bebörtönözték, 1922-ben áthozták a hídon és akkor került Sárisápra adminisztrátornak, ahol 1923-ban választották meg plébánosnak. Azóta Annavölgyben kápolna épült, melynek harangokat szerzett. 1927-ben lett a Gazda Legeltetési Társulat elnöke és az állami iskola gondnokság elnöke.

GABANITZ JÓZSEF

ny. igazgató-tanító

1874-ben született Esztergomban, ahol középiskoláit és a tanítóképzőt is végezte. Oklevelének megszerzése után 1894-ben kezdte tanítói pályáját Bagotán majd Ógyallán, Páldon és Középturon működött. 1900-ban nevezték ki Sárisápra, ahol 27 éven át megszakítás nélkül több generációt nevelt. A magyar nyelv tanítása körül óriási érdemei vannak és ezért a vármegye törvényhatósága köszönetet szavazott neki. Nyugalomba vonulása alkalmával a tantestület ezüst serleggel lepte meg, a kultuszminiszter pedig a legmelegebb elismeréssel tüntette ki.

HUSZÁR ISTVÁN

áll. kántortanító

1898-ban Megyesházán született, középiskoláit Privigyén, a tanítóképzőt Esztergomban végezte. A 26-ik és a 5-ik gyalogezrednél az olasz és albán harctereken teljesített hadiszolgálatot és mint tartalékos zászlós szerelt le. A Károly csapatkereszt tulajdonosa. Pályáját Cseven kezdte, onnan három évi működés után nevezték ki a sárisápi állami iskola tanítójává. Levente főoktató, kántor, a levente zenekar megszervezője, a levente otthon létesítője, az Esztergom és Vidéke c. lap. tudósítója.

KÉGLI JÓZSEF

községi főjegyző

Uny községben 1872-ben született. Középiskoláit Esztergomban és Budapesten végezte. Közigazgatási pályáját Esztergom vármegye szolgálatában kezdte, majd hétévi működés után Uny község jegyzője lett. Onnan 16 évi szolgálat után Sárisáp község választotta meg főjegyzőnek. Az utolsó 10 évben épült az óvoda, iskola, a kultúrház stb., mely alkotások nevéhez fűződnek.

Süttő

ÁPRILY-TELEP

1885 körül alapított. Kőfaragó ipartelep és kőbánya. Alapítója: Holdampf Sándor. Üzemvezetője: Áprily Rezső, beltagja: Áprily Antal, Rezső és Lajos. Az Országház, Klotild-palota, Regnum Marianum, stb. építkezések szállítója. Évi kitermelése 5000 m³ terméskő.

ÁPRILY REZSŐ

nagyiparos, kőfaragómester

1876-ban Süttő községben született. Középiskoláit Esztergomban, a felsőipariskolát Budapesten végezte, majd Salzburgban, Berlinben és Párizsban járt tanulmányúton. 1904-ben átvette ipartelepének vezetését. Községi képviselő, a Hangya igazgatósági tagja, az Ipartestület volt alelnöke.

HALKA ISTVÁN

nyug. csendőrtiszthelyettes

Kocson született 1887-ben. Iskolái elvégzése után a csendőrség szolgálatába lépett. A világháború alatt a Kárpátokban teljesített határőrszolgálatot. A kommun alatt Süttőn a vörösök kényszeríteni akarták arra, hogy lépjen be a vörös hadseregbe, amit azzal tagadott meg, hogy „a rózsza már fehéredik”. Nyugalomba vonulása óta az O. K. H. helyi fiókjának ügyvezető igazgatója, a zsellérbiztonság gazdája, a község társadalmi játszó tagja.

életének vezetőszeretpet

KICSINDY KÁLMÁN

igazgató-tanító

1881 október 4-én Esztergomban született, ott végezte a középiskoláit és a tanítóképzőt is. 1900 szeptember óta Süttőn működik. 1914—1918-ig hadiszolgálatot teljesített a 26-ik gyalogezredben, az orosz és olasz fronton. Kitüntetései: az I., II. oszt. ezüst és bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és a kétsávos sebesülési érem. Levente főoktató, tűzoltó főparancsnok, a polgári lövészegyesület főlovászmestere, az O. K. H. pénztárnoka, a népművelési bizottság ügyvezető elnöke.

KLEIN EDNRE

plébános

Bars megyében, Ujgyarmaton született 1881 november 24-én. Középiskoláit Esztergomban, teológiai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte és 1905-ben szentelték pappá. Működését Budapest—Józsefvárosban kezdte, rövid idő múlva Nyergesújfalura helyezték káplánnak, onnan került 1914 június 19-én Süttőre plébánosnak. 12 éven át volt a Hangya szövetkezet igazgató-elnöke, 1915 óta törvényhatósági bizottsági tag, a Levente Egyesület és az állami iskolák gondnokságának elnöke. A kommun alatt a csőcselék ki akarta fosztani a templomot. Ekkor a plébános hősiesen kihirdette, hogyha bárki ily szándékkal közeledik, revolverrel a kezében, egyedül megvédi Isten felszentelt házát. Erre a vörösök elkotródtak.

VARGHA GYÖZÖ

községi főjegyző

Bucson született 1895-ben. Középiskolai tanulmányait Pápán, a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. A világháborúban a 26-os gyalogezredben szolgált, az orosz és az olasz harctereken küzdött. A Károly csapatkereszt és a sebesülési érem tulajdonosa. Közigazgatási pályáját Dorogon kezdte, 1920-ban választották meg Süttőn főjegyzőnek. Működése alatt emelték a Hősök emlékszobrát, bevezették a villanyvilágítást. Újjászervezte az önkéntes tűzoltótestületet. A népművelési bizottság, a „Hangya” szövetkezet, a Levente Egyesület, az Önkéntes Tűzoltótestület és a Hitelszövetkezet felügyelőbizottságának elnöke. A kommun alatt Esztergomban tartózkodott, ahol viselkedése gyanussá vált a vörösök előtt, azért kiutasították a városból.

Tokod

TOKOD ÜZEMEINEK FEJLŐDÉSE

A HÁBORÚ UTÁNI TIZ ÉVBEN

A nem várt hosszú, reánk szakadt, végzetes háború alatt üzemeink teljes telepítéssel dolgoztak, a termelés forszírozása éreztette hatását. A háború befejeztével sem lehetett az újjáépítéshez azonnal hozzáfogni, mert a forradalmak, a munkásság lezüllesztése, a kedvezőtlen politikai helyzet a legnagyobb fokú bizonytalanságot teremtette.

A forradalom lezajlása után Tokodon a bányagazgatóság a legnagyobb erővel látott hozzá az üzem reorganizálásához s első ténykedése volt az áramszolgáltatásnak biztosítása, mely célra kiépült Tatabánya—Tokod közt a 30 $\frac{1}{2}$ km. hosszú erővezeték. Az üzemek centralizálását elérendő, 1920 őszén kezdetét vette a 4 km. hosszú Vida Jenő altáró építése azon célzattal, hogy a szállítás az egész szénmedencében összpontosítva legyen lebonyolítható s a mélyszinti vízveszélyes telepeken fakasztott vizek elvezetése a legalacsonyabb szintre emelve történhessék.

Az első alapvető munkálatokat követte a földalatti és földfeletti modern berendezés létesítése. A föld mélyében két nagyobb mezőt készítettek elő modern szállítógépekkel és szivattyúkkal az altárót elektromos mozdonyszállítással rendezték be. Általában az egész bányaberendezés rekonstruáltatott.

Egyidejűleg az üzem tartozékaiként modern megmunkáló

gépekkel felszerelt javítóműhely, szivattyúpróbatere, mentő-állomás, tűzoltószertár, anyagraktár és egy rakodó osztályozó létesült.

A szociális célok szolgálatában hat tantermes iskola, óvoda, templom, munkásotthon, munkásfürdő, orvosi rendelő és minden korszerű igényt kielégítő munkás-kolónia épült.

Az üzem rekonstruálásának folyamánya lett, hogy 1923-ban a termelés az 1919. évi termelésnek kétszeresét érhetette el, azonban a szénkonjunktura 1924-ben megszűnt s a gyengébb minőségű barnaszénbányáknál a termelésben országsszerte nagyobb visszaesés állott be, ami miatt üzemredukció és ezzel kapcsolatosan a munkáslétszám csökkentése elkerülhetetlenné vált.

BELLUS BÉLA

községi főjegyző

1883-ban Esztergomban született, középiskoláit részben ott, részben Máramarosszigeten végezte és ugyanott szerzte meg jegyzői oklevelét. 1902-ben Látatlan községben kezdte meg közigazgatási pályáját, utána Pilismarótra ment segédjegyzőnek. 1910. január 3-án Piszken megválasztották vezető jegyzővé, ahol 1927. júliusáig működött. Azóta Tokod megválasztott főjegyzője. Levente Egyesületnek, Róm. Kath. iskola és a Tűzoltó testületnek elnöke, a vármegyei törvényhatósági bizottság tagja.

CSANÁDY LÁSZLÓ

bányaigazgató, m. kir. bányatanácsos

Keszthelyen 1885. május 17-én született. Középiskoláit az ottani premontrei főgimnáziumban, a bányászati főiskolát pedig Selmechányán végezte. Bányamérnöki pályáját a Salgótarjáni Kőszénbánya társulat petrozsényi bányájában kezdte, ahonnan a Mák-hoz került Tatabányára. 1918-ban átvette a Mák. tokodi bányájának igazgatását és új lelket öntött az eddig kissé elhanyagolt üzembe. A termelést fokozta, a munkásságot mindenkor megbecsülte és helyes szociális érzékkel kezelte. A világháború kitörésekor hadbavonult a 9-ik gyalogezredhez és vitézül verekedett az orosz és szerb frontokon, miért is az ezüst és bronz Signum Laudisszal tüntették ki és főhadnagyi rangban szerelt le. Ismét elfoglalta állását a tokodi bányaüzem élén és páratlan szaktudásával és kivételes tehetségével a legválságosabb időkben, amikor a szénkonjunktura volt, a bánya termelőképességét a legmesszebbmenő határig fokozta. 1925-ben, amikor az általános krízis bekövetkezett, természetesen a tokodi bányánál is éreztette hatását és a termelés redukálódott. A munkások valóságos atyjukat bcsülik személyében, munkásvédelmi és emberbaráti intézkedései miatt számos közéleti és társadalmi tisztséget visel. Elnöke a Pol-

gári olvasókörnek, a Sport klubnak, a társaspénztárnak, az iskolaszékeknek, a Kaszinónak Tagja a mérnöki Kamarának, az esztergomi Széchenyi Kaszinónak, Tokod község képviselőtestületének stb. „Bányászatunk vízveszélyessége és a vízveszély elleni óvintézkedéseink” címen írt tanulmánya a német bányászati szaklapokban nagy feltűnést keltett. A Magyar Nemzeti Szövetség helyi csoportjának elnöke.

CSOBÁN JENŐ

földbirtokos

1893. január 14-én Keszölczön született és középiskolai tanulmányait Esztergomban végezte. A világháborút a 9. huszárezreddel, majd a repülőosztaggal harcolta végig az orosz és olasz frontokon. A bronz vitézségi érmet és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. Először szülei üzletét és vendéglőjét vezette, majd 1922-ben megvette mai birtokát, ahol azóta gazdálkodik.

BORDÁS ISTVÁN

Máv. főintéző

Brassóban született 1880-ban. Középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, a Máv. tiszti tanfolyamot pedig Budapesten. Pályáját Kiskapuson 1900-ban kezdte mint Máv. tanfolyamot végzett gyakornok. Innen Botfalura, Sepsiszentgyörgyre, majd Segesvárra került, ahonnan Madefalura nevezték ki állomásfőnöknek. Következő állomáshelye Gyergyószentmiklós volt, majd Székelyudvarhely, melynek ő volt az utolsó magyar állomásfőnöke. A megszálló románok internálták, ahonnan csak 1922 augusztusában tudott szabadulni. Csonka-Magyarországba érve, rögtön szolgálatba lépett a Nyugati pályaudvaron, ott azonban csak rövid ideig maradt, mert 1923 június 26-án Tokodra helyezték át állomásfőnöknek, ahol azóta is működik. A háború alatti szolgálataiért az arany érdemkereszttel és a IV. osztályú polgári hadiérdemkereszttel tüntették ki. Jelentős társadalmi tevékenységet fejt ki, az iskolaszék gondnoka és a templomépítő bizottság tagja.

EGGENHOFER JENŐ

üveggyári igazgató

Garam-Mikolán 1886-ban született. Középiskoláit Nagyszombatban végezte. 1905-ben lépett a tokodi üveggyár szolgálatába, mint gyakornok és fokozatos előléptetés után annak igazgatója lett. A háborút a 33-ik tábori ágyusezreddel orosz, albán és olasz fronton küzdötte végig A II. o. ezüst és bronz vitézségi érmet, a vaskereszt és Károly csapatkereszt tulajdonosa. Elnöke a Sport Klubnak, Jótékonyági bizottságnak, Iskolai gondnokságnak, Ipartestületnek, Levente Egyesületnek és a Tüzoltó Testületnek.

A községi képviselőtestület és a Kereskedelmi és Iparkamara tagja.

Az utolsó tíz évben a tokodi üvegyár hatalmas fejlődésnek indult. 1920-ban renoválták és tíz év alatt a munkáslétszám 80-ról, 700-ra emelkedett. Ma már 15 préselő és fúvógéppel dolgozik. 1923-ban kezdett villanykörtéket gyártani és ma ebből napi 70.000 készül. A legolcsóbb gyári tömegcikk-től a legfinomabb csiszolt és metszett üvegig mindent készít. A részvénytöbbség az Egyesült Izzó Rt. tulajdonát képezi. Eggenhoffer Jenő igazgatása alatt majdnem teljesen újjáépült a gyár, amely a kommun bukása után valóságos romhalmaz volt.

Dr. JUHÁSZ SÁNDOR

körorvos

1893-ban született Pukin községben, Hunyad megyében. Középiskolai tanulmányait a szászvárosi református kollégiumban végezte, az egyetemet pedig Kolozsvárott. Orvosi pályája megkezdésében a világháború akadályozta meg, amelyben az orosz és francia harctéren vett részt. Mint egészségügyi hadnagy szerelt le az ezüst egészségügyi érdemérem birtokában. Orvosi pályáját Budapesten kezdte 1920-ban és 1924-ig működött fővárosi kórházakban. Ekkor rövid időre Balatonfüreden fürdőorvos lett, majd Tokodaltáró bánya orvosa, 1926 óta pedig Tokod körorvosa. Az Orvosszövetség, a Mone és az Esztergomi Régészeti társulat tagja.

HEINRICH HENRIK

főfelügyelő

1889-ben Vindisch-Feistritzben született. Középiskoláit Kolozsvárott, főiskoláit Selmecbányán, a bányászati főiskolán végezte. 1910-ben lépett a Salgótarjáni R. T. szolgálatába. 1924-ben Tokodra került, ahol egy 1 és fél km. hosszú alagut, sűrített levegőjű mozdonyok és szénmosó építésében vett részt. Vezetése alatt 400 munkás dolgozik a bányában, amelynek napi termése 40 vagon szén. A képviselőtestület és iskolaszék tagja.

KNEITNER KÁLMÁN

gyógyszerész

1883-ban Budapesten született és ott végezte középiskolai és egyetemi tanulmányait is. Pályáját Kismartonban kezdte, majd Temesváron és ismét Kismartonban működött. 1924-ben Sárísápon gyógyszerértulajdonos lett. Majd 1924-ben átment Tokodra, ahol azóta vezeti gyógyszerétárát. A Crédo egyesület elnöke, községi képviselőtestületi tag.

MOHOS ANTAL

műszaki tisztviselő

1900 március 21-én Esztergomban született. Budapesten végezte középiskoláit, majd rövid ideig a 28. cs. és kir. gyalogezred kötelékében szolgált. 1920. május 5-én telepedett le Tokodon, ahol azóta az üveggyárban mint műszaki tisztviselő működik. A jótékonyági, a közművelődési bizottság tagja és a tokodi Sport Klub intézője.

NOLL GYULA

bányatisztviselő

1884. október 22-én Tolna községben született. Középiskoláit Tatán végezte és ugyanott kezdte meg pályáját 1902-ben, mint kereskedő. Onnan Lévára ment, ahonnan katonai szolgálat után a MÁK. szolgálatába lépett. A háborút 12. gyalogezred kötelékében az orosz fronton küzdötte végig, az I. o. ezüst és a bronz vitézségi érem tulajdonosa. 1919-ben a MÁK. Altáróra helyezte. Az élelem-tár vezetője, kaszinó tag, a Sport Klub II. od elnöke, a templom gondnoka.

Dr. TOMA IMRE

plébános

Alsólendván 1884-ben született. Középiskoláit Nagykanizsán és Esztergomban végezte, theologiai tanulmányait pedig ott és a budapesti tudományegyetemen. 1907-ben szentelték pappá. Ezután néhány évig vidéki káplán és budapesti hitoktató, segédlelkész volt, majd Budapesten a VI. kerületi keresztény liga titkára lett. A mozgósításkor a 37. hadosztályhoz vonult be és mint tábori lelkész végigszolgált a háborút. Résztvett az orosz, oláh és olasz hadműveletekben. Kitüntetései Ferenc József rend lovagkeresztje, katonai lelkész érdemkereszt, Signum Laudis, vöröskereszt tisztijelvénye, német vöröskereszt és Károly csapatkereszt. 1924. májusában lett Tokod község plébánosa és azóta vezeti az egyházközség lelki ügyeit. A Levente Egyesület, Credo és több egyházi egyesület alapítója, a Hitelszövetkezet felügyelőbizottságának tagja. Megalapította a 2. számú egyházi templomiskolát és az üveggyári szükségkápolnát. Lelki irányítója és vezetője a híveinek, aki a nemzetközség eszméivel telített szociálista munkásság nagyrészt visszanyerte az egyháznak és katolikus szervezetekbe tömörítette.

VIGH FERENC

bányafőmérnök

1893-ban Petrozsényban született és ugyanott végezte középiskoláit is, majd bányamérnöki diplomáját Selmecbányán szerezte. A világháborúban a 35. tábori tüzér és a 64. gyalogezreddel az orosz és olasz harctereken küzdött és mint tartalékos hadnagy szerelt le. Kitüntetései: két *Signum Laudis*, két német hadiérem, II. o. ezüst vitézségi érem és Károly csapatkereszt. Leszerelése után 1919-ben Tokod-Altárón kezdte pályáját és azóta megszakítás nélkül ott teljesít szolgálatot. Több szakcikke jelent meg.

Tát

ADOLF ÁGOSTON

földbirtokos

Tát községben 1893-ban született. Esztergomban tett érettségit és Keszthelyen a gazdasági akadémián oklevelet szerzett. A 26. gyalogezreddel az orosz harctéren küzdött és hadifogságban töltött hat nehéz esztendőt. Tartalékos alhadnagyi rangban szerelt le. 1923-ben vette át családi birtokának vezetését és azóta gazdálkodik. A törvényhatósági bizottság, képviselőtestület és Hangya felügyelőbizottságának tagja, a Legeltetési társulat elnöke, a földművelési minisztérium gazdasági tudósítója.

HAHN ANTAL

körjegyző

1880-ban Zsombolyán született, középiskoláit Szegeden, a jegyzői tanfolyamot Nagybeeskereken végezte. Szülőfalujában 1898-ban kezdte pályáját és a mozgósításig ott működött. Akkor bevonult az 5-ik honvédgyalogezredhez, amellyel a szerb frontra ment. 1921 július 21-én került Bajnára adóügyi jegyzőnek és 1922 március 22-én választották meg Tát község körjegyzőjének. A szerb megszállás Zsombolyán érte, ahol a szerbek hazafias magatartása miatt puskatussal összeverték, 14 napi elzárásra és ezer dinár pénzbüntetésre ítélték. Akkor Szegedre menekült és azóta nem tért vissza szűkebb hazájába. Működéséhez különböző alkotások fűződnek, amely a község jelentős fejlődése mellett tesznek tanubizonyosságot. A Levente egyesület elnöke, a tüzoltó testület főparancsnoka, a népművelési bizottság elnöke, stb.

PAPP JÓZSEF

községi bíró, birtokos

1874-ben Tát községben született, ahol iskolái elvégzése óta gazdálkodik. 1903-ban lépett először a község szolgálatába mint esküdt. Később előjáró lett és 1928 január 1-e óta a község megválasztott bírója. A Hangya szövetkezet igazgatóságának tagja, az iskolaszék gondnoka.

MECHLER FERENC

birtokos és kereskedő

1882-ben Tát községben született. Iskolai tanulmányait Esztergomban végezte, majd gazdálkodással kezdett foglalkozni szülőfalujában, ahol később üzletet nyitott. A világháborúban a 14. honvédgyalozegred kötelékében az orosz, olasz, francia és oláh frontokon küzdött. Kitüntetései: koronás vas érdemkereszt, bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt. A törvényhatósági bizottság és a községi képviselőtestület tagja.

Úny

ÚNY-KÖZSÉG

A község lakosainak legnagyobb része 1732 körül még protestáns volt, kiktől a katolikusok néhány évvel ezelőtt foglalták vissza a Szt. József tiszteletére kőből épült, de fatornyos (harang nélküli) templomukat, mely előtt csak haranglábon csüngött egy nagyon kicsi harang. Ez a templom 1775. évben még a falutól 200 lépésnyire állott (1755-iki canonica visitatio). Plébániáját 1757. évben adományozta az esztergomi érsek, mely évet megelőzőleg Úny a csévi plébániának leányegyháza volt. A XIX. század első felében a törzsbirtokos Miskey családba való beházasodások révén a Bozzai, baráti Huszár, tiborszegi Horváth, Sántha, setétkúti Setéth, kézdivásárhelyi Vásárhelyi, Cserfalvai, Simonsits, Geizler, Haán, bessenyői Szabó, Fribarsz, egyházipakai Andrassy, kálniczai Valovits, Venturini és libeni Csapó családoknak volt itt földesúri joguk.

Néhány római pénzt találtak a község határában s szájhagyomány szerint a község felett délkeletre, nem messze az ú. n. Gaizler forrástól, épület- és tűzhelymaradványokra (állítólag praehistorikus leletekre) bukkantak.

A község a szatmári békekötés (1711) után alakult önálló községgé. Azelőtt egész hegyes-völgyes határa erdőség volt, tehát igen alkalmas a XVI—XVII-ik századbeli mozgalmas időkben arra, hogy az Esztergom—Buda között, úgyszólván megszakítás nélkül portyázó török-magyar, kún-labanc katonaság és martalócok elől biztos menedéket nyújtson. Ebből a célból építhette itt családja részére Miskey II-ik István, a győri huszárok főkapitánya és császári alezredes, ki Úny a Pest vármegyei Tinnye és Jászfalu mellett Győr, Fehér, Veszprém és Tolna vármegyékben számtalan falu és puszta birtokosa volt, házáat (rezidenciát), mely részben ma is fönáll s lakható vályogépület. Ezt a házat vette meg a múlt század 60-as éveiben leszármazottja Miskey Miklóstól, Úny község községháza céljaira. Úny községtől 1927. évben ismét visszavásárolta az ősi házat egy leszármazó, Miskey Miklós földműves. Területváltozások nem történtek. A község úrbéres község volt.

PALLAGI PÁL

unyi körjegyző

1900-ban Kisújszálláson született, középiskoláit Szilágysomlón és Kolozsvárott végezte, a jegyzői oklevelet Szombathelyen szerezte meg. 1922-ben rövid ideig Maglódon volt adóügyi jegyző, majd Csolnokon segédjegyző. 1924 október 8-tól az unyi körjegyzőség vezetője. Ezt megelőzően 1918-ban bevonult és a nagyszebeni székely zászlóaljnál az oláh megszállásig teljesített szolgálatot. Működése alatt újjászervezte a tűzoltótestületet, vonószzenekart alakított, utakat építtetett stb. A Hangya szövetség elnöke, a Levente Egyesületnek, az Iskolánkívvüli Népművelési Bizottságnak is elnöke.

Gesztesi járás

Acs

ACSI CUKORGYÁR R. T.

1871-ben alakult. Alapítói: Patzenhofer, báró Berg és társa. A gyár 1918. év előtt nyers és kristálycukor előállításával foglalkozott, azóta azonban már a kockacukor gyártása is folyamatban van. Termelése a Csallóköz elkapcsolás miatt, az utóbbi években 20%-kal csökkent. Jelenlegi vezetője darufalvi Patzenhofer Herbert.

hochenlibachi, dunnani és neuhausi gróf DÉGENFELD SCHOMBURG OTTÓ földbirtokos

Szirákon 1872-ben született és a Ludovika Akadémiát végezte 1891-ben. Hadapródörmmesteri rangban a 6-ik honvédhuszárezrednél kezdte meg katonai pályáját. 1892-ben a debreceni 2-ik huszárezred hadnagya lett, 1897-ben a budapesti honvéd főparancsnokság parancsörtsíztje főhadnagyi rangban, majd két évig a bécsi katonai iskolában lovaglótanár, utána az első huszárezrednél és a Ludovika Akadémián szolgált. Ezután vonult nyugalomba és azóta Csemzőháti pusztai birtokán gazdálkodással foglalkozik. A világháborút a 9-ik lovashadosztállyal az orosz fronton küzdötte végig. A Signum Laudis, a legfelsőbb elismerés és a III. oszt. katonai érdemkereszt tulajdonosa. A vármegyei törvényhatósági bizottság, a községi képviselőtestület és az Omge tagja.

FISCHER GYULA

kereskedő, törvényhatósági bizottsági tag

1868-ban született Bösön. Iskolai tanulmányait szülőfalujában és Győrött végezte, utána a kereskedői pályára lépett. 1921 óta vezeti Ácson üzletét. A világháborúban harcéri szolgálatot teljesített és a hazának nagy áldozatot hozott, mert egyik fia a piavei áttörésnél hősi halált halt. Szorgalommal, hozzáértéssel vezeti üzletét, a község lakosságának osztatlan bizalmát élvezi. Törvényhatósági bizottsági és községi képviselőtestületi tag.

pusztapéteri AUSPITZ GYÖRGY

törvényhatósági bizottsági tag, földbirtokos

Középiskoláit Győrött végezte, majd nagyobb tanulmányutat tett Németországban. A világháborúban vitézül küzdött mint hu-

szárfőhadnagy, majd orosz hadifogságba jutott. Jelenleg nagyki-
terjedésű földbirtokán gazdálkodik. A törvényhatósági bizottság-
nak és a községi képviselőtestületnek virilis jogon tagja.

GALAMBOS KÁLMÁN

gyógyszerész

helyi társadalom kedvelt egyénisége.

1888 június 29-én született Solton. Kö-
zépiskoláit Nagykőrösön, főiskolai tanul-
mányait a budapesti Tudományegyetem-
en végezte. Pályáját Bégászentgyörgy
községben 1900-ban kezdte, később Zom-
borban, Salgótarjánban, Fiumében,
Nauheimben és Budapesten működött.
1926-ban telepedett le Ácsra, ahol azóta
a gyógyszertár tulajdonosa. Több helyi
egyesület életében játszik szerepet és a

HAJÓS JÓZSEF

községi állatorvos

1883-ban született Győrben. Szülővá-
rosában végezte el középiskolai tanul-
mányait, majd a budapesti Állatorvosi
Főiskolán szerezte meg diplomáját. Pá-
lyáját Biharmegyében Derecskén kezd-
te mint helyettes községi állatorvos, on-
nan került 1912-ben Ácsra, ahol jelenleg
is működik. A világháború alatt a ke-
nyérmezői gépfegyverképző osztagnál
teljesített szolgálatot. Az OKH. fiókjá-
nak könyvelője, a kaszinó tagja és pénztárosa, a Komárom-Esz-
tergomvármegyei Baromfitenyésztők Egyesületének igazgatósági
tagja. Az állategészségügyi szaklapokban számos cikke és közle-
ménye jelent meg, melyek mindegyike a szakkörök elismerésével
és tetszésével találkozott.

KELEMEN BÉLA

ref. lelkész

1886-ban Tarjánban született, közép-
iskolai és theologiai tanulmányait Pápán
végezte. Papi pályáját a fehérmegyei
Magyaralmás községben kezdte, innen
Ácsra került, ahol azóta a háborús évek
megszakításával a község ref. lelkésze.
A mozgósításkor tábori lelkésznek vo-
nult be s az orosz frontról az utolsó har-
cokig nem mozdult el. Századosi rang-
ban szerelt le. A lelkész II. oszt. érdem-

kereszt tulajdonosa. A Hangya, Tűzoltótestület és a Kaszinó elnöke, tagja a községi képviselőtestületnek. Kitűnő egyházi cikkei jelennek meg az egyházi lapokban.

LUKÁCSY JÓZSEF

igazgató-tanító

Kapuvárott született 1901-ben. Középiskoláit szülőhelyén, a tanítóképzőt Győrben végezte. Közvetlenül diplomája elnyerése után megválasztották Ácson tanítónak, ahol igazgató-tanítói minőségben működik ma is. Katonai szolgálatot a nemzeti hadsereg 1-ső huszárezredében teljesített. A társadalmi életben élénk és tevékeny részt vesz. Vezetőszerpet játszik minden hazafias és kulturális célú mozgalomban. Az iparostanonciskola és a gazdasági ismétlőiskola igazgatója, az iskolán kívüli népoktatás vezetője, a Levente Egyesület oktatója. Szakirodalmi téren is tevékeny munkásságot fejt ki, cikkei különböző szaklapokban és a „Munkás Ifjú” c. lapban jelennek meg.

magyarfalvi MOHÁCSI LÁSZLÓ

igazgató-tanító

Hevesmegyében, Makláron született 1899-ben. Középiskolai tanulmányait Kunszentmiklóson, a tanítóképzőt Csurgon végzte. Tanítói oklevelének elnyerése után Bicskére került, onnan Tinnyére majd Dadra helyezték át. 1927. november 15-én lett Ácson igazgató-tanító. Katonai szolgálatot a 31-es honvédség gyalogezred kötelékében teljesített. Az orosz harctéren küzdött, ahol a kisézüst és a bronz vitézségi éremmel és a Károly-csapatkeresztal tüntették ki. A község társadalmi életében vezető szerepe van. A helyi Levente Egyesület főoktatója, a Sportegyesület elnöke, az Énekkar karnagya, a községi képviselőtestület tagja.

Dr. PRÁGER SÁNDOR

orvos

Környén született 1898-ban. Tatán a piaristák főgimnáziumában végzte el középiskolai tanulmányait, majd a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi karára iratkozott be. A világháború kitörése megakadályozta tanulmányai folytatásában, bevonult a 85-ik közös gyalogezredhez. Az orosz és az olasz harctereken küzdött és vitézségeért az ezüst vitézségi éremmel és a

Károly csapatkeresztel tüntették ki. A forradalom kitörésekor szerelt le. 1922 májusában szerezte meg orvosi diplomáját; 1924 óta Ácson praktizál. Az Országos Orvosszövetségnek és a helyi társadalmi egyesületeknek a tagja.

NÉMETH ISTVÁN

plébános

Sopronmegyében Vitnyéden született 1894. december 2-án. Tanulmányait Győrben végezte, 1919. június 29-én szentelték pappá. Győrmegyében, a gyarmati plébánián kezdte meg működését, onnan Csornára, majd Győrbe került, ahol egyházi működése mellett egy ideig a Dunántúli Hírlap felelős szerkesztője is volt. 1928. január 1-e óta plébánosa Ács községnek. A forradalom és a kommunizmus alatt sok üldöztetésben volt része. A vörösök egy alkalommal akasztással is fenyegették, ismerve mély vallásosságát és izzó hazafiságát. 1916-ban jelent meg „Kiált az Urhoz“ c. munkája, 1922-ben a Pallas Rt. adta ki Budapesten „Lelkem elküldöm“ című vallásos tárgyú művét. A Kisfaludy-kör és a Pázmány-egyesület rendes tagja, a Napkelet és az Élet című lapok állandó munkatársa.

felpéczi PÉNTEK PÁL

országgyűlési képviselő

1885-ben született Ácson. Középiskolai tanulmányait Pozsonyban és Pápán, a gazdasági iskolát Komáromban végezte el. Saját birtokán gazdálkodik 1905 óta, emellett jelentős közéleti szerepet is játszik. 1906—1909-ig a községi előljáróság tagja volt, 1910-ben a vármegyei választáson Ács község Szabadhegyi György helyébe őt választotta meg. 1926. óta a kerület országgyűlési képviselője. 1910 óta elnöke a Nagyigmándi Kisgazdapártnak, a „Hangya“ a Gazdakör díszelnöke. Hosszú ideig volt a „Magyar Lobogó“ c. lap gazdasági tudósítója, a Református Egyház presbitere. Felpéczi Péntek Pál kerületében olyan népszerűségnek örvend, amely csak kivételes jellemű és képességű, vezetésre született férfiainak jut osztályrészül. E népszerűséget és választói bizalmát azzal hálálja meg, hogy minden energiájával és tudásával népe érdekeiért száll síkra az országgyűlésben is.

nemes PÁLFFY KÁROLY
birtokos, törvénybíró

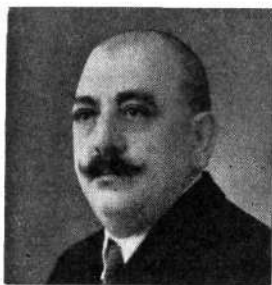
1876 április 24-én született Ácson. Iskoláit elvégezve gazdálkodással foglalkozott és foglalkozik a máig is. A község lakóinak bizalmából 1911 óta előjáró és törvénybírói tiszteletet tölti be. A forradalom és a kommunizmus alatt magyar érzése, hazafisága miatt sok üldöztetésben volt része. A református egyház presbiteriumának, a Kaszinónak, a „Hangya” fogyasztási és termelő szövetkezet felügyelőbizottságának, a községi képviselőtestületnek tagja, a Legeltetési társulat pénztárosa, a Kossuth Lajos-asztaltársaság ellenőre.

PÉNTÉK LAJOS
községi bíró

1878-ban született. Ácson. Itt végezte el iskolai tanulmányait, melynek befejezése óta saját birtokán gazdálkodik. A világháborúban a 31-es honvédeknél szolgált, az orosz harctéren küzdött. A koronás vaskereszt tulajdonosa. 1921. július 1-én választották meg községi bírónak s azóta tölti be ezt a tisztséget. Sokat fáradozik a község fejlesztése érdekében, működése alatt új orvosilakot építettek és a községházát kibővítették. Vezetőszerpe van a község gazdasági és társadalmi életében. A Gazdakör és a Legeltetési Társulat elnöke, a „Hangya” fogyasztási szövetkezet felügyelőbizottságának tagja.

VITTEK JÁNOS
községi főjegyző

1882-ben született Komáromban. Középiskoláit Kaposvárott, a közgazgatósi tanfolyamot Pozsonyban végezte. Pályáját Oroszlányon kezdte, onnan Dunalmásra került; 1905 óta megszakítás nélkül Ácson működik. Községháza és orvosilak építése, villanyvilágítás bevezetése fűződik nevéhez. A világháború alatti tevékenységéért a Vörös Kereszt Egyesülettől díszoklevelet kapott. A vármegyei törvényhatósági bizottság, a vármegyei jegyzőegyesület választmányának tagja, az egyesület jegyzője, az ácsi református egyház presbitere, iparhatósági biztos, a kaszinó alelnöke, a Tűzoltótestület parancsnoka, a Levente Egyesület, a Gazdakör, a Vadásztársaság, a Népművelési Bizottság elnöke.

VITÁRIS DÁNIEL

földbirtokos

Ácson született 1885-ben. Iskolái elvégzése óta állandóan gazdálkodással foglalkozik. Vármegyei törvényhatósági bizottsági taggá 1927-ben választották. A világháború kitörésekor bevonult a komáromi 6-os vartüzérekhez, rövidesen kikerült az orosz határterre, ahol fogságba esett. Öt és fél évet töltött hadifogságban, hazatérve tűzmesteri rangban szerelt le. A fogolytáborban legénységi tábori parancsnok volt. A hadifogoly-katonák egyrésze beállva a vöröshadseregbe, őt is kényszeríteni akarták erre és bár életveszélyes fenyegetésekkel is próbálkoztak, még sem volt hajlandó megtagadni magyarságát. A Református Egyház presbitere, a községi képviselőtestület tagja, az Önkéntes Tűzoltótestület helyettes-parancsnoka, a Gazdakör pénztárosa, a Kossuth Lajos-asztalársaság alelnöke, a Levente Egyesület tagja.

dr. Gróf ZICHY ERNŐ JÓZSEF

földbirtokos

1892 július 20-án Buznika községben született. Középiskoláit a bécsi Teréziánumban, főiskoláit a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte. Katonai kötelezettségének az 5-ik huszárezrednél tett eleget és résztvett az orosz, olasz és oláh harcokban. Kitüntetései: a Signum Laudis és Károly csapatkereszt. Jelenleg a Külügyi Társaságban és a Népszövetségi Ligában a nemzeti kisebbség érdekében munkálkodik. Ez ügyben több cikket írt és számos előadást tartott. A törvényhatósági bizottság, képviselőtestület, külügyi társaság elnöki osztályának tagja, az ácsi Levente egyesület díszelnöke, a Pester Lloyd, Budapesti Hírlap és Nemzeti Újság cikkírója.

Ászár

HORVÁTH JÁNOS

plébános

1874 október 10-én a spornmegyei Hegykő községben született. Középiskolai és theologiai tanulmányait Győrött végezte. Felszentelése után Endréden, Rábaszentmihályon, Bágyogon és Kisbéren mint segédlelkész működött. 1907. év óta Ászár község plébánosa. A kommun alatt állandó zaklatásnak volt kitéve s amikor a Bakonysárkány község plébánosát Bécsbe szöktette, a kommunisták őt hurcolták fogságba. Kiszabadulása után is folyton akasztófával fenyegették a vörösök. A község gazdasági életében is vezető szerepet játszik, a Hangya felügyelőbizottságának elnöke, a takarékpénztár igazgatósági tagja, egyházi szakíró.

MATISZ LÁSZLÓ

uradalmi intéző

1884-ben Győrött született. Középiskoláit Sopronban, a gazdasági akadémiát Keszthelyen végezte. Pályáját Dégenfeld grófnál kezdte Czirákon, majd báró Solymossy Jenő birtokán működött, előbb mint kezelőtiszt, később mint intéző 11 éven át. 1924. év óta pedig Schwarzenberg Alajos herceg uradalmának intézője. Ez idő alatt a gazdaságot teljesen modernizálta, mellyel majd száz százalékos többtermelést sikerült elérnie. A kommun alatt hazafias magatartásáért sok zaklatásnak volt kitéve. Kiváló gazdasági szakértő, aki nagy elfoglaltságán kívül minden kulturális és hazafias mozgalmakból is kiveszi részét.

Bana

LORK LAJOS

adóügyi jegyző

Kisbéren született 1898-ban. Középiskolai tanulmányait Budapesten, a közigazgatási tanfolyamot Győrött végezte. Közigazgatási pályáját Kisbéren kezdte meg 1918-ban mint jegyzőgyakornok. 1921-ben megválasztották Banán adóügyi jegyzőnek, azóta működik ebben a minőségben. Lelkiismeretes, szorgalmas tisztviselője a községnek, miáltal kiérdemelte a község lakóinak ragasz-

kodását és bizalmát. A különböző társadalmi egyesületek életében tevékeny részt vesz.

MALLER KÁLMÁN

ref. lelkész

1872-ben Lábatlan községben született. Középiskoláit és a theologiai tanulmányait Pápán végezte. Ószőnyben kezdte pályáját, majd a világháború alatt Komáromban volt tábori lelkész. 1903 szeptember 1-től a háborús évek megszakításával Bana községben ref. lelkész. Hazafias magatartása miatt sok kellemetlensége volt a kommunizmus alatt. A hitelszövetkezet és a Hangya alelnöke, a ref. iskolaszék elnöke.

SZAKÁL FERENC

birtokos, községi bíró

Banán született 1875-ben. Fiatalon, 24 éves korában választották be a község képviselőtestületébe, 1921-ben pedig bíróvá. Ezt a tisztségét a lakosság legnagyobb bizalmától kísérve tölti be ma is. Fáradhatatlan szorgalommal és kötelességtudással működik a köz érdekében. A világháború alatt a 6-os honvédhuszároknál szolgált. Elnöke a Gazdakörnek, felügyelőbizottsági tagja a Hangya szövetkezetnek és igazgatósági tagja a Hitelszövetkezetnek.

TARCSY GYULA

községi főjegyző

1885-ben született, Kiskunfélegyházán végezte középiskolai tanulmányait és Budapesten a jegyzői tanfolyamot. 1907 óta megszakítás nélkül Bana községben működik, mint főjegyző. Ez idő alatt a község sokat fejlődött. A villanyvilágítás bevezetése, a községháza, a bakonyéri híd építése fűződik a nevéhez. A forradalom és a kommün alatt több ízben megfenyegették és ennek dacára keményen állta meg a helyét. A község társadalmi életének vezető embere, polgártársainak őszinte barátja és tanácsadója.

TARRÓ JÓZSEF

főtanító

Győrött született 1896-ban. Ott végezte el iskolai tanulmányait is, 1915-ben szerezte meg tanítói oklevelét. Pályáját 1915 szeptember 29-én Banán kezdte meg, mint osztálytanító, 1922 október 13-dika óta mint főtanító működik. A világháborúban a 31. honvéddyalogezered kötelékében az olasz fronton küzdött, ahol hadifogságba esett. 31 hónapig volt fogságban, hazatérésekor leszerelt s újból elfoglalta állását. A Károly csapatkereszt és a sebesülési érem tulajdonosa. A Levente Egyesület oktatója, az iskolánkivüli népoktatás ügyvezető elnöke, a gazdasági ismétlő iskola és a róm. kath. énekkar vezetője.

Bábolna

ANTAL LÁSZLÓ

jószágfelügyelő

Pápán 1881-ben született. Középiskoláit ugyanott, a gazdasági akadémiát Magyaróvárott végezte. 1921-ben került Bábolnára, s azóta megszakítás nélkül ott teljesít szolgálatot. Ezt megelőzően Fogarason és Mezőhegyesen működött. A Hangya Szövetkezet elnöke, a bábolnai ref. fiókegyház gondnoka, iskolaszéki tag, a kaszinó választmányi tagja.

HACK ENDRE

m. kir. államépítészeti intéző, okl. építészmérnök

1875-ben Aradon született. Középiskoláit s műegyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Pályáját Czigler Győző műegyetemi tanár mellett kezdte, majd 1912-ben az államhoz került, előbb Fogarason, majd a földművelésügyi minisztériumban, 1924 óta pedig Bábolnán működik. Bábolna épületeinek teljes rendbehozása, két évi szorgos munkájának eredménye. Fogarasról az oláh megszállás alatt el kellett menekülnie. Több nagyobb építkezésnél (új műegyetem, Köztelek, Eger—putnoki vasút, minorita rendház, bélapátfalvi cementgyár stb.) működött közre. Az iskolaszék és a kaszinó tagja.

CSEH LAJOS

m. kir. méneskarri főszámvevő

1886-ban Kisbéren született, középiskoláit ott és Mórón végezte. 1907-ben került a méneskarhoz 1923 óta Bábólnán teljesít szolgálatot. Kisbéren a kommün alatt hazafias magatartása miatt üldöztetésben volt része. Az altiszti társaskör elnöke, az evangélikus egyház gondnoka, a Ferenc József emlékérem tulajdonosa.

HAMORSZKY ARTHUR

ny. ezredes, m. kir. áll. lótenyésztési főigazgató

Budapesten 1878-ban született. Katonai iskoláit Kassán és a bécsújhelyi katonai akadémián végezte. Pályáját a 9-ik dragonyosezrednél kezdte meg, majd 1906-ban átlépett a méneskarhoz és az összeomlás után nyugállományba került. Háborús kitüntetései a Signum Laudis és a zöld magyar Signum Laudis. Nyugalombavonulásakor ezredesi rangot viselt. Azóta két évig a minisztériumban és két évig a sütvényi ménesnél működött, 1925 óta főigazgatója a bábólnai méntelepnek. Az ő érdeme a debreceni méntelep megmentése az októberi forradalom alkalmával. Akkor katonáival az odaözönlő kóbor katonákat lefegyverezte és nemcsak a méntelepet, hanem a város közbiztonságát is megvédelmezte. A kaszinó elnöke, a Társaskör díszelnöke, a Levente Egyesület díszvédnöke.

HERCZEG LAJOS

áll. ménesbirtok intézője

Tatán 1896-ban született. Középiskoláit Tatán, a gazdasági akadémiát Keszthelyen végezte. A 31-ik honvédgyalogezreddel küzdött végig a világháborút az orosz és az olasz fronton és mint tartalékos hadnagy szerelt le. Kitüntetései: a II. oszt. ezüst, két bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt. Kommün után besorozták vöröskatonának, de onnan megszökött. 1920 április 1 óta működik Bábólnán és Csömörháza pusztá intézője. Az Országos Gazdatisztek és Erdőtisztek Szövetségének és több más egyesület tagja.

HILL BÉLA

méneshirtoki főintéző

1887-ben a zalavármegyei Lesencetomaj községben született, középiskoláit Veszprémben, a gazdasági akadémiát Keszthelyen végezte. 1907-ben Bábólnán kezdte pályáját, majd Mezőhegyesen és Kisbéren működött. 1925 óta ismét Bábólnán teljesít szolgálatot. Ezt megelőzően a világháborút a 2-ig gyalogezred kötelékében az orosz, szerb és olasz frontokon küzdötte végig. Kitiüntetései: a

III. oszt. katonai érdemkereszt, ezüst és bronz Signum Laudis, német III. oszt. vaskereszt, Frigyes Ágost nagyherceg II. oszt. tisztikeresztje, III. oszt. polgári érdemkereszt, a boszniai emlékérem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. A kommun alatt letartóztatták és forradalmi törvényszék elé akarták állítani hazafias magatartása miatt, de a kisbériek kiszabadították. A község társadalmi életében vezető szerepet játszik.

KISS ISTVÁN

vendéglős, törvényhatósági bizottsági tag

1887-ben született Tárkányon, ott végzte el iskolai tanulmányait is, majd a vendéglős szakmához szükséges ismereteket sajátította el. Pályáját Nagyigmádon kezdte és 1925 óta Bábólnán vendéglős. A világháborúban a 6-os vár-tűzérekhez vonult be és harcéri szolgálatot a szerb fronton teljesített. Az összeomláskor szerelt le. Tagja a törvényhatósági bizottságnak, a községi képviselőtestületnek, valamint a helyi hazafias, kulturális és jótékony célú társadalmi egyesületeknek.

KELLNER JÓZSEF

ny. alezredes, m. kir. méneskari lótenyésztési igazgató

Prágában 1886 február 21-én született, középiskoláit a katonai alreálban és főreálban, főiskoláit a bécsújhelyi katonai akadémián végezte. 1906-ban a losonci 25-ik gyalogezredhez került mint hadnagy, onnan Boszniába és Hercegovinába, míg 1911 óta a méneskarnál teljesít szolgálatot. A világháborúban a 11-ik honvédgyalogezred kötelékében mint géppuskás osztagparancsnok súlyos

sebesülten fogságba esett és ott 26 szomorú hónapot töltött. Kitiün-

tetése: a III. oszt. katonai érdemkereszt, bronz Signum Laudis, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. 1917. év december havában került vissza ismét a méneskarhoz. A forradalom kitörése Eperjesen érte, ahol a fosztogatások ellen sikerrel vette fel a harcot. 96 drb állami mént teljes felszereléssel megmentett a kommunistáktól. Ezután Békéscsabára került, majd 1926-ban a bábolnai méntelep osztályvezetője lett.

KÓSA ZOLTÁN

főintéző

1890-ben Egerben született, középiskoláit ugyanott, gazdasági akadémiát Kassán végezte. Pályáját 1912 február 8-án Mezőhegyesen kezdte, majd 1914-ben bevonult a lovas tüzérezredhez, amelyvel az orosz frontra vezényelték. Tartalékos hadnagyi rangban szerelt le. A III. oszt. katonai érdemkereszt, Signum Laudis, a II. oszt. ezüst vitézségi érem, a II. oszt. tiszti jelvény és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1923 április 30. óta működik Bábolnán. A Levente Egyesület vezetője, a kaszinó és iskolaszék tagja.

KOTUCS JÁNOS

elemiiskolai igazgató

1872 augusztus 17-én a pozsonyvármegyei Vizkelet községben született. Középiskoláit Győrött, a tanítóképzőt Sopronban végezte. Tanítói pályáját 1892-ben Ács községben kezdte meg, majd 1894 óta megszakiítás nélkül Bábolnán a m. kir. állami ménintézet elemi iskolánál működik, ahol 1907-ben lett igazgató-tanító. A kommunizmus alatt hazafias beszédet tartott egy gyűlésen, ami miatt a vésztörvényszék elé állították. Később pedig egy nyugalmazott tábornok életét mentette meg, akit a kommunisták ki akarta végezni. A vármegyei tanítóegyesület elnöke, az Országos tanítóegyesület igazgatósági tagja, a Levente egyesület elnöke.

fullokéresi MOLNÁR IVÁN

m. kir. ménesbirtoki jószágigazgató, gazdasági főtanácsos

Miskolcon 1871-ben született és az ottani ref. főgimnáziumban tett érettségit, majd a gazdasági oklevelet Magyaróváron szerezte meg. 1893-ban Bábolnán kezdte meg pályáját, majd Kisbénán működött és 1924-től kezdve ismét Bábolnán teljesít szolgálatot. Gazdasági téren való kiváló tényekedéseinek elismeréséül 1927 októberében gazdasági főtanácsossá nevezték ki. Törvényhatósági bizottsági tag, a vármegyei mezőgazdasági bizottság elnöke, a bábolnai

kaszinó díszelnöke és a ref. egyház világi gondnoka. A II. oszt. polgári hadi érdemkereszt tulajdonosa.

NOVÁK KÁLMÁN BÉLA

m. kir. ménesbirtoki jószágfelügyelő

A zemplénavármegyei Leányvár községben 1876-ban született, középiskoláit és gazdasági tanulmányait Kassán végezte. 1900 május 21-én került Bábolnára és azóta megszakítás nélkül az állami méntelepen teljesít szolgálatot. Kisbéren a kat. egyház világi elnöke, Vöröskereszt választmányi tagja, községi képviselőtestületi tag és a Levente egyesület választmányi tagja.

SCHADL JÓZSEF

r. kath. plébános

Győrött 1871-ben született, ugyanott végezte középiskoláit és theologiai tanulmányait is. 1894-ben szentelték pappá, első állomása Tata volt, majd Moson-szentmiklóásra került. 1899 óta Bábolna r. kath. plébánosa. A Levente Egyesület lelkipolitikája, iskolaszéki elnök, a Kaszinó és a Hangya szövetkezet igazgatósági tagja. Több egyházi vonatkozású cikke jelent meg különféle lapokban.

Dr. STOCKINGER JÁNOS

járási tisztiorvos, a bábolnai ménesbirtok uradalmi orvosa

Szekszárdon 1889-ben született, ott végezte középiskoláit, majd orvosi diplomáját a budapesti tudományegyetemen szerezte meg. Pályáját 1913-ban Szekszárdon kezdte meg a közkórházban, majd a Schwarzer és a Siesta szanatóriumok osztály főorvosa volt. A világháborút végigküzdötte és 3 évig orosz hadifogságban volt. Tartalékos orvos-főhadnagyi rangban szerelt le. A Signum Laudis és Károly csapatkereszt tulajdonosa. 1923-ban telepedett le Bábolnán, mint uradalmi orvos és 1925-től a geszti járás tisztiorvosa. Felesége dr. Kovács Mária Bana község és O. T. I. orvosa. A kaszinó választmányi tagja. A Levente Egyesület szakelőadója.

ZEMANEK ENDRE

jószágfelügyelő

Vádé pusztán, Somogyvármegyében 1871-ben született. Középiskoláit Nagykanizsán, a gazdasági akadémiát Magyaróvárott végezte. Pályáját 1896-ban Mezőhegyesen kezdte meg, majd a fogarasi ménesbirtokon, a palánkai csikótelepen és Mezőhegyesen működött. 1911 óta (Bábolnán) Csömörháza pusztá gazdaság jószágfelügyelője. A kaszinó választmányi, az Omge rendes tagja.

Bokod

BARSI SÁNDOR

ref. lelkész

1858-ban Kocs községben született. Középiskoláit és theologiai tanulmányait Pápán végezte. 1888-ban Balatonfüreden avatták pappá, ezt megelőzően Rimaszentkirályon, Csépen, Kocson, Nagyigmádon és Ács községekben mint segédlelkész működött. 1890-ben választották meg Bokodon ref. lelkésszé és azóta vezeti egyházközsége ügyeit. 17 évig lelkési értekezleti elnök és egyházmegyei tanácsbíró volt. Jelenleg a községi képviselőtestület tagja.

BALOGH ISTVÁN

ág. ev. esperes

képviselőtestület tagja.

Kajáron 1865-ben született. Középiskoláit Győrött és Sopronban végezte, theologiai tanulmányait részben ugyanott, részben a jénai egyetemen. 1890-ben avatták pappá és Lovászpatonán lett segédlelkész. Innen Vanyolára került lelkésznek, majd 1912-ben alesperes, 1923-ban esperes. 1920 óta egyetemes egyházkerületi bíró, egyházkerületi főjegyző, a Hanga alelnöke és igazgatója, a községi

Dr. BENES IMRE

körorvos

védelmi Bizottság, Levente Egyesület és Nemzeti Szövetség helyi elnöke.

BÖNDI ANDRÁS

ref. tanító

Bánfihunyadon 1882-ben született, ugyanott végezte középiskoláit, majd tanítói oklevelét a kolozsvári és nagykovácsi tanítóképzőben szerezte meg. Ezután pályáját Baracsán 1906-ban kezdte meg és utána került Bokodra, ahol a háborús évek megszakításával működik. A világháború alatt az 51. gyalogezrednél teljesített szolgálatot. Az Olvasókör alapítója, a Tanítókör elnöke, a Hangya igazgatója és pénztárosa.

FRISS TIBOR

gyógyszerész

Nyiregyházán 1888-ban született, középiskoláit ugyanott végezte, majd a budapesti egyetemen gyógyszerészi diplomát nyert. Pályáját 1914-ben kezdte meg, majd a kassai helyőrségi kórházhoz és onnan az orosz és oláh frontra került és mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Kitüntetései: a koronás arany érdemkereszt, arany érdemkereszt, Vöröskereszt és az I. oszt. ezüst vitézségi érem. 1927-ben került Bokodra s azóta vezeti gyógyszerárát. Az oláh megszállás alatt háromszor verték véresre, majd hazafias magatartása végett kiutasították Zilahról.

PATAKY ENDRE

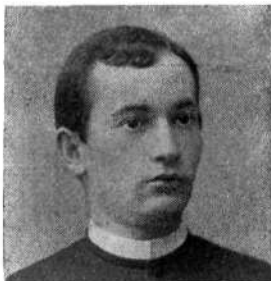
községi főjegyző

1900-ban Csallóközben, Aranyoson született, középiskolai tanulmányait Tatán, tanítóképzőt Sopronban és a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. Utána a 31-ik honvédgyalogezredhez

vonult be, amellyel az olasz harc téren teljesített hadiszolgálatot. 1918-ban mint segédjegyző kezdte meg pályáját Bokodon, majd adóügyi jegyző lett és 1929 áprilisában vette át édesapjától a főjegyzői hivatal vezetését, amelyre egyhangulag választották meg.

PAJTER ISTVÁN

r. kath. plébános

1876-ban Csepregen született, középiskoláit Csepregen és Győrött, teológiai tanulmányait ugyanott végezte. 1900-ban szentelték pappá és pályáját Széplakon kezdte meg. 1909-től kezdve Bokod község r. kath. plébánosa. Elnöke a Hangyának, Ifjúsági Egyesületnek és az iskolaszéknek. Hívei előtt nagy szeretetnek örvend.

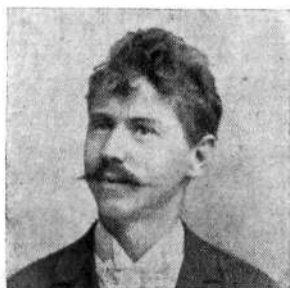
vitéz PATAKY SÁNDOR

ev. kántortanító

A Csallóközben Aranyos községben 1898-ban született. Középiskoláit Pozsonyban, a tanítóképzőt Sopronban végezte. Tanulmányainak befejezése után a 31-ik honvédgyalozredhez vonult be, ahonnan az olasz harc tereire vezényelték ki. Ott súlyosan megsebesült. Hősiességéért az I—II. oszt. ezüst vitézségi érmet, Károly csapatkeresztet és sebesülési érmet kapta. Hadiérdemei elismerésül vitézzé avatták. Oroszlány községben kezdte pályáját, 1923 óta Bokodon ev. kántortanító. Leventeoktató, az olvasókör és dalárda vezetője.

PATAKY PÁL

ny. főjegyző

1871. január 20-án Bodokon született. Középiskoláit Pozsonyban végezte. Közigazgatási pályáját szülőfalujában, Bodokon, mint segédjegyző kezdte, majd működött Oroszlány, Ekele, Aranyos községekben, mint adóügyi és később mint megválasztott főjegyző. Ezután választották meg Bokodon főjegyzőnek, ahol nyugalombavonulásáig a háborús évek megszakításával mű-

ködött. A világháborúba önként bevonult a 12-ik honvédgyalogezredhez, hogy három fiával együtt harcolhasson. A kommun alatt állandó üldöztetéseknek volt kitéve. Béla nevű fia az orosz fronton hősi halált halt. A Levente egyesület volt elnöke, a Tűzoltó egyesületnek elnöke, a törvényhatósági bizottságnak 1910. óta tagja.

Császár

Dr. BUZAGITS ISTVÁN

földbérlő

1879-ben Kerekalja pusztán született. Középiskoláit Pécsen, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1907-től 1923-ig Baranyaszentlőrincen volt ügyvédi irodája, utána saját birtokán, Kerekalján gazdálkodott. 1927-ben telepedett le Makkipusztán. Baranyában a függetlenségi és 48-as párt elnöke, a szerb megszállás után pedig a baranyai kisgazdapárt elnöke volt. A szerbek két ízben letartóztatták, mert Patacsy Dénes nemzetgyűlési képviselőnek jelentést küldött a baranyai helyzetről és e jelentését elfogták a szerbek. Mégis sikerült neki újabb értesítést küldenie és ennek folyománya lett az, hogy a szerbek kivonultak Baranyából.

SZAKALL REZSŐ

főjegyző

1869-ben a komárommegyei Bana községben született, középiskoláit Pápán végezte. Pályáját 1893-ban kezdte szülőfalujában, onnan Szönyre került. 1895 óta Császár községben működik és 1909. évben lett vezető főjegyző. A kommun alatt első volt, akit letartóztattak. Az O. K. H., Hangya és a Levente Egyesület elnöke, tartalékos hadnagy. Számos cikke jelent meg a Komáromvármegyei c. lapban. A községháza építése a nevéhez fűződik.

PAKSI PÁL

községi bíró, törvényhatósági bizottsági tag

Császár községben 1869-ben született és iskoláinak elvégzése óta családi birtokán gazdálkodással foglalkozik. 1920-ban választották meg bírónak, mely tisztelet atyja is sokáig viselte. A kommun alatt vagyonának tekintélyes részét elrabolták. Egyházközségi élőljáró és a Hangya felügyelőbizottságának tagja.

Csép

csöglei BALOGH FERENC

földbirtokos

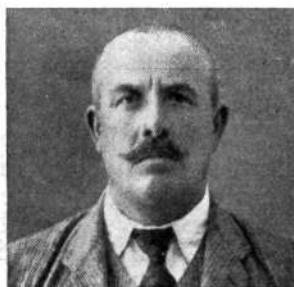

Csép községben 1872-ben született, középiskolai tanulmányait Sopronban és Pápán végezte és azóta állandóan szülőfalujában lévő földbirtokán gazdálkodik. A ref. egyház gondnoka, a községi képviselőtestület tagja, a község életének egyik irányítója, aki a hazafias és jótékonyági akciók élén áll.

BALOGH ZSIGMOND

földbirtokos

1871-ben Csép községben született. Középiskoláit Sopronban és Pápán végezte s azóta csépi birtokán gazdálkodik. A község volt közgyámja és éveken át bírója. A 6-ik számú vártűzérezrednél frontszolgálatot teljesített. A kommunizmus alatt hazafias magatartása miatt sok meghurcoltatásban volt része. A község életében vezető pozíciója van. A ref. egyház presbitere.

GEÖBEL LAJOS

földbirtokos

Alsófegyverneken 1853-ban született. Középiskoláit Pápán és Sárospatakon végezte. Ezután Ipolyságon a törvényszéken mint segédtelekkönyvvezető működött két évig, utána 1877ben Kocs községbe ment jegyzőnek. 1880-ban mócsai jegyző lett és 1900-ig működött ott. Ekkor elhagyta állását s azóta csépi földbirtokán gazdálkodással foglalkozik. A forradalom alatt főszolgabírói felszólításra eltiogadta a bírói tisztséget és neki köszönhető, hogy a község a fosztogatásoktól megmenekült. Jelenleg is a község bírója. A gesztesi takarékpénztár igazgatója, a vármegyei törvényhatósági bizottság tagja.

KISS LAJOS

ref. lelkész

1878-ban Ács községben született. Középiskoláit Tatán és Pápán végezte és ugyanott folytatta teológiai tanulmányait is. Papi pályáját 1906 októberében Szend községben kezdte. 1908 március 12 óta pedig megszakítás nélkül Csép község ref. lelkésze. A községi képviselőtestület tagja, az iskolaszék elnöke. A kommunizmus alatt hazafias magatartás miatt meghurcoltatásban volt része.

MÁTÉ JÁNOS

tanító

1901-ben Hedrehelyen született. Középiskoláit Budapesten és Somogygyőron végezte, ahol tanítói oklevelet is szerzett. Pályáját a somogy megyei Szentá községben kezdte 1923-ban, innen 1928 november 4-én Csépre került, ahol azóta működik. Leventeoktató, a Hangya ügyvezetője és pénztárnoka, kántortanító, a községi képviselőtestület tagja.

szentgyörgyi SZÉGNÉR GÉZA

ny. ezredes

1879-ben Balassagyarmaton született. Középiskoláit a katonai hadapródiskolában, a főiskoláit a bécsi katonai építészeti mérnöki főiskolában végezte. Pályájának főbb állomásai: 34-ik, 2-ik gyalogezred, a budapesti 1-es honvédgyalogezred, a 16-ik, 17-ik és 14-ik honvédgyalogezredek voltak. Székesfehérvárott mérnökkari tisztt, Pozsonyban pedig mint a kerületi építési osztály vezetője működött. A világháború alatt az isonzói hadosztály mérnökkari főnök helyettese volt. Kitüntetései: Ferenc József-rend lovagkeresztje a hadiszalaggal, két Signum Laudis. 1919-ben vonult nyugalomba. A katonai szaklapok állandó munkatársa.

Ete

KATONA JÓZSEF

községi bíró

Ete községben 1872-ben született, ott végezte iskoláit, majd földjei művelésével kezdett foglalkozni. Kora ifjúsága óta részt vesz a község életében, kilenc évig volt előljáró, három évig törvénybíró, 1926 óta pedig a község bírójája. Az O. K. H. felügyelőbizottságának tagja, egyházi előljáró.

DEÁK JÓZSEF

ref. lelkész

1885-ben született Ete községben. Középiskoláit Pápán végezte, ahol theologiai tanulmányait is kezdte és Debrecenben fejezte be. Pappá avatása után Bihar-keresztesen, Nagyszántón és Nagykikindán működött, 1914 óta pedig szülőfaluja, Ete község református lelkésze. Törvényhatósági bizottsági tag, egyházmegyei számvevő, az O. K. H. igazgatósági elnöke.

KATONA MIHÁLY

egyházi főgondnok

Ete községben 1873-ban született, ahol iskolái elvégzése óta családi birtokán gazdálkodik. 21 évet töltött a község szolgálatában mint közgyám, majd törvénybíró. Jelenleg törvényhatósági bizottsági tag és az egyház világi főgondnoka.

KOCSIS ENDRE

igazgató-tanító

1876-ban született, középiskoláit Pápán, a tanítóképzőt Losoncon végezte. Pályáját 1897-ben kezdte, 1904 óta működik Ete községben, előbb mint kántortanító, 1927 óta pedig mint igazgatótanító. Az O. K. H. felügyelőbizottsági tagja és könyvelője. A világháborúban a 31-ik honvédgyalozezred kötelékében vett részt.

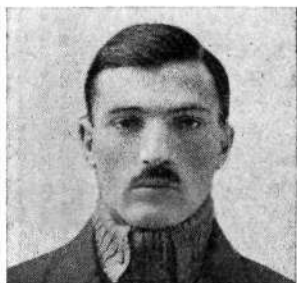
MÁLLER FERENC

községi főjegyző

Dad községben 1893-ban született, középiskoláit Pápán és Debrecenben, a közigazgatási tanfolyamot Szombathelyen végezte. A mozgósításkor a 31-ik honvédgyalozezredhez vonult be, amelyel az orosz frontra vezényelték, ahol hadifogságba esett. 64 hónapi fogság után került haza. Tartalékos alhadnagy. 1922-ben kezdte közigazgatási pályáját Etén, előbb mint aljegyző, 1924 óta pedig mint községi főjegyző. A Levente Egyesület elnöke, az O. K. H. igazgatóságának és a gesztesi takarékpénztár felügyelőbizottságának tagja.

SZIJJ ELEMÉR

tanító, levante főoktató

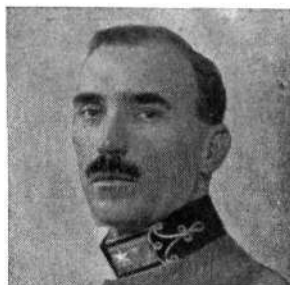
Vérteskéthelyen született 1894-ben. Középiskoláit Balatonfüreden, a tanítóképzőt Pápán végezte. 1912-ben kezdte tanítói működését Ete községben, ahol a háborús évek megszakításával a mai napig is tanít. A 31-ik honvédgyalozereg kötelékében vett részt a világháborúban és 1916-ban orosz hadifogságba került, ahonnan 1922-ban sikerült hazajutnia. A bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa. Az általa szervezett levantecsapat főoktatója és vezetője. Szakcikkeket ír a Tanítók Lapjába és ismeretterjesztő előadásokat tart.

Kisbér

Dr. BÁNYAI GÁBOR

állatorvos-főnök, törzsállatorvos

Békésen 1887-ben született, középiskolái végeztével a budapesti állatorvosi főiskolán nyert diplomát. A hadseregnél 1911 óta szolgál. A háborúban a 4-ik közös tábori tarack tüzérezreddel vett részt. 1915-ben került az ozorai csikótelepre, majd az ihászmarcaltói csikótelepen teljesített szolgálatot. 1921-ben helyezték át a méneskarhoz és azóta előbb Mezőhegyesen, majd Kisbéren teljesített állatorvosi szolgálatot. 1927-ben avatták doktorrá a „Rokontenyésztés és telivérezés a mezőhegyesi Nonius-ménésben” című doktori értekezése alapján. Több előadást tartott az Omge-ban és az Omge által rendezett állattenyésztési továbbképző tanfolyamon.

Dr. BÖHM ARTHUR

orvos

Tiszaszöllösön 1888-ban született, középiskoláit és egyetemi tanulmányait Budapesten fejezte be 1912-ben. Pályáját a gyulai közkórházban kezdte, majd a volt miskolci bábaképzőben, utána a Cunard Line tengerhajózási társaságnál mint hajóorvos működött. 1914-ben bevonult és az orosz és olasz fronton küzdött. Kitüntetései a két Signum Laudis és a Károly csapatkereszt, tartalékos főhadnagy.

Háború után a budapesti Zita és István kórházakban dolgozott és 1924 óta Kisbéren folytat orvosi gyakorlatot.

chernelházi CHERNEL GUSZTÁV
méneskari igazgató, ny. méneskari alezredes

Tomordon, Vasmegyében született 1884-ben. Középiskoláit Kőszegen végezte, katonai kiképzését a soproni honvéd főreáliskolában és a Ludovika Akadémián nyerte. Tisztté avatása után a 11-es közös huszárokhoz vonult be 1903-ban és 1913-ig Szombathelyen, Przemyslben és Samborban teljesített szolgálatot. 1923-ban próbaszolgálatra vonult be a méneskarhoz, ahonnan 1916 február elején a 9-es és 1-es honvédhuszárokkal a háttérre ment és résztvett Ukrajna megszállásában, amikor a Signum Laudisszal tüntették ki. A háború után az októberi forradalom után Baján, Nagykőrösön és Mezőhegyesen szolgált. Itt 1919 februárjában királysági kijelentései miatt letartóztatták. Szabadulása után szűkebb hazájába, Vasmegyébe menekült, ahol csatlakozott az ellenforradalmi mozgalmakhoz és a híres Lehar-különítményben helyezkedett el. Az ellenforradalom nyílt kitörésekor a szombathelyi tiszti-különítményben szolgált, ahonnan Vasvárra helyezték járásparancsnoknak. 1920 októberében a fővezérség rendeletére az ozorai csikótelep területén ideiglenesen elhelyezett mezőhegyesi menekült ménes-különítmény parancsnokságát vette át, ahonnan 1921. év elején a földművelésügyi minisztérium rendelkezése alá tartozó sütényi méneshez helyezték át, amelynek felállításában és megszervezésében vett részt és ott 1928 júniusáig mint parancsnokhelyettes teljesített szolgálatot. 1928 június elsején helyezték át Kisbérre, ahol azóta a ménes-osztályt vezeti.

Dr. IVÁN ÁRPÁD

gyógyszerész

1875 augusztus 17-én született Kassán. Középiskolai tanulmányait Sopronban és Budapesten végezte, utána a Pázmány Péter Tudományegyetem gyógyszerészi fakultásának volt a hallgatója. 1901-ben avatták doktorrá. Gyakornoki éveit Losoncon töltötte, 1901 óta az édesatyjától örökölt gyógyszertár vezetője és tulajdonosa. A községi társadalmi életben vezető szerepet játszik. Hosszú ideig elnöke volt az Ifjúsági Körnek és a Dalárdának, elnöke az Önkéntes Tűzoltótestületnek, tagja a községi képviselőtestületnek.

JAKATICS FERENC

igazgató és kántortanító

Győrben 1888-ban született és ugyanott végezte középiskoláit és a tanítóképzőt, ahol tanítói oklevelet nyert. A háború kitörésekor bevonult és rövidesen orosz fogságba került, ahol 6 évig sinylődött. Omszkban heves agitációt indított a vörösök azon akciója ellen, amely 500 magyar fogoly belépését célozta a szovjet hadseregbe. Ezért a szovjet halálra ítélte, de sikerült neki idejekorán megszöknie. Emberfeletti szenvedés után hazakerült a fogságából Dunaszerdahelyre, ahol végigszenvedte a cseh megszállást, majd a csehek kiutasították. 1928. augusztus óta Kisbéren működik és 1929-ben igazgatónak nevezték ki. A Dalegylet tikára. Számos irredenta és pedagógiai cikket írt különféle napi- és hetilapokba.

Dr. JENNY GÉZA

orvos

1886-ban Budapesten született, középiskoláit Kassán, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol orvossá avatták. 1914-től 1918 őszéig mint tényleges katonaorvos és az orosz és olasz fronton teljesített szolgálatot. Kitüntetései: a koronás arany érdemkereszt, Signum Laudis, porosz vaskereszt, magyar és porosz vöröskereszt. Ezt megelőzően 1909-ben a kórbonctani és kórszövettani intézetnél gyakornok volt, majd 1910-től tényleges katonaorvos. 1919 óta a kisbéri m. kir. állami uradalmi kórház vezető-orvosa. Az O. T. I. és a MÁV. orvosa, a Stefánia-egyesület és a Mentő Egyesület ügyvezető főorvosa.

KISS JÁNOS

kisbirtokos

1866-ban született Kisbéren. Iskoláit elvégezve édesatyjától örökölt földbirtokán gazdálkodott. 1897-ben községi elöljáróvá választották, három évvel később bíró lett. Három éves megszakítással húsz éven át töltötte be ezt a tisztséget. A román megszállás alatt sokat szenvedett. Reá hárult a megszálló csapatok élelmezése, ami rendkívül sok kellemetlenséget okozott neki. Bírói működése alatt a község erősen fejlődött, anyagi ereje gyarapodott. Teendőit szorgalommal, kötelességtudással, a lakosság közmegeledésére végezte. 1922 óta a törvényhatósági bizottságnak, a katolikus egyháztanácsnak tagja, a „Hangya” szövetkezetnek pedig volt igazgatósági tagja.

KECZÁN EMIL

lótenyésztési főigazgató, méneskari ezredes

Bozovicson Krassószörény megyében született 1873-ban. Középiskoláit Székesfehérvárott, majd hadapródiskolát és méneskari tanfolyamot Mezőhegyesen végzett. 1897-ben került a csapathoz, mint hadapród-tiszthelyettes. Hadnaggyá 1899-ben nevezték ki és szabályszerű előléptetés folytán 1928-ban az ezredesi rangfokozatot nyerte el. A háború alatt nem teljesíthetett frontszolgálatot, bár több ízben maga kérte a harctérre való vezénylését, mert nélkülözhetetlen volt akkori beosztásában. Bizonyossága ennek az, hogy a háború idején teljesített kiváló szolgálataiért, mint százados legfelsőbb elismerést kapott. 1917-ben a román betörés alkalmával a dési méntelep állatállományát és teljes felszerelését megmentette az oláhoktól, amiért a földművelési minisztérium a legnagyobb elismerését fejezte ki neki. A magyar lótenyésztés terén kifejtett kitűnő és eredményes munkásságáért kormányzói dícsérő elismerésben részesült. Irodalmi működése szakkörökben ismert. A Hadseregben „Mezőhegyesi ménes története“, a Köztelekben pedig biológiai értekezései nagy figyelmet keltettek. Ismert lótenyésztési és biológiai szaktekintély.

KNOBLOCH FERENC

takarékpénztári igazgató

1870-ben Kisbéren született, középiskoláit Budapesten végezte. Ezután négy évig Budapesten működött a bank szakmában, majd 1898-ban a Kisbéri Takarékpénztár Rt.-hoz került, ahol 8 évig pénztáros volt, azóta az intézet igazgatója. A pénzügyminisztérium a hadikölcsön jegyzése körül kifejtett tevékenységéért dícsérő elismerésben részesítette. A községi képviselőtestület tagja, a r. kath. egyháztanács világi elnöke.

KOCZKÁS GYULA FERENC

igazgató-tanító

Nagylány községben 1874-ben született. Középiskoláit Komáromban, tanítóképzőt Győrött végezte. A világháborút az orosz és az oláh fronton küzdötte végig. Tanítói pályáját 1895-ben Nagykőrű községben kezdte, 1898-ban Mezőhegyesre került, 1907 óta a kisbéri ménesbirtoki iskolának igazgató-tanítója. A kaszinó tagja. Több szakközleménye jelent meg különféle pedagógiai lapokban.

MOGYORÓSI JÓZSEF

kisbéri községi bíró

Polgártársainak bizalma állította a község élére és tisztségét nagy buzgalommal, igazságérzettel és soha meg nem szűnő lelkiismeretességgel látja el. Teljes összhangban működik a község főjegyzőjével és a képviselőtestülettel. Modern felfogását a község fejlődése dícséri.

MOSKOVITS LÁZÁR

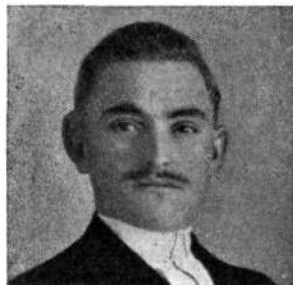
főrabbi

Kolozsmegyében, Apahidán született 1880-ban. Középiskolai és teológiai tanulmányait Budapesten végezte. Papi pályáját 1908-ban Pozsony-megyében Csajár községben kezdte meg. Onnan Magyarfalura került. A világháború kitörésekor mint táboripap katonai szolgálattételre vonult be. Egy évet az orosz fronton töltött; a koronás vas érdemkereszt, a sebesülési érem és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. Leszerelése után visszaért Magyarfaluba, de még aznap, mindenéből kifosztva menekülnie kellett, csak életét tudta megmenteni. Décsre került, de irredenta beszédei miatt ideiglenes otthonát is kénytelen volt elhagyni. Hajdúszoboszlón hitoktatónak választották, itt azonban a kommunisták szemében volt szálka magyar érzelmei miatt és halálra ítélték. Az oláhok bejövetele mentette meg életét. 1922 óta a kisbéri izraelita hitközség rabbija és hitoktatója.

ifj. MUZSLAY IMRE

kisbirtokos

1892-ben Kisbéren született, ahol iskolái elvégzése után gazdálkodással kezdett foglalkozni. 1914-ben a 31-ik gyalogezredhez vonult be, 1916-ban orosz hadirogságba került, ahonnan két év után sikerült hazajönnie. Itthon résztvett a község életében mint előljáró. A Katolikus Kör és az É. M. E. választmányi tagja.

galántai dr. NAGY ANTAL

ügyvéd

1889-ben Galántán született, középiskoláit Pozsonyban, egyetemi tanulmányait részben ott, részben Kolozsvárott fejezte be.

A mozgósításkor a 14-ik közös tábori tüzérezredhez vonult be, amellyel végigküzdötte a világháborút. Kitüntetései a Károly csapatkereszt és a Signum Laudis. 1922-ig a megszállt Galántán működött, ahol internálták, majd optált és Kisbéren telepedett le. A gesztési vitézi szék ügyésze, a kath. kör elnöke, iparhatósági biztos.

RUISZ GYULA

az állami ménesbirtok ny. főigazgatója

Bakonysárkányon született 1857-ben. Középiskolai tanulmányait Tatán és Szegeden, 1876-ban pedig a kolozsmonostori gazdasági tanintézetben végezte. 1878-ban kezdte pályáját Mezőhegyesen, mint gyakornok, majd két évig titkár, három évig pénztárkezelő, nyole évig gazdasági intéző és a birtok egyik kerületének vezetőjeként működött. 1896-ban a földművelésügyi minisztérium állategészségügyi osztályához rendelték be. 1899-ben gazdasági felügyelőnek nevezték ki. 1900-ban a bábolnai, majd 1906-ban a kisbéri állami ménesbirtok igazgatója lett. 1921-ben vonult nyugalomba. A szakirodalomban nagyon értékes munkásságot fejtett ki, művei magyar és francia nyelven jelentek meg. Érdemei elismerésül a „Merite agricole“ tiszti keresztjével, a Ferenc József-rend lovagkeresztjével és a polgári érdemkeresztrel tüntették ki.

SZOHUREK ANTAL

esperes plébános

1870-ben Győrött született és ugyanott végezte középiskolai és theologiai tanulmányait is. Papi működését szülővárosában, mint káplán kezdte, majd Győrszemerén plébános és tanfelügyelő, 1914-ben pedig Kisbéren plébános lett, ahol 1920-ban nevezték ki esperessé. A plébánosi tanács tagja. A Hangya szövetség elnöke, a Magyar Nemzeti Szövetség helyi csoportjának elnöke stb. A világháború alatt az itthonmaradottak nehéz helyzetén igazi krisztusi szeretettel segített. A háború után a templomot restauráltatta és neki köszönhető az új iskola létesítése is. 1918 óta a törvényhatóság tagja. Hittudományi folyóiratokban számos pályadíjjal jutalmazott cikke jelent meg. A Szent István Társulat kiadásában „Sursum Corda“ című verseskötete jelent meg, mely ismertté tette nevét.

szécsiszigeti THALY DEZSŐ

gazdasági főtanácsos, a kishéri áll. méneshirtok igazgatója

Csepp községben 1871-ben született. Középiskoláit Pápán, a gazdasági akadémiát Magyaróvárott végezte. Pályáját Bábolnán kezdte az állami méneshirtokon, ahol 3 évet töltött, majd 7 évig Mezőhegyesen működött, 1906 július 1-től kezdve a kishéri méneshirtokon teljesít szolgálatot és 1925 június 20-án nevezték ki a méneshirtok igazgatójává. A tatai ref. egyház világi tanácsbírája, a Gesztesi Takarékpénztár r.-t. igazgatóságának elnöke, a törvényhatósági bizottságnak tagja.

TÉGLA GYÖRGY

gazdasági intéző

Keszthelyen 1899-ben született s ugyanott végezte a középiskoláit és a gazdasági akadémiát is. 1919 szeptember 15-től 1918. november 15-ig az olasz harcúterén vett részt a háborúban, majd a nemzeti hadseregben is szolgált. 1922 október 26-án jelentkezett a méneshirtoknál, ahol mint gazdasági gyakornok kezdte pályáját. 1924-ben lett intéző.

Kisigmánd

bodéi BÓDAY GYULA

földbirtokos, községi bíró

Kisigmánd községben 1888-ban született. Középiskolai tanulmányait Iglón, Érsekújvárott és Pápán végezte. Azóta a háborús évek megszakításával szülőfalújában gazdálkodással foglalkozik. A világháború alatt a 6-os vartűzérezreddel a szerb és orosz fronton teljesített hadiszolgálatot. Hét éve viseli a község bizalmából a bírói tisztséget.

BÓDAY LAJOS

földbirtokos

Komáromban 1888-ban született. Középiskoláit Nagykőrösön, a gazdasági akadémiát Magyaróvárott végezte. A világháborúban a 12-ik gyalogezreddel az orosz frontra vezényelték és itt hadifogságba esett (1924—1918). Jelenleg Kisigmándon családi birtokán gazdálkodik és a község életében mint képviselőtestületi tag vesz részt.

GÁSPÁR IMRE

jegyző

1900-ban Nagyigmádon született. Középiskoláit Pápán és Budapesten, a jegyzői tanfolyamot Miskolcon végezte. 1921-ben lépett közigazgatási pályára, 6 éven át Kabán működött, majd 1929-ben Kisigmánd község jegyzőjévé választotta. A népművelési bizottság elnöke. Hadiszolgálatát a 12. közös gyalogezredben teljesítette.

vitéz RÁKOS JÁNOS

tanító

1891-ben Pakson született. Ott végezte középiskoláit és a tanítóképzőt Sopronban. 1911-ben kezdte tanítói pályáját Kisigmádon, ahol a háborús évek kivételével megszakítás nélkül működik. Mozgósításkor a 17-ik honvédgyalogezredhez vonult be, amellyel az orosz, olasz és oláh frontokon harcolt és mint tartalékos hadnagy szerelt le. Kitüntetései: az I. oszt. ezüst és bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és a sebesülési érem. A népművelődési vezető, levente-oktató.

Kocs

DUCZ FERENC

földbirtokos

1855-ben Kocs községben született és iskoláinak elvégzése után családi kisbirtokán gazdálkodott. Fiatalkorában résztvesz szülőfaluja közügyeinek vezetésében. Tizenkét évig volt a község bírája, három esztendőn keresztül közigyám és harminckét évig előljáró. A törvényhatósági bizottság és községi képviselőtestület tagja, egyházi előljáró, a Hangya szövetkezet igazgatósági tagja.

GICZEY SÁNDOR

községi főjegyző

1873-ban Tárkány községben született. Középiskoláit a pozsonyi liceumban, a jegyzői tanfolyamot Komáromban végezte. 1901-ben választották meg Kocs község főjegyzőjévé és azóta a háborús évek megszakításával vezeti a község ügyeit. A 32-ik gyalogezreddel a szerb fronton küzdött és mint tartalékos hadnagy szerelt le. A Hitelszövetkezet elnöke, törvényhatósági bi-

zottsági tag, a ref. egyház presbitere, a Hangya szövetkezet ügyvezető-igazgatója és a Jegyzőegyesület választmányi tagja.

GYÖRY VILMOS

földbérlő

Karros pusztán 1901-ben született. Középiskoláit Pápán, a gazdasági akadémiát Magyaróvárott végezte, Budapesten pedig a közgazdasági egyetemet hallgatta. Enesén kezdte meg gazdasági pályáját és 1926-ban telepedett le Kocson. A kömmün alatt elfogatása elől menekülnie kellett. A törvényhatósági bizottság és a képviselőtestület tagja.

LÁSZLÓ VINCE

községi bíró, földbirtokos

1872-ben Kocson született. Iskolai tanulmányait szülőfalujában és Pozsonyban végezte és azóta családi birtokán gazdálkodik. 1908-ban lett községi pénztárnok s e tisztséget 15 évig viselte, utána három évig községi előjáró és 1923 óta községi bíró. A törvényhatósági bizottság tagja, ref. presbiter, a Levente egyesület elnöke.

PETHŐ NÁNDOR

rk. plébános

Győrött 1892-ben született és tanulmányai végeztével ott szentelték pappá. Első papi működése háborús szolgálat volt és mint tábori lelkész az 1-es huszárezredben az olasz frontos hirdette Krisztus igéit. 1919 óta Kocs község plébánosa. Az ifjúsági és Levente egyesület elnöke, tartalékos százados-lelkész, községi képviselő, a Hangya és Hitelszövetkezet felügyelő-bizottságának tagja.

Dr. ROHOSKA OSZKÁR MIHÁLY

körorvos

1886-ban Kiskunmajsán született és Halason végezte középiskolai tanulmányait, orvosi diplomáját pedig Budapesten szerezte meg. A világháborút az 51-ik és 38-ik gyalogezreddekel a szerb, olasz harctereken küzdötte végig, majd olasz hadifogságba

került, ahol két évet töltött és mint tartalékos főhadnagy szerelt le. Kitüntetései: a Signum Laudis, a III. oszt. katonai érdemkereszt, sebesülési érem és Károly csapatkereszt. Kassán kezdte meg orvosi működését és 1922-ben választották meg Kocs községben körorvosnak. Régi orvosi családból származik, már a nagyatya is orvos volt. Az O. T. I. és a Stefánia Szövetség orvosa.

SÜVEGH ISTVÁN

ref. lelkész

1888. december 13-án Mócsa községben született. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Pápán végezte. 1914. évben Magyarszentkirályon kezdte pályáját és 1917-ben választották meg Kocs községben ref. lelkésszé. A kömmün alatt kétszer állott a vésztörvényszék előtt és egyszer a halálraítéltek listáján is szerepelt. Egyházmegyei tanácsbíró és pénztárnok, törvényhatósági bizottsági és községi képviselőtestületi tag, a Hangya szövetkezet, Levente egyesület, Mezőgazdasági bizottság, a Rokkantak és Hadiözvegyek Egyletének elnöke.

SZALAMIN MIKLÓS

gyógyszerész

1891-ben Alsókubinban született. Középiskoláit Veszprémben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1911. január 1-én kezdte pályáját Besztercebányán. A háború alatt a 201. járvány és az 1. helyőrségi kórházban, majd az orosz és olasz frontokon teljesített szolgálatot. Tartalékos gyógyszerészhadnagy. Leszerelése után Ipolyságra került, majd 1922-ben Esztergomban drogeriát nyitott. 1929. október 1-én Kocs községben gyógyszertár engedélyt kapott és új patikáját néhány hónapja nyitotta meg. A Természettudományi társaság és az esztergomi Rádió egyesület tagja.

Kömlőd

DERESKEY JÁNOS

komlói községi főjegyző

1888-ban Kocs községben született. Középiskoláit Pápán és Budapesten végezte, a jegyzői oklevelet Debrecenben szerezte meg. A világháború alatt a 31-ik honvédegylettel az orosz fronton harcolt. Kitüntetései: bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt. Közigazgatási pályáját Kócsan kezdte, majd öt évig Nagyigmádon aljegyző volt. 1918 óta Komlód község vezető főjegyzője.

A Hangya igazgatósági tagja, a Levente Egyesület elnöke. A

kommun alatt veszedelmes ellenforradalmár hírében állott és az „elvtársak“ el akarták tenni láb alól, de tervüket a kommun bukása megsemmisítette.

KISS LÁSZLÓ

kántortanító

igazgatója, volt levénte-oktató.

Kecskeméten született 1889-ben, középiskoláit ugyanott, a tanítóképzőt Nagy-kőrösön végezte. 1911-ben kezdte tanítói pályáját Felsőregmecen, ahol a háborús évek megszakításával 1923-ig működött. A 38-ik gyalogezreddel az orosz és szerb fronton harcolt. 1915-ben orosz hadifogságba került, ahol 1922 októberéig volt. 1923-ban került Kömlödre és azóta ott tanít. A Hangya szövetkezet ügyvezető

MAGYARÓDY DÉNES

ref. lelkész

1889-ben Csajágon született, középiskolai iskoláit Pápán végezte. 1914-ben avatták pappá. Szülőfalujában Csajágon, majd Városhidvégen, Mohiban, Kislángon, ismét Városhidvégen, Balatonkenesén, Kömlődön, Tatán és Császár községekben működött. 1928-ban ismét Kömlödre jött s ez idő óta az itteni ref. egyház lelkésze. Községi képviselőtestületi tag, ismert nevű egyházi író.

szomori és somodori PÁZMÁNDY ISTVÁN

földbirtokos

Nagypárnak pusztán 1896-ban született. Középiskoláit Komáromban és Budapesten végezte. A háború alatt az 5-ös közös huszárezredhez vonult be, amellyel az orosz és olasz frontokon küzdött. Tartalékos hadnagyi rangban szerelt le. Kitüntetései: a II. oszt. ezüst, bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt. Leszerelése után visszatért szülőfalujába, ahol azóta családi birtokán gazdálkodik.

MIHÁLYI ENDRE

földbirtokos

Szend községben 1882-ben született, középiskolái után a Ludovika Akadémiát végezte el. 1913-ig aktív szolgálatot teljesített a

szabadkai 4-ik honvédhuszár ezrednél. Mint főhadnagy szolgáltonkívüli viszonyba vonult és azóta a kömlődi gazdaságának vezetésével foglalkozik. Törvényhatósági bizottsági tag, községi képviselő, a Hangya felügyelőbizottságának tagja.

VARJU PÁL

földbirtokos

Komáromban 1885-ben született, ott végezte el középiskolai tanulmányait, majd Magyaróváron a gazdasági akadémiát. A világháborúban a 33-ik nehéz tábori tarackezredben szolgált, az orosz és olasz frontokon harcolt. Mint tartalékos hadnagy a Signum Laudis, a kisézüst, a bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt tulajdonosaként szerelt le. Azóta birtokán gazdálkodik. Elnöke a Levente Egyesületnek és a Hangya felügyelőbizottságának. Tagja a vármegyei törvényhatósági bizottságnak, a községi képviselőtestületnek és a vármegyei gazdasági egyesületnek.

Mocsa

CSUKÁSSI ISTVÁN

gazdasági felügyelő

Született 1862-ben Győrött, ahol középiskoláit is végezte, míg gazdasági oklevelét Magyaróvárrott nyerte el. 1882-ben báró Soly-mossy László vasmegyei birtokán kezdte pályáját. 1900-ban földbérletre lett és 1918-ban lett a primási birtokon Bélapusztán bérletre, ahol azóta gazdálkodik. Az evangélikus egyház presbitere, a községi képviselőtestület és az OMGE tagja.

KÓCSÁN LAJOS

községi főjegyző

1874-ben Kocs községben született, középiskoláit Pápán, a közigazgatási tanfolyamot Komáromban végezte. 1890-ben szülőfalujában kezdte pályáját segédjegyzői minőségben. Onnan 1899-ben Mocsa községbe került, ahol azóta, mint a község vezető főjegyzője teljesít szolgálatot. A törvényhatósági bizottság tagja, a Levente Egyesület, Önkéntes Tűzoltó Testület, Hangya Szövetkezet, Iparos Kör és a Népművelési Bizottság elnöke.

HORVÁTH ANTAL

c. esperes-plébános

1860-ban Völcséj községben született. Középiskoláit Kőszegen és Sopronban, teológiai tanulmányait Győrben végezte. 1885. július 6-án szentelték pappá Győrött. Utána több helyen működött, majd 1911-ben Mócsára került r. kath. plébánosnak. 1903-ban nyerte esperesi címét. A községi képviselőtestület tagja, iskolaszéki elnök. A kömmün alatt hazafias magatartásáért az élete veszályben forgott, de hívei elhárították a bajt felőle.

KOMJÁTHY JÁNOS

ref. lelkész

1888-ban Adorjánházán született, középiskolai és teológiai tanulmányait Pápán végezte. Papi működését 1917-ben Berhidán kezdte, majd 1922-ben Mócsára került, ahol azóta a község ref. lelkésze. A Hangya igazgatóságának tagja, a Levente Egyesület társelnöke.

MARSCHALL JÓZSEF

igazgató-tanító

1872-ben Berkesden született, középiskoláit és a tanítóképzőt Pécsen végezte. 1891-ben Zenyérden kezdte pályáját, innen Berhidára, Regenyére, Mártonfára és Somogytúrra került. 1909 óta működik Mócsa községben, ahol 1913-ban nevezték ki igazgatónak. A Hangya ügyvezető igazgatója és könyvelője, az ének- és kar vezetője, a községi képviselőtestület tagja.

KERNDORFER KÁROLY

primási főintéző

1887-ben Budapesten született, ott végezte középiskoláit, míg a gazdasági akadémiát Kolozsvárott. Metternich-féle hercegi uradalomban kezdte meg pályáját, utána a primási uradalomba került Bajesra, majd onnan Boldogasszonypusztára, ahol jelenleg a primási uradalom főintézője. A kömmün alatt a tatabi forradalmi törvényszék elé állították, ahol a vörös vádbiztos halálbüntetés ki-

szabását indítványozta ellene. Barátai segítségével sikerült elmenekülnie, állásából azonban a vörösök kidobták. Amikor újra elfoglalta hivatalát, minden energiáját és munkásságát az uradalom helyreállításának szentelte, ami teljes mértékben sikerült is neki. Tagja a községi képviselőtestületnek és elnöke a Baromfitenyésztők egyesületének.

Nagyigmánd

Dr. BELCSÁK SÁNDOR

kir. közjegyző

Léván 1884-ben született. Középiskoláit szülővárosában, egyetemet Budapesten végzett. 1917-ben nevezte ki az igazságügyi kormány Breznóbányára kir. közjegyzőnek, a következő évben kihelyezték Lévára. 1922-ben a csehek megfosztották állásától erős magyar érzése miatt. Kénytelen-ségből ügyvédi gyakorlatot folytatott 1926-ig, amikor is a kormány vele töltötte be a nagyigmándi kir. közjegyzőséget. A kommun alatt is sokat szenvedett a vörösöktől, akik súlyos anyagi károkat okoztak neki. Példás családi életet él nejével és négy gyermekével. A Revíziós Liga helyi bizottságának elnöke.

giezi, assakürti és ablanekürthi GHYCZY ELEMÉR

földbirtokos

1870-ben Szentmihálypusztán született. Középiskoláit Tatán és Budapesten végezte, azóta ősi birtokán gazdálkodik. A mozgósításkor önként jelentkezett 45 éves korában hadi szolgálatra és a 4-ik honvéd tábori ágyúsezred kötelékében 1915–1918-ig az orosz fronton küzdött. Tartalékos zászlós, a bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa. Törvényhatósági bizottság, a közigazgatási bizottság és a községi képviselőtestület tagja.

KUKORELLY LÁSZLÓ

földbirtokos

1899-ben Nyirádon született, középiskoláit Veszprémben végezte, a gazdasági akadémiát Keszthelyen. Világháborút a honvédhuszárokkal küzdötte végig. 1922-ben telepedett le Nagyigmándon, ahol azóta folyton gazdálkodással foglalkozik. A községi képviselőtestület és az Országos Agarászszövetség tagja.

NAGY NÁNDOR

járási állatorvos

Pozsonyeperjesen született 1883-ban. Középiskolai tanulmányait Rimaszombaton, az állatorvosi főiskolát Budapesten végezte. Pályáját Temesváron kezdte onnan 1909-ben Kolozs megyébe, Mócsra került. 1912-ben Mindszentre nevezték ki, egy évvel később pedig Nagyigmándra, ahol azóta mint járási állatorvos működik. Az iskolán kívüli népoktatás keretében a gazdaközönséget érdeklő előadásokat tart az állattenyésztés és állategészségüggyel kapcsolatban. Végigküzdötte a világháborút az 5-ös tüzerekkel az orosz fronton.

PRIKKEL MIHÁLY

tb. főszolgabíró

1883-ban született Mócsán. Győrött és Komáromban végezte középiskolai tanulmányait, egyetemi éveit Budapesten töltötte. 1909 január 4-én kezdte meg közigazgatási pályáját Esztergom megyében és 1925 június 15-dike óta működik Nagyigmándon. A világháború alatt a 15-ös tábori tüzérezrednél szolgált, az albán harc téren küzdött és mint tüzerfőhadnagy szerelt le. A forradalom és a kommunizmus alatt állásából elűzték, csak a vörös uralom bukása után foglalhatta el újból hivatalát. Az összes hazafias, kulturális és jótékony célú egyesületek tagja.

PULAI JÓZSEF

birtokos, községi bíró

1872-ben született Nagyigmándon, ahol 1896 óta áll a köz szolgálatában. Hosszú időn át volt előljáró, majd 10 éven keresztül törvénybíró, 1920 óta pedig mint községi bíró működik. Közéleti tevékenysége mellett fiával együtt gazdálkodik birtokán. Egyik fia a háborúban hősi halált halt. A kommunizmus alatt megvédte a községet minden kellemetlenségtől. A református prebiterium és az iskolaszék tagja, a Hangya szövetkezetnek volt igazgatósági tagja.

PATAKI FERENC

igazgató-tanító

1879-ben született Győrött. Ott végezte el a tanítóképzőt és 1899 óta állandóan Nagyigmándon működik. 15 év óta ügyvezető igazgatója és könyvelője a Hangya fogyasztási szövetkezeteknek. A kommunisták „fekete listájára” került, de a bántódásokat sikerült elkerülnie. Az egyházi énekkarnak 27 év óta karvezetője, a Katolikus Népszövetség helyi titkára, a helyi társadalmi egyesületek vezető szerepet játszó tagja.

revisnyei REVICZKY ISTVÁN

főszolgabíró

1887-ben Perjámos községben született. Középiskoláit Zomborban, jogi tanulmányait Budapesten végezte. 1909-ben lépett Komárom vármegye szolgálatába, 1911-ig Tatán működött. Azóta a háborús évek megszakításával a nagyigmándi járás főszolgabírói hivatalánál. A mozgósításkor a 13. honvéd gyalogezredhez vonult be és az orosz harcúterén fogságba esett. Közel hét évig synylődött a hadifogságban. 1923. május 30. óta a járás vezető főszolgabírája. Elnöke a Levente Egyesületnek és a Kaszinónak, tagja a törvényhatósági bizottságnak és alelnöke a vármegyei tűzoltószövetségnek.

SZEKULESZ JÓZSEF

gyógyszerész

1890-ben született Kunszentmiklóson. Középiskoláit Kiskunhalason, egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte. Budapesten és Jászládányban működött és 1920. április 20. óta a nagyigmándi gyógyszerész-tulajdonosa. A világháború alatt a 38. gyalogezred kötelékében az olasz, szerb és albán frontokon küzdött. Az arany érdemkereszttel tüntették ki. A helyi kulturális és hazafias irányú társadalmi egyesületek vezérszerepet játszó tagja.

SZIJJ BÁLINT

örökös felsőházi tag

1868 február 4-én született a komárommegyei Nagyigmándon földműves családból. A népiskola hat osztályán kívül más iskolát nem látogatott, de autodidaktikus úton sokat tanult s a politikus kisczadák legműveltebb képviselői közül való. Mióta a katonai szolgálatból őrmesteri ranggal elbocsátották, ősi földjén gazdálkodik. Községében és vármegyéjében már évek hosszú sora óta tekintélyes szerepet játszik. A háború alatt községi bíró volt. A kisczadapárt mozgalmában kezdettől fogva jelentékeny része van. A Magyarországi Kisbirtokosok Szövetségének egyik alapítója. Az első nemzetgyűlésen a kisczadapárt programjával a nagyigmándi kerületet képviselte. A kisczadapárt egyik jelentékeny tagja, utóbb elnöke volt, aki a párt mozgalmában úgy a nemzetgyűlésen, mint a bizottságokban hangadó szerepet játszott. Politikai válságok alkalmával a kormányzó több ízben hallgatta meg

véleményét. A gabona szabad forgalmának helyreállítása és az adó-törvényeknek agrárszellemben való módosítása érdekében többször vezetett sikeres akciókat, amelyek az egységespárt magatartását sokszor elhatározóan befolyásolták. A második nemzetgyűlésnek is tagja volt; az 1922. évi választásokon újra a nagyigmándi kerület juttatta mandátumhoz. Betegeskedése folytán az 1926. évi téli választásokon nem vállalt jelöltséget, bár az egységes kormányzópárt, melynek egyik alelnöke hivatalosan is jelölni óhajtott. 1927. januárban örökös felsőházi taggá nevezték ki. A nagyigmándi hitelszövetkezet alapítója, a Gazdakör elnöke, a vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, az Országos Mezőgazdasági Kamara tagja. A Hangya központi igazgatóságának tagja, 1929 január 20-án Nagyigmánd község diszpolgárrá választotta.

SZÁNTHÓ GÉZA

főjegyző

Fejérmegyében, Bodméren született 1884-ben. Középiskolai tanulmányait Pápán, a közigazgatási tanfolyamot Budapesten végezte. 1907-ben Eszéken kezdte jegyzői pályáját. 1913-ban választották meg Nagyigmándon főjegyzőnek. Kezdeményezésére és felügyelete mellett orvosi lakás épült, villanyvilágítással látta el a községet, a hősi halottak emlékére szobrot állíttatott. A Levente Egyesület elnöke, az Uri Kaszinó igazgatója, a Tüzoltó testület főparancsnoka, a Hangya fogyasztási szövetkezet igazgatósági tagja.

néhai THALY FERENC

földbirtokos

1862 augusztus 5-én született a La Manche-esatornában fekvő Jersey szigetén Angliában, ahol édesatyja, Thaly Zsigmond mérnök, 48-as honvédezredes, Komárom várának volt erősítési igazgatója, akinek a komáromi vár kapitulációja után az osztrákok üldözése elől menekülni és emigrálni kellett, több magyar emigránssal együtt megtelepedett. Középiskoláit Komáromban és Budapesten

elvégezvén, a budapesti egyetemen jogi és államtudományi tanulmányokat folytatott. A politikai életben már régóta ismert a neve. Kora ifjúsága óta negyvennyolcas ellenzéki politikai híve volt s mint a 48-as Kossuth-párt jelöltjét választotta meg a komárommegyei nagyigmándi kerület háromszor egymásután 1896-ban, 1901-ben és 1906-ban, még pedig egyhangulag. 1910-ben csak nagy küzdelem árán tudta megtartani a kerületet a függetlenségi és 48-as pártnak. Évtizedek óta tagja volt a Komárom vármegye törvényhatósági és közigazgatási bizottságának. Pusztaszentmihályi birtokán gazdálkodott, mely egyike a vármegye legszebb gaz-

daságainak. Esztergom-Komárommegye küldte a felsőházba, amely alelnökévé választotta, azonban betegsége miatt lemondott. 1929 június 19-én Budapesten meghalt.

szentkirályszabadjai és csajági dr. SZÓKE LAJOS

földbirtokos

Alsódabas községben 1891-ben született. Középiskoláit Budapesten végezte és ugyanott szerezte meg jogi és államtudományi doktorátusát is. 1923 januárjában nevezték ki a pestvidéki törvényszékhez joggyakornoknak, ahonnan 1918-ban mint budapesti ítéltáblai tanácsjegyző ment nyugalomba. Azóta a szentmihálypusztai családi birtokán gazdálkodik. A vármegyei törvényhatósági bizottság tagja, községi képviselőtestületi tag és a ref. egyház presbitere.

ZSEMLYE GYULA

igazgató-tanító

Nemcsak az ifjúságnak, hanem a felnőtteknek is szellemi vezetője és irányítója. 1920 óta működik Nagyigmádon, főoktatója a Levente Egyesületnek ügyvezetője az iskolán kívüli népművelési bizottságnak. Egyházmegyei és egyházkerületi tanítói képviselő, a tanítógyűléseken az oktatás és nevelésügyi problémákról értékes előadásokat tartott. 1881-ben született Apáczaszakolóson, tanítói oklevelét Pápán szerezte meg. A világháborúban az orosz fronton küzdött, két ízben meg is sebesült. A II. oszt. német vaskezeszt, a bronz vitézségi érem, a sebesülési érem és a Károly csapattereszt tulajdonosa.

Szák

KOMJÁTHY ELEMÉR

ev. tanító, levente főoktató

Börénytalpon 1904-ben született, középiskoláit Győrött, a tanítóképzőt Sopronban végezte. 1926-ban kezdte pályáját Szák községben, majd egy évvel később a leventék főoktatását is vállalta. Vezetője az énekkarnak és az ifjúsági könyvtárnak, az O. K. H. választmányi tagja. Rothermere lord-tól köszönőlevelet kapott a gyermekek revíziós szellemben való neveléséért.

MAGYAR GÉZA

evangélikus lelkész

vezető igazgatója, a Levente Egyesület elnöke, a Népművelődési Kör ügyvezetője.

Órihordós községben 1883-ban született, középiskoláit és theologiai tanulmányait a soproni lyceumban végezte. Nagygyerezen kezdte pályáját segédlelkési minőségben, majd Bükk és Para községekben. Azután Bakonyszentlászlón választották meg lelkésszé. 1900-ban hívták meg Szákra, ahol azóta a község evangélikus lelkésze. A Hangya alapítója, az O. K. H. újjászervezője és ügy-

pécsváradi PÉCSVÁRADY GYULA

községi főjegyző

1879-ben Kisigmándon született, főgimnáziumi tanulmányait Pápán és Nagykőrösön végezte, a jegyzői oklevelet Pécsen szerezte meg. Bogyán gyakornoki minőségben kezdte közigazgatási pályáját, majd ugyanitt és később Bana községben segédjegyző volt. 1908 óta pedig Szák és Szend községek vezető főjegyzője. Működése alatt épült Szákon a községháza, a hősök emlékszobra, létesült a Fogyasztási Szövetkezet és az O. K. H. gabonaraktár. Az O. K. H. és Levente Egyesület, Lövész Egyület és Népművelődési Kör elnöke, a Hangya igazgatósági tagja.

Szend

FABIÁN GYULA

tanító, levente főoktató

1883-ban Kassán született, ugyanott végezte a középiskoláit és a tanítóképzőt is. A sárosvármegyei Karácsonymező községben kezdte pályáját, ahonnan a cseh megszállás következtében menekülni kényszerült. Ezt megelőzően a 34-ik k. u. k. gyalogezred kötelékében az orosz fronton katonáskodott. Kitüntetései a bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt. 1919-ben Szend községbe helyezték, ahol a legválságosabb időkben vette át az iskola vezetését. Megszervezte a Levente Egyesületet és az ifjúsági énekkart. A Kossuth-zarándoklattal Amerikában volt és Rothermere lordnál

is tisztelgett. Az O. K. H. igazgatója, a Hangya Szövetkezet ügyvezetője, tűzoltóparancsnok és az iskolánkívüli népművelés elnöke.

RICHTER FRIGYES

földbirtokos

Ecséden született, középiskolái u'án magyaróvárott a gazdasági akadémiát végezte el, ahol oklevelet nyert. Szend községben több mint 25 éve gazdálkodással foglalkozik. Tagja a községi képviselőtestületnek, törvényhatósági bizottságnak és több más gazdasági és társadalmi egyesületnek, amelyek életében vezető szerepet játszik.

PIRI KÁROLY

evangelikus lelkész

A veszprérmegyei Dáka községben 1878-ban született, középiskoláit Pápán, theologiai tanulmányait Sopronban és a németországi Greibwaldon végezte. Mint segédlelkész Pápán működött egy évig és azóta megszakítás nélkül Szend község evangelikus lelkésze. 20 évig volt az O. K. H. ügyvezetője és könyvelője, jelenleg igazgatósági tagja, az Olvasókör és iskolaszék elnöke, a Hangya igazgatósági tagja és pénztárosa.

Szöny

AGOSTON JÓZSEF

főjegyző

Jászberényben született 1867-ben. Középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. Közigazgatási pályáját 1891-ben kezdte Jánoshidán, 1904 óta működik Szöny községben. Csaknem három évtizedes munkássága alatt a község fejlesztésére, a kulturális uton való haladásra, a lakosság hazafias és vallásos érzületének mélyítésére mindenkor nagy gondot fordított. A forradalom és a kommunizmus alatt a lakosság mindentől visszavonulva, az ő tanácsára hallgatva és vezetésére bízva magát, minden kilengéstől védve volt. A Levente Egyesület, az Iskolaszék, a Nemzeti Munkavédelmi Egyesület elnöke, a Tűzoltótestület parancsnoka, a „Hangya” szövetkezet igazgatóságának tagja.

JASPER ANTAL

kántortanító

Székesfehérvárott 1890-ben született. Baján és Losoncon végezte középiskoláit és a tanítóképzőt, Kiskunhalason pedig gazdasági tanfolyamot. A 69 gy. ezred kötelékében az orosz és oláh frontokon harcolt. Kitüntetései II. oszt. ezüst és bronz vitézségi érmek, koronás érdemvaskereszt, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. Pályáját 1912-ben Kókán kezdte meg, ahol 15 évig volt, onnan került 1927-ben Szőnyre, ahol kántortanítói minőségben működik. A Nemzeti Munkavédelem parancsnoka, az énekkar és állandó működvelő színtársulat vezetője, levénte-oktató.

SZEKENDY JÓZSEF

róm. kath. plébános

1885-ben Sopron-Szécsényben született, középiskoláit részben Sopronban, részben Győrött végezte. Theológiai tanulmányai befejezése után 1909-ben szentelték pap-pá. Utána Mócsa, Nagylózs, Csejneg és Kisbér községekben volt káplán, Győrszemerén és Győrujvárosban adminisztrátor és 1922. óta Szőny község plébánosa. A kommun alatt hazafias, férfias és vallásos viselkedése miatt súlyos kellemtelenségeket kellett elszenvednie, de mindenért kárpótolta őt híveinek odaadó szeretete és ragaszkodása. Képviselőtestületi tag, a Hangya és Hitelszövetkezet elnöke, valamint elnöke az Ifjúsági Egyesületnek, a r. k. egyházközségnek és az iskolaszéknek.

SÜTHEÖ BÉLA

gyógyszerész

1891. október 15-én Kajdacson született. Középiskoláit Beregszászon, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. A világháborúban mint gyógyszerésztiszt vett részt és hat hónapig volt az olasz harctéren, amikor hadifogságba jutott. Leszerelése után Pozsonyban, Sopronban, Szombathelyen és Budapesten működött. 1927-ben telepedett le Szőny községben, ahol gyógyszerterát nyitott. A községben különféle népművelődési előadásokat tart, amivel nagy szolgálatot tesz az egészségügynek. Élénk részt vesz a község társadalmi életében, melynek körében nagyon népszerű.

szeptenczujfalusi VIZKELETY IMRE
törvénybíró

Szőnyön született 1887-ben. Ott végezte el iskoláit, azóta gazdálkodik saját birtokán. A világháború kitörésekor a 6-os vartüzérekhez vonult be, az orosz harctérre került ki, ahol fogságba esett. Ötvennégy hónapig volt hadifogoly. 1919. október 2-án Csóton szerelt le. 1922-ben választották meg törvénybírónak, a lakosság bizalmából ezt a tisztséget megszakítás nélkül jelenleg is viseli. A Levente Egyesület választmányának, a Katholikus Legényegylet választmányának, az egyháztanácsnak a tagja.

Tárkány

nagypéri CZIKE PÁL
adóügyi jegyző

1899-ben Ógyallán született, középiskoláit Komáromban, a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. A háború alatt a 6-os vartüzérezredhez vonult be, amellyel az olasz harcokban vett részt. Pályáját a budapesti Hangya fogyasztási szövetkezetnél mint központi ellenőr kezdte, utána Kömlődön jegyzőgyakornok lett, majd Tárkányon megválasztották adóügyi jegyzőnek. A Levente egyesület szervezője és főoktatója, népművelési előadó és tűzoltó-alparancsnok.

MÁTUSZ GYÖRGY
plébános

1887 január 3-án Komáromban született, tanulmányait a győri bencések főgimnáziumában végezte. Theologiai továbbképzését a pannonthalmi tanárképző főiskolán nyerte és tanári vizsgát Budapesten tett, Tanári működését a komáromi bencésrendi főgimnáziumban kezdte majd Pannonthalman és Sopronban is tanároskodott. 1920-ban Nagyrada község plébánosa lett és 1926 évtől kezdve Tarkány község r. kath plébánosa. A soproni Frankenburg-kör volt főtítkára, ismert egyházi író és publicista.

KOMJÁTHY ALADÁR

ref. lelkész

Győrszemere községben 1877-ben született, középiskolai és teológiai tanulmányait Pápán végezte. Mócson mint segédlelkész működött, majd Tatán és Etén mint helyettes-lelkész. 1904 óta megszakítás nélkül Tárkány község megválasztott ref. lelkésze. Egyházközségét zilált anyagi viszonyok között vette át, de rövid idő alatt sikerült az ügyeket a rendes mederbe terelni. A törvényhatósági bizottság tagja, az O. K. H. ügyvezetője.

SEMMELWEISS SÁNDOR

községi főjegyző

Budapesten 1889-ben született. Középiskoláit Esztergomban, a jegyzői tanulmányokat Budapesten végezte. Pályáját négy községben futotta meg. Mint jegyzőgyakornok kezdte, majd segédjegyző, adóügyi jegyző lett és 1926. év óta Tárkány község megválasztott főjegyzője. A 19-ik gyalogezrednél 13 hónapig katonai szolgálatot teljesített. Megszervezte a tűzoltó egyesületet, amelynek parancsnoka, a Levente egyesület és Népművelési Bizottság elnöke. Működése alatt befásította a község főútját, pedagógiai mozielőadásokat rendszeresített, orvosi állást és Levente-könyvtárt szervezett.

Tát

Dr. MEZEI FERENC

az O. T. I. orvosa

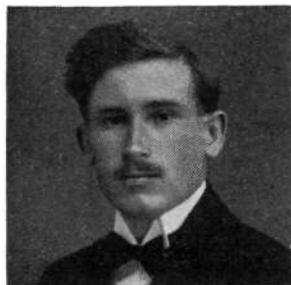
1899-ben Esztergomban született, középiskoláit ugyanott végezte, majd a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem orvosi fakultásán diplomát szerzett. A világháború alatt a 14-es császári és királyi tüzérezreddel az olasz fronton küzdött. Kitüntetései a bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt. Orvosi pályáját Esztergomban kezdte meg, 1928-ban került Tát községbe, mint az O. T. I. orvosa. Az Orvos Szövetség és a kath. kör tagja.

Vérteskéthely

BARABÁS ENDRE

ref. tanító

1903-ban Nagyacsádon született. Gimnáziumi tanulmányait Pápán, a tanítóképezdét Sopronban végezte. Pályáját Tósokberénden kezdte és 1927. évben választották meg Vérteskéthelyre ref. tanítónak, ahol a ref. egyházi teendőket is végzi. Leventeoktató, a népművelődés vezetője.

LAÁSZ JÁNOS

evangélikus kántortanító

Mezőberényben 1909-ben született. Középiskolai tanulmányait Mezőberényben végezte. Azután beiratkozott a soproni tanítóképzőbe, ahol tanítói oklevelet szerzett. Vérteskéthelyen kezdte meg tanítói pályáját és azóta állandóan ott működik és egyúttal ellátja az egyházi teendőket is, miután lelkész a községben nincsen. Népművelési előadásokat tart.

PÜSPÖK ANTAL

r. kath. tanító

Lakompak községben 1901-ben született. Középiskolai tanulmányait Győrött végezte és ugyanott szerezte meg tanítói oklevelét is. Ezután még érettségit is tett. Novákpusztán kezdte meg tanítói pályáját és 1921. év júniusában választották meg Vérteskéthelyen tanítónak. Azóta működik ott és a Levente egyesület főoktatója.

Tatai járás

Almásfüzitő

KRASZNAY DEZSŐ

igazgató-tanító

Született 1902-ben Bátorkesziben. Esztergomban végezte középiskoláit és a tanítóképzőt. Oklevelének elnyerése után 1921—1926-ig Pusztamaróton, azóta Almásfüzitőn működik, mint igazgató-tanító. A Levente egyesület főoktatója, r. k. kántor, a népművelődés vezetője, a Kaszinó tagja.

LIGETI BÉLA

Máv. intéző, állomásfőnök

Budapesten született 1887-ben. Középiskoláit Vácott, a vasuti tanfolyamot pedig a fővárosban végezte. 1907. óta áll a MÁV. szolgálatában. Nagymaroson Budapesten a Nyugati pályaudvaron, Rákospalotán, Angyalföldön, Vácott, Kiskunhalason, Taksonyban teljesített szolgálatot. 1928. óta Almásfüzitőn állomásfőnök. A kaszinó elnöke, több társadalmi egyesület szerepet játszó tagja. a forradalmak és a vörös uralom alatt erős magyar érzelmeiért sok üldöztetésben volt része.

Alsógalla

vitész BÖSZÖRMÉNYI ÖDÖN

adóügyi jegyző

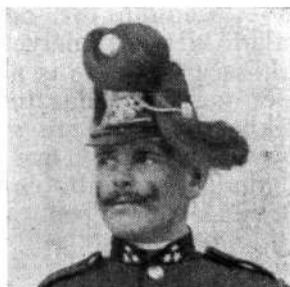
Dunamocson (Esztergom vm.) 1894-ben született. Középiskoláit Pápán és Győrött végezte és ugyancsak ott szerezte meg a jegyzői oklevelét. A világháború alatt a 26. gyalogezreddel az orosz fronton küzdött. Kitüntetései: a nagyezüst vitézségi érem, Károly csapat kereszt és sebesülési érem. 1926 óta adóügyi jegyzője Dunaalmás községnek. A kommun alatt 10 napi fogságban

volt és a vörös forradalmi törvényszék halálra ítélte ellenforradalmi ténykedései és hazafias magatartása miatt. Csak a vörösteror bukásának köszönhetette menekülését. Levente-oktató, tagja a Hangyának és az Iparosok Körének.

KIPRIK ANDRÁS

községi pénztáros

1881-ben született Alsógallán, a katonaságnál töltött éveit leszámítva állandóan ott gazdálkodott. 1920. óta pedig a község szolgálatában áll. 1929-ben választották meg a község pénztárosává. A világháborúban mint tüzérszakaszvezető vett részt és 38 hónapig küzdött hősiiesen az orosz haretéren. A bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. A kommun alatt élete is veszélyben forgott és csak nehezen sikerült megmenekülnie. A kommun bukása után alakult nemzetőrség egyik vezető tagja

KNITZKY NÁNDOR

nyug. igazgató-tanító

Harmincötéves alsógallai tanítói működése alatt kötelességtudásával, puritánságával az egész község osztatlan szeretetét és becsülését érdemelte ki. Dunaszentmiklóson született 1870-ben, a tanítói oklevelét megszerezve, 1893. január 12 óta működött Alsógallán 1928. április 1-én történt nyugalomba vonulásáig. Tata és Kisbér vidéke r. kath. tanítóegyesületének három éven át volt elnöke, ma is választmányi tagja és a helyi társadalmi egyesületekben vezető szerepet játszik.

RECSÁK GÉZA

községi főjegyző

Gyermely melletti Pusztagyarmaton 1878-ban született. Középiskoláit Tatán és Léván végezte, jegyzői oklevelet Budapesten szerzett. Közigazgatási pályáját Tóvároson kezdte 1901-ben, mint adóügyi jegyző. 1906-ban vezető jegyző lett és 1921 április 15-én választották meg Alsógalla község főjegyzőjévé. Nevéhez fűződik a villanyvilágítás létesítése, az új jegyzői lak, az új községháza, a járványkórház, az új aljegyzői lakás, az új plébánia, a hősök emlékműve stb. stb. A kommun alatt valóságos mentora volt községének. Hamis adatokkal félrevezette a vörösöket, a csőcselék bizalmas rendeleteit elsikkasztotta és az ellenforradalmárokhöz juttatta, megakadályozta a tuszok szedését a községben. Ezekért a hazafias szolgálataiért a vármegye törvényhatósága mondott neki

köszönetet. Az ezekről szóló jegyzőkönyvek a vármegye levéltárában vannak elhelyezve. Az iparos és kereskedők köre alapítója, Levente egyesület elnöke stb. stb.

RIESZ JÓZSEF

kisbirtokos, községi bíró

Alsógallán 1879-ben született, ott járta iskoláit majd átvette családi birtokát, melyet szorgos és becsületes munkával fejlesztett. A község értékelte is nemes törekvéseit és 1922-ben a képviselőtestület tagjává választotta, 1924-ben pedig a közbizalom a bírói székbe ültette. Erre a bizalomra való méltóságát bizonyítja az, hogy már hatodik éve viseli e terhes hivatalát. Mint bíró mindig a haladást szolgálta és nagy szerepe volt a községháza és járványkórház létesítésében.

ZAJÁC IGNÁC

vendéglős

Süttő községben 1887-ben született. Iskolába Dunaalmáson járt, azután iparosnak készült. Később abbahagyta mesterségét és 1924 óta önálló vendéglős Alsógallán. A világháborúban a 31-ik gyalogezredben az orosz és olasz frontokon harcolt és megszerezte a II. oszt. ezüst, bronz vitézségi érmet és Károly csapatkeresztet. Mint törzsaltiszt szerelt le és Győrben a nemzeti hadseregnél is teljesített szolgálatot. Tagja a községi képviselőtestületnek és elnöke az alsógallai iparos és olvasókörnek.

A bánhidai villamos- mű keletkezése

*Irta: HERMANN MIKSA v. keres-
kedelmi miniszter, műegyetemi tanár*

A politikai életbe való bekapcsolódásomkor, vagyis amikor a sajószentpéter—diósgyőri kerület beválasztott az első nemzetgyűlésbe, tisztában voltam azzal, hogy a legsürgetőbb politikai kérdések elintézése és rendezése után, a gazdasági és technikai újjáépítés problémái fognak felvetődni. Hivatásomnál fogva különösen az utóbbiak keltették fel érdeklődésemet s hamar kész volt az elhatározásom, hogy képviselői tevékenységemet főleg ezeknek fogom szentelni. Legelső nemzetgyűlési beszédemben olyan két tárgy szerepelt, amely azután csakugyan az érdeklődés középpontjába került: az útépítés és az energiagazdálkodás, amelynek egyik főteyezője a villamos áram gazdaságos termelése és elosztása.

Új szempontokat nyitott akkoriban Kandó Kálmán villamos mozdonya, amelynek egyik vezérlő gondolata az, hogy szakít az eddigi szokással, amely különleges és csak a vasúti üzemben felhasználható áramrendszerrel használ és ugyanazt az áramrendszert alkalmazza a mozdony hajtására, amely az általános erőátvitelnél és világításnál használatos.

Ez a megoldás azután lehetővé teszi egy egységes hálózat kiépítését, amely nagy egységet alkotván, három alapvető gondolat megvalósítására nyújt módot; nevezetesen:

1. silányabb minőségű és ezért gazdaságosabb elszállításra kevésbé alkalmas szénfajtáknak a kihasználását teszi lehetővé, az által, hogy ezeket a bánya közelében tüzeljük s villamos áramot termelve, ezt osztjuk el nyers szén helyett,

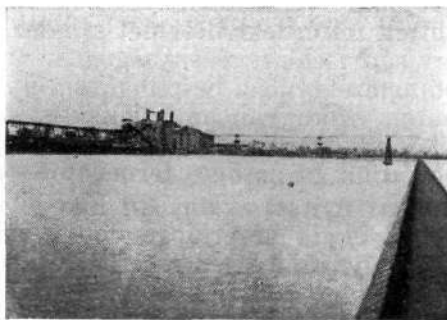
2. az így termelt áramot elvezetjük a ipari gőcpontokba, de bekapcsolhatunk gyengébb fogyasztó területeket is, amelyek különben villamos árammal ellátni csak igen drágán lehet és

3. ugyanebbe az áramrendszerbe kapcsoljuk be az erre alkalmas vasúti vonalakat is, amelyeket ilyen módon elektrifikálhatunk, ami nálunk ezidőszert még gazdaságilag lehetetlenné válik, mi helyt külön áramfejlesztő telepeket kell létesíteni.

Összefoglaló módon *Verebély László* mutatott rá éppen a Kandó-féle mozdonnyal kapcsolatosan erre a lehetőségre 1924 júliusában a Londonban tartott első világenergia konferencián nagy nemzetközi hallgatóság előtt és ezzel annyira felkeltette az

angol gazdasági és technikai körök érdeklődését, hogy nemsokára rá több ajánlat érkezett a magyar kormányhoz, amely azonban elfogadhatónak nem látszott. Végre is 1925 novemberében a The Power and Traction Finance Co. Ltd. egy minden tekintetben figyelemreméltó ajánlatot nyújtott be, amely már számolt az említett nagy szempontokkal. Ugyanis az áramfejlesztő telepet egy egyelőre még nyitott kérdésnek hagyott szénterületre kívánta helyezni, főáramfogyasztónak pedig a fővárost kívánta bekapcsolni, amelynek az áramszükséglete már akkor is meghaladta a meglévő központok teljesítőképességét. Hozzájárul ehhez még az a körülmény is, hogy néhány fővárosi régi telep magas termelési költsége miatt sürgősen rászorul a megújításra vagy pótlásra.

Ez az ajánlat annyira felkeltette az érdekelt körök figyelmét, hogy további tárgyalások indultak meg, amelyeknek alapján az említett angol cég 1926 április havában egy már részletesebben kidolgozott ajánlatot nyújtott be, amelynek egyik különleges pont-

A bányaidai villamos centrálé

jára külön reá kell mutatnom. A mű finanszírozására szükségelt 3 millió fontot azért tudta a cég igen kedvező feltételek mellett ajánlani, mert a brit kincstár, az ú. n. *Trade Facalities Act* alapján hajlandó volt a kölcsön egyharmadát olesó kamatláb (4 és fél százalék) mellett szavatolni, ha ennek fejében a felszerelés egy részének a szállítását az angol ipar kapja meg.

Ez mindenesetre kényes feltétel volt és alapos megfontolást igényelt. A beható tanulmányozás azonban tisztázta azt, hogy a munka teljes végrehajtásához igen sok anyag és géprész kell, amelyet a magyar ipar amúgy is külföldről volna kénytelen beszerezni, úgyhogy az angol ajánlat tulajdonképpen csak más származású részeket foglal le Anglia részére. Mivel pedig a tőke kétharmada feltétlenül belföldön marad, a kamatláb pedig tetemesen alatta maradt az akkori kölcsönök feltételeinek, a kormány elvben járható útnak ítélte az ajánlat elfogadását, de a további intézkedések egyelőre elmaradtak.

Ez volt az ügy állása, amikor 1926 október havában a keres-

kedelmi tárcát átvettem. Magamban meg voltam győződve, hogy vagy így oldjuk meg, vagy időtlen-időig halaszást szenved az egész kérdés, mert a pénzpiac helyzete már akkor nagyobb feszültség jeleit kezdte mutatni. *De gyors elhatározás kellett, mert a Trade Facilities Act hatálya 1927. évi március hó 31-én lejárandóban volt* s addig az időpontig kellett legalább elvben az elfogadás vagy elvetés mellett dönteni!

Felelősségem tudatában saját tájékoztatásom végett azonnal érintkezésbe léptem az érdekeltekkel s a legkiválóbb szakértőkkel s megfeszített munkával oda jutottunk, hogy mivel az angol ajánlat hírére más vállalkozók is jelentkeztek, akik addig teljesen passzive viselkedtek, sürgősen rendelkezésre bocsátottuk az összes érdeklődőknek a tervre vonatkozó ajánlati felhívásokat, megalakítottuk a szakbizottságokat a számtalan felmerülő kérdések elbírálására, úgyhogy 1927 februáriusában a főváros nyilatkozata alapján kikérhettem a minisztertanács felhatalmazását egy olyan nyilatkozat megtételére, amely szerint az ajánlatban lefektetett alapelvek elfogadásával hajlandó a kormány az összes kérdések eldöntésére a további tárgyalásokat lefolytatni.

A gestió végrehajtására megalakult az egyébként állami jellegű *Magyar Dunántúli Villamossági Rt.*, amely az összes alakiságok elvégzésére hivatott és megszerveztetett a *kereskedelmi miniszter tanácsadó műszaki bizottsága*, amely az ország első szakembereit foglalta magában és hivatott volt az alapvető kérdésekben véleményt adni.

E bizottság véleménye és a szűkebb „Építést ellenőrző szakbizottság” mindenre kiterjedő részletmunkája alapján határoztuk el az erőművek *Bánhidára* való telepítését s 1927 december 9-én az ajánlat végleges elfogadását, amelynek értelmében a Magyar Dunántúli Villamossági Rt. kiadta a munkálatokat a Ganz és Tsa Danubius Rt.-nak, mint fővállalkozónak, amely viszont az English Electric C.-val és az angol Babeve és Vileox C. világcéggel együtt hajtja végre a munkát.

Amikor e sorokat írom, néhány nappal a kikötött határidő előtt, próbafutását már megkezdte az első 30.000 kilowattos gőzturbina.

A nagy mű befejezés előtt áll s csakhamar be fogja bizonyíthatni, hogy helyesek voltak az elvek, amelyekén vasból, acélból és betonból felépült. Produktív lesz, mert gazdaságosan termeli az áramot, amelyet a belőle kiágazó vezetékek elvisznek a fővárosba és a Duna mentén Győrig és Mosonyig. Hozzá fog járulni a szén-vagyron megkíméléséhez, mert szállításra nem alkalmas szenet dolgoz fel. S amit már eddig is beigazolt: munkát adott száz meg száz magyar kéznek, egészséges lakótelepet teremtett sok magyar embernek, keresethez juttatta a magyar vidéket. Érdemes volt érte dolgozni és küzdeni.

Bánhida

IZING MIHÁLY

kisbirtokos, volt községi bíró

Bánhidán született 1870-ben. Tanulmányai elvégzése után katonai kötelezettségét a 12-ik gyalogezrednél teljesítette. 1909-ben lépett a község szolgálatába mint esküdt és iskolaszéki tag. 1913-ban választották meg községi bíróvá és e tisztségét a forradalom kitöréséig viselte. A kommun bukása után Fáy akkori főszolgabíró telefonon kérte meg a bírói tisztség újbóli elvállalására. Ezután még félévig vezette a község ügyeit. Résztvett a Fogyasztási Szövetkezet és a „Hangya“ szövetkezet megalapításában, melyeknek igazgatósági tagja volt. Iskolaszéki tag, a Takarékpénztár felügyelőbizottságának tagja.

SMUDLA IMRE

kisbirtokos és kereskedő

Bánhidán 1878-ban született és iskolai elvégzése után a kereskedői képzettségét is ott szerezte meg. 1911-ben a Keresztény Szövetkezetek központjához tartozó Keresztény Fogyasztási Szövetkezetet alapította meg, amely 1919-ben átalakult „Hangya“ szövetkezetté. 1913-ban tejcsarnokot alapított és 1920-ban egyik alapítója volt a Bánhidai Gazdasági Hitelszövetkezetnek, amelynek ma is igazgatója. Ő építtette a gazda és zsellérközösség házáat. 1912–13-ig községi bíró volt. A forradalom alatt sikerült megmenetnie a „Hangya“ készletét és megvédelmezni a gazdaközönséget a kilengésektől. 1928. évben résztvett a harangakcióban és ő volt a kezdeményezője és egyik éltető lelke annak a sikeres mozgalomnak, hogy megszólalhattak a bánhidai róm. kath. templomban az új harangok.

LÁNG JÓZSEF

községi főjegyző

Környe községben 1873-ban született. Középiskolai tanulmányait Tatán, Székesfehérvárott és Pápán végezte. Utána Komáromban megszerezte a jegyzői oklevelet, majd bevonult a cs. és kir. 1-ső tiroli vadászrezredhez, ahol önkéntességi kötelezettségének tett eleget. Közigazgatási pályáját szülőfalujában, Környén kezdte, ahonnan egy év után Bánhidára került. 1898-ban választották meg Bánhida község főjegyzőjévé és azóta vezeti a község ügyeit.

Működése alatt óvoda, községháza, főjegyzőilak, orvosi lakás stb. épült, villanyvilágítás létesült és ugyancsak neki köszönhető a Turulmadár és a Hősök emlékművének felállítása is. A Levente Egyesület és a Tűzoltó Testület elnöke, a Hangya ügyvezető igazgatója és a Hitelszövetkezet felügyelőbizottságának tagja.

MIHÁLYI ANDORKA GYULA

a „Hangya” szövetkezet üzletvezetője

Bánhida község intelligenciája körében rövid idő alatt nagy népszerűségeztett szert a helybeli „Hangya” szövetkezet agilis és mindenkivel előzékeny üzletvezetője. Kereskedelmi elfoglaltsága mellett részt vesz községének társadalmi megmozdulásaiban is.

MAKK BÉLA

plébános

Győrszentmártonban, 1890 április hó 19-én született. Középiskolai tanulmányait Győrött végezte. 1913-ban szentelték pappá. Győrbenyúlfalun, majd Pázmándfalun, Tatán volt káplán és 1921-ben Bánhida község plébánosa lett. A forradalom és a kommün Tatán érte, ahonnan Győrszentmártonba kellett menekülnie, mert fel akarták akasztani. A komáromi katonai parancsnokság kérésére félévig katonai lelkészi szolgálatot is teljesített. Bánhidán a négytanerős iskolát kilencstanerőssé fejlesztette. Kezdeményezésére három új harangot szereztek be és működése alatt létesült az Assisi Szent Ferenc III-ad rendje és Jézus Szent Szívének tár-

sulata. Bánhidán elnöke a községi ovoda felügyelőbizottságának, az ipariskolának, iskolaszéknek, „Hangya“ szövetkezetnek és a Levente Egyesületnek. Az „*Evangelium*“ hitszónoki folyóirat munkatársa.

KURZ LAJOS

MÁV főintéző, állomásfőnök

Léván 1886-ban született és ugyanott végezte középiskoláit is, majd Budapesten a vasúti tisztitanfolyamot. 1905-ben kezdte pályáját Párkányánán, majd Érsekújváron, Dévényújfalun, Nagymaroson teljesített szolgálatot. 1927 augusztus 14-én került Bánhidára. A világháború alatt a 26. vadászezrednél szolgált és mint főhadnagy szerelt le. Kitüntetései Signum Laudis, sebesülési érem és Károly csapatkereszt. A forradalom kitörése Nagymaroson érte, ahol 1918. november 6-án az állomás pénztárába belöttek. Visszalőtt és az egyik lövöldözöt súlyosan megsebesítette. Megindult eljárás során a bíróság megállapította, hogy jogosan használt fegyvert a támadók ellen és felmentő ítéletet hozott. Jelenleg a bánhidai állomás főnöke.

Dr. SZEMZŐ KÁZMÉR

községi orvos

1896-ban Zomborban született és ugyanott végezte középiskolai tanulmányait is. Orvosi diplomáját a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen szerezte meg. 1915-ben bevonult a 9-ik lovas tüzérezredhez és a háború végéig katonai szolgálatot teljesített. Az orosz és az olasz harctereken küzdött, a kis ezüst és a bronz vitézségi éremmel és a Károly csapatkereszttel tüntették ki.

Tartalékos hadnagy. Két évig a budapesti Tóth István-klinikán és egy évig az Új Szent János-kórházban működött. 1926-ban választották meg Bánhidán községi orvossá.

TÓTH MIKLÓS

adóügyi jegyző

1886-ban Izsa komárommegyei, jelenleg megszűlés alatt álló községben született. Nagykőrösön tett érettségét és Budapesten végezte a közigazgatási tanfolyamot. Utána a második cs. és kir. vadászezrednél szolgált le önkéntesi évét. A világháború alatt, mint tart. hadnagy a 12. cs. és kir. gyalogezredhez vonult be és az orosz fronton küzdött, majd hadifogságba esett. Az elsők kö-

zött volt, akiket a Signum Laudisszal tüntettek ki. 1911 óta működik a közigazgatási pályán, mint aljegyző és 1922 óta Bánhida község adóügyi jegyzője. A Tűzoltó Testület parancsnoka, a Nemzeti Szövetség helyi megbízottja.

ZACHÁR KÁROLY

gyógyszerész

Miskolcon 1899-ben született és ugyanott végezte középiskoláit. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen gyógyszerészi diplomát nyert. A világháború alatt a 10. honvédeggyalozred kötelékében az orosz és oláh frontokon szolgált. Kitüntetései: bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt. Szolgált a nemzeti hadseregben is. Pályáját Miskolcon kezdte (1919—1921), utána Kis-

pesten a „Fehér Kereszt”-gyógytárban (1923—28) működött. 1928 június 15-én került Bánhidára, ahol a gyógyszertár saját tulajdona. A Magyar Országos Gyógyszerészegyesület és a Gyógyszerészek Tudományos Társulatának tagja.

Baj

JANISCH FERENC

körjegyző

Barátfalván 1873-ban született. Középiskoláit Sopronban végezte és jegyzői vizsgát Komáromban tett. 1896-ban Kecskédről, ahol tanító volt, ideiglenesen került Baj községbe, ahol a község főjegyzőjévé választották. A Népművelődési Bizottság, az iskolaszék, a Levente egyesület és Tűzoltó testület elnöke, a Vármegyei Jegyző Egyesület Nyugdíjintézetének választmányi tagja és a Hangya szövetkezet igazgatója.

Dunaalmás

BARCZA GYULA

gyárigazgató

1870-ben a veszprérmegyei Csöble községben született. Tanulmányait Szombathelyen végezte. Jelenleg a Dunántúli Kő, Mész- és Tégláégető Rt. igazgatója. Számos országos építkezést bonyolított le és most a dunaalmási híd építését végzi. A ref. egyház főgondnoka, 1907 óta a vármegyei törvényhatósági bizottság tagja.

BARCZA MIKLÓS

gazdálkodó

Dunaalmáson 1884-ben született. Középiskoláit és a hadapródiskolát Budapesten, a gazdasági akadémiát Debrecenben és Halleben végezte. A 13. huszárezred aktív tisztje volt és a világháborúban a 11-es huszároknál az orosz fronton vitézül harcolt. Kitüntetései: I. oszt. és II. oszt. ezüst vitézségi érem, bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebességi érem. Szolgálatonkívüli főhadnagy. 1921 óta gazdálkodással és szakirodalommal foglalkozik. A Levente Egyesület elnöke.

drackenburgi és benemichleni báró BOTHMER ÁRPÁD

ny. altábornagy

Szőllősvegardón (Ugocsa-megye) 1858-ban született, a szatmári r. k. főgimnáziumban tett érettségi vizsgát és a katonai pályára lépett. Pályáján gyorsan emelkedett, rövidesen törzstiszt lett és mint ilyen parancsnoka a gyulai 2. honvéd gyalogezrednek. A világháború alatt dandárparancsnok és egy ideig az 56-ik hadosztály parancsnoka. A 7-ik hadsereggel az orosz fronton küzdött hősiességgel és óriási érdemei vannak Mármarosziget városa körüli harcokban és ennek elismerésül a Lipót-rend lovagkeresztjével tüntették ki. Tulajdonosa a Ferenc József-rend II. osztályának a csillaggal és hadiékítménnyel, a vaskorona-rendnek és a katonai érdemkeresztnek. 1882-iki hercegovinai hadműveleteknél is részt

vett és ezért a hadiéremmel tüntették ki. 1919 január elsején altábornagyi ranggal vonult nyugalomba. A kommün alatt Budapesten üldöztetésnek volt kitéve a vörösök részéről és akkor menekült el Dunaalmásra. Tagja a vármegye törvényhatósági bizottságának és Dunaalmás község képviselőtestületének.

KECSKEMÉTI JÁNOS

birtokos, községi bíró

Szülfaluja Dunaalmás, legmódosabb gazdái közé tartozik, akit községe szeretete és bizalma 1924. óta a bírói tisztségre emelt. 1872-ben született és iskolai elvégzése után átvette édesapja földbirtokát, amelyet okos és célszerű gazdálkodással felvirágoztatott. Kivette részét a világháborúból is, az orosz és olasz harctereken. Igazgatója az ármentesítő társulatnak. 1921. óta pedig községi képviselőtestületi tag.

NAGY KORNÉL

ref. lelkész

1879-ben Deákiban (Pozsony vm.) született. Középiskoláit és teológiai tanulmányait Pápán végezte. Papi működését 1903-ban Tatán kezdte, mint segédlelkész, 1906-ban Komáromban püspöki titkár volt és 1908 március 10 óta Dunaalmás ref. egyházának lelkésze. Az iskola, hadi árvaház, szeretetház, stb. létesítése az ő érdeme. Elnöke, illetve alelnöke valamennyi dunaalmási egyesületnek. Ismert egyházi szakíró.

NEMES JENŐ

községi főjegyző

1887 október 2-án Nánán született. Középiskoláit Esztergomban, a közigazgatási tanfolyamot Szombathelyen végezte. Pályájának egyes állomásai: Komáromszentpéter (1907—1913), Marcellháza (1919 október 18-ig). Ekkor választották meg Dunaalmás vezető főjegyzőjévé. Működése alatt alakult a Hangya szövetkezet (pénztárosa és igazgatója), a Dunaalmási Ármentesítő Társulat igazgatója stb. A Hősök emlékművének felállítására erős mozgalmat indított és szép terve rövidesen testet fog ölteni.

RINGEISEN ARTUR

gazdasági intéző

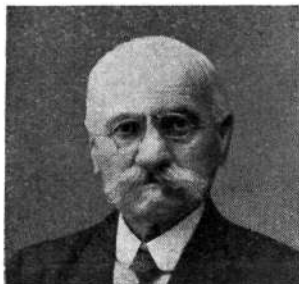
Aninán 1879-ben született. Középiskoláit Kecskeméten és Nagyszombaton, a gazdasági akadémiát Magyaróváron végezte. Pályáját Br. Drasche Richard uradalmában kezdte, majd 1904. óta a háborús évek megszakításával, Dunaalmáson a klosteneu-

burgi kanonok rend uradalmában szolgál. A 31-es népfölkelő ezredhez vonult be a háború kitörésekor, ahonnan az orosz harcra vezényelték. Itt orosz fogságba került, ahol 6 évet töltött. A Tüzoltó Testület elnöke, gazdasági tuósító.

Felsőgalla

BERKOVICS ISTVÁN

ny. igazgató

1858-ban született Sárváron. Középiskoláit és a tanítóképzőt Szombathelyen és Győrben végezte. Katonai szolgálati ideje alatt, húsz éves korában résztvett a boszniai okkupációban. Tanítói pályáját Ikerváron kezdte, majd Oslin, Nemespereszteg és Alsógalla voltak állomásai. Felsőgallán 33 évig működött, mint igazgató-tanító és nagyon sok generációt nevelt erősen hazafias szellemben. Jelenleg az O. K. H. felsőgallai fiókjának ügyv. igazgatója. Volt képviselőtestületi tag. Számos pedagógiai cikke jelent meg a különféle szakfolyóiratokban.

BODOKY ISTVÁN

adóügyi jegyző

Devecser veszprémmegyei községben 1885-ben született. Középiskolai tanulmányait a veszprémi kegyesrendi főgimnáziumban végezte. Jegyzői oklevelét a szombathelyi közigazgatási tanfolyamon nyerte. Alsóőrzsönyben kezdte meg közigazgatási pályáját. Innen Rábakecélre került, majd 1913-ban Felsőgallára, ahol a háborús évek megszakításával a mai napig is működik. A világháború alatt a 18. honv. gyalogezred kötelékében az orosz harcra küzdött, majd orosz fogságba jutott, ahonnan 1918-ban sikerült megmenekülnie. A felsőgallai népművelődési bizottság jegyzője, a Községi Közlöny cikkírója.

kifaludi KISFALUDY JÁNOS

elemiiskolai osztálytanító

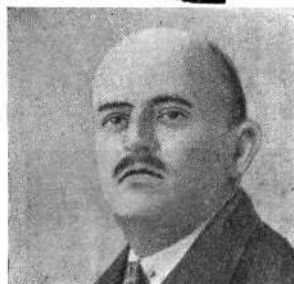
Vértestolnán (Komárom vm.) 1882 november 20-án született. Középiskolai tanulmányait Tatán fejezte be, majd a győri tanítóképzőben megszerezte tanítói oklevelét. Utána két évet hallgatott még a polgári iskolai tanárképzőn Budapesten. Pályájának egyes állomásai: (1902—1903) Környe, (1903—1905) polgári isko-

lai tanítóképző, (1905—1906) Kecskéd és 1906 óta Felsőgalla, ahol mint osztálytanító működik. A világháborúból is derekasan kivette részét a 12. cs. és kir. gyalogezred kötelékében. Bejárta az orosz, olasz és szerb harctereket. Tartalékos hadnagy, a bronz vitézségi érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa. A forradalom után a polgári őrség parancsnoka volt. Levente-vezetőfőoktató, a Hangya szöv. ügyv. igazgatója, a „Tatabánya“ és „Tatabánya és Vidéke“ c. lapoknak a felelős szerkesztője volt.

EDELÉNYI KÁLMÁN

igazgató-tanító

A komárommegyei Kecskéd községben 1882-ben született. Középiskolai tanulmányait Tatán végezte, majd beiratkozott a győri tanítóképzőbe, ahol tanítói oklevelet nyert. Utána Pápán gazdasági szaktanfolyamot végzett. 1903—1904-ig Babol sopronmegyei községben tanított, onnan került Felsőgallára, ahol jelenleg is folytatja nevelő munkáját. 1924 október 1-én nevezték ki igazgató-tanítóvá. A forradalom és kommun alatt fogságban sinylődött. Pedagógiai működésén kívül egyházi énekek megzenésítésével is foglalkozik és mint költő jelentős nevet szerzett magának. A Nemzeti Munkavédelmi Egyesület helyi ügyv. elnöke és több kulturális és társadalmi egyesület vezetőségének tagja.

KÁBIK ÖDÖN

községi főjegyző

Született 1878-ban Nagyigmádon. Középiskoláit és a közigazgatási tanfolyamot Budapesten végezte. Jegyzői pályafutásának első állomása szülőfaluja, Nagyigmánd volt, innenn 1905-ben Tóvárosra került, majd 1909—1911-ben Tatabányán működött. Azóta Felsőgalla megválasztott főjegyzője. A kommun alatt sok megpróbáltatásban volt része és hosszú ideig fogságban is tartották.

Az Iparosok és Kereskedők Egyesületének és a Keresztényszocialista Pártnak díszelnöke, a Tűzoltótestület parancsnoka, a Levente Egyesület, a polgári iskolaszéknek és a Hitelszövetkezetnek elnöke. Működése alatt sokat tett községe felvirágoztatása érdekében és a legválságosabb időkben is erős kézzel vezette a közigazgatást.

LAZÁR BENŐ

földbirtokos

Pápán 1861-ben született és az ottani kereskedelmi iskolában tett érettségit. Azóta állandóan felsőgallai földbirtokán gazdálkodik. A kommun alatt takarmánykészletét és 40 vagon tengerijét rabolták el az „elvtársak”. A törvényhatósági bizottság tagja, községi képviselő, a vármegyei gazdasági egyesület és a győri mezőgazdasági kamara tagja.

NAGY JÓZSEF

MÁV. főintéző

Született 1882-ben Budapesten és ugyanott végezte középiskoláit is. Érettségi után beiratkozott a MÁV. tisztitanfolyamára, amit jeles eredménnyel végzett el. Pályájának egyes állomásai: Kiskunhalas (1902 január 8.), Hatvan (1903—1923) és azóta Felsőgallán teljesít szolgálatot. A kommun alatt egyízben le akarták tartóztatni, majd a vasúti sztrájk miatt felakasztatással fenyegették. Az oláh megszállás alatt 60 fegyvert rejtett el a megszállók elől és ezért a nemzeti hadsereg bevonulásakor dicsérő elismerést kapott. A Credo világi elnöke. A vonatkezelői vizsgára való előkészítő könyvével szakkörök nagy elismerését vívta ki magának.

NÉMETH GYULA

plébános

Felsőbükön (Sopron vm.) 1871 február 4-én született. Középiskoláit Sopronban (1883—87) és Győrött (1887—91) végezte, majd ugyanott folytatta theologiai tanulmányait. Papi pályájának főbb állomásai: 1895 július 7-én szentelték fel, utána káplán Nagycenk, Oka (1895—1900), Győrújváros (1900—1903), Káptalandombon (1903—1905) lelkész és karkáplán Győrött, (1905—1908) székes-egyházi igazgató, 1908 óta Felsőgalla plébánosa. A Szinert-féle röpirat neki is sok kellemetlenséget okozott. A Hangya szövetség, Katolikus Népszövetség, az iskolaszék elnöke, a keresztény-szociális egyesület díszelnöke, képviselőtestületi tag, stb. stb.

KLEIN ANTAL

községi bíró, kisbirtokos

Felsőgallán 1879-ben, régi birtokos-családban született. Itt végezte iskolai tanulmányait és szülőfalujában él máig is dolgos és szorgalmas munkája között. Szülőfaluja első ízben 1912-ben tisztelte meg bizalmával, amikor esküdtté választották, 1917-ben pedig a bírói tisztséget ruházta rá a közbizalom, amelyet 3 évi (1921—24) megszakítással a mai napig is kifogástalanul tölt be. A helybeli OKH felügyelőbizottságának és a Hangya szövetkezet igazgató-ságának tagja, az Urbéres gazdák elnöke stb.

SCHALKHAMMER JÁNOS

az Iparosok és Kereskedők Köre elnöke

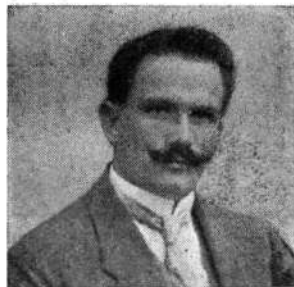
és Kereskedők Köre elnöke, iskolaszéki tag és számos társadalmi egyesület tagja.

1878-ban Felsőgallán született, ott végezte iskoláit, majd a vendéglősi pályára lépett. A világháború alatt először a 31., majd a 12. gyalogezred kötelékében az orosz fronton küzdött. Kitüntetései: bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. Hadirokkant őrmester. A kommunizmus alatt sok megpróbáltatásnak volt kitéve. A községi képviselőtestület tagja, az Iparosok

SCHEIRICH JÁNOS

kereskedő

Született 1883-ban Felsőgallán. Tanulmányait részben Felsőgallán, részben Tatán végezte, majd a kereskedői pályára lépett. Szülőfalujában önállósította magát, mint divatárkereskedő. A világháború alatt a 31. honvédgyalogezred kötelékében az orosz és olasz harc-tereken küzdött. Kitüntetései: kisézüst, ezüstkereszt, Károly csapatkereszt és sebesülési érem. A Szinert-féle röpirat terjesztése miatt a kommunisták elől el kellett menekülnie és ezalatt házáat teljesen kifosztották. A törvényhatósági bizottság tagja, a róm. kath. iskolaszék tagja, a polgári iskola gondnoka, iparos tanonciskola felügyelőbizottságának tagja, az OKH. felügyelője.

SZÁM ANTAL

törvénybíró és birtokos

Született Felsőgallán 1889-ben, ahol iskoláit is végezte. Utána családi birtokán gazdálkodott. A község ügyeiben 1919 óta vesz részt. 1919—1928-ig községi pénztárnok és azóta törvénybíró. A

törvényhatósági bizottság tagja, községi képviselő, a polgári iskola iskolaszékének tagja, a Hangya szöv. felügyelőbizottságának elnöke, az O. K. H. felügyelője.

néhai tunvaldi SZÉNERT ALADÁR

gyógyszerész

Miskolcon született 1868-ban. Középiskoláit Rozsnyón, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Gyógyszerészi pályáját Lovászpatonán kezdte meg, onnan Sopronlővőre került. Másfél évi működés után Rahóra, majd Bánhidára, később Budapestre került, ahol hat évet töltött. 1912-ben Felsőgallán gyógyszer-tárat vásárolt. A forradalom és a kommun alatt ismert erős magyar érzelmei miatt elfogták, bebörtönözték, gyógyszer-tárat lepecselettek, s csak hosszas utánjárással sikerült nejének és fiának kiszabadítania. 1926 július 4-én bekövetkezett halála nagy vesztesége volt a község társadalmának, mely egyik irányítóját veszítette el benne. Számos szakeikke jelent meg gyógyszerészeti lapokban, melyek a szakkörök figyelmét irányították feléje.

Gyermely

KATONA ZSIGMOND

igazgató-tanító

Nagykőrösön 1884-ben született és szülővárosában végezte középiskoláit és a tanítóképzőt is. Tanítói pályáját Tök községben kezdte, majd egy év után Gyermelyre került, ahol azóta megszokás nélkül neveli az ifjúságot. A Hangya ügyvezető igazgatója, a ref. presbitérium jegyzője, a Hitelszövetkezet igazgatója.

Dr. HARTMANN EDE

körorvos

Székesfehérvárott 1887-ben született, középiskoláit Esztergomban, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Orvosi pályáját 1912-ben mint aktív katoná-orvos Komáromban kezdte meg. A világháborút a 76-ik gyalogezreddel küzdötte végig és ezredorvosi rangban lépett ki a katonai szolgálatból. 1919-ben Nagymenyeren folytatott orvosi gyakorlatot, majd amikor onnan a cse-

hek kiüldözték, 1928-ban Gyermely község körorvosa lett. Tagja az országos Orvosszövetségnek és orvosa a Levente Egyesületnek.

BARÁTH JÓZSEF

ref. lelkész

1890-ben Vérteskényhelyen született. Középiskoláit Pápán, teológiai tanulmányait Pápán és Utrechtben, Hollandiában végezte. 1914-ben Budapesten kezdte meg papi pályáját, 1917-ben Tatára került, majd 1921. év óta Gyermely község ref. lelkésze. Értékes irodalmi működést fejt ki. Többek között megírta a holland ref. egyházak szociális munkáját, a pápai és gyermekyi ref. egyház történetét stb. Alapította a Tatai Híradó c. ujságot és a Turul nyomdai és irodalmi részvénytársaságot. Protestáns egyházi írók között jelentékeny neve van.

altorjai MIKE KÁLMÁN

községi főjegyző

Altorján 1886-ban született. Középiskoláit Kézdivásárhelyen, a közigazgatási tanfolyamot pedig Kolozsvárott végezte. Pályafutását Bodolán kezdte 1908-ban és ugyanott 1910-ben főjegyzővé választották, ahol 1918-ig működött, 1919-ig Igmádon volt vezető jegyző és 1920-ban Gyermely község választotta meg főjegyzővé. A Levente egyesület és a Népművelődési bizottság elnöke, a Hangya igazgatósági tagja, a Hitelszövetkezet ügyvezető-könyvelője

Héreg

SZÉKELY BÉLA

községi főjegyző

1872-ben Tatán született, középiskoláit részben szülővárosában, részben a pozsonyi kereskedelmi akadémián végezte. Jegyzői vizsgát Komáromban tett. Közigazgatási pályájának első állomása Zámoly fehérmegyei község volt, majd 1895-ben Tatán adóügyi jegyző lett. 1914-ben Gyermelyen főjegyzőnek választották meg és 1918-ban Héreg község vezető főjegyzője lett. Elnöke a Levente egyesületnek, a népművelődési bizottságnak, az önkéntes tűzoltótestületnek és a Hangya szövetkezet felügyelőbizottságának.

SZÜCS LÁSZLÓ

ref. lelkész

vatását.

1890-ben Senyeházán született középiskoláit és teológiai tanulmányait Pápán végezte. Papi pályáját szülőfalujában kezdte, majd 1917. évben a nagyigmándi ref. egyház választotta meg pappá, 1919-ben pedig Héreg község ref. lelkésze lett, ahol 1929. év szeptember végéig működött. Ekkor érte szülőfaluja, Szenyeháza, ref. egyházának meghívása, ahol jelenleg teljesíti lelkészi hivatását.

TÖRÖK ANDRÁS

községi bíró

Héregen 1882-ben született és iskoláinak elvégzése után édesapja birtokán kezdett gazdálkodni. A világháborút a 12-ik gyalogezred kötelékében az orosz fronton és 29 hónapig tartó hadifogságban szenvedte végig. 1927-ben szülőfaluja községi bírónak választotta és e tisztséget azóta viseli. Példás családi életet él feleségével és két gyermekével. A Hangya felügyelőbizottsági tagja.

ÉKESY ZOLTÁN

hercegi uradalmi gazdatiszt

1899-ben Héregen született. Középiskoláit Esztergomban, a gazdasági akadémiát Magyaróváron végezte. A mozgósításkor az 51. honvéd tábori tarackezredhez vonult be, ahonnan az orosz és olasz harcra vezényelték. Tartalékos hadapródjelölt-tüzemester, az I. o. ezüst vitézségi érem tulajdonosa. 1921. november 8-án lépett a bajnai hercegi uradalom szolgálatába, ahol azóta gazdatiszti minőségben működik. Községi képviselő, iskolaszéki tag.

Kecskéd

JAKOBI MIHÁLY

bornagykereskedő

Kecskéden 1880-ban született, iskolai tanulmányait Tatán végezte, majd 1903-ban szülőfalujában önállósította magát és mészárszéket, valamint kocsmát nyitott. A világháború alatt a 31-ik honvéddal oltalmazta magát az orosz harctéren küzdött. 1923-ban kezdett foglalkozni borüzletekkel, 1924-ben téglá- és cementgyárat alapított és azóta nagy üzemmé fejlesztette gyárát. Községi képviselőtestületi tag.

Környe

kisfaludy KISFALUDY MIHÁLY

igazgató-tanító

Sümege 1860 október 25-én született. Középiskolai tanulmányait Sümegen és Győrött végezte, ugyanott szerzte meg tanítói oklevelét. 1878 október 1-én jött Környére s azóta megszakítás nélkül itt végzi fontos pedagógiai munkásságát. 1903-ban nevezték ki igazgató-tanítónak. Törvényhatósági bizottsági tag, a hitelszövetkezet elnöke. Egyenes leszármazottja Kisfaludy Károlynak, aki a sumegi akácok temetőben alussza örök álmát, s megajándékozta nemzetét lángesze csodálatos termékével. 1903-ban több családi ereklyét, köztük Himfy dalainak eredeti kéziratát ajándékozta a múzeumnak.

KONKOLY-THEGE MIKLÓS

ny. főmeterologus és földbirtokos

Tatán született 1873-ban, ahol középiskoláit is végezte. Előbb a budapesti Ludovica Akadémia, majd a magyaróvári gazdasági akadémia növendéke lett és később Ógyallára került, ahol csillagászati tudománnyal foglalkozott. Pályáját, mint meteorológus 1899. évben kezdte Ógyallán, az európai híres csillagvizsgáló állomáson, melynek vezetője volt 1920-ig. Amikor a csehek megszállták Ógyallát és a legmodernebb eszközökkel és műszerekkel felszerelt csillagvizsgálót elorozták, a kiváló tudóst kiutasították. Ez annál kevésbé okozott neki fájdalmat, mert nagylányi gazdasága

egyrészt megkövetelte, hogy gazdája foglalkozzék vele, másrészt tudományos munkásságát anyagiakkal nem honorálták.

K. T. M. szakirodalmi működése túllépte csonka hazánk határát és az ógyallai főmeteorológusnak nemzetközi viszonylatban is hírt, dicsőséget és a tudományos világ elismerését szerezte meg. Különösen megemlíthető két munkája, a „Felhők magasságának mérési módja és eszközei“ és „Meteorológia és mezőgazdaság“. Tagja a vármegye törvényhatóságának, Környe község képviselő-testületének, több társadalmi egyesületnek és a református egyház tanácsbírója.

Dr. LEPOSA ÁRPÁD

bányaorvos

Széphely, temesmegyei községben 1898-ban született, középiskoláit Temesvárott, főiskolai tanulmányait a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem orvosi fakultásán végezte. A világháború alatt az 5-ik közös gyalogezred kötelékében az orosz, oláh és olasz fronton harcolt. Tartalékos géppuskás hadnagy, két kisézüst, bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt tulajdonosa. Orvosi pályáját Pestújhelyen az OTL-nél kezdte, 1925-ben került Környebányára, ahol azóta mint bányaeorvos teljesít szolgálatot. Az oláh megszállás alatt hazafias magatartása miatt letartóztatásban volt és egy hónapi fogság után, bár a vád alól felmentették, el kellett menekülnie, mert élete nem volt biztonságban.

PELACHY JENŐ

bányafőmérnök

1896-ban Selmecbányán született, középiskoláit Kassán és Gyulafehérváron, főiskolai tanulmányait Selmecbányán végezte. A világháborút a 21-ik honvédgyalogezred kötelékében az orosz és oláh fronton harcolta végig és mint tartalékos hadnagy szerelt le. Kitüntetései a II. oszt. ezüst vitézségi érem és a Károly csapatkereszt. 1920-ban lépett a Hausel Lipót és társa budapesti bejegyzett cég tulajdonát képező Környebánya szolgálatába s azóta ennek vezetője. Községi képviselőtestületi tag, a Bányászati és Kohászati Lapok munkatársa.

SZABÓ ANTAL KÁLMÁN

Kömlődön 1889-ben született, középiskoláit Pápán és Selmecbányán, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. 1907-ben Tatán kezdte pályáját, utána Győrött, Karcagon és Tatán működött. 1914-ben bevonult a 13-ik honvédgyalogezredhez. 6 évig volt orosz hadifogságban. A kommun alatt hazafias magatartása miatt a vörösök börtönbe vetették, ahonnan csak a rémuralom bukása után került ki. Környén 1923 óta tartózkodik.

ROSENTHAL LAJOS

földbirtokos

1869-ben Tolnán született. Középiskoláit Nagyváradon, a gazdasági akadémiát pedig Keszthelyen végezte. A biharmegyei Les községben édesatyja birtokán kezdett gazdálkodással foglalkozni, majd Paczin, zemplénmegyei községben nagyobb birtokon volt bérlő. 1913-ben vette meg környei birtokát, amelyen azóta is gazdálkodik. A róm. kath. templomot 1927-ben restauráltatta, a törvényhatósági bizottság és községi képviselőtestület tagja. A földbirtokrendezés idején 40 kat. földet vett tőle az O. F. B. igénybe, melyet közmegelégedésre osztottak ki házhelyek céljára. E területen a községnek új része épült beton alapon, modern cseréptetős házakkal.

dr. TREMMEL JÓZSEF

körorvos

letnek.

Környén 1895-ben született. Középiskoláit Győrött, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. A világháborúban a 12. gyalogezred kötelékében az orosz, szerb és olasz harcokban vett részt és mint tartalékos hadnagy szerelt le. 1926 január 1-én Környén kezdte meg orvosi gyakorlatát, előbb mint magánorvos, majd később mint megválasztott körorvos. Tagja a községi képviselőtestületnek.

VARGA JÓZSEF

gazdasági számtartó

Kaszaper pusztán 1884-ben született. Középiskoláit Lippán végezte. Pályáját Purgly Emil tompapusztai gazdaságában kezdte, majd Alsózsemberen Rudnay Béla gazdaságában és 17 éve Csikvándy testvérek uradalmában működik, jelenleg Szentgyörgypusztán teljesít szolgálatot, mint gazdasági számtartó. Működése alatt jelentékenyen emelkedett a termelés. Szaklapokban gazdasági szak tudósításokat ír.

Naszály község Trianon után

Kiterj. 5264 kl., 190 ház, 1537 lakós

Naszály község Komárom megyében, tatai járásban, Tatához 7 kilométerre fekszik. Lakosai száma 1600 lélek, magyar, túlnyomó részben református, kevés számmal r. kath.-ok is vannak a községben. A lakosság túlnyomó részben földműveléssel foglalkozik. Naszály község jelenlegi jegyzője Szabó Dezső, aki 1909 óta vezeti a községet, aljegyző Kocsis Endre okl. jegyző; községi bíró Nagy János G.

Naszály községet a forradalom éppen úgy, mint a többi községeket meglepetésszerűleg érte. A forradalom híre amint a községbe érkezett a községi előljáróság karöltve a községhez tartozó puszták bérliőivel, minden igyekezetével azon volt, hogy a haretérről hazatérő katonák jogos igényeit kielégítse. Az uradalmak élelmicikket adtak minden ellenszolgáltatás nélkül. Sajnos, minden gondoskodás dacára azért mégis akadtak egyesek, akik saját felelősségükre maguknak harácsoltak. De nagyobb atrocitások nem történtek.

A kommun alatt a lakosság szélsőséges elemei hatalomra jutottak. Megalakítják a helybeli direktóriumot. A direktórium elnökévé Kovács Lajos nevű egyént választották. Ezen egyén helyes gondoskodásának köszönhető, hogy a községben nem történtek erőszakoskodások. A község jegyzője helyén maradhatott, a községi pénztárt a direktóriumnak nem adták át, az az egész kommun alatt a régi községi pénztárnok és jegyző gondjai alatt volt. A községben a járási direktórium rendelkezésére szarvasmarhákat rekviráltak, de a fentebb említett elnök utánjárására az egyes gazdák elrekvirált állataik árát megkapták.

Az egyes erőszakoskodásra hajló egyéneket a jobb gondolkozásúak ellensúlyozták. A község lakói közül 10 jobb ember és a tisztviselők tuznak ki voltak szemelve, de letartóztatásuk nem történt meg.

A román megszállás előtt községünkben tartózkodott egy napig azon székely dandár, mely Erdélyben az oláh csapatok betörését akarta megakadályozni. Egy napi itt tartózkodás után a románok elől menekülve, Győrbe távozott.

A román megszálló csapatok községünkben nem voltak, csak egyes különítményeik jöttek a községbe emberi és állati élelmet rekvirálni. Majd egy román lovas járőr a községet átkutatta, fegyvert és katonai felszerelést keresett s a községben talált vadász-fegyvereket el is vitték.

Naszály község, mint a tranoni határhoz közel levő község, sok nyugtalanításnak volt kitéve a vörösök harcai alatt. Egy ízben cseh és francia repülők kémlelték át a községet, de semmiféle ellenségeskedést nem fejtek ki.

Naszály

JURCSEK IMRE

földbérlő

Bályok biharmegyei községben 1898-ban született. Középiskoláit Nagykárolyban, a gazdasági akadémiát Magyaróvárott végezte. A világháború alatt a 2-ik honvédhuszárezreddel az orosz és olasz frontokon küzdött. Tartalékos hadnagyi rangban szerelt le. Kitüntetései: II. oszt. ezüst és bronz vitézségi érem és a Károly csapatkereszt. Ilonka-pusztán kezdte meg gazdasági tevékenységét 1924—1927-ig, onnan került Billeg pusztára, ahol ma is földbérlő. A komün alatt Magyaróvárról menekülnie kellett, majd Siófokon csatlakozott a nemzeti hadsereghez. Később a nyugat-magyarországi felkelésben is részt vett.

NAGY JÁNOS

községi bíró

1876-ban Naszály községben született és iskoláinak elvégzése után családi birtokán gazdálkodással foglalkozik. Kora ifjúsága óta résztvesz a község életében és 9 év előtt polgártársai bizalma a bírói székre ültette. E tisztségét azóta kifogástalanul tölti be. A ref. egyház presbitere.

kézdívárhelyi VÁSÁRHELYI ISTVÁN

földbérlő

tótták.

Az aradvármegyei Csermő községben 1872-ben született. Elvégezte a Ludovika Akadémiát és 23 éves korában főhadnagyi rangban kilépett a katonaságtól és azóta gazdálkodással foglalkozik. A világháborút a 9-es honvédhuszárzerreddel az orosz fronton küzdötte végig és mint tartalékos százados szerelt le. A Signum Laudis és Károly csapatkereszt tulajdonosa. Az oláhok teljesen kifosz-

VÖRÖS JÁNOS

ref. lelkész

Nagyigmádon 1871-ben született. Középiskoláit Pozsonyban és Pápán végezte, ahol teológiai tanulmányait is befejezte. 1899 július 20-án választották meg Naszály községben ref. lelkésznek s

azóta megszakítás nélkül ott működik. A törvényhatósági bizottság és a képviselőtestület tagja, a Levente Egyesület tb. elnöke. A dunántúli protestáns lapokban számos egyházi vonatkozású cikke jelent meg.

Neszmély

CSIZMADIA DÁNIEL

ref. lelkész

1898-ban Noszlopon született, középiskoláit és theologiai tanulmányait részben Pápán, részben a bázeli egyetemen végezte. A világháborút mint a 19. gyalogezred tartalékos hadnagya az orosz és oláh frontokon küzdötte végig. Kitüntetései a II. oszt. ezüst vitézségi érem, Signum Laudis, bronz vitézségi érem, Károly csapattereszt és a sebesülési érem. 1926. év július havában választották meg Neszmélyen ref. lelkesszé. A Levente egyesület, a ref. iskolaszék és a Közművelődési egyesület elnöke. Értékes tanulmányai és cikkei jelennek meg időnkint az egyházi lapokban.

KECSKEMÉTI JÁNOS

községi bíró

Neszmélyen 1880-ban született és iskoláinak elvégzése óta családi birtokán gazdálkodással foglalkozik. A község szolgálatában egy évig pénztárnok, hat évig képviselőtestületi tag és 1927 óta mint községi bíró áll. A világháború alatt a 31-ik népfelkelő ezreddel az orosz fronton küzdött. A ref. egyház presbitere, a Hangya igazgatósági tagja.

SIMON JÁNOS

ny. csendőrtiszthelyettes

1884-ben Molnári községben született, iskoláit Szepetneken végezte. Az 5-ik hadtestnél teljesített hadiszolgálatot az oláh fronton. Kitüntetései: 12 drb szolgálati érem, a 15 éves szolgálati érdemkereszt, a kerületi parancsnokság dícsérő okirata. A kommunizmus alatt a csóti fogolytáborban a papoknak élelmszert szállított Pannonhalmára, innen Tápra került, ahol örökös rabsággal és felakasztással fenyegették a terroristák, mire sikerült úgy elbujdosnia, hogy nem akadtak rá. 1926-ban csendőrtiszthelyettesi rangban vonult nyugalmába. Parancsnoka a tűzoltó testületnek.

vitész SZELLE FERENC

községi főjegyző

1891-ben Dunaradvány községben született, középiskoláit Kecskeméten, a közigazgatási tanfolyamot Szombathelyen végezte. A világháborúban a 29-ik és 19-ik tábori vadászezreddel az orosz és a szerb frontokon küzdött. Kitüntetései: két Signum Laudis, I. oszt. ezüst, bronz vitézségi érem, vaskereszt, Károly csapatkereszt, sebesülési érem. Kőhidgyarmaton kezdte pályáját, utána Neszmélyre került, ahol a község vezető főjegyzője lett. A Hősök emlékszobrát, a villanyvilágítást és a telefont neki köszönheti a község. A Levente Egyesület és a Hangya szövetkezet elnöke.

VADÁSZ KÁLMÁN

gyárigazgató

1891-ben született. A középiskolai tanulmányait Pozsonyban végezte. Életpályáját Gölnicbányán kezdte meg, ahol az ottani bányatársulatnál tíz éven keresztül működött. Gölnicbányáról 1921-ben Nyergesújfalura került az Eternit Művekhez, ahol azonban csak rövid ideig volt, mert 1924-ben a neszmélyi cserép- és téglagyár igazgatója lett és ebben a minőségében működik most is. A kommun alatt a kommunisták részéről hazafias magatartása miatt sok kellemetlenségnek volt kitéve, rajt szerepelt az azok által készített fekete listán, de uralmuk bukása megmentette őt a súlyosabb kellemetlenségtől.

Oroszlány

CSENGEI GYULA

főtanító

Rattkó községben 1882-ben született, középiskoláit Sajógömörön, a tanítóképzőt Eperjesen végezte. Tanítói pályáját a gömörmegyei Baradna községben kezdte meg, ahonnan 1902-ben Oroszlányba került. Azóta a háborús évek megszakításával ott működik. A világháború alatt a 25-ik gyalogezredhez vonult be, az olasz és francia fronton harcolt, majd francia fogságba került, ahol másfél évet töltött. Tartalékos hadnagy az I. oszt. vitézségi érem és Károly csapatkereszt tulajdonosa. Kommunizmus alatt rövid ideig fogságban volt. A Hangya ügyvezető igazgatója, az OKH. könyvelője stb.

DROPPA SÁMUEL

ág. ev. lelkész

Gyopárhalom községben 1876 február 8-án született, középiskolai tanulmányait Szarvason és Békéscsabán végezte, teológiai főiskolát Eperjesen járt. 1900-ban avatták pappá, első állomás-helye Selmecebánya volt, ahol segédlelkészi működést fejtett ki. Innen Békéscsabára, Tótkomlóra és Táposkomlóra került. 1908-ban választották meg Oroszlány község evangélikus lelkészévé és azóta megszakítás nélkül vezeti egyházközségét. Kiváló egyházi szónok és híveinek megértő pásztora, akik azért nagyon megbecsülik és szeretik.

Szomód

GRÁBICS HENRIK

rk. plébános

1884-ben született Koroncon, Győrött végezte el középiskolai és teológiai tanulmányait. 1907-ben szentelték pappá. Szél és Mezőörs községekben mint káplán, Gyömrőn mint adminisztrátor, Szenden, Kisbéren és újból Mezőörsön mint helyettes plébános működött és 1918 óta Szomód plébánosa. A „Hangya” szövetkezet alapítója és 1919 óta elnöke, községi képviselőtestületi tag, a község egyházi és társadalmi életének agilis vezetője. Nevéhez fűződik a Hangya alapítása és a Hősök emlékművének felállítása is.

HORVÁTH SÁNDOR

szomódi körjegyző

Gyermelyen született 1890-ben. Tatán és Pápán végezte középiskolai tanulmányait, Budapesten a közigazgatási tanfolyamot. 1909-ben kezdte meg pályáját szülőfalujában, Gyermelyen, ahol a világháború kitöréséig működött. Akkor katonai szolgálatra vonult be és az orosz harctéren fogságba esett. Hat éven át volt távol hazájától. Visszatérve 1921-ben Szomódra került körjegyzőnek, ahol jelenleg is működik. A „Hangya” szövetkezet ügyvezető igazgatója, a Levente Egyesület elnöke.

HARTMANN MÁRTON

birtokos

Szomódon született 1887-ben. Ott végezte iskoláit is és azóta állandóan saját birtokán gazdálkodik. A világháborúban a 4-es honvéd tüzérezredben teljesített katonai szolgálatot. Hosszú ideig volt az orosz fronton. Hat éven át volt a község bírása, 1920 óta tagja a törvényhatósági bizottságnak és a községi képviselőtestületnek. Tagja a „Hangya” szövetkezet igazgatóságának és az iskolaszéknek.

LÖKE KÁROLY

református esperes

Nemesszalókon 1880-ban született. Középiskoláit Felsőlövön és Pápán, teológiai tanulmányait is Pápán végezte. Közben a thüringiai egyetem előadásait is hallgatta. 1904 óta állandóan Szomódon működik. A kommunizmus alatt hazafias prédikációjáért el akarták hurcolni a templomból és neve állandóan a fekete listán szerepelt. Képviselőtestületi tag a Tatatóvárosi Kereskedelmi és Iparbank elnöke, a törvényhatósági bizottság örökös tagja. A „Komárom és Vidéke” c. lapban és több egyházi folyóiratban jelentek meg cikkei.

MAYER ANTAL

birtokos

1882-ben született Szomódon, iskolái elvégzése óta saját birtokán gazdálkodik. A világháború alatt a szerb és az olasz harctereken küzdött a 12-ik gyalogezred kötelékében. Bátorságáért a kisézüst és a bronz vitézségi éremmel és a Károly-csapatkereszttel tüntették ki. Az összeomlásakor szerelt le. A törvényhatósági bizottságnak, a községi képviselőtestületnek és a „Hangya” szövetkezet igazgatóságának a tagja.

id. MOCSI ANDRÁS

birtokos, törvényhatósági bizottsági tag

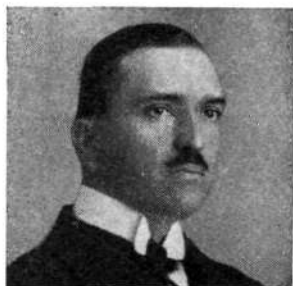
1852-ben született Szomódon. Iskolái elvégzése óta gazdálkodással foglalkozik. 1885 óta szerepel állandóan a közéletben. Ez

idő óta tagja a községi képviselőtestületnek, egy évvel később virilis jogon a törvényhatósági bizottság tagja lett, melynek még ma is tagja. Hat éven át a községben pénztárnoki, tizenkét éven át a közgyámi tisztséget töltötte be. A református egyház presbitere. Hosszú közéleti tevékenysége alatt számtalan tanújelét adta hazafiasságának, szorgalmának és kötelességtudásának.

Szomor

tengelegi és csokaji FÉNYES BÉLA

ny. jószágkormányzó

1880-ban Berettyóújfalun született és középiskoláit, valamint a gazdasági akadémiát Debrecenben végezte. Pályáját szülőfalujában kezdte. 1924-től jószágkormányzója volt a szatmári káptalan-nak és püspökségnek és 1926-ban telepedt le Szomor községben és azóta ott gazdálkodik. Neve lángbetűkkel íródott bele az ellenforradalom történetébe. Az 1919 június 24-iki ellenforradalomnak, mikor a Dunáról monitorok lőtték Budapesten a Hungária-szállóban levő szovjet-tanyát, ő volt egyik főszervezője. Amikor a felkelés balul ütött ki, menekülnie kellett Budapestről és a Lenin-fiúk azzal a szándékkal, illetve utasítással vették üldözőbe, hogy ahol találják, kiméletlenül kivégzik. Legelőször is Szomor községben levő kuriáján keresték a terrorfiúk *Bonyhát Tibor* hirhedt Cserny-legény vezetése alatt. Magukkal hozták Cserovics szerb hóhért is, aki sok kiváló magyar hazafit küldött „gajdesz“-be a kommün alatt. Fényes Béláné, a hősl elkü feleség fogadta a terroristákat, akik napokig voltak „vendégei“ a Fényes-kuriának. Átkutattak minden zeget-zugot, de Fényest nem találták. Közben ételt-italt követeltek mint a bakonyi szegénylegények. Heteken keresztül tartották rettegésben a terroristák Fényes egész családját. Nemcsak Szomoron, hanem Tinnyén, Vásárhelyi Géza földbirtokosnál is keresték, akinek nem egyszer dúlták fel kastélyát és felbecsülhetetlen értékű múzeumát. Mindenütt keresték, csak ott nem, ahol volt. Amikor a háromszínű nemzeti zászló ismét fennen lobogott, az első között volt, akik hozzáfogtak a rémuralom romjainak eltakarításához és az újjáépítéshez. Vezető pozícióba került a Magyar Nemzeti Szövetségben és fokozott erővel dolgozott azon, hogy a „szociális termelés“-t mielőbb felváltsa a nemzeti és keresztény kultúra.

fenyőházi KÖRY JÓZSEF

uradalmi főintéző

1866-ban Budapesten született. Középiskoláit Budán, a gazdasági akadémiát Magyaróvárott végezte. 1899. év augusztus 1-én lépett Metternich hercegnő uradalmának szolgálatába és azóta vezeti a gyarmatpusztai uradalmat. A törvényhatósági bizottság, a képviselőtestület és az állandó választmány tagja. A kömmün alatt Gyermely községben védelmére kelt a kisgazdáknak, miért is le akarták tartóztatni és a forradalmi törvényszékkal fenyegetőztek. Komoly kellemetlensége mégsem lett, mert közben megszűnt a rémuralom.

MOSER JÁNOS

r. kath. esperes plébános

A vasvármegyei Léka községben 1891-ben született. Középiskoláit Kőszegen, teológiai tanulmányait Esztergomban végezte. 1916-ban szenteltették pappá és utána Zselizen működött, majd a második hadtest tábori papja lett. Kitüntetései: a II. oszt. hadi ezüst lelkészi érem, Signum Laudis és Károly csapatkereszt. 1920. november 4-én lett Szomor község plébánosa és 1928-ban nevezték ki esperessé. A Hangya szövetkezet és az iskolaszék elnöke, kerületi tanfelügyelő.

Tarján

BESE LAJOS

ref. lelkész

1884-ben Komáromban született. Középiskoláit Komáromban és Pápán végezte, ugyanitt folytatta teológiai tanulmányait is. Papi pályáját Bátorkeszin kezdte meg, innen Komáromba püspöki titkárnak hívták meg és 1908. évben Tarján községben ref. lelkésszé választották. A kömmün alatt ellenforradalmi ténykedéséért feljelentették, de mielőtt komoly baja lehetett volna, végeszakadt a vörösök uralmának. A községi képviselőtestület tagja, a Magyar Nemzeti Szövetség helyi elnöke, egyházmegyei főjegyző és tanácsbíró, egyházkerületi képviselő. Egyházi lapok ismert nevű cikkírója.

MAJOR ELEK

gyógyszerész

küldöttség elnöke.

Kenyérmezőn 1870-ben született. Középiskoláit Tatán, főiskolai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. 34 éve telepedett le Tarján közégben, ahol azóta vezeti saját gyógyszerárát. Törvényhatósági bizottsági és képviselőtestületi tag. A tűzoltó testület főparancsnoka, a Levente egyesület, Faluszövetség, Ovodabizottság és választások alkalmával mindenkor a szavazatszedő

NIEDERMANN JÓZSEF

esperes plébános

1864-ben Szentgyörgyön született. Ott kezdte tanulmányait, amelyeket Pozsonyban és az esztergomi teológián fejezett be. 1887 november 19-én szentelték pappá. Papi működésének egyes állomásai: Tassa, Arad, Csernovitz, Budapest, Nagyszeben és 1914 óta Tarján. A bajóti esperesi kerület tanfelügyelője, kerületi esperes, az iskolaszék elnöke.

kertesi PALKOVICS IMRE

községi főjegyző

Tarjánban 1900. évben született. Középiskoláit Komáromban, a közigazgatási tanfolyamot pedig Győrben végezte. Hadiszolgálatot a 31-ik honvédgyalogezred kötelékében teljesített. Leszerelése után Felsőgallán kezdte meg jegyzői pályáját és 1925-ben atyja örökébe, Tarján község vezető főjegyzőjévé választották. A testnevelési bizottság elnöke.

SCHALKHAMMER ANDRÁS

v. községi bíró

Tarján községben 1860-ban született és iskolái elvégzése után családi birtokán gazdálkodással foglalkozott. Tizenhat éven át volt a község bírája és 1908 óta a vármegyei törvényhatósági bizottságnak tagja. Községi képviselőtestületi tag, a Hitelszövetkezet elnöke. Példás családi életet él kis birtokán feleségével és öt gyermekével.

néhai kertesi PALKOVICS IMRE

községi főjegyző

1868-ban Komáromban született. Középiskoláit szülővárosában és Esztergomban végezte és a jegyzői tanfolyam után Keszeg községben kezdte pályáját. 1894. évben választották meg Tarján község főjegyzőjévé és 1925 március 17-én bekövetkezett haláláig vezette községe ügyeit. A vármegye törvényhatósági bizottságának volt tagja, a Hangya szövetkezet volt elnöke. A kommun alatt hazafias magatartása miatt kénytelen volt menekülni.

Gróf Esterházy Ferenc

A tatatővárosi hitbizományi uradalom tulajdonosa és Tata, Tőváros örökös ura, Esterházy Ferenc gróf v. b. t. t. 1909. év április 2-án elhalálozván három kiskorú örököst hagyott hátra, nevezetesen: Ferenc grófot, Mária grófnőt és Tamás grófot. A hitbizományi uradalom gyámjává, özvegy Esterházy Ferencné grófné, született Lobkowitz Anna Berta hercegnő mellé Esterházy Mőric gróf neveztetett ki, aki az elsőszülött Ferenc gróf nagykorúságáig, 1920 január 28-ig bölesen kormányozta a hitbizományi uradalmat.

Esterházy Ferenc gróf 1896 január 28-án született Devecserben. 1914. évben tette le jeles sikerrel az érettségi vizsgálatot a tatati kegyesrendi főgimnáziumban. Ugyanazon évben kiűtött világ-háború alkalmából, mint önkéntes a cs. és kir. 5-ik huszárezredhez vonult be hadiszolgálatra. A háború folyamán mint huszár-hadnagy az olasz fronton fejlővést kapott. Csodaszámba ment, hogy átlőtt fejjel negyedik hősi halottja nem lett az Esterházy grófi nemzetségnek.

Az 1918 októberében kiűtött forradalom és 1919 márciusban ezt követő kommunizmus a hitbizományi uradalmat a gyámság korában érte. Az elvtársak, később a népbiztosok szállták meg és igazgatták az uradalmat. Elfoglalták a kastélyt, bitorolták a jogokat és lábbal tiporták a tulajdonjog szentségét. Elkezdtek a rablást, pusztítást, vandalizmust az elkommunizált vagyonokban. Kiűritették a pénztárt, a magtárt, a raktárakat. Kihalaszták a halasztavakat, irtották a nagy- és kisvadakat, kényük-kedvük szerint vágták ki a fákat. A proletárok szabadon garázdálkodtak a hitbizományi uradalomban, kikkel szemben a vezetőség és az uradalmi tisztikar tehetetlenül állott.

A proletárdiktatúra bukása 1919 augusztus 4-én következett be. Erre hat hónapra, 1920 január 28-án vette át a nagykorúvá lett Esterházy Ferenc gróf a hitbizományi uradalmat.

A gyámkormány a nagykorúságig eltelt hat hónap alatt mindent elkövetett, hogy az uradalmat lábraállítsa, de az óriási pusztításokkal szemben a legnagyobb erőfeszítéssel sem volt képes nagy eredményeket elérni. Az ifjú Ferenc gróf vállaira nehezedett tehát a rekonstrukció nagy és nehéz munkája, mely nagy gondot okozott és mérhetetlen költségeket követelt. A feltornyosult nehézségeket leküzdve, az állapotok aránylag rövid idő alatt a rendes kerékvágásba jutottak és a gróf hivatása magaslatára helyezkedve, hozzálátott a nagy munkához, melynek kedvező eredményeit az alábbiakban fogjuk feltüntetni.

Egy évi fáradhatatlan tevékenysége után, böles elhatározása folytán nőül vette Zichy Mária grófnőt, Zichy Aladár gróf v. b. t. t. volt király személye körüli miniszter leányát. Az esküvő 1921. év

január 16-án ment végbe Budapesten, a kegyesrendiek kápolnájában. Az esketést Zichy Gyula gróf kalocsai érsek végezte. E frigyből 1924. év november 18-án egy kisfiú született, ki a keresettségben, mely születése helyén, Tatan történt meg, több nevet kapott, melyek közül „Miklós“ lett használatba véve.

Esterházy Ferenc gróf jó szíve, emberbaráti szeretete kultúr-érzéke és a közgazdaság iránt táplált nagy előszeretete sugalmazásából nagy jótékonytságot, üdvös kultúrmunkát és hasznos közgazdasági tevékenységet fejtett ki e rövid tíz év alatt is. Ez alkalmával csak a nagyobb és maradandó jellegű jótékonyságokat és alkotásokat kívánjuk felsorakoztatni.

Lelkes gyámolítója a szegényeknek és kultúrintézményeknek. Székhelyén, Tatan, a szegényeket ellátja télen át tüzelőfával. Ugyanitt egy szegénykonyhát tart fenn, a Tata-Tóvárosi Jótékony Nőegyesület vezetése és felügyelete alatt, ahol decembertől áprilisig naponként 80—100 szegény részesül déli étkezésben, melyhez a közönség is hozzájárul jótékony adakozásaival. A tatai Irgalmasnővéreknél egy szegényházat tart fenn, az irgalmasnővérek felügyelete és vezetése alatt, ahol állandóan nyolc munkaképtelen és elaggott szegény férfi és nő nyer elhelyezést és teljes ellátást. Egyik kegyúri községében, Dunaszentmiklóson, a hívek és Eöry János helyi káplán hozzájárulásával önálló plébániát alapított, fejedelmi bőkezűségéért Fetsér Antal győri megyéspüspök 823/1927. számú alapító levelében a legnagyobb elismeréssel adózott és egyben Eöry Jánost dunaszentmiklósi plébánossá nevezte ki. Egy másik kegyúri községében, Alsógallán, a régi plébánialak helyett újat építtetett. A hosszú világháború és forradalmak alatt nagyon megrongálódott templomokat, kegyúri és egyéb hitbizományi épületeket alaposan restauráltatta. A háború alatt elrekvirált tatai két harang helyet hármat rendelt, egyet teljesen a saját költségén, kettőt pedig 75%-os hozzájárulásával. Ezenfelül viselte az összes szállítási és felszerelési költségeket. Tatan a hatóságilag kifogásolt róm. kath. fiúiskola helyett építendő új iskola céljaira telket adott a rajta levő épületekkel együtt örök bérletben, évi egy pengő bérösszegért. Ezenfelül az egyemeletes tantermekből, igazgatótanítói, iskolaszolgai lakásból és mellékhelyiségekből álló épülethez szükséges téglá- és cserépszindelymennyiséget díjmentesen adományozta és a hitközségre háruló építési költségeket adója arányában vállalta. Tata és Tóváros községeknek és közönségének, de legfőképpen a nyaraló közönség érdekében, a tóvárosi hideg gyógyfürdőt óriási költséggel, a jelen kor igényeinek teljesen megfelelően, modern uszodává és strandfürdővé alakíttatta át egy ideális kioszkkal kapcsolatban. Ezen fürdővel lehetővé tette nemcsak az úszósport művelését, de egyben nagy mértékben elősegítette Tata és Tóváros nagyhírű fürdőhellyé való kifejlődését, melyet azóta nagy számban keresnek fel idegenek, főképpen Budapestről, ahonnan éppen ezen okból a nyár folyamán külön fürdővonatpár közlekedik.

Esterházy Ferenc gróf nagy lókedvelő, kiváló lószakértő, szenvedélyes lósportoló és lótenyésztő és egyben modern gazda is.

Eredeti lippicai és arabs lovakból olyan ménest létesített remeteségi birtokán, hogy úgy tavaly, mint ez év tavaszán, Budapesten rendezett országos állatkiállításon kiállított lovai nagy feltűnést keltettek és világhírűvé váltak, melyekkel a legelső díjakat nyerte meg. Nagy kedvelője az erdőnek, a fásításnak és a vadászatnak. Ez okból nagy gondot fordít a vadtenyésztésre, vadápolásra. Tél folyamán rendszeren eteti a vadakat, azoknak ellenségeit pedig kéllehetetlenül írtja. Vérfelzárkózás céljából külföldről hozat tenyészállatokat, fécántojásokat. Nagy gondja van a hasznos madarakra, azok ápolására és tenyésztésére, amit téli etetéssel és mesterséges fészekozoduk kihelyezésével segít elő. Nagy összegeket fizet évenként a vadkárokra, csak hogy megóvhassa és felszaporíthassa vadászalómanját.

Remeteségi méneszgazdaságát valószagos mintagazdasággá fejlesztette. Különösen nagy tevékenységet fejt ki a telkesítés, beruházás, erdősítés és fásítás terén. Okulás céljából nagy barátja a kísérletezéseknek. Legfőbb elve, hogy minden talpalatnyi föld okoszerűen kihasználtsassék. Mindezekről beszélő bizonyosságot nyújt remeteségi gazdasága.

Legújabbban lelkesen felkarolta a lovaslevente intézményt, melynek kifejlesztésére, a leventék és lovak elhelyezésére és kiképzésére a tulajdonát képező tatai Öregvárban és a téli lovardában kedvező alkalmat és elhelyezést nyújtott.

Esterházy Ferenc grófnak jó szíve, nagy kultúrérzéke, közgazdaság iránt való kiváló előszeretete, szóval nemes ambíciója fogalomszámba megy és közkincse a hazának, önmagának pedig nagy áldozatokat követelő nemes jellemvonása. Maradandó alkotásai által, tíz évi közszereplése alatt máris megörökítette emlékét és halhatatlanná tette nevét.

Esterházy Ferenc gróf nagy műveltséggel, széles látókörral és kiváló ítélőképességgel bír. Szigorú, de emellett igazságos és jólelkű. Jogaihoz mereven ragaszkodik és hatalmi körét féltékenyen őrizi, mely miatt sokszor félreismerik és félreértik, különösen azok, akik még a kommunizmus szellemében élnek és a tulajdonjog szentségének sérthetetlenségével megbarátkozni még mindig nem tudnak vagy nem akarnak. Akik őt közelebbről ismerik, azok csak tisztelni, szeretni és becsülni tanulják meg rokonszenves egyéniségét. Tekintve nemes ambícióját és emellett legszebb férfikorát, csak a legszebb remények fűzhetők a haza, a kultúra, az ember-szeretet és közgazdaság érdekében kifejtendő további önzetlen, fáradhatatlan, közérdekű hasznos működéséhez.

Tata

felsőbalkai BÁTKY LAJOS

igazgató-tanító

1872 november 25-én Kocs községben született, középiskoláit Pápán, a tanítóképzőt Nagykőrösön végezte. Aranyos községben, a Csallóközben, majd Bokodon működött. Utána két évig Tatán, majd Vértesszőllósön és 1899 óta ismét Tatán teljesít szolgálatot, most már igazgató-tanítói minőségben. A Tanító Egyesület elnöke, a Tatatóvárosi Takarékszövetkezetnek harminc évig volt felügyelőbizottsági tagja, a Hangya Szövetkezetnek egyik alapítója és igazgatója tagja.

Dr. CSICS GYÖRGY

községi orvos

1865-ben Máramrosszigeten született. Ott végezte középiskoláit is, utána pedig a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi fakultásán orvostudorrá avatták. A budapesti Rókus-kórházban kezdte pályáját, majd Máramarosszigeten és Kőrösmezőn működött. 1897-ben nyitotta meg rendelőjét Tatán, ahol 1911-ben községi orvossá választották, mely állását ma is betölti. A községi képviselőtestület tagja.

Dr. GARZULY JÓZSEF

ügyvéd

Galántán 1868-ban született. Középiskoláit Pozsonyban, egyetemi tanulmányait Pozsonyban és Budapesten végezte. Ügyvédi pályáját Tatán kezdte 1893 október 1-én. A Tatai Közgazdasági Takarékpénztár és a tatai hitbizományi uradalom ügyésze, az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga elnöke, a róm. kath. egyházközség nagy választmányának tagja. 1922—23-ban Komárom vármegye helyettes tiszti főügyésze volt. Törvényhatósági bizottsági és községi képviselőtestületi tag.

néhai FERENCZY ÁRPÁD

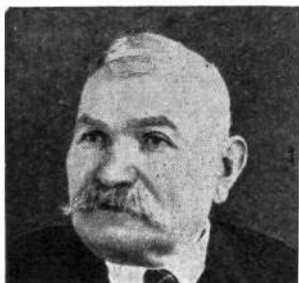
gyógyszerész

1862-ben Felegregyen született, középiskoláit és egyetemi tanulmányait Kolozsvárott végezte. Gyógyszerészi pályáját Poprádfelkán kezdte meg, majd Udvardon, Aradon, Óbesnyőn, Be-

resztócon, Szentesen és Békéscsabán működött. 1919-ben telepedett le Tatán, ahol saját gyógyszerárát vezette. A vármegye törvényhatósági bizottságnak, a községi képviselőtestületnek tagja volt. Aldásos életét 1927. augusztus 14-én fejezte be, de emléket még sokáig őrzik azok, akik hozzá közel állottak.

HERCZEG DÁNIEL

birtokos

életüket a közszolgálatba állítják.

1861-ben Tatán született, ahol iskoláinak elvégzése után gazdálkodással kezdett foglalkozni. 1900-ban lett előljáró, 1903-ban pedig községi bíró, mely tiszttségét 24 évig megszakítás nélkül 1927-ig viselte. Törvényhatósági bizottsági tag, községi képviselő, a Gazdakör és Hangya alelnöke. Egyike azon gazdálkodóknak, akik nem elégszenek meg azzal, hogy csak a birtokukat műveljék, hanem egész

id. HENZER FERENC

birtokos

1866-ban Tatán született és iskoláinak elvégzése után szülőfalujában birtokán gazdálkodással foglalkozik. 1894-ben községi előljáró, 1897-ben községi képviselő, 1912-ben a törvényhatósági bizottságnak tagja lett. Egyszerű, de saját szorgalmával önmagát képező, intelligens gazdálkodó ember, aki megértéssel fogadja a modern kultúra vívmányait és ezek lelkes harcosa.

HENZER ISTVÁN

földbirtokos

Tatán született 1872-ben. Középiskolai tanulmányai elvégzése óta állandóan gazdálkodással foglalkozik, emellett a községben is tevékeny résztvesz. 23 éves korában községi képviselőtestületi, egy év múlva törvényhatósági bizottsági tag. Hazafias, magyar érzése miatt a kommunisták letartóztatták és csak nagyszögű készpénzbiztosíték ellenében engedték szabadon. A forradalmak után, 1920-ban képviselővé választották és három éven át volt a nemzetgyűlés tagja. Résztvett 1907-ben a Közgazdasági Takarékpénztár alapításában, ma is tagja az igazgatóságnak. A „Hangya” szö-

vetkezet elnöke, a Tatai Gazdakör és Tejszövetkezet egyik alapítója és igazgatósági tagja, a Komáromi Hengermalom r.-t. igazgatósági tagja.

HORVÁTH SÁNDOR

községi főjegyző

Tatán 1866-ban született, középiskoláit részben ott, részben Győrött végezte, jegyzői vizsgát Komáromban tett. Pályáját Csermelyen kezdte, ahol 28 évet töltött és 1917 januárjától kezdve Tata választott főjegyzője. Törvényhatóság tagja, a Levente Egyesület és iparos tanonciskola elnöke. Érdemei elismeréséül a III. oszt. polgári érdemrenddel tüntették ki. Mintaképe a kitűnő férfiúnak és családapának. Nyolc gyermeke van, négy fiú és négy leány, akiket óriási áldozatok árán nevelt fel. A tatai úri társadalom egyik vezető tagja.

vitész KIRÁLY AURÉL

ny. százados

Magyarakanizsán 1891-ben született. Tanulmányait a nagyváradi hadapródiskolában és a laibachi hadiiskolában végezte. 1919-ben kezdte katonai pályáját a pozsonyi 13-ik gyalozezrednél zászlósi rangban, 1912-ben lett hadnagy és 1914-ben főhadnagy. A mozgósításkor az orosz frontra vezényelték. Részt vett a volhiniai ütközetekben, majd az olasz és francia harcokban, ahol öt ízben sebesült meg. Kitüntetései: a vaskoronarend, III. oszt. katonai érdemkereszt, katonai érdemérem, ezüst és bronz vitészségi érem, sebesülési érem és Károly csapatkereszt. Századosi rangban vonult nyugállományba. 1921 augusztus 20-án avatták vitézzé. Az ellenforradalom alatt a győri és mosoni mozgalom vezetője és Horthy Miklós fővezér által kinevezett vármegyei katonai parancsnok volt. 1927-ig a mosoni járás vitézi hadnagya. Moson vármegye törvényhatósági bizottságának és Környe község képviselőtestületének tagja. A front felbomlása után a francia hártérről hozta haza csapatát, amely nem engedte lefegyverezni magát, hanem vitézül verekedett, különösen a csehekkel. Ezért még ma is szerepel a csehek fekete listáján.

KORPITSCH REZSŐ

takarékpénztári igazgató

1883-ban Nagykanizsán született. Középiskolai tanulmányait Zalaegerszegezen végezte. Pályáját 1901-ben Csáktornyán kezdte, honnan Stridovára került, majd Sümegen működött. 1901-ben telepedett le Tatán, ahol a Közgazdasági Takarékpénztár r.-t. ügyvezető igazgatója lett. Kitűnő bankszakember, a tatai gazdasági élet egyik irányítója.

Dr. KLOTZ IGNÁC

esperes-plébános

Született 1868 január 3-án Győrött, ahol tanulmányait is végezte és 1892-ben pappá szentelték. Mosonszentmiklóson és Tatán káplán volt, Kishéren és Felsőgallán adminisztrátor, majd Mosonszentjánoson és Vértesszőlősen plébános és kerületi tanfelügyelő. Érdemei elismerésül 1916-ban esperessé és tatai plébánossá nevezték ki. 1912-ben „Rövid szentbeszédek” és 1928-ban „A szentföld útleirása” című műve jelent meg. Elnöke a katolikus aut. egyháznak, a Legényegyletnek, a kongregációnak stb.

KÖRMENDY JENŐ

állatorvos

1900-ban született Tatán. Érettségit Budapesten tett, majd az Állatorvosi Főiskolán diplomát szerzett. Közben a 12. cs. és kir. gyalogezreddel az olasz fronton harcolt. Felsőgallán és Bábolnán működött néhány hónapig, majd 1926 végén telepedett le Tatán. Résztvett az ellenforradalomban és emiatt a kommunisták 24 napig az Országház pincéjében tartották fogva. Visszatért Tatára, ahol azonban annyira üldözték, hogy menekülnie kellett, mert ki akarták végezni. Több társadalmi egyesület tagja.

MAGOS MIHÁLY

a kegyesrendi reálgimnázium igazgatója

Kislődön, Veszprémmegyében született 1880-ban. Pappá szentelték 1903-ban. A budapesti kegyesrendi főgimnázium latin-német tanára volt 1918-ig. Akkor helyezték Tatára, kinevezték rendházfőnökké és a reálgimnázium igazgatójává. A kommun alatt hazafias és gerinces magatartása miatt a tanári karral együtt kiűzték az iskolából, de a rendházat mindvégig a kezében tartotta és azt egy pillanatra sem hagyta el. Élénk résztvesz a tatai katolikus hitéletben, tagja az iskolaszéknek, alelnöke az úri kaszinónak és tagja a községi képviselőtestületnek.

KÖRÖSI JÓZSEF

intéző

1900-ban Debrecenben született, középiskoláit és a gazdasági akadémiát szülővárosában végezte. A 3-ik honvédgyalozegredben az orosz fronton résztvett a háborúban s azóta ott teljesít szolgálatot. Jelenleg mint intéző.

MAJOR LÁSZLÓ

földbirtokos

A magyar szabadságharc évében, 1848 október 31-én született Réden, Veszprém megyében. Középiskolai tanulmányait és a főiskolát elvégezve, 1873-tól 1888-ig saját birtokán gazdálkodott. Az 1888-ban alakult Vármegyei Gazdasági Kamarának alelnöke, a Mezőgazdasági Kamara állandó tudósítója, 50 éve virilis jogon törvényhatósági bizottsági tag. 1910-ben megalapította a Gazdakört, mely egyesületnek azóta alelnöke. A kommunizmus alatt ellenforradalmi tevékenységéért fel akarták akasztani. A papokat és kispapokat védelmezte, bátran szembeszállt a hóhérokkal és nem engedte megfélemlíteni magát. Ekkor kapta a „parasztkirály“ címet, ez a megtisztelő jelző azóta is rajta maradt. Ingyenes néptanácsadó irodát tart fenn, a szegényebb embereknek ingyen intézteti el ügyes-bajos dolgaikat. Nemcsak a község, de az egész vármegye lakosságának osztatlan tiszteletét és szeretetét vívta ki.

bagárd-tinódi és rétszilasi MÁNYOKI JÓZSEF

jószágfelügyelő

Gyönkön 1883-ban született. Középiskoláit Kecskeméten, a gazdasági akadémiát Keszthelyen végezte. A világháborút a 44-ik gyalozegredben a szerb és orosz frontokon küzdötte végig. Tartalékos főhadnagy. Gróf Wimpfen Simon simontornyai uradalmában kezdte meg működését, innen Nógrádmegyébe került, majd a diószegi cukorgyárhoz jutott, később pedig a győri mezőgazdasági rt. tisztartója lett. 1929 február 1-től herceg Esterházy majki birtokán jószágfelügyelő. Községi képviselőtestületi tag, a Felső-dunántúli Mezőgazdasági Kamara tudósítója.

MICHL GÉZA

gyógyszerész

1873-ban született Tóvároson. Középiskoláit Tatán, egyetemi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem

gyógyszerészeti fakultásán végezte. 1891 óta vezeti önállóan Tatán a tulajdonában lévő gyógytárat. Élénk és tevékeny részt vesz a köz- és társadalmi életben, törvényhatósági bizottsági és községi képviselőtestületi tag, a római katolikus nagytanács tagja. A különböző helyi hazafias, kulturális és jótékony célú egyesületek életében vezetős szerepet játszik.

Dr. MIHÁLY GÉZA

tb. főszolgabíró

1895 május 20-án Tatán született. Középiskoláit Tatán és Komáromban, egyetemi tanulmányait Budapesten, Nagyváradon és Kolozsvárott végezte. Utána bevonult a 20. tábori tüzérezredhez, amellyel az olasz és orosz harctereken küzdött. Kitüntetései: Signum Laudis, II. oszt. ezüst vitézségi érem és Károly-csapatkereszt. Tartalékos hadnagy. 1919-ben lépett a tatái járás szolgabírói hivatalába, 1922-ben lett szolgabíró, 1927-ben tb. főszolgabíró. Ismert sportember, az Atletikai Club elnöke, a helyi lapok sportrovatvezetője.

NAGY ÁGOSTON

sz. k. v. százados

1890-ben Malackán született. Tanulmányait a pozsonyi főgimnáziumban és a hadapródiskolában végezte. Katonai szolgálatát 1910-ben zászlósi rangban Znaimban kezdte, ahol a háború kitöréséig állomásozott. Ekkor a 12. cs. és kir. gyalogezreddel az orosz frontra vonult, ahol hadifogságba esett. Innen 1918-ban jött haza és az összeomlásig folytatta szolgálatát, amikor Nagybecskerekre, majd Komáromba került. 1919-ben telepedett le Tatán. A törvényhatósági bizottság és a képviselőtestület tagja. A Károly csapatkereszt és a sebesülési érem tulajdonosa. Állandó cikkírója a tatái lapoknak.

MÜLLER SÁNDOR

ménies-igazgató

Laibachban 1896-ban született. Katonai pályára lépett és Innsbruckban és Prágában elvégezte a katonaiskolát, Bécsben pedig a gazdasági főiskolát. Mint tényleges állományú tiszt a 4-ik császári vadászrezd kötelékében résztvett a világháborúban, az orosz és az olasz frontokon harcolt. Kitüntetései: III. oszt. vaskoronarend, ezüst és bronz Signum Laudis, két nagyezüst és három sebesü-

lési érem. A háború után kapitányi rangban, szolgálaton kívüli viszonyba helyeztette magát és 1924 január 1. óta gróf Esterházy Ferenc nagyhírű ménesének az igazgatója. Nagy szakértelme és hozzáértése híressé tette a remeteségi ménest, ahonnan XI. Pius pápa is vásárolt lovakat. Kezdeményezte a lovagló és hajtó iskola alapítását, Tóváros fürdőjét stb. Minden társadalmi megmozdulásban résztvesz. Lótenyésztési és nevelési szakeikvei feltűnést keltenek szakkörökben. Tagja a tiszti és polgári kaszinónak stb.

báró NEUENSTEIN NÁNDOR

jószágkormányzó

Petrenkirchenben 1876-ban született. A felső katonaiskola elvégzése után tényleges katonai szolgálatot teljesített. A világháború alatt a 32-ik gyalogezred kötelékében valamennyi fronton harcolt. Kitüntetései: vaskoronarend, katonai érdemkereszt, Signum Laudis és Károly csapatkereszt, 1918-ban leszerelt, a katonai szolgálatból kilépett és a mezőgazdaságnak szentelte tehetségét és idejét. Gróf Esterházy Ferenc 1926-ban felismerte rendkívüli képességeit és a hitbizományi uradalom jószágkormányzójává nevezte ki. Rövid idő alatt reorganizálta a birtok kezelését, nagyszerű újításokat léptetett életbe és megsokszorozta az uradalom jövedelmét. Társadalmi téren is szerepet játszó egyéniség, aki hatalmas tudását és bő tapasztalatait szívesen állítja mindenkor a közszolgálatába.

Dr. PAÁR LAJOS

tatai királyi közjegyző

Pozsonymegyében, Felsőcsöllén született 1872-ben. Középiskolai tanulmányait Pozsonyban, a jogot Budapesten végezte. Közjegyzői pályáját 1909-ben kezdte Nagyigmádon, onnan 1918-ban helyezték át Tatára, ahol ma is működik. Törvényhatósági bizottsági és községi képviselőtestületi tag. A római kath. egyház világi elnöke, 10 éven át a Tatai Takarékpénztár igazgatósági tagja. Több jogi cikke jelent meg a különböző jogi szaklapokban.

SCHODERBECK DEZSŐ

adóügyi jegyző

1880 szeptember 19-én Adonyban született. Középiskoláit Budapesten, a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. Pályáját Komáromtarjánban 1905-ben kezdte, majd Oroszlány községben és Kecskéden működött. 1917-ben kerül Tatára, ahol jelenleg mint adóügyi jegyző működik. A községi képviselőtestület, a közigazdasági takarékpénztár felügyelőbizottságának tagja.

SCHWARZ JAKAB

a tatai izr. hitközség elnöke

Andód-Pusztavámon született 1853-ban. Iskolai tanulmányait Komáromban végezte és azután a borkereskedői pályára lépett. Előbb atyja üzletében dolgozott, majd 1879 évben átvette az üzletet és önállóan vezette 1921-ig, amikor visszavonult és azóta csendes magánéletet él. Hosszú időn át tagja volt a vármegyei törvényhatósági bizottságnak, 20 évig alelnöke volt a tatai izraelita hitközségnek, 1910. óta annak elnöki tisztjét tölti be. Tagja a községi képviselőtestületnek, a takarékpénztár igazgatóságának és a helyi társadalmi egyesületeknek.

SZABÓ JÓZSEF

magánzó

Aranyos községben 1860-ban született, iskolai tanulmányait is ott végezte, majd kitanulta a hentes és mészáros ipart, melyben 1889-ben Tatán önállósította magát. 1881-ben résztvett a második okkupációban. 1922-ben visszavonult üzletétől, azóta mint magánzó él. Törvényhatósági bizottsági tag, községi képviselő. Fia, vitéz Szabó József a csepregi állampénztárnál adótiszt.

STIEBER ANTAL

urad. jószágfelügyelő

Tordán született 1891 december 18-án. Középiskoláit és gazdasági akadémiát Kolozsvárott végezte 1913-ban. Résztvett a világháborúban, a harctéren fogásba esett és 46 hónapig synylődött a különböző orosz hadifogolytáborokban. 1918-ban hazakerült és az oláh megszállásig Tordán a birtokán gazdálkodott. A nemzeti hadsereg megalakulásában résztvett és mint századparancsnok szolgált. A katonaságnál érte Esterházy Ferenc gróf kitüntető bizalma, aki uradalmába hívta meg, ahol 1925-ig intező volt, azóta pedig gazdasági felügyelő. Elnöke a tatai levante egyesületnek, igazgatósági tagja a közigazdasági banknak, elnöke a járási és községi mezőgazdasági bizottságnak, tagja az adófelszólamlási bizottságnak, a vármegye törvényhatóságának és elnöke a Magyar Nemzeti Szövetség helyi csoportjának.

Dr. STRANSZKY JÁNOS

ORVOS

1892-ben Hartán született, középiskoláit Arnauban végezte, egyetemi tanulmányait Prágában és Budapesten. A világháborúban 11-es Landwehr-ezred kötelékében az albániai fronton szolgált. 1923-ban kezdte meg orvosi pályáját Tatán s azóta állandóan ott folytat gyakorlatot. Az Orvosi Szövetség és egyéb társadalmi egyesületek tagja.

eserfői TROYKÓ BÉLA

tatai járás főszolgabírája

Székesfehérvárott 1875-ben született. Középiskoláit is ott végezte, majd a budapesti tudományegyetemen jogvégzettséget nyert. Vármegyei közszolgálatba 1889-ben lépett Komáromban, ahol kezdetben a vármegyházán dolgozott. 1890-ben szolgabíró lett Tatán, 1916-ban a gesztesi járás főszolgabírája, 1923-ban pedig a törvényhatóság a tatai járás főszolgabírájává választotta. Ezen díszes pozícióját ma is betölti. A kommun alatt állásából az „elvtársak“ elmozdították, de azok bukása után azonnal elfoglalta újra hivatalát. Tagja a törvényhatósági bizottságnak, díszelnöke a tatai ipartestületnek és sokáig elnöke volt az úri kaszinónak. Vezetője a tatai társadalmi életnek, ahol közszeretben áll és közbecsülésnek örvend.

Dr. VIRÁGH ELEMÉR

járásorvos

Tatán 1894-ben született. Középiskoláit részben szülővárosában, részben Pozsonyban, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. A világháború alatt a 83-ik gyalogezredhez vonult be és az orosz és olasz fronton teljesített szolgálatot. Tartalékos orvos-hadnagy. Orvosi diplomája megszerzése után a budapesti II. sz. kórbonctani intézetben, majd a szent Rókus-kórházban működött. 1926-ban telepedett le Tatán, ahol előbb magánorvos, 1927 óta pedig járási tisztiorvos. A községi képviselőtestület tagja.

WENNINGER MÁTYÁS

gazdasági tanácsos

Született 1856-ban Dunaalmáson. Esztergomban végezte a főgimnáziumot. Az érettségi után egyéves önkéntes lett a cs. és kir. 12. gyalogezredben, letevén a tiszti vizsgát a magyaróvári akadémiát végezte el. 1878-ban mint tartalékos hadnagy résztvett a boszniai okkupációban, ahol a hadiérmet nyerte el. Demobilizáció után a vallásalapítványi uradalmakba neveztetett ki gazdasági gyakornoknak, két év múlva a pannonhalmi főapátság szolgálatába lépett és 25 évi szolgálat után, mint gazdasági felügyelő nyugalomba vonult és Tatán telepedett meg, ahol először a Tata Tóvárosi Híradót, később a Tatai Hírlapot szerkesztette. Az irodalmi téren nagyobb munkásságot fejtett ki, önálló munkákat is írt. Könyv és füzet alakjában a következő munkái jelentek meg: A gazdatiszt 1890. Mezőgazdaságunk, 1892. Divat a mezőgazdaságban, 1895. Útmutatás az észszerű és természetszerű gondolkodásra, 1899. Mezőgazdasági ipar és kereskedelem, Lincerus álnév alatt 1900. Szarvasmarhatenyésztésünk, 1903. Szocializmus és a mezőgazdasági alkalmazottak, 1904. Hogyan gazdálkodjanak kisbirtokosaink. Ebből a földművelésügyi minisztérium 3000 példányt rendelt meg. Gyümölcsfák ellenségei és az ellenük való védekezés, 1909. Legelőkérdés, 1910. Állattenyésztésünk és a drágaság, 1911. Magyar föld, 1915. Akié a föld, azé a haza, 1917. Szózat földművelő népünkhöz, 1918. Földbirtokreform, 1922. 1920-ban a nagykorúvá lett Esterházy Ferenc gróf uradalmi gazdasági tanácsadójává nevezte ki, amely szolgálatában jelenleg is működik.

WEISZ HERMANN

kereskedő, törvényhatósági bizottsági tag

Bakonybéli, 1874-ben született. Kereskedelmi ismereteit Pápan sajátította el. Üzletét 1901-ben nyitotta meg Tatán s azóta teljesen egyedül vezeti. A kömmün alatt nagy anyagi károkat szenvedett, kirabolták, készpénzét, ékszereit, kocsiját elhurcolták. A közéletben is tevékeny résztvesz. 1902 óta tagja a törvényhatósági bizottságnak, a községi képviselőtestületnek és a Tatai Takarékpénztár igazgatóságának. A Kereskedők Egyesületének elnöke.

A BUDAPEST-SZENTLŐRINCZI ÉS TATAI CSERÉP- ÉS TÉGLAGYÁR RT.

A tóvárosi téglagyára pár esztendővel a háború előtt alapított Mihály Béla és Társa cég alatt, mely cég tagjai voltak: Mihály Béla tatai bankigazgató, Kuglmayer Ede gépészmérnök és Ráth Ferenc földbirtokos. A vállalat 1918. évben részvénytársasággá alakult át és „Tatai Cserép és Téglagyár Rt.” alatt folytatta működését, mignem 1924. évben a fentemlített részvénytársasággal fuzionált. Az említett cserép- és téglagyár vármegyének gazdasági értelemben igen számottevő faktora. Építkezési falitéglat és tetőcserepet állít elő és utóbbi az egész országban specifikus hírnevet szerzett Tatának, amennyiben a tatai cserép ma már országos fogalom és még az ország legtávolabbi részeiben is nagy keresletnek örvend. A gyártelep egész modernül van berendezve, számos téglasajtoló és cserépprésel, légszárítóval és mesterséges szárítóval rendelkezik, 2 nagy körkemencéje van és ezen, valamint üzemi épületein kívül jelentékeny tisztviselői és munkásházakkal is rendelkezik. Átlagos évi teljesítménye cca 7-8.000.000 falitégla és cca 5-6.000.000 tetőcserep. Üzemi idő alatt általában 300-400 munkást foglalkoztat.

Tatabánya

BORZA FERENC

községi főjegyző

1889-ben, Magyarországon született. Középiskolai tanulmányait Pápán, a közigazgatási tanfolyamot Szombathelyen végezte. (1908.) Segédjegyzői működése után, 1913-ban Tatabányán megválasztották községi főjegyzőnek s azóta nagy hozzáértéssel, páratlan ügybuzgalommal és szeretettel vezeti Tatabánya közigazgatását. Hivatali elfoglaltságán kívül nagy szerepet játszik a község társadalmi életének irányításában is és kiveszi részét minden olyan mozgalomból, amely a nemzeti megújítást és a kulturális haladást szolgálja.

Dr. PALETA VIKTOR

kórházi főorvos, egészségügyi tanácsos

Újmoldován 1877-ben született, középiskoláit Szegeden, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Diplomája megszerzése után a budapesti I. sz. kórház intézeti tanársegéde lett. 1905-ben Tatabányán községi orvossá választották és azóta egyúttal mint a kórház főorvosa is működik. Nagy érdemei elismeréséül 1923-ban a kormányzó egészségügyi tanácsossá nevezte ki. A komárommegyei Orvosszövetség elnöke, számos más társadalmi egye-

sület választmányi tagja és hangadó szereplője a megye társadalmi életének.

kiskámoni SZALAY HERMANN

községi bíró

Wienben, 1864-ben született és ott végezte el középiskoláit is, majd Mödlingben a gazdasági akadémián oklevelet szerzett. Kóburg herceg szolgálatában, mint gazdasági gyakornok kezdte meg pályáját (1881—83), majd 1885—1900-ig Leidenfrost bér gazdaságában Léván volt gazdatiszt, később pedig a tolnai, majd a kaposvári uradalmakban működött. Ezután állami szolgálatba lépett mint kataszteri nyilvántartó tiszt, majd 1900 óta Tatabányán a M. Á. K. tisztviselője. A megpróbáltatások idején erős magyarságáról tett tanúságot és ezért 1924-ben a község bírójává választották.

TILESCH ALFRÉD

üzemvezető bányafőmérnök

1895-ben Znióvárálján született. Középiskolai tanulmányait Körmöcbányán végezte, majd beiratkozott a selmecbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskolára. Diplomáját a soproni főiskolán szerezte meg. Tanulmányai befejezése után a MÁK. tatabányai kirendeltségéhez került, ahol tudása és páratlan szakértelme folytán gyorsan nagy karriert futott be. Az aknamélyítések, telepítések és feltéktetések elismert specialistája. Ezekről több előadást tartott a M. Kir. Tud. Akadémián. A Városok és Vármegyék Országos Mentőegyesületének megbízásából a bányamentésről is számos érdekes előadást tartott. A bányatelepi tűzoltóság parancsnoka, járási tűzrendészeti felügyelő, tűzoltótiszti tanfolyam előadója, elnöke az Altisztek és felvigyázók körének, a törvényhatósági bizottság tagja. A „Bányászati és Kohászati Lapok” munkatársa.

Tardos kisközség

A község környéke hegyes és erdős. Lakosságának száma 1786, ami az utolsó tíz év alatt 180—200 lélekszám emelkedést jelent. 32 új ház is felépült és ma a házak száma 335. A község lakói a forradalom és kommun után újból a hercegprímási uradalom erdejében helyezkedtek el, mint favágók. Jelentékeny része saját kisgazdaságában foglalatoskodik és követ fuvaroz az ott levő vörösmárvány-bányából, ahol 10—20 ember dolgozik.

BERKÓ BÉLA

körjegyző

Dad községben, 1899-ben született. Gimnáziumi érettségi után elvégezte a közigazgatási tanfolyamot, ahol jegyzői oklevelet szerzett. 1917-ben hadi szolgálatra vonult be és 1918 év októberében, mint tartalékos zászlós szerelt le. Kitüntetései: kétszer a kisezüst és bronz vitézségi érem, Károly csapatkereszt és sebességi érem. Több községben működött, majd Tardos község vezető jegyzőjévé választotta. A Népművelődési Egyesület és a Testnevelési bizottság elnöke.

SZABÓ GYULA

esperes plébános

Pápán 1870-ben született. Középiskoláit szülővárosában és Nyitrán, teológiai tanulmányait Nagyszombaton és Pozsonyban végezte. 1893-ban szentelték pappá és utána Csallóközben Szentantál községben, majd Navardon és Muzslán működött. 1905-ben lett Tardos község plébánosa. A Levente Egyesület és a Hitelszövetkezet elnöke. A községi képviselőtestület tagja.

Tváros

Dr. BOGYA JÁNOS

országgyűlési képviselő

1880. szeptember 19-én született Breznóbányán. A középiskoláit Losoncon és Rimaszombaton végezte, jogi tanulmányait pedig Budapest, Kolozsvár, Berlin és Strassburg tudományegyetemein. Jog- és államtudományi doktorátust Kolozsvárott szerzett. Elvégezte még a bécsi cs. és kir. konzuli akadémiát is. Tanulmányai befejeztével a diplomáciai pályára lépett. Európai és amerikai tanul-

mányút után 1910-ben Velencében cs. és kir. konzullá nevezték ki. Innen a bécsi közös külügyminiszteriumba rendelték be, később pedig Jassyban, Zürichben, Berlinben és Brémában volt konzul. Az ellenforradalom idején tért vissza Brémából és Szegeden kezdte politikai szereplését. 1922-ben, mint az Andrássy—Friedrich-féle keresztény ellenzéki párt követjét választják meg Tatán nemzeti gyűlési képviselővé. A parlamentben a szociáldemokrata párt elleni támadásaival és diplomáciai készségével és a külföldi viszonyok alapos ismereteinek felhasználásával tünt fel. 1925-ben belépett az egységspártba és mint ennek tagja 1926-ban a tatabányai országgyűlési képviselője lett. Az olasz koronarend középkeresztjének és a spanyol polgári rend középkeresztjének tulajdonosa. A Spanyol-Magyar Egyesület elnöke, ismert publicista.

GERSTENKORN JÓZSEF

törvényhatósági bizottsági tag

1880-ban született Tóvárosban. Gimnáziumi tanulmányait Tatán végezte. Utána kitanulta a mészárosipart és e szakmában önállósította magát. 1914-ben Amerikába vándorolt és ott egy szalámigyár üzemvezetőjévé küzdötte fel magát. A háború után jött haza és becsületes munkájának gyümölcsét élvezi. A községben őt háza van, a törvényhatósági bizottságnak virilis jogon tagja és főleg szőlőműveléssel foglalkozik.

HUBERTH EMIL

pezsgőgyárvezető

1879-ben a franciaországi Eperney városban született, ahol középiskoláit is végezte. 1908-ban lépett herceg Esterházy tóvárosi pezsgőgyárának szolgálatába és azóta ő vezeti az üzemet, amely neki köszönheti fellendülését. Idejövetelekor 10—12.000 üveg pezsgőt gyártott az üzem évenként, amelyet sikerült felfokoznia 85 ezerre. A mai dekonjunkturális időkben azonban ismét visszaesett a termelés 15.000-re. Teljesen megmagyarosodott nyelvén és érzésében is.

HALMOS ANTAL

adóügyi jegyző

Tarjánban 1883 augusztus 19-én született. Középiskoláit Győrött, a jegyzői tanfolyamot Budapesten végezte. 1903 június 30-án lépett a közigazgatási pályára. Első állomáshelye Tarján volt,

ahonnan 1906 december 31-én került Felsőgallára, majd 1910 január 10-én Tóváros választotta meg adóügyi jegyzővé. A Levente Egyesület alelnöke, a Polgári Kör és Stefánia Egyesület pénztárnoka.

KORCHMÁROS IRMA

a polgári leányiskola igazgatónője

A vasmegyei Szentgotthárd községben született. Középiskoláit és a tanítóképzőt Kőszegen végezte. Tanárnői működése elismerésül 1913-ban az intézet igazgatónőjévé nevezték ki, amely állását azóta megszakítás nélkül tölti be. Pedagógiai munkásságán kívül mint a tóvárosi M. A. N. Sz. elnöke hazafias működésével szerez nagy és maradandó érdemeket.

KUGLMAYER EDE

központi irodaigazgató és gyárigazgató

1857-ben Temesvárott született, középiskoláit Görz-ben, főiskolai tanulmányait Grázban és Wienben végezte. 1894-ben telepedett le Tóvárosra és azóta állandóan itt él. 1908-ban építette a tatái téglagyárát, amelyet a háború alatt eladott és ma ugyancsak vezetője egy táglagyárnak. 1894—1908-ig az Esterházy uradalomban gyárigazgató volt. A községi képviselőtestületnek hosszú évtizedeken át volt tagja. Az uradalom polgári leányiskoláját és egyéb kulturális intézményeit építette Tóvárosra, ahol társadalmi szerepet játszik.

LUGOSI GYULA

Tóváros nagyközség főjegyzője

Tatán született 1866 évben. Iskoláit Tatán és Győrben végezte. A jegyzői oklevél megszerzése után Mócsa község szolgálatába lépett, ahol egy esztendő telt el. Utána nyomban Tatára került és 1895 óta Tóváros főjegyzője. Az ő nevéhez fűződik a község villanyvilágítása, állami polgári, elemi és gazdasági iskolák létesítése, járda, községháza építése, továbbá a község hatalmas fejlődése és fellendülése. Amikor hivatalát elfoglalta, a község 700 házból állott, ma 5200 ház sorakozik a rendezett utcák egymás mellett. Tagja a vármegyei törvényhatósági bizottságnak, elnöke a Levente Egyesületnek, elnöke a Róm. kath. egyházközségnek, az iskolaszéknek stb.

MICHL ISTVÁN

birtokos

1868-ban Tóvároson született, középiskoláit Tatán és Budapesten végezte. Ezután szülőhelyén átvette családi szőlőbirtokának vezetését, amelyen ma is gazdálkodik. A világháború alatt az orosz, olasz és albániai frontokon teljesített szolgálatot. Szkv. százados, a Signum Laudis és Károly csapatkereszt tulajdonosa. Húsz éven át volt tagja a községi képviselőtestületnek, a Gazdasági Kör elnöke. Több mezőgazdasági kiállításon díjat nyert, összesen 11 arany- és 4 ezüstérmét.

NOLL MIKLÓS

m. kir. gazdasági tanácsos

1869 november 17-én Szár községben született. Középiskolai tanulmányait Tata-Tóvárosonban végezte. 1889-ben kezdte pályáját Tata-Tóvárosonban, mint kávé és vendéglős. Azóta ott él és az Esterházy-szálló bérlője. Előzékeny modorával és jótékonyosságával kivívta az általános becsülést és szeretetet. 1926-ban érdemei elismerésül a gazdasági tanácsosi címmel tüntették ki. A törvényhatósági bizottság, községi képviselőtestület tagja, a győri Keresk. és Iparkamara kültagja, a Vendéglősök Országos Szövetségének helyi elnöke.

Dr. TEUTSCH JÓZSEF

gyógyszerész

Segesváron 1885-ben született, ott végezte középiskoláit is, majd gyógyszerési oklevelét a kolozsvári tudományegyetemen nyerte el. Pályáját 1901-ben Brassóban kezdte, utána Mohol községben működött, majd Budapesten, Nagyszébenben és külföldön töltött el hosszú éveket. 1914-ben gyógyszerteráriumot bérelt Palánkán, innen Somorjára került. Somorjai tartózkodása alatt történt a cseh megszállás, amikor az összes állásukat vesztett magyar tisztviselőket anyagi és erkölcsi támogatásban részesítette és az üldözött magyaroknak valóságos atyja volt. Az önzetlenül kifejtett hazafias viselkedéséért a hatóságoktól elismerő dicséreteket részesült. A csehek figyelték és Pozsonyban jártakor összetűzött egy cseh őrmesterrel, melynek következménye az lett, hogy 48 óra alatt el kellett hagynia Csehszlovákia területét. Így került Tóvárosra 1923-ban, ahol gyógyszerteráriumot vásárolt. Törvényhatósági bizottsági és községi képviselőtestületi tag. A tatái és tóvárosi ev. egyház felügyelője.

RACZKÓ ISTVÁN
áll. elemiiskolai igazgató

1884-ben született Tóvárosban, ahol középiskolai tanulmányait is végezte, majd a lévai tanítóképzőben oklevelet szerzett. Nagysarlóban, Pozsonypüspökiben, Jánosmágócsón volt tanító. Ezután szülővárosába helyezték, ahol 1922 óta az áll. elemi iskola igazgatója. A Levente Egyesület és az iskolán kívüli népművelődés érdekében jelentős munkásságot fejtett ki. Képviselőtestületi tag és számos társadalmi egyesületben szerepe van.

REINER JÓZSEF
mészáros

Komáromtarjánban született 1866-ban. Iparát is ott tanulta ki és 1907-ig szülőfalujában dolgozott, majd 1914-ben Tóvárosra önállósította magát. Törvényhatósági bizottsági tag, községi képviselő. Egyike a legvagyonosabb iparosoknak, aki vagyonához mértén minden hazafias és jótékonyági akcióból kiveszi részét.

Tarján község Trianon után

Nagyközség kiterjedése 6107 klm., 378 ház, 2400 lakos

Tarján község a rómaiak idejéből keletkezett, mit a határában levő római leletek igazolnak. Később török megszállás áldozata lett s ugyanezen időben rombolhatták le a község határában levő „Somlyó“ nevezetű várat is, aminek nyomai pár évvel ezelőtt még láthatók voltak.

A község lakossága magyar volt, azonban a 17. században az Esterházyak Schwarzwaldból németeket telepítettek be. A lakosság száma circa 2400 lélek, melyből 50 százalék német, 50 százalék magyar anyanyelvű. A háború utáni szaporodás circa 20 százaléknak felel meg.

A háború utáni években az építkezés szünetelt, 1924-ben indult csak meg az építkezés s a „Falusi Kislakásépítő Szövetkezet“ kölcsönei segítségével a kiosztott házhelyek legnagyobbbrészt beépültek s a mai napig vagy 50—60 ház épült.

A község 1924-ben körorvosi lakást épített, 1926-ban tűzoltószertárat, 1929-ben a régebben épült körorvosi lakást alakíttatta át körállatorvosi s aljegyzői lakássá s a körorvosnak új lakást épített.

A község területe 6197 hold, ebből a nagybirtokra 2929 s a kis- és törpebirtokra 3268 hold esett. A földbirtokrendezés során azonban a nagybirtokból mintegy 750 holdat váltottak meg s osztottak ki egyeseknek s így a jelenlegi egyedüli nagybirtoka 2179 hold, a községi tulajdon pedig 4018 hold.

Vértessomló

vitész DEÁK JÁNOS

községi főjegyző

Budapesten 1879 október 12-én született, középiskoláit Tatán, a jegyzői tanfolyamot Győrött végezte. A világháború alatt a 31-ik gyalogezredhez vonult be, majd a 17-ik honvédgyalogezreddel az orosz és olasz frontra vezényelték. Tartalékos hadnagy. Kitüntetései: I—II. oszt. ezüst vitézségi érem és Károly csapatkereszt. 1922-ben kezdte közigazgatási működését. 1923 szeptember 10-én választották Vértessomló község főjegyzőjévé. 1927-ben avatták vitézzé. A Levente Egyesület és Népművelődés elnöke.

HAMBURGER ANTAL

plébános

1895 június 3-án Felsőgallán született, középiskoláit és teológiai tanulmányait Győrött végezte. 1918 június 11-én szentelték pappá, első állomáshelye Nagymarton volt, innen Tatabányára került. 1928 május 15-én lett Vértessomlón plébános. Községi képviselőtestület tagja. Egyházi működésén kívül résztvesz községe társadalmi és kulturális megmozdulásaiban is.

RICHTER JÓZSEF

ig tanító

Vértessomlón 1882-ben született, középiskoláit Tatán, a tanítóképzőt Baján végezte. 1901-től 1911-ig szülőfalujában, Vértessomlón tanított, utána 1922-ig Nagytétényben működött és azóta ismét Vértessomlón teljesít szolgálatot. 1925-ben nevezték ki igazgató-tanítóvá. Ezt megelőzően a világháborúban a 12-ik gyalogezreddel az orosz és olasz fronton volt. Kitüntetései: a bronz vitézségi érem, vaskereszt, Károly csapatkereszt. A Hangya ügyvezetője, községi képviselőtestületi tag és kántortanító.

Vértesszöllős

KOTSIS ERNŐ

igazgató-tanító

Feltőnéplakon 1888-ban született. Középipiskoláit Kismartonban, a tanítóképzőt és a gazdasági szaktanfolyamot Pápán végezte. Pályáját 1910 október 1-én Rábatamáson kezdte, innen Ukra került, majd 1925 október 13-án Vértesszöllősre. Ő szervezte meg a községben a levante intézményt és a népművelődési előadásokat. 1926-ban nevezték ki igazgatóvá. Levente főoktató, r. k. kántor, képviselőtestületi tag. Tanításon kívül gazdálkodással is foglalkozik.

KRUPÁNSZKY GYÖRGY

községi bíró

Vértesszöllősön 1875-ben született és ott végezte iskoláit is. Ezután gazdálkodással kezdett foglalkozni. A világháború alatt a 6-ik lovashuszárezreddel az orosz fronton harcolt. A Károly csapatkereszt és sebesülési érem tulajdonosa. A község ügyeivel 1925 óta foglalkozik, amikor községi pénztárnokká választották. 1926-ban került a bírói székbe, amelyet a polgárság legnagyobb megelégedésére tölt be. A Hangya felügyelőségi tagja.

RAKÓCZY LAJOS

községi főjegyző

1884 június 14-én a tolnamegyei Paks községben született. Középipiskoláit és a jegyzői tanfolyamot Budapesten végezte. Közigazgatási pályáját 1901-ben Bölcshelyen kezdte, onnan Majosra (Tolna-m.) és 1904-ben Vértesszöllősre ment. Vértesszöllősön előbb segédjegyző volt, vezetőjegyzőnek 1908-ban választották meg. A kommun alatt családjával menekülni kényszerült. Huszonötéztendő működése alatt rohamos lépésben fejlődött községe. Elnöke a Levente egyesületnek, alelnöke a r. k. olvasókörmnek, stb. A Hősök emlékszoberának felállítása (1928) is az ő nevéhez fűződik.

kutsinyi, krocsai és boldogkövávaljai dr. KAMMENSZKY GYULA
ny. kir. ítélőbíró

Esztergomban, ősrégi nemesi családból 1872. május 4-én született. Nagyatya egyházpakai Andrássy Mihály alispán volt és családtagjai közül többen alispánjai és főispánjai voltak a vármegyének. Középiskoláit Esztergomban, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Budapesten 1898-ban kezdte pályáját, mint kir. ítélőbíró és 1925-ben vonult nyugalomba. Az Orsz. Szent Gellért Egyesület alapítóelnöke, törvényhatósági bizottsági és városi képviselőtestületi tag. Megírta az Orsz. Szent Gellért Egyesület történetét. A kommun alatt szökni volt kénytelen, mert a vörösök üldözték.

BARTAL ALAJOS

tanítóképző igazgató

1884-ben Párkány községben született, középiskolai tanulmányainak befejezése után megszerezte a tanítóképző intézet tanári oklevelét. Pedagógiai pályáját 1906-ban a lipótszentmiklósi állami polgári iskolánál mint tanár kezdte meg, majd Hajdúszoboszlón, Győrött és Torontál vármegyében működött. 1918 szeptemberétől kezdve az esztergomi tanítóképző intézet tanára, 1926 szeptember 1-től az intézet igazgatója. Valamennyi helyi egyesület tagja.

HEPKE ARTHUR

m. kir. főerdőtanácsos, erdőigazgató

1876-ban Fehértemplomban született és ugyanott végezte középiskoláit, főiskoláit pedig Selmecbányán. Budapesten tett erdőmérnöki államvizsgát. 1898. év óta áll állami szolgálatban. Aranyosmaróton erdőgondnok, Marosvásárhelyen alerdőfelügyelő, Brassóban az erdőfelügyelőség vezetője, Balassagyarmaton és Budapesten az erdőfelügyelőség vezetője, majd a gödöllői állami és koronauradalom erdőigazgatóság igazgató helyettese. 1929. óta a győri erdőigazgatóság vezetője. Komárom-Esztergom vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, a győri MOVE sportklub elnöke, a MOVE lövészluga győri kerületének alelnöke.

kisjeszeni és köröskényi dr. PAULOVICH TIBOR

miniszteri titkár

Ősrégi magyar nemesi család sarja. Apja Dezső, édesanyja Kézdi-Vásárhegyi Csilla, aki családja nemességét 1255-ig tudja visszavezetni. 1891. február 1-én Szomor községben született, iskoláit Komáromban és Győrött, főiskoláit a budapesti tudományegyetemen végezte. A mozgósításkor az 5. cs. és kir. huszárezredhez vonult be, ahonnan az orosz, oláh és szerb frontokra vezényelték. Különösen az 1918. évi júniusi piavei támadásban adta hősiességének fényes példáját, amikor súlyos haslövéllel mindaddig kitartott a harcban, míg helyettesítéséről nem gondoskodtak. Tartalékos huszárfőhadnagy, a bronz vitézségi érem, Signum Laudis, II. o. vöröskereszt jelvény, Károly csapatkereszt és sebesülési érem tulajdonosa. A III. o. vaskorona rendre előterjesztették, de a forradalom kitörése folytán azt már nem kaphatta meg. 1918 december 1-én miniszteri titkár lett és azóta e minőségben teljesít szolgálatot. A kommun alatt nagy része volt az ellenforradalmi mozgalmakban. Vármegyei törvényhatósági bizottsági tag az ácsi községi képviselőtestület tagja.

KNORR JÁNOS

vasönt: és gépgyáros

Esztergomban 1901-ben született, és a felsőipariskola elvégzése után Ausztriában folytatta tanulmányait. 1922-ben átvette édesatyja által 1879-ben alapított gyárat, amelynek azóta ő a vezetője. Kisebb mezőgazdasági gépeket gyárt, vas- és rézöntvényeket készít.

KLEIN SÁNDOR

téglagyári igazgató

Kistorboszlón 1876-ban született. Középiskoláit Turócszentmártonban végezte, ahol pályáját kezdte és rövidesen az ottani téglagyár vezetője lett. 1914-ben telepedett le Esztergomban, ahol azóta a téglagyár igazgatója. A kommun bukása után tagja volt a polgárőrségnek. Az országos téglakartel, a törvényhatósági bizottság, képviselőtestület tagja, a Fajbaromfi Tenyésztők Egyesületének elnöke.

LAPING MIKLÓS

postafelügyelő

Nagyтószegen Torontál megyében 1888-ban született. Középiskoláit, ugyancsak a postatiszti tanfolyamot, Szegeden végezte, valamint ott tette le a szakvizsgáját is. Zombolyán kezdte pályáját, ahonnan 1920-ban menekülnie kellett. Közben a háború alatt tábori postai szolgálatban volt és az arany érdemkeresztrel tüntették ki. 1920-ban a m. kir. postavezérigazgatósághoz került, honnan előbb Bonyhádra, majd 1926. júniusában Esztergomba helyezték a postahivatal élére, ahol szolgálatát a legkitünőbbben látja el.

DR. TRINKL KÁLMÁN

plébános

Nagyfaluán született 1886-ban. Egyetemet Budapesten végzett, ott is tett hittudományi doktorátust. 1909-ben szentelték pappá és egy évig káplán volt Dorogon. 1910-ben Budapestre került hitoktatónak, ahol öt évig működött. 1915-ben bevonult és tábori lelkész lett. Az akkor szerzett érdemeiért megkapta a II. oszt. lelkészi érdemkeresztet és a II. oszt. Vöröskereszt kitüntetését. Tartalékos katonalelkész. A háború után főszékesegyházi karkáplán lett. A kommunisták elől megmentette a főszékesegyházi kincstár műkincseit. 1926-ban Dorogra került plébánosnak. A dorogi kaszinó igazgatója. Megyebizottsági és képviselőtestületi tag.

MESZLÉNYI BÉLA

községi főjegyző

Kural községben 1886 május 16-án született. Középiskoláit Kőrmöcbányán, a jegyzői tanfolyamot Szombathelyen végezte. Közigazgatási pályáját Tokodon kezdte, ahol a mozgósításig teljesített szolgálatot. Akkor bevonult, az orosz és oláh harctereken harcolt. Tartalékos tüzér- és pilotafőhadnagy. 1920 óta Csolnok község főjegyzője.

néhai Dr. TOÓTH ZSIGMOND

h. polgármester, városi tanácsnok

1879-ben Komáromban született és részben ott, részben Pápán végezte középiskoláit. Doktorátusát a budapesti tudományegyetemen szerezte. Pályáját szülővárosa szolgálatában, mint közgyám és árveszéki előadó kezdte, majd I. o. aljegyző lett. A háborút a 31. népfőkelő gyalogezreddel az orosz fronton küzdötte végig és mint tart. főhadnagy szerelt le. A Sygnum Laudis és Károly csapat-

kereszt tulajdonosa volt. A megszálláskor, mint helyettes polgármester foglalta el állását a magyar Komáromban és rövidesen tanácsnökká választották. Törvényhatósági bizottsági tag és református presbiter volt. Az Ifjusági Egyesület elnöke, a Vasutas Kör társelnöke volt. 1928. év október 13-án bekövetkezett elhalálása a városban osztatlan részvétet keltett. „Mesél a csend“ c. verseskönyve 1923-ban jelent meg.

SOMLYÓ JÓZSEF

okl. mérnök

1872-ben a zalamegyei Pacsa községben született. Középiskoláit Sopronban, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. Huszonnyolc éves korában a monorchia 8 km. hosszú kétvágányú karavankeszi alagút építkezésénél vezető főmérnök volt. Hatvankét alagutat, sok vasutat, a győri ipari és hajózási csatornát és az esztergomi utat építette. A mérnöki Kamara tagja. Számos szakcikket írt.

BLAZSEK JÓZSEF

főkapitányi pénztáros

1886. március 3-án Budapesten született, középiskoláit ugyanott, a gazdasági akadémiát Kassán végezte. Nyitra megyében Esterházy alsóajttonyi uradalmában kezdte pályáját, majd önkéntességi kötelezettsége és borászati tanfolyam elvégzése után báró Wodianer Albert komjáti uradalmában szolgált. 1918-ban került az esztergomi főkapitányi hivatalhoz, amelynek ma főpénztárosa. A mozgósításkor a 8. honvéddalozegreddel az orosz frontra ment és mint tartalékos főhadnagy szerelt le. A Károly csapatkereszt tulajdonosa. A Katolikus Kör és Széchenyi Kaszinó tagja.

néhai MESZÉNA KÁLMÁN

v. vármegyei h. főügyész

Régi patricius családban Esztergomban született, ahol középiskoláit is végezte. A budapesti egyetemen jogot hallgatott, majd ügyvédi oklevelet szerzett. Szülővárosában telepedett le és ügyvédi gyakorlata mellett, közéleti tevékenységének élt. Mindenütt jelen volt, ahol közügyről volt szó és fáradhatatlan munkásságával, szeretetreméltó modorával és minden jóért, nemesért való lelkesedésével polgártársai igaz benső szeretetét és megbecsülését vívta ki magának. Hosszú ideig, mintegy húsz esztendeig volt a vár-

megye helyettes főügyésze, valamennyi társadalmi egyesület vezető tagja és Esztergom előkelő közéleti tényezője. Minden szabad percét a vármegye és a város ügyeinek szentelte és még súlyos betegen is naponta érdeklődött a közügyek iránt. A gondviselés magas korral áldotta meg és amikor 75 éves korában, 1924. március 9-én meghalt, vele egyik klasszikus típusa költözött el a becsületben és köztevékenységben eltöltött hosszú élet lelkes egyéniségeinek.

BUZÁROVITS GUSZTÁV

könyvkereskedés, könyvkiadóvállalat, könyvnyomda és könyvkötészet

Esztergom városának egyik legrégibb cége. A könyvnyomdát 1822-ben Beimel alapította, akitől 1853-ban munkatársa Horák Egyed (Buzárovits Gusztávné nagybátyja) vette meg. 1878-ban Buzárovits Gusztáv tulajdonába került a cég, aki nagyszerű kiadványaival országoshírűvé fejlesztette az üzletet. Mint egyházmegyei nyomda, főleg egyházi, hittudományi egyházszónoklati és szertartási könyvek kiadásával vált ismertté. Elemi iskolai tankönyv kiadványai a legutóbbi időkig az egész országban a legkedveltebb tankönyvek közé tartoztak. A Buzárovits-cég jelenlegi tulajdonosai Buzárovits Gusztáv veje Philipp Konrád és unokája Philipp József. 1926 óta a Buzárovits-cégnek fióknyomdája van Dorogon.

Buzárovits Gusztáv könyvkereskedésének belseje

BÁRDOS BÉLA
női kereskedelmi iskola
igazgatója

KOMÁROMY FERENC
fűrész és famegmunkálótelep
tulajdonos

PETZ H. LAJOS
okl. gépészmérnök

SCHWARCZ LAJOS
butorkereskedő

KOSIK FERENC

BRUTSY ISTVÁN
kereskedő

SEYLER VILMOS
m. kir. gazdasági főtanácsos, a főképtalani és papnőveldei ura-
dalmak jószágigazgatója

MAIER FERENC

nyergesujfalusi Eternol művek
h. igazgatója

MAYER JÁNOS

nyergesujfalusi községi bíró

SZABÓ DEZSŐ

naszályi főjegyző

BÖNDY ANDRÁS

bokodi ref. tanító

SZAKÁLL IMRE

HAJNAL OSZKÁR

A fényképfelvételek egy részét **Albrecht Ferenc** esztergomi fényképeszeti műterme készítette.

Évszakonként jelentkező gondok és problémák hölgyeink életében

Tavaszi:

Esztergom városa és maga a közigazgatásilag egyesített vármegye is közvetlen közelségben fekszik Budapesthez, az ország fővárosához és így kézenfekvő, hogy a lakosság, de különösen az intelligencia, szükségleteinek jelentős részét a fővárosból szerzi be, különösen az olyan speciális készítményeket, melyeket Esztergomban, vagy a vármegye területén nem állítanak elő.

All ez elsősorban a női szépség kultúrájára, a kozmetikai szerekre, melyeket a modern nő manapság nem nélkülözhet. A női szépség kincs, a női szépség hatalom!

Ennek megtartása ma a legfőbb gondja a modern nőnek, akinek ártalmatlan és mégis a legtokéletesebb kozmetikai szereket kell használni.

Ilyen a **Majthényi-féle Aurora crême, Aurora szappan és Aurora puder.**

Nyári:

Akinek izzad a lába, akinek erős keményedése, fagyott lába, vagy tyukszem van: használja a **Szent László lábregenerátort**, amely a **legtökéletesebb lábfürdőső**. A hatása csodás!

Nyáron elszaporodnak a molyok, melyek rengeteg kárt tesznek, ezeket **Crysanthenium molyszesszel és molyvirág keverékkel** kötelessége irtani minden gondos háziasszonynak. Konyha és szobaféreg irtására egészen biztos szer a „**Mort**“-szesz és a „**Mort**“ irtópor.

Ősz és tél:

Végül, hogy takarékosagra is rátereljük a háziasszonyok figyelmét, mert arra a mai súlyos gazdasági helyzet mindenkit rákényszerít — eláruljuk azt a titkot, hogy a **legfinomabb rumot otthon is lehet készíteni**.

Vegyünk egy adag **Majthényi-féle töményített Jamaikai rumkivonatot 50 fillérért**, azt oldjuk fel fél liter 96 fokos alkoholban, tegyünk hozzá fél liter felforralt, de lehűtött vizet, néhány napig hagyjuk állni és **kész a legfinomabb, zamatos rum**. — **Kitűnő és nagyon olcsó!**

Mindezeket a sokszorosan kipróbált szereket szállítja: **Majthényi Béla** 33 éve fennálló drogua, vegyszer és illatszerüzlete Budapest, IX. ker., Vámház körút 15. sz. Lónyay uca sarkán.

Tartalomjegyzék

Előhang — — — — —	3	Tíz esztendő az esztergomi	
Komárom és Esztergom vármegyék egyesítése, írta		bencés gimnázium életéből. Irta: dr. Balogh Albin	94
Karesay Miklós — —	5	Az Esztergomi takarékpénztár	96
baráti Huszár Aladár — —	17	A dunai közlekedés kifejlődése — — — — —	148
szenkviczi Palkovics László	19	Komárom szab. kir. megyei város ujjáépítése Trianon után — — — — —	151
Esztergom vármegye és Esztergom szab. kir. megyei város tízéves történetének vázlata. Irta: dr. Sántha József — — — — —	21	Alapy Gáspár — — — — —	156
Dr. Antóny Béla — — —	55	A komáromi rendőrség megszervezése — — — — —	157
A magyar Sion utolsó tíz esztendeje — — — — —	57	Esztergomi járás — — — — —	169
Művészetek a vármegyében Irta: Einczinger Ferenc	67	A dorogi szénbányászat története és fejlődése. Irta: Prouza Vilmos — — — — —	176
Esztergom vármegye és város sajtója a forradalomtól napjainkig. Irta: Homor Imre — — — — —	73	Tokod üzemeinek fejlődése a háború utáni tíz évben —	208
A tíz év halottai — — —	82	Gesztesi járás — — — — —	216
Az esztergomi m. kir. erdőgazdasági szakiskola és a m. kir. erdőőri és vadőri iskola utolsó tíz éve — —	92	Tatai járás — — — — —	260
		A bánhidai villamos keletkezése. Irta: Hermann Miksa ny. miniszter —	263
		Naszály község Trianon után	282
		Gróf Esterházy Ferenc —	292
		Tarján község Trianon után	312